P. OVIDII NASONIS OPERA

EX RECENSIONE

PETRI BURMANNI

Cum Notis Selectioribus.

TOMUS I.

VENETIIS MDCCLXXXIX
Apud Thomam Bettinelli

Cum Facultate, ac Privilegio.

EDITORES

AD LECTOREM.

QUÆ duo in edendis Auctorum veterum Operibus spectari debent, ut nimirum & eorumdem Operum Textus ex optimorum Codicum collatione integritati reddatur; &, quæ vel captu difficilia, vel ambiguæ significationis sunt, opportuna interpretatione explanentur, & ad Auctoris mentem exigantur; ea nos cum in ceteris, tum etiam in vulgando Typis nostris Ovidio præcipua quadam accuratione & diligentia persecuti sumus. Animadvertimus enim (quod vix credibile prima fronte videri possit) Auctorem hunc, poetica facilitate & dicendi perspicuitate supra ceteros eminentem, strigosum in aliquibus & implexum esse; ac præter æquabilem universi carminis tenorem ibi etiam aliquando tenebris offundi, ubi nulla requiritur aut reconditæ eruditionis notitia, aut veterum Fabularum. Quapropter cum lucis plurimum hisce locis accedat, Textu ad eas lectiones exacto, quæ omnium probatissimæ judicantur, visusque nobis fuerit le-

ctiones ejusmodi summo judicio ex pluribus & variis selegisse Burmannus; Burmanni recensionem secuti quidem sumus, nec ita tamen, ut lectiones illas desiderari pateremur, non sane multas, ex quibus versuum quorumdum explicatio aut concinnior aut felicior existeret. Atque id quidem posset Eruditis iis satis esse, quibus summa cum Ovidio *familiaritas est, iisdemque perpetua. Secus enim, quod nos etiam experti sumus, sæpe continget; ut aliquando quædam, quorum tibi adjumentis ab Historia &* Μυθολογία *petitis intelligentiam comparaveras, dum per alios Ætatis aureæ Scriptores divagaris, memoria penitus excidant. Cujus rei triplex est, eaque late pertinens ratio: tum nimirum quod loci plures ex aliis ejusdem* Ovidii *sunt interpretandi, ideoque universorum* Operum *series in promtu habenda; tum quod innumeræ prope consecutiones ex Historia Fabulisve deductæ ne te fugiant oportet, ut ad leve tantummodo Auctoris indicium, quo tendat ille, perspicias; tum demum quod alicujus vel distichi, vel brevis effati sensum non ante comprehendas, quam totius sæpe carminis compositionem evolveris. Quæ quidem omnia non exiguæ contentionis & laboris sunt. Hæc ergo tria ita præstitimus, ut & Eruditis essemus non ingrato forsitan levamento, & Adolescentibus discendi cupidis adjumento vel maximo.*

Neque putet aliquis id nos potuisse consequi late fusis ac variis Interpretum adnotationibus & commentariis secum invicem comparandis, colligendis, & in compendium redigendis. Quamvis enim ex Eorum labore profecerimus, fateamur tamen oportet debuisse nos rem omnem adgredi velut intactam, & Ovidium nova quadam ratione commentari. Μυθολογικὰ *vero, quoties fuit opus, breviter quidem sed accurate protulimus: id enim cum semel factum, ceteris quoque ejusdem Auctoris Operibus illustrandis inservit. Habes, Amice Lector, & rationem & finem lucubrationis hujusce nostræ. Id autem, quod præstare nitebamur, utrum a nobis præstitum revera sit, tuum esto judicium. Vale.*

P. OVIDII NASONIS
VITA

PER PAULUM MARSUM PISCINATEM POETAM CL.

P. Ovidius Naso, Pelignus, Sulmone ex equestri natus est ordine, eo tempore, quo Hirtius & Pansa Coss. Mutinensi bello periere, secundo quinquatriorum die, XIII Kal. Apriles. Sub Plotio Grippo literis operam dedit, Marco Varroni & Corn. Gallo acceptissimus. stimulante patre foro aliquamdiu incubuit. Reos plerumque defendit, & judicium inter C viros dixit. Declamavit accuratissime, unde & merito inter declamatores eum Seneca commemorat. Defuncto patre, ad poeticen rediit. Militavit sub M. Varrone, & cum eo Asiam petivit. nec prius in urbem reversus, quam Græcum sermonem imbibisset. Uxores brevi duas habuit: tertia ta-

men diutius secum mansit, ex qua Perillam filiam genuit. Demum ab Augusto in exsilium missus est, anno ætatis suæ quinquagesimo; exsulavitque annis novem. periit in ea infelicitate, anno Tiberii V. Sed hujus exsilii caussa varia refertur. de qua alias late disseruimus, refellentes varias & eorum in primis opiniones, qui eum Sidonii testimonio Liviam, seu Julii Augusti, aut Tiberii filiam amasse referunt, & ea caussa in exsilium missum, eamque sub Corinnæ nomine celebratam: quod facile refelli potest, si diligentius Sidonii verba trutinabimus: qui cum velit hendecasyllabis Narbonensem quemdam Poetam super ceteros extollere, quos aut aperte nominat, aut periphrasi ostendit, de Ovidio sic inquit: *Et te carmina per libidinosa Notum, Naso tener, Tomosque missum, Quondam Cæsareæ nimis puellæ, Falso nomine subditum Corinnæ.* hoc est quod multos decipit. Sed ordine ipso interpretemur versus, & res ipsa lucidior fiet. Superat, inquit, te Naso tener lascive notum, infamem per carmina libidinosa, propterea quod Artem Amatoriam scripsisti: & missum Tomos. Viden' quemadmodum hoc loco conjungit, & missum Tomos per carmina quo-

que libidinosa; & sine conjunctione subdit: Quondam nimis subditum puellæ Cæsareæ, falso Corinnæ nomine? Per hæc verba non ostendit, ea caussa missum esse in exsilium, quod Cæsaream puellam amarit, sed quod Artem scripserit. Sed quæ fuerit hæc Cæsarea puella, in dubio est. nam si recte perspicimus, puellam non tam pro filia, aut nepte, quam pro ancilla accipere possumus, uti & puerum, cum pueros non modo filios, & qui sunt ætate puerili, sed etiam servos vocamus, ut sæpenumero apud Poetas & Oratores invenies. quod etiam ostendit Paullus jurisconsultus de verborum significatione. Poterat igitur Cæsaream ancillam amare, & eam sub Corinnæ nomine celebrare. In libris enim ad Corinnam nihil est dignum principe muliere. nam ad eamdem cœnam eunt: certe cum principibus non isset. Multa imprecatur in virum: in Cæsarem non ita fecisset. Accedit illa ad illum: non isset princeps. Laniat capillos: non ita demens fuisset, ut principis laniasset. Præterea in omnibus querelis, & quæ in libro Tristium, & quæ in iis de Ponto scriptæ sunt, nihil de amore queritur, nisi quod Artem scripserit. nihil in amorem imprecatur;

errorémque in quo damnatus sit, non culpam, non scelus, non crimen vocat: ac si demonstrare velit errore in alienum crimen incidisse, vel, ut alii dicunt, quod Juliam nudam viderit, vel quod Cæsarem Augustum in re turpi deprehenderit. Idque facile ex eo loco percipi potest: *Cur aliquid vidi? Cur noxia lumina feci? Cur imprudenti cognita culpa mihi?* Quorum versuum sententiam multi perverterunt. dixit enim cognita culpa, non hîc de sua, sed de alterius culpa dixit. Et in hoc subdit Actæonis exemplum, qui inscius in Dianam nudam incidit: sic & eum inscium in aliquid simile incidisse conjiciendum est, quod omnino negari non potest: cum in tertio Tristium libro dicat: *Inscia quod crimen viderunt lumina, plector, Peccatumque oculos est habuisse meos*: & pluries in eamdem sententiam redeat. Etenim, quamvis Cæsaream puellam amasset, certe non hoc errorem, non inscie delinquere dixisset. nam & conscie & summo scelere in Augustam majestatem deliquisset. Relinquitur ergo, quod aliquid viderit, ex quo Augustum in odium provocarit, & exsilio sub Artis Amatoriæ culpa multatus sit. Scripta elego heroicoque carmine reliquit mul-

ta, quæ maxime & usui & ornamento linguæ Romanæ sunt. Heroidum Epistolas plures. Artis Amatoriæ libros tres. Amoris remedii libros duos. De Amoribus ad Corinnam libros tres. Transmutationum libros quindecim. Scripsit & Tragœdias, quarum maxime & a Quintiliano & Cornelio Tacito Medea probatur: in qua quantum valeret ingenio, ostendit. Librum in malos Poetas composuit, ut Fabius Quin. refert. Epistolam scripsit ad Liviam Augusti de morte Drusi. Bellum Actiacum inchoavit. Ad Tiberium libros duos, in exsilio Tristium libros quinque, de Ponto quatuor, Fastorum libros XII. Scripsitque in Ibin imprecationem, vaticiniaque uno libro complexus est. Scripsit & triumphum Cæsaris. Postremo de piscibus opus inchoavit, quem postea imitatus est Oppianus. Lingua Getica libellum de gestis Imperatoris apud Getas edidit. quin etiam & alia pleraque scripsisse constat. Interiere tamen multa, seu librariorum incuria, seu posteritatis inertia. Fastorum autem sex tantummodo in nostra secula pervenere, cum & ipse duodecim scripsisse se dicat: *Sex ego Fastorum scripsi, totidemque libellos, Cumque suo finem mense libellus habet.* Hos autem

multi putant Romæ inchoasse. Sed in Ponto absolvit, ut patet ex eo loco in IV libro, cum inquit: *Sulmonis gelidi patriæ, Germanice, nostræ, Me miserum! Scythico quam procul illa solo!* nam inde scripsisse ostendit. Ego autem puto eum in Ponto integrum opus absolvisse, sed tantum sex libros emendatos edidisse: reliquos nec emendatos, nec editos, incuria post ejus interitum periisse. Dicavitque hoc Opus non Tiberio Augusto, ut multi adserunt, sed Germanico, Drusi fratris Tiberii filio, illius Drusi qui in Germania oppetiit. Nam si Tiberio dicasset, cum Augusti filius esset adoptivus, tamen non in hoc I lib. dixisset, *Et tuus Augusto nomine dictus avus*. Avus enim Tiberii fuit Julius Cæsar, & Augustus pater: ex adoptione tamen. Ergo de Augusti nepote intelligendum est, non de filio, & id ea fortasse ratione, quod Germanicus plurimum a militibus amabatur, si quando imperaret; quem jam sibi Poeta conciliasset, ab eo restitueretur in patriam: vel quod per eum in Cæsaris gratiam rediret. Hic enim Germanicus, ut auctor est Tranquillus, missus ad exercitum in Germaniam, excessu Augusti nuntiato, legiones universas Imperatorem Tiberium

pertinacissime recusantes, & sibi summam reipub. deferentes, incertum constantia, an pietate majore, compescuit: atque hoste mox devicto, triumphavit. Huic igitur dicati sunt Fastorum libri, in quibus sacra totius anni describuntur. Et, ut de verbi definitione disseramus, Pompejus libro sexto de significatione verborum ita inquit: Fastorum libri adpellabantur, in quibus totius anni fit descriptio. Et subdit: Fasti enim dies festi sunt. ea ratione volebant e nostris multi posse Annales dici: in hoc tamen differunt: quia in Annalibus plurium annorum res gestæ continebantur, servato cujusque anni ordine: in Fastis vero non rerum gestarum, aut multorum temporum series, sed Deorum cultus, & omnia ad religionem instituta quacumque caussa, per stata totius anni tempora, suis quibusque mensibus cum ortu & occasu signorum referuntur. Eratque illud Pontificum, ut, quæcumque patres sua religione instituissent, sacra & ceremonias omnes, in Fastos redigerent. Pluresque longe, ante Ovidium, e nostris Fastorum Poetas scriptores accepimus. primumque Livium Andronicum, deinde Ennium, postea aliosque multos. Ovidius vero longe post,

evolutis priscorum Fastorum libris & Pontificum monimentis, & annalibus veterum, omnia, quæ ad rem sacram pertinere visa sunt, reformato in certiorem anno, signorumque observationem in Fastos suos seriosius redegit.

TESTIMONIA
QUÆDAM
VETERUM ET RECENTIORUM.

Vellejus Paterculus lib. II, cap. 36.

T*ibullus & Naso perfectissimi in forma operis sui.*

Seneca lib. III Natural. Quæst. cap. 27.

Insularum modo eminent montes & sparsas Cycladas augent, *ut ait ille Poetarum ingeniosissimus, sicut illud pro magnitudine rei dixit*, omnia pontus erat: deerant quoque litora ponto, *nisi tantum impetum ingenii & materiæ ad pueriles ineptias reduxisset*. Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones. *Non est res satis sobria, lascivire devorato orbe terrarum. Dixit ingentia, & tantæ confusionis imaginem cepit, cum dixit*: Exspatiata ruunt per apertos flumina campos, --- Pressæque labant sub gurgite turres. *Magnifice hoc, si non curavit, quid oves & lupi faciant. Natari autem in diluvio & in illa rapina potest? aut non eodem impetu pecus omne, quo raptum erat, mersum est? concepisti imaginem, quantam debebas, obrutis omnibus terris,*

cœlo ipso in terram ruente. Perfer. dices enim quid deceat, si cogitaveris orbem terrarum natare.

De hac Senecæ censura vide Schelium ad Dialogi de Oratoribus cap. 23.

Idem Controversia XXVIII.

Propter hoc & alia, quibus Orator potest Poetæ similis videri, solebat Scaurus Montanum inter Oratores Ovidium vocare. Nam & Ovidius nescit, quod bene cessit, relinquere. Non multa referam, quæ Montaniana Scaurus vocabat. Uno hoc contentus ero. Cum Polyxena esset abducta, ut ad tumulum Achillis immolaretur, Hecuba dixit (lib. XIII Metam. 503) ---- Cinis ipse sepulti In genus hoc pugnat. *Poterat hoc contentus esse: adjecit* ---- tumulo quoque sensimus hostem. *Nec hoc contentus, adjecit*, Æacidæ fecunda fui. *Ajebat autem Scaurus rem veram: Non minus magnam virtutem esse, scire desinere, quam scire dicere.*

Idem Controversia XXXIII.

Vinicius summus amator Ovidii, hunc, ajebat, sensum disertissime apud Nasonem Ovidium esse positum, quem ad fingendas similes sententias ajebat esse memoria tenendum. Occiso Achille hoc epiphonema opponit: (lib. XII Met. 607) Quod Priamus gaudere senex post Hectora posset, Hoc fuit.

Quintilianus lib. X Instit. Orat. cap. I.

Lascivus in Heroicis quoque Ovidius, & ni-

mium amator ingenii sui; laudandus tamen in partibus. Et mox: *Ovidius Tibullo & Propertio lascivior*. Et iterum: *Ovidii Medea videtur mihi ostendere, quantum vir ille præstare potuerit, si ingenio suo temperare, quam indulgere maluisset*.

Martialis *lib. I, Epigr. LXII.* Apollodoro plaudit imbrifer Nilus, Nasone Peligni sonant.

Lib. III, Epigr. XXXVIII. Insanis: omnes gelidis quicumque lacernis Sunt tibi, Nasones Virgiliosque vide.

Lib. V, Epigr. X. Rara coronato plausere theatra Menandro; Norat Nasonem sola Corinna suum.

Lib. VIII, Epigr. LXIII. Non me Pelignus, nec spernet Mantua vatem, Si qua Corinna mihi, si quis Alexis erit.

Auctor de caussis corruptæ eloquentiæ, cap. XII. Nec ullus Asinii aut Messalæ liber tam illustris, quam Medea Ovidii.

Statius *lib. II, Silv. VII*, 75. Cedet musa rudis ferocis EnnI, Et docti furor arduus LucretI, Et qui corpora prima transfigurat.

Spartianus *in Ælio Vero cap.* 4. Ælius Verus Ovidii libros Amorum in lecto semper habuit.

Lactantius *lib. I de Falsa religione cap.* 5. Ovidius quoque in principio præclari Operis sine ulla nominis dissimulatione a Deo, quem fabricatorem mundi, quem rerum opificem vocat, mundum fatetur instructum.

Hieronymus *in Oseam cap. II.* Hujus Beli Semiramis, de qua multa & miranda referuntur, muros Babylonis exstruxit, de qua insignis Poeta testatur *lib. IV Met.* 55 --- Quam dicitur olim Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.

Julius Scaliger *in Hypercritico* p. 88.

Jam vero ad eum pervenimus locum, in quo ingenii magnitudo & acumen judicii exercenda sunt. Quis enim de Ovidio satis digne dicere possit, nedum ut audeat eum reprehendere &c.

Ex Josephi Scaligeri *Prolegomenis Manilianis &c.*

Uno vincitur (nimirum Manilius) quod non potest manum tollere de tabula, & (quod tam falso, quam immerito, Ovidio objectum olim) numquam scit desinere &c.

Ibidem.

Hoc ut non mediocre vitium est in nitido Scriptore, ita puri sunt ab hac labe (nimia earumdem vocum iteratione) principes Poetæ, Virgilius & Ovidius.

Idem *in Libro III Poetices p.* 261.

In omnibus illud in primis cavendum est, ne inepte discurras, nisi libros componas eam ad rem destinatos: quemadmodum Ovidius fecit in libris Transformationum, & Lucanus.

Victorius *lib. XII Var. c.* 5. Ovidius, ut oratione ac versibus, ita vita & moribus enervatus.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. F. *Gio: Tommaso Mascheroni* Inquisitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel Libro intitolato *Collectio Auctorum Classicorum &c. stampato*, non vi esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni Costumi, concediamo Licenza a *Nicolò Bettinelli* Stampator di *Venezia*, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 5 Settembre 1781.

(ANDREA QUERINI Rif.
(ALVISE VALLARESSO Rif.
(GIROLAMO ASCANIO GIUSTINIAN K^{r}. Rif.

Registrato in Libro a Carte 19, al Num. 186.

Davidde Marchesini Seg.

Addì 24 Settembre 1782.
Registrato in Libro de' Privilegj dell' Università de' Librari e Stampatori.

Marc' Antonio Manfrè.

P. OVIDII NASONIS
HEROIDES.

EPISTOLA PRIMA.

PENELOPE ULIXI.

HANC tua Penelope lento tibi mittit, Ulixe.
  Nil mihi rescribas ut tamen, ipse veni.
Troja jacet certe, Danais invisa puellis.
  Vix Priamus tanti, totaque Troja, fuit.
O utinam tunc, cum Lacedæmona classe petebat,
  Obrutus insanis esset Adulter aquis!
Non ego deserto jacuissem frigida lecto,
  Nec quererer tardos ire relicta dies:
Nec mihi, quærenti spatiosam fallere noctem,
  Lassaret viduas pendula tela manus.
Quando ego non timui graviora pericula veris?
  Res est solliciti plena timoris amor.
In te fingebam violentos Troas ituros:
  Nomine in Hectoreo pallida semper eram.

Sive quis Antilochum narrabat ab Hectore victum;
Antilochus nostri caussa timoris erat.
Sive Menœtiaden falsis cecidisse sub armis;
Flebam successu posse carere dolos.
Sanguine Tlepolemus Lyciam tepefecerat hastam;
Tlepolemi leto cura novata mea est.
Denique, quisquis erat castris jugulatus Achivis,
Frigidius glacie pectus amantis erat.
Sed bene consuluit casto Deus æquus amori.
Versa est in cinerem sospite Troja viro.
Argolici rediere duces: altaria fumant:
Ponitur ad patrios barbara præda Deos.
Grata ferunt Nymphæ pro salvis dona maritis:
Illi victa suis Troia fata canunt.
Mirantur justique senes, trepidæque puellæ:
Narrantis conjux pendet ab ore viri.
Atque aliquis posita monstrat fera prœlia mensa;
Pingit & exiguo Pergama tota mero.
Hac ibat Simois, hic est Sigeia tellus,
Hic steterat Priami regia celsa senis.
Illic Æacides, illic tendebat Ulixes:
Hic lacer admissos terruit Hector equos.
Omnia namque tuo senior, te quærere misso,
Retulerat nato Nestor: at ille mihi.
Retulit & ferro Rhesumque Dolonaque cæsos,
Utque sit hic somno proditus, ille dolo.
Ausus es, o nimium nimiumque oblite tuorum,

Thracia nocturno tangere castra dolo;
Totque simul mactare viros, adjutus ab uno.
At bene cautus eras, & memor ante mei.
Usque metu micuere sinus; dum victor amicum
Dictus es Ismariis isse per agmen equis.
Sed mihi quid prodest vestris disjecta lacertis
Ilios? &, murus quod fuit ante, solum:
Si maneo, qualis Troja durante manebam;
Virque mihi, demto fine carendus, abes?
Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama restant;
Incola captivo quæ bove victor arat.
Jam seges est ubi Troja fuit, resecandaque falce
Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.
Semisepulta virûm curvis feriuntur aratris
Ossa: ruinosas occulit herba domos.
Victor abes; nec scire mihi, quæ caussa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quisquis ad hæc vertit peregrinam litora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quamque tibi reddat, si te modo viderit usquam,
Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos Pylon, antiqui Neleia Nestoris arva,
Misimus. incerta est fama remissa Pylo.
Misimus & Sparten. Sparte quoque nescia veri.
Quas habitas terras, aut ubi lentus abes?
Utilius starent etiam nunc mœnia Phœbi.
(Irascor votis heu levis ipsa meis!)

Scirem ubi pugnares; & tantum bella timerem;
Et mea cum multis juncta querela foret.
Quid timeam ignoro: timeo tamen omnia demens:
Et patet in curas area lata meas.
Quæcumque æquor habet, quæcumque pericula tellus,
Tam longæ caussas suspicor esse moræ.
Hæc ego dum stulte meditor (quæ vestra libido est)
Esse peregrino captus amore potes.
Forsitan & narres, quam sit tibi rustica conjux;
Quæ tantum lanas non sinat esse rudes.
Fallar; & hoc crimen tenues vanescat in auras:
Neve, revertendi liber, abesse velis.
Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat usque moras.
Increpet usque licet: tua sum, tua dicar oportet
Penelope: conjux semper Ulixis ero.
Ille tamen pietate mea precibusque pudicis
Frangitur, & vires temperat ipse suas.
Dulichii, Samiique, &, quos tulit alta Zacynthos,
Turba ruunt in me luxuriosa, proci:
Inque tua regnant, nullis prohibentibus, aula.
Viscera nostra, tuæ dilaniantur opes.
Quid tibi Pisandrum, Polybumque, Medontaque dirum,
Eurymachique avidas, Antinoique manus,
Atque alios referam, quos omnes turpiter absens
Ipse tuo partis sanguine rebus alis?
Irus egens, pecorisque Melanthius actor edendi,

Ultimus accedunt in tua damna pudor.
Tres sumus imbelles numero, sine viribus uxor,
Laertesque senex, Telemachusque puer.
Ille per insidias pene est mihi nuper ademtus,
Dum parat, invitis omnibus, ire Pylon.
Dî precor hoc jubeant, ut euntibus ordine fatis,
Ille meos oculos comprimat, ille tuos.
Hoc faciunt custosque boum, longævaque nutrix:
Tertius, immundæ cura fidelis haræ.
Sed neque Laertes, ut qui sit inutilis armis,
Hostibus in mediis regna tenere valet.
Telemacho veniet (vivat modo) fortior ætas:
Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.
Nec mihi sunt vires inimicos pellere tectis.
Tu citius venias, portus & ara tuis.
Est tibi, sitque, precor, natus, qui mollibus annis
In patrias artes erudiendus erat.
Respice Laerten: ut jam sua lumina condas,
Extremum fati sustinet ille diem.
Certe ego, quæ fueram, te discedente, puella,
Protinus ut redeas, facta videbor anus.

EPISTOLA II.

PHYLLIS DEMOPHOONTI.

HOspita, Demophoon, tua te, Rhodopeia Phyllis,
Ultra promissum tempus abesse queror.
Cornua cum Lunæ pleno quater orbe coissent,
Litoribus nostris anchora pacta tua est.
Luna quater latuit; pleno quater orbe recrevit;
Nec vehit Actæas Sithonis unda rates.
Tempora si numeres, bene quæ numeramus amantes,
Non venit ante suum nostra querela diem.
Spes quoque lenta fuit. tarde, quæ credita lædunt,
Credimus: invita nunc & amante nocent.
Sæpe fui mendax pro te mihi: sæpe putavi
Alba procellosos vela referre Notos.
Thesea devovi, quia te dimittere nollet;
Nec tenuit cursus forsitan ille tuos.
Interdum timui, ne, dum vada tendis ad Hebri,
Mersa foret cana naufraga puppis aqua.
Sæpe Deos supplex, pro te, scelerate, rogavi,
Cum prece turicremis devenerata focis.
Sæpe videns ventos cœlo pelagoque faventes,
Ipsa mihi dixi; Si valet ille, venit.
Denique fidus amor, quidquid properantibus obstat,

Finxit; & ad caussas ingeniosa fui.
At tu lentus abes, nec te jurata reducunt
Numina; nec nostro motus amore redis.
Demophoon, ventis & verba & vela dedisti:
Vela queror reditu, verba carere fide.
Dic mihi quid feci, nisi non sapienter amavi?
Crimine te potui demeruisse meo.
Unum in me scelus est, quod te, scelerate, recepi.
Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.
Jura, fides, ubi nunc, commissaque dextera dextræ?
Quique erat in falso plurimus ore Deus?
Promissus socios ubi nunc Hymenæus in annos,
Qui mihi conjugii sponsor & obses erat?
Per mare, quod totum ventis agitatur & undis;
Per quod sæpe ieras, per quod iturus eras:
Perque tuum mihi jurasti, (nisi fictus & ille est)
Concita qui ventis æquora mulcet, avum:
Per Venerem, nimiumque mihi facientia tela,
Altera tela arcus, altera tela faces:
Junonemque, toris quæ præsidet alma maritis,
Et per tædiferæ mystica sacra Deæ.
Si de tot læsis sua numina quisque Deorum
Vindicet, in pœnas non satis unus eris.
At laceras etiam puppes furiosa refeci;
Ut, qua desererer, firma carina foret.
Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires.
Heu patior telis vulnera facta meis!

Credidimus blandis, quorum tibi copia, verbis:
Credidimus generi, nominibusque tuis:
Credidimus lacrimis. an & hæ simulare docentur?
Hæ quoque habent artes, quaque jubentur, eunt?
Dîs quoque credidimus. quo jam tot pignora nobis?
Parte satis potui qualibet inde capi.
Nec moveor, quod te juvi portuque locoque.
Debuit hoc meriti summa fuisse mei.
Turpiter hospitium lecto cumulasse jugali
Pœnitet, & lateri conseruisse latus.
Quæ fuit ante illam, mallem suprema fuisset
Nox mihi; dum potui Phyllis honesta mori.
Speravi melius, quia me meruisse putavi.
Quæcumque ex merito spes venit, æqua venit.
Fallere credentem non est operosa puellam
Gloria. simplicitas digna favore fuit.
Sum decepta tuis, & amans & femina, verbis.
Dî faciant, laudis summa sit ista tuæ.
Inter & Ægidas media statuaris in urbe:
Magnificus titulis stet pater ante suis.
Cum fuerit Scyron lectus, torvusque Procrustes,
Et Sinis, & tauri mixtaque forma viri;
Et domitæ bello Thebæ, fusique bimembres,
Et pulsata nigri regia cæca Dei;
Hoc tua post illum titulo signetur imago:
Hic est, cujus amans hospita capta dolo est.
De tanta rerum turba, factisque parentis,

Sedit in ingenio Cressa relicta tuo.
Quod solum excusat, solum miraris in illo.
Heredem patriæ, perfide, fraudis agis.
Illa (nec invideo) fruitur meliore marito;
Inque capistratis tigribus alta sedet.
At mea despecti fugiunt connubia Thraces,
Quod ferar externum præposuisse meis.
Atque aliquis, Doctas jam nunc eat, inquit, Athenas:
Armiferam Thracen, qui regat, alter erit.
Exitus acta probat. careat successibus opto,
Quisquis ab eventu facta notanda putat.
At si nostra tuo spumescant æquora remo,
Jam mihi, jam dicar consuluisse meis.
Sed neque consului: nec te mea regia tanget,
Fessaque Bistonia membra lavabis aqua.
Illa meis oculis species abeuntis inhæret,
Cum premeret portus classis itura meos.
Ausus es amplecti, colloque infusus amantis
Oscula per longas jungere pressa moras:
Cumque tuis lacrimis lacrimas confundere nostras;
Quodque foret velis aura secunda, queri:
Et mihi discedens suprema dicere voce;
Phylli, face exspectes Demophoonta tuum.
Exspectem, qui me numquam visurus abisti?
Exspectem pelago vela negata meo?
Et tamen exspecto; redeas modo serus amanti;
Ut tua sit solo tempore lapsa fides.

Quid precor infelix? jam te tenet altera conjux
Forsitan, &, nobis qui male favit, amor.
Utque tibi excidimus, nullam, puto, Phyllida nosti.
Hei mihi! si quæ sim Phyllis, & unde, rogas.
Quæ tibi, Demophoon, longis erroribus acto
Threicios portus, hospitiumque dedi.
Cujus opes auxere meæ: cui dives egenti
Munera multa dedi, multa datura fui.
Quæ tibi subjeci latissima regna Lycurgi,
Nomine femineo vix satis apta regi:
Qua patet umbrosum Rhodope glacialis ad Hæmum,
Et sacer admissas exigit Hebrus aquas.
Cui mea virginitas avibus libata sinistris,
Castaque fallaci zona recincta manu.
Pronuba Tisiphone thalamis ululavit in illis,
Et cecinit mœstum devia carmen avis.
Adfuit Alecto brevibus torquata colubris;
Suntque sepulcrali lumina mota face.
Mœsta tamen scopulos fruticosaque litora calco,
Quaque patent oculis æquora lata meis.
Sive die laxatur humus, seu frigida lucent
Sidera; prospicio, quis freta ventus agat.
Et quæcumque procul venientia lintea vidi,
Protinus illa meos auguror esse Deos.
In freta procurro, vix me retinentibus undis,
Mobile qua primas porrigit æquor aquas.
Quo magis accedunt, minus & minus utilis adsto:

Linquor, & ancillis excipienda cado.
Est sinus, adductos modice falcatus in arcus,
Ultima prærupta cornua mole rigent.
Hinc mihi suppositas immittere corpus in undas
Mens fuit; &, quoniam fallere pergis, erit.
Ad tua me fluctus projectam litora portent,
Occurramque oculis intumulata tuis.
Duritie ferrum ut superes, adamantaque, teque;
Non tibi sic, dices, Phylli, sequendus eram.
Sæpe venenorum sitis est mihi: sæpe cruenta
Trajectam gladio morte perire juvat.
Colla quoque, infidis quia se nectenda lacertis
Præbuerunt, laqueis implicuisse libet.
Stat nece matura tenerum pensare pudorem:
In necis electum parva futura mora est.
Inscribere meo caussa invidiosa sepulcro:
Aut hoc, aut simili carmine notus eris.
Phyllida Demophoon leto dedit, hospes amantem:
Ille neci caussam præbuit, illa manum.

EPISTOLA III.

BRISEIS ACHILLI.

Quam legis, a rapta Briseide litera venit,
Vix bene barbarica Græca notata manu.
Quascumque adspicies, lacrimæ fecere, lituras;
Sed tamen & lacrimæ pondera vocis habent.
Si mihi pauca queri de te, dominoque viroque,
Fas est; de domino pauca viroque querar.
Non, ego poscenti quod sum cito tradita Regi,
Culpa tua est: quamvis hoc quoque culpa tua est.
Nam simul Eurybates me Talthybiusque vocarunt,
Eurybati data sum Talthybioque comes.
Alter in alterius jactantes lumina vultum,
Quærebant taciti, noster ubi esset amor.
Differri potui. pœnæ mora grata fuisset.
Hei mihi! discedens oscula nulla dedi.
At lacrimas sine fine dedi, rupique capillos.
Infelix iterum sum mihi visa capi.
Sæpe ego decepto volui custode reverti;
Sed, me qui timidam prenderet, hostis erat.
Si progressa forem, caperer ne forte timebam,
Quamlibet ad Priami munus itura nurum.
Sed data sim, quia danda fui: tot noctibus absum,

Nec repetor. cessas, iraque lenta tua est.
Ipse Menœtiades, tunc, cum tradebar, in aurem,
Quid fles? hic parvo tempore, dixit, eris.
Non repetisse parum est: pugnas, ne reddar, Achille.
I nunc, & cupidi nomen amantis habe.
Venerunt ad te Telamone & Amyntore nati;
Ille gradu propior sanguinis, ille comes:
Laertaque satus; per quos comitata redirem.
Auxerunt blandæ grandia dona preces:
Viginti fulvos operoso ex ære lebetas;
Et tripodas septem, pondere & arte pares.
Addita sunt illis auri bis quinque talenta:
Bis sex, adsueti vincere semper, equi:
Quodque supervacuum, forma præstante puellæ
Lesbides, eversa corpora capta domo:
Cumque tot his, (sed non opus est tibi conjuge) conjux
Ex Agamemnoniis una puella tribus.
Si tibi ab Atrida pretio redimenda fuissem,
Quæ dare debueras, accipere illa neges?
Qua merui culpa fieri tibi vilis, Achille?
Quo levis a nobis tam cito fugit amor?
An miseros tristis fortuna tenaciter urguet?
Nec venit inceptis mollior aura meis?
Diruta Marte tuo Lyrnesia mœnia vidi:
Et fueram patriæ pars ego magna meæ.
Vidi ego consortes pariter generisque necisque
Tres cecidisse: tribus, quæ mihi, mater erat.

Vidi ego, quantus erat, fusum tellure cruenta,
    Pectora jactantem sanguinolenta, virum.
Tot tamen amissis te compensavimus unum.
    Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eras.
Tu mihi, juratus per numina Matris aquosæ,
    Utile dicebas ipse fuisse capi.
Scilicet ut, quamvis veniam dotata, repellas;
    Et mecum fugias, quæ tibi dentur, opes.
Quin etiam fama est, cum crastina fulserit Eos,
    Te dare nubiferis linea vela Notis.
Quod scelus ut pavidas miseræ mihi contigit aures,
    Sanguinis atque animi pectus inane fuit.
Ibis: & (o miseram!) cui me, violente, relinques?
    Quis mihi desertæ mite levamen erit?
Devorer ante, precor, subito telluris hiatu,
    Aut rutilo missi fulminis igne cremer;
Quam sine me Phthiis canescant æquora remis,
    Et videam puppes ire relicta tuas.
Si tibi jam reditusque placent, patriique penates;
    Non ego sum classi sarcina magna tuæ.
Victorem captiva sequar, non nupta maritum:
    Est mihi, quæ lanas molliat, apta manus.
Inter Achaiadas longe pulcherrima matres
    In thalamos conjux ibit (eatque) tuos:
Digna nurus socero, Jovis Æginæque nepote;
    Cuique senex Nereus prosocer esse velit.
Nos humiles, famulæque tuæ, data pensa trahemus:

Et minuent plenas stamina nostra colos.
Exagitet ne me tantum tua, deprecor, uxor,
Quæ mihi nescio quo non erat æqua modo.
Neve meos coram scindi patiare capillos:
Et leviter dicas, Hæc quoque nostra fuit.
Vel patiare licet; dum ne contemta relinquar.
Hic mihi væ miseræ concutit ossa metus.
Quid tamen exspectas? Agamemnona pœnitet iræ,
Et jacet ante tuos Græcia mœsta pedes.
Vince animos, iramque tuam, qui cetera vincis.
Quid lacerat Danaas impiger Hector opes?
Arma cape, Æacida, sed me tamen ante recepta:
Et preme turbatos, Marte favente, viros.
Propter me mota est, propter me desinat ira:
Simque ego tristitiæ caussa modusque tuæ.
Nec tibi turpe puta precibus succumbere nostris:
Conjugis Œnides versus in arma prece est.
Res audita mihi, nota est tibi. fratribus orba
Devovit nati spemque caputque parens.
Bellum erat: ille ferox positis secessit ab armis,
Et patriæ rigida mente negavit opem.
Sola virum conjux flexit. felicior illa!
At mea pro nullo pondere verba cadunt.
Nec tamen indignor: nec me pro conjuge gessi,
Sæpius in dominum serva vocata torum.
Me quædam (memini) Dominam captiva vocabat:
Servitio, dixi, nominis addis onus.

Per tamen ossa viri, subito male tecta sepulcro,
Semper judiciis ossa verenda meis;
Perque trium fortes animas, mea numina, fratrum,
Qui bene pro patria, cum patriaque, jacent;
Perque tuum nostrumque caput, quæ junximus una;
Perque tuos enses, cognita tela meis;
Nulla Mycenæum sociasse cubilia mecum
Juro; fallentem deseruisse velis.
Si tibi nunc dicam: Fortissime, tu quoque jura,
Nulla tibi sine me gaudia facta: neges.
At Danai mœrere putant. tibi plectra moventur:
Te tenet in tepido mollis amica sinu.
Et si quis quærat, quare pugnare recuses:
Pugna nocet: citharæ, voxque, Venusque juvant.
Tutius est jacuisse toro, tenuisse puellam,
Threiciam digitis increpuisse lyram,
Quam manibus clypeos, & acutæ cuspidis hastam,
Et galeam pressa sustinuisse coma.
Sed tibi pro tutis insignia facta placebant:
Partaque bellando gloria dulcis erat.
An tantum, dum me caperes, sera bella probabas?
Cumque mea patria laus tua victa jacet?
Dî melius: validoque, precor, vibrata lacerto
Transeat Hectoreum Pelias hasta latus.
Mittite me, Danai; dominum legata rogabo:
Multaque mandatis oscula mixta feram.
Plus ego quam Phœnix, plus quam facundus Ulixes,

Plus ego quam Teucri (credite) frater agam.
Est aliquid collum solitis tetigisse lacertis,
Præsentisque oculos admonuisse sui.
Sis licet immitis, Matrisque ferocior undis;
Ut taceam, lacrimis comminuere meis.
Nunc quoque (sic omnes Peleus pater impleat annos,
Sic eat auspiciis Pyrrhus in arma tuis)
Respice sollicitam Briseida, fortis Achille;
Nec miseram lenta ferreus ure mora.
Aut, si versus amor tuus est in tædia nostri;
Quam sine te cogis vivere, coge mori.
Utque facis, coges. abiit corpusque colorque.
Sustinet hoc animæ spes tamen una tui.
Qua si destituor, repetam fratresque virumque:
Nec tibi magnificum femina jussa mori.
Cur autem jubeas? stricto pete corpora ferro.
Est mihi, qui fosso pectore sanguis eat.
Me petat ille tuus, qui, si Dea passa fuisset,
Ensis in Atridæ pectus iturus erat.
Ah! potius serves nostram, tua munera, vitam.
Quod dederas hosti victor, amica rogo.
Perdere quos melius possis, Neptunia præbent
Pergama. materiam cædis ab hoste pete.
Me modo, sive paras impellere remige classem,
Sive manes, domini jure venire jube.

EPISTOLA IV.

PHÆDRA HIPPOLYTO.

Qua, nisi tu dederis, caritura est ipsa, salutem
  Mittit Amazonio Cressa puella viro.
Perlege quodcumque est. quid epistola lecta nocebit?
  Te quoque, in hac aliquid, quod juvet, esse potest.
His arcana notis terra pelagoque feruntur:
  Inspicit acceptas hostis ab hoste notas.
Ter tecum conata loqui, ter inutilis hæsit
  Lingua, ter in primo destitit ore sonus.
Qua licet & sequitur, pudor est miscendus amori.
  Dicere quæ puduit, scribere jussit Amor.
Quidquid Amor jussit, non est contemnere tutum.
  Regnat, & in Dominos jus habet ille Deos.
Ille mihi primo dubitanti scribere, dixit:
  Scribe, dabit victas ferreus ille manus.
Adsit, &, ut nostras avido fovet igne medullas,
  Figat sic animos in mea vota tuos.
Non ego nequitia socialia fœdera rumpam.
  Fama (velim quæras) crimine nostra vacat.
Venit Amor gravius, quo serius. urimur intus,
  Urimur; & cæcum pectora vulnus habent.
Scilicet ut teneros lædunt juga prima juvencos,

Frenaque vix patitur de grege captus equus:
Sic male vixque subit primos rude pectus amores;
Sarcinaque hæc animo non sedet apta meo.
Ars fit, ut a teneris crimen condiscitur annis.
Quæ venit exacto tempore, pejus amat.
Tu nova servatæ capies libamina famæ;
Et pariter nostrûm fiet uterque nocens.
Est aliquid, plenis pomaria carpere ramis,
Et tenui primam deligere ungue rosam.
Si tamen ille prior, quo me sine crimine gessi,
Candor ab insolita labe notandus erat;
At bene successit, digno quod adurimur igni:
Pejus adulterio turpis adulter abest.
Si mihi concedat Juno fratremque virumque;
Hippolytum videar præpositura Jovi.
Jam quoque (vix credas) ignotas nitor in artes:
Est mihi per sævas impetus ire feras.
Jam mihi prima Dea est, cornu præsignis adunco
Delia. judicium subsequor ipsa tuum.
In nemus ire libet, pressisque in retia cervis,
Hortari celeres per juga summa canes:
Aut tremulum excusso jaculum vibrare lacerto;
Aut in graminea ponere corpus humo.
Sæpe juvat versare leves in pulvere currus,
Torquentem frenis ora sequacis equi.
Nunc feror, ut Bacchi furiis Eleleides actæ,
Quæque sub Idæo tympana colle movent:

Aut quas semideæ Dryades, Faunique bicornes,
Numine contactas attonuere suo.
Namque mihi referunt, cum se furor ille remisit,
Omnia. me tacitam conscius urit Amor.
Forsitan hunc generis fato reddamus amorem;
Et Venus e tota gente tributa petat.
Juppiter Europen (prima est ea gentis origo)
Dilexit, tauro dissimulante Deum.
Pasiphae mater, decepto subdita tauro,
Enixa est utero crimen onusque suo.
Perfidus Ægides, ducentia fila secutus,
Curva meæ fugit tecta sororis ope.
En ego nunc, ne forte parum Minoia credar,
In socias leges, ultima gentis, eo.
Hoc quoque fatale est: placuit domus una duabus.
Me tua forma capit, capta parente soror.
Thesides Theseusque duas rapuere sorores.
Ponite de nostra bina tropæa domo.
Tempore, quo vobis inita est Cerealis Eleusin,
Gnosia me vellem detinuisset humus.
Tunc mihi præcipue (nec non tamen ante) placebas:
Acer in extremis ossibus hæsit amor.
Candida vestis erat, præcincti flore capilli:
Flava verecundus tinxerat ora rubor.
Quemque vocant aliæ vultum rigidumque trucemque,
Pro rigido, Phædra judice, fortis erat.
Sint procul a nobis juvenes, ut femina, comti.

Fine coli modico forma virilis amat.
Te tuus iste rigor, positique sine arte capilli,
Et levis egregio pulvis in ore decet.
Sive ferocis equi luctantia colla recurvas;
Exiguo flexos miror in orbe pedes.
Seu vastum valido torques hastile lacerto;
Ora ferox in se versa lacertus habet.
Sive tenes lato venabula cornea ferro.
Denique, nostra juvat lumina, quidquid agas.
Tu modo duritiem silvis depone jugosis:
Non sum materia digna perire tua.
Quid juvat incinctæ studia exercere Dianæ;
Et Veneri numeros eripuisse suos?
Quod caret alterna requie, durabile non est.
Hæc reparat vires, fessaque membra novat.
Arcus (& arma tuæ tibi sunt imitanda Dianæ,)
Si numquam cesses tendere, mollis erit.
Clarus erat silvis Cephalus, multæque per herbam
Conciderant, illo percutiente, feræ.
Nec tamen Auroræ male se præbebat amandum.
Ibat ad hunc sapiens a sene Diva viro.
Sæpe sub ilicibus Venerem, Cinyraque creatum,
Sustinuit positos quælibet herba duos.
Arsit & Œnides in Mænalia Atalanta.
Illa feræ spolium, pignus amoris, habet.
Nos quoque jam primum turba numeremur in ista.
Si Venerem tollas, rustica silva tua est.

Ipsa comes veniam: nec me salebrosa movebunt
  Saxa, nec obliquo dente timendus aper.
Æquora bina suis oppugnant fluctibus Isthmon,
  Et tenuis tellus audit utrumque mare.
Hic tecum Trœzena colam, Pittheia regna;
  Jam nunc est patria gratior illa mea.
Tempore abest, aberitque diu Neptunius heros;
  Illum Pirithoi detinet ora sui.
Præposuit Theseus (nisi si manifesta negamus)
  Pirithoum Phædræ, Pirithoumque tibi.
Sola nec hæc nobis injuria venit ab illo:
  In magnis læsi rebus uterque sumus.
Ossa mei fratris clava perfracta trinodi
  Sparsit humi: soror est præda relicta feris.
Prima securigeras inter virtute puellas
  Te peperit, nati digna vigore parens.
Si quæras, ubi sit; Theseus latus ense peregit:
  Nec tanto mater pignore tuta fuit.
At ne nupta quidem, tædaque accepta jugali.
  Cur? nisi ne caperes regna paterna nothus.
Addidit & fratres ex me tibi: quos tamen omnes
  Non ego tollendi caussa, sed ille fuit.
O utinam nocitura tibi, pulcherrime rerum,
  In medio nisu viscera rupta forent!
I nunc, sic meriti lectum reverere parentis;
  Quem fugit, & factis abdicat ille suis.
Nec, quia privigno videar coitura noverca,

Terruerint animos nomina vana tuos.
Ista vetus pietas, ævo moritura futuro,
Rustica Saturno regna tenente fuit.
Juppiter esse pium statuit, quodcumque juvaret:
Et fas omne facit fratre marita soror.
Illa coit firma generis junctura catena,
Imposuit nodos cui Venus ipsa suos.
Nec labor est; celare licet. pete munus ab illa.
Cognato poterit nomine culpa tegi.
Viderit amplexos aliquis; laudabimur ambo.
Dicar privigno fida noverca meo.
Non tibi per tenebras dabitur reseranda mariti
Janua, non custos decipiendus erit.
Ut tenuit domus una duos, domus una tenebit.
Oscula aperta dabas, oscula aperta dabis.
Tutus eris mecum, laudemque merebere culpa;
Tu licet in lecto conspiciare meo.
Tolle moras tantum, properataque fœdera junge.
Qui mihi nunc sævit, sic tibi parcat Amor.
Non ego dedignor supplex humilisque precari.
Heu! ubi nunc fastus, altaque verba, jacent?
Et pugnare diu, nec me submittere culpæ
Certa fui: certi si quid haberet Amor.
Victa precor, genibusque tuis regalia tendo
Brachia. quid deceat, non videt ullus amans.
Depuduit, profugusque pudor sua signa relinquit.
Da veniam fassæ, duraque corda doma.

Quo mihi, quod genitor, qui possidet æquora, Minos?
Quod veniant proavi fulmina torta manu?
Quod sit avus, radiis frontem vallatus acutis,
Purpureo tepidum qui movet axe diem?
Nobilitas sub Amore jacet. miserere priorum:
Et, mihi si non vis parcere, parce meis.
Est mihi dotalis tellus, Jovis insula, Crete:
Serviat Hippolyto regia tota meo.
Flecte feros animos. potuit corrumpere taurum
Mater. eris tauro sævior ipse truci?
Per Venerem parcas, oro, quæ plurima mecum est:
Sic numquam, quæ te spernere possit, ames.
Sic tibi secretis agilis Dea saltibus adsit,
Silvaque perdendas præbeat alta feras.
Sic faveant Satyri, montanaque numina Panes:
Et cadat adversa cuspide fossus aper.
Sic tibi dent Nymphæ, (quamvis odisse puellas
Diceris) arentem quæ levet unda sitim.
Addimus his lacrimas precibus quoque: verba precantis
Perlegis; at lacrimas finge videre meas.

EPISTOLA V.

ŒNONE PARIDI.

PErlegis? an conjux prohibet nova? perlege: non est
  Ista Mycenæa litera facta manu.
Pegasis Œnone, Phrygiis celeberrima silvis,
  Læsa queror de te, si sinis ipse, meo.
Quis Deus opposuit nostris sua numina votis?
  Ne tua permaneam, quod mihi crimen obest?
Leniter, ex merito quidquid patiare, ferendum est:
  Quæ venit indignæ pœna, dolenda venit.
Nondum tantus eras, cum te contenta marito,
  Edita de magno flumine Nympha, fui.
Qui nunc Priamides, (adsit reverentia vero)
  Servus eras: servo nubere Nympha tuli.
Sæpe greges inter requievimus arbore tecti;
  Mixtaque cum foliis præbuit herba torum.
Sæpe super stramen fœnoque jacentibus alto
  Defensa est humili cana pruina casa.
Quis tibi monstrabat saltus venatibus aptos;
  Et tegeret catulos qua fera rupe suos?
Retia sæpe comes, maculis distincta, tetendi;
  Sæpe citos egi per juga longa canes.
Incisæ servant a te mea nomina fagi:

Et legor Œnone, falce notata, tua:
Et quantum trunci, tantum mea nomina crescunt:
Crescite, & in titulos surgite recta meos.
Populus est (memini) fluviali consita ripa,
Est in qua nostri litera scripta memor.
Popule, vive precor, quæ consita margine ripæ,
Hoc in rugoso cortice carmen habes:
Cum Paris Œnone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua.
Xanthe, retro propera, versæque recurrite lymphæ;
Sustinet Œnonen deseruisse Paris.
Illa dies fatum miseræ mihi dixit: ab illa
Pessima mutati cœpit amoris hiems:
Qua Venus & Juno, sumtisque decentior armis,
Venit in arbitrium nuda Minerva tuum.
Attoniti micuere sinus, gelidusque cucurrit,
Ut mihi narrâsti, dura per ossa tremor.
Consului (neque enim modice terrebar) anusque,
Longævosque senes: constitit esse nefas.
Cæsa abies, sectæque trabes, &, classe peracta,
Cærula ceratas accipit unda rates.
Flêsti discedens: hoc saltem parce negare:
Præterito magis est iste pudendus amor.
Et flêsti, & nostros vidisti flentis ocellos;
Miscuimus lacrimas mœstus uterque suas.
Non sic adpositis vincitur vitibus ulmus,
Ut tua sunt collo brachia nexa meo.

Ah quoties, cum te vento quererere teneri,
Riserunt comites! ille secundus erat.
Oscula dimissæ quoties repetita dedisti!
Quam vix sustinuit dicere lingua, Vale!
Aura levis rigido pendentia lintea malo
Suscitat; & remis eruta canet aqua.
Prosequor infelix oculis abeuntia vela,
Qua licet; & lacrimis humet arena meis.
Utque celer venias virides Nereidas oro.
Scilicet ut venias in mea damna celer.
Votis ergo meis alii rediture redîsti?
Hei mihi, pro dira pellice blanda fui!
Adspicit immensum moles nativa profundum:
Mons fuit: æquoreis illa resistit aquis.
Hinc ego vela tuæ cognovi prima carinæ:
Et mihi per fluctus impetus ire fuit.
Dum moror, in summa fulsit mihi purpura prora;
Pertimui: cultus non erat ille tuus.
Fit propior, terrasque cita ratis attigit aura:
Femineas vidi, corde tremente, genas.
Non satis id fuerat: quid enim furiosa morabar?
Hærebat gremio turpis amica tuo.
Tunc vero rupique sinus, & pectora planxi,
Et secui madidas ungue rigente genas:
Implevique sacram querulis ululatibus Iden.
Illinc has lacrimas in mea saxa tuli.
Sic Helene doleat, desertaque conjuge ploret;

Quæque prior nobis intulit, ipsa ferat.
Nunc tibi conveniunt, quæ te per aperta sequantur
Æquora, legitimos destituantque toros.
At cum pauper eras, armentaque pastor agebas,
Nulla, nisi Œnone, pauperis uxor erat.
Non ego miror opes, nec me tua regia tangit,
Nec de tot Priami dicar ut una nurus.
Non tamen ut Priamus Nymphæ socer esse recuset;
Aut Hecubæ fuerim dissimulanda nurus.
Dignaque sum, & cupio fieri matrona potentis;
Sunt mihi, quas possint sceptra decere, manus.
Nec me, faginea quod tecum fronde jacebam,
Despice: purpureo sum magis apta toro.
Denique, tutus amor meus est tibi. nulla parantur
Bella, nec ultrices advehit unda rates.
Tyndaris infestis fugitiva reposcitur armis.
Hac venit in thalamos dote superba tuos.
Quæ si sit Danais reddenda, vel Hectora fratrem,
Vel cum Deiphobo Polydamanta roga.
Quid gravis Antenor, Priamus quid censeat ipse,
Consule; quîs ætas longa magistra fuit.
Turpe rudimentum, patriæ præponere raptam.
Caussa pudenda tua est; justa vir arma movet.
Nec tibi, si sapias, fidam promitte Lacænam,
Quæ sit in amplexus tam cito versa tuos.
Ut minor Atrides temerati fœdera lecti
Clamat, & externo læsus amore dolet;

Tu quoque clamabis. Nulla reparabilis arte
Læsa pudicitia est: deperit illa semel.
Ardet amore tui: sic & Menelaon amavit;
Nunc jacet in viduo credulus ille toro.
Felix Andromache, certo bene nupta marito!
Uxor ad exemplum fratris habenda fui.
Tu levior foliis, tunc cum, sine pondere succi,
Mobilibus ventis arida facta, volant.
Et minus est in te, quam summa pondus arista,
Quæ levis assiduis solibus usta riget.
Hoc tua (nam recolo) quondam germana canebat,
Sic mihi diffusis vaticinata comis:
Quid facis, Œnone? quid arenæ semina mandas?
Non profecturis litora bubus aras.
Graja juvenca venit, quæ te, patriamque, domumque
Perdat. io prohibe; Graja juvenca venit.
Dum licet, obscænam ponto, Dî, mergite puppim.
Heu quantum Phrygii sanguinis illa vehit!
Dixerat. in cursu famulæ rapuere furentem;
At mihi flaventes diriguere comæ.
Ah nimium vates miseræ mihi vera fuisti!
Possidet en saltus illa juvenca meos.
Sit facie quamvis insignis, adultera certe est.
Deseruit patrios, hospite capta, Deos.
Illam de patria Theseus, (nisi nomine fallor)
Nescio quis Theseus, abstulit ante sua.
A juvene & cupido credatur reddita virgo.

Unde hoc compererim tam bene, quæris? amo.
Vim licet appelles, & culpam nomine veles;
Quæ toties rapta est, præbuit ipsa rapi.
At manet Œnone fallenti casta marito:
Et poteras falli legibus ipse tuis.
Me Satyri celeres (silvis ego tecta latebam)
Quæsierunt rapido, turba proterva, pede:
Cornigerumque caput pinu præcinctus acuta
Faunus, in immensis qua tumet Ida jugis.
Me fide conspicuus Trojæ munitor amavit:
Ille meæ spolium virginitatis habet.
Id quoque luctando. rupi tamen ungue capillos,
Oraque sunt digitis aspera facta meis.
Nec pretium stupri gemmas aurumve poposci.
Turpiter ingenuum munera corpus emunt.
Ipse, ratus dignam, medicas mihi tradidit artes;
Admisitque meas ad sua dona manus.
Quæcumque herba potens ad opem, radixque medenti
Utilis in toto nascitur orbe, mea est.
Me miseram, quod amor non est medicabilis herbis!
Deficior prudens artis ab arte mea.
Ipse repertor opis vaccas pavisse Pheræas
Fertur, & e nostro saucius igne fuit.
Quod neque graminibus tellus fecunda creandis,
Nec Deus, auxilium tu mihi ferre potes.
Et potes, & merui. dignæ miserere puellæ;
Non ego cum Danais arma cruenta fero.

Sed tua sum, tecumque fui puerilibus annis:
Et tua, quod superest temporis, esse precor.

EPISTOLA VI.

HYPSIPYLE JASONI.

Litora Thessaliæ reduci tetigisse carina
Diceris, auratæ vellere dives ovis.
Gratulor incolumi, quantum sinis. hoc tamen ipsum
Debueram scripto certior esse tuo.
Nam, ne pacta tibi præter mea regna redires,
Cum cuperes; ventos non habuisse potes.
Quamlibet adverso signetur epistola vento;
Hypsipyle missa digna salute fui.
Cur mihi fama prior, quam nuntia litera, venit,
Isse sacros Marti sub juga panda boves?
Seminibus jactis segetes adolêsse virorum,
Inque necem dextra non eguisse tua?
Pervigilem spolium pecudis servasse draconem,
Rapta tamen forti vellera fulva manu?
Hæc ego si possem timide credentibus, Ista
Ipse mihi scripsit, dicere, quanta forem!
Quid queror officium lenti cessasse mariti?
Obsequium, maneo si tua, grande tuli.

Barbara narratur venisse venefica tecum,
In mihi promissi parte recepta tori.
Credula res amor est. utinam temeraria dicar
Criminibus falsis insimulasse virum!
Nuper ab Hæmoniis hospes mihi Thessalus oris
Venerat; & tactum vix bene limen erat:
Æsonides, dixi, quid agit meus? Ille pudore
Hæsit, in opposita lumina fixus humo.
Protinus exsilui; tunicisque a pectore ruptis,
Vivit? an, exclamo, me quoque fata trahunt?
Vivit, ait. timidumque mihi jurare coegi.
Vix mihi, teste Deo, credita vita tua est.
Ut rediit animus, tua facta requirere cœpi.
Narrat aenipedes Martis arasse boves:
Vipereos dentes in humum pro semine jactos,
Et subito natos arma tulisse viros:
Terrigenas populos, civili Marte peremtos,
Implêsse ætatis fata diurna suæ.
Devicto serpente, iterum, si vivat Iason,
Quærimus. alternant spesque timorque fidem.
Singula dum narrat; studio cursuque loquendi,
Detegit ingenio vulnera facta suo.
Heu! ubi pacta fides? ubi connubialia jura?
Faxque sub arsuros dignior ire rogos?
Non ego sum furto tibi cognita. pronuba Juno
Adfuit, & sertis tempora vinctus Hymen.
At mihi nec Juno, nec Hymen, sed tristis Erinnys

Prætulit infaustas sanguinolenta faces.
Quid mihi cum Minyis? quid cum Tritonide pinu?
Quid tibi cum patria, navita Tiphy, mea?
Non erat hic aries villo spectabilis aureo:
Nec senis Æetæ regia Lemnos erat.
Certa fui primo (sed me mala fata trahebant)
Hospita feminea pellere castra manu.
Lemniadesque viros, nimium quoque, vincere norunt.
Milite tam forti ripa tuenda fuit.
Urbe virum vidi, tectoque animoque recepi:
Hic tibi bisque æstas, bisque cucurrit hiems.
Tertia messis erat: cum tu, dare vela coactus,
Implêsti lacrimis talia verba tuis:
Abstrahor, Hypsipyle: sed (dent modo fata recursum)
Vir tuus hinc abeo: vir tibi semper ero.
Quod tamen e nobis gravida celatur in alvo,
Vivat; & ejusdem simus uterque parens.
Hactenus: &, lacrimis in falsa fluentibus ora,
Cetera te memini non potuisse loqui.
Ultimus e sociis sacram conscendis in Argo.
Illa volat: ventus concava vela tenet.
Cærula propulsæ subducitur unda carinæ:
Terra tibi, nobis adspiciuntur aquæ.
In latus omne patens turris circumspicit undas.
Huc feror; & lacrimis osque sinusque madent.
Per lacrimas specto; cupidæque faventia menti
Longius adsueto lumina nostra vident.

Addo preces castas, immixtaque vota timori,
Nunc quoque te salvo persoluenda mihi.
Vota ego persolvam? votis Medea fruetur?
Cor dolet; atque ira mixtus abundat amor.
Dona feram templis, vivum quod Iasona perdo?
Hostia pro damnis concidat icta meis?
Non equidem secura fui; semperque verebar,
Ne pater Argolica sumeret urbe nurum.
Argolidas timui: nocuit mihi barbara pellex.
Non exspectata vulnus ab hoste tuli.
Nec facie meritisve placet; sed carmine movit:
Diraque cantata pabula falce metit.
Illa reluctantem curru deducere Lunam
Nititur, & tenebris abdere Solis equos.
Illa refrenat aquas, obliquaque flumina sistit:
Illa loco silvas, vivaque saxa movet.
Per tumulos errat passis discincta capillis,
Certaque de tepidis colligit ossa rogis.
Devovet absentes; simulacraque cerea figit,
Et miserum tenues in jecur urget acus.
Et quæ nescierim melius. male quæritur herbis,
Moribus & forma conciliandus, amor.
Hanc potes amplecti? thalamoque relictus in uno
Impavidus somno, nocte silente, frui?
Scilicet ut tauros, ita te juga ferre coegit:
Quaque feros angues, te quoque mulcet, ope.
Adde, quod adscribi factis procerumque tuisque

Se favet; & titulo conjugis uxor obest.
Atque aliquis Peliæ de partibus acta venenis
Imputat, & populum, qui sibi credat, habet.
Non hæc Æsonides, sed Phasias Æetine
Aurea Phryxeæ terga revellit ovis.
Non probat Alcimede mater tua; consule matrem:
Non pater, a gelido cui venit axe nurus.
Illa sibi Tanai, Scythiæque paludibus udæ
Quærat, & a patria Phasidos usque, virum.
Mobilis Æsonide, vernaque incertior aura,
Cur tua pollicito pondere verba carent?
Vir meus hinc ieras, vir non meus inde redîsti.
Sim reducis conjux, sicut euntis eram.
Si te nobilitas, generosaque nomina tangunt;
En ego Minoo nata Thoante feror.
Bacchus avus; Bacchi conjux redimita corona
Præradiat stellis signa minora suis.
Dos tibi Lemnos erit, terra ingeniosa colenti:
Me quoque res tales inter habere potes.
Nunc etiam peperi. gratare ambobus, Iason.
Dulce mihi gravidæ fecerat auctor onus.
Felix in numero quoque sum; prolemque gemellam
Pignora Lucina bina favente dedi.
Si quæris, cui sint similes; cognosceris illis.
Fallere non norunt: cetera patris habent.
Legatis quos pene dedi pro matre ferendos:
Sed tenuit cœptas sæva noverca vias.

Medeam timui: plus est Medea noverca.
Medeæ faciunt ad scelus omne manus.
Spargere quæ fratris potuit laniata per agros
Corpora, pignoribus parceret illa meis?
Hanc tamen, o demens, Colchisque ablate venenis,
Diceris Hypsipyles præposuisse toro.
Turpiter illa virum cognovit adultera virgo.
Me tibi, teque mihi tæda pudica dedit.
Prodidit illa patrem: rapui de cæde Thoanta.
Deseruit Colchos: me mea Lemnos habet.
Quid refert, scelerata piam si vincit, & ipso
Crimine dotata est, emeruitque virum?
Lemniadum facinus culpo, non miror, Iason.
Quamlibet iratis ipse dat arma dolor.
Dic age, si ventis (ut oportuit) actus iniquis
Intrasses portus, tuque comesque, meos;
Obviaque exissem, fœtu comitata gemello:
(Hiscere nempe tibi terra roganda foret.)
Quo vultu natos, quo me, scelerate, videres?
Perfidiæ pretio qua nece dignus eras?
Ipse quidem per me tutus sospesque fuisses:
Non quia tu dignus, sed quia mitis ego.
Pellicis ipsa meos implêssem sanguine vultus,
Quosque veneficiis abstulit illa suis.
Medeæ Medea forem. quod si quid ab alto
Justus ades votis, Juppiter, ipse meis;
Quod gemit Hypsipyle, lecti quoque subnuba nostri

Mœreat, & leges sanciat ipsa suas.
Utque ego destituor conjux, materque duorum;
A totidem natis orba sit, aque viro.
Nec male parta diu teneat; pejusque relinquat.
Exsulet; & toto quærat in orbe fugam.
Quam fratri germana fuit, miseroque parenti
Filia; tam natis, tam sit acerba viro.
Cum mare, cum terras consumserit, aera tentet.
Erret inops, exspes, cæde cruenta sua.
Hæc ego conjugio fraudata Thoantias oro;
Vivite devoto, nuptaque, virque, toro.

EPISTOLA VII.

DIDO ÆNEÆ.

Sic, ubi fata vocant, udis abjectus in herbis,
Ad vada Mæandri concinit albus olor.
Nec, quia te nostra sperem prece posse moveri,
Adloquor: adverso movimus ista Deo.
Sed merita & famam, corpusque animumque pudicum
Cum male perdiderim, perdere verba leve est.
Certus es ire tamen, miseramque relinquere Dido:
Atque îdem venti vela fidemque ferent.
Certus es, Ænea, cum fœdere solvere naves;

Quæque ubi sint nescis, Itala regna sequi.
Nec nova Carthago, nec te crescentia tangunt
Mœnia; nec sceptro tradita summa tuo.
Facta fugis; facienda petis. quærenda per orbem
Altera, quæsita est altera terra tibi.
Ut terram invenias, quis eam tibi tradet habendam?
Quis sua non notis arva tenenda dabit?
Alter habendus amor tibi restat, & altera Dido:
Quamque iterum fallas, altera danda fides.
Quando erit, ut condas instar Carthaginis urbem,
Et videas populos altus ab arce tuos?
Omnia ut eveniant, nec te tua vota morentur;
Unde tibi, quæ te sic amet, uxor erit?
Uror, ut inducto ceratæ sulfure tædæ;
Ut pia fumosis addita tura focis.
Æneas oculis semper vigilantis inhæret:
Ænean animo noxque diesque refert.
Ille quidem male gratus, & ad mea munera surdus;
Et quo, si non sim stulta, carere velim.
Non tamen Æneam, quamvis male cogitat, odi:
Sed queror infidum, questaque pejus amo.
Parce Venus nurui, durumque amplectere fratrem,
Frater Amor: castris militet ille tuis.
Aut ego, quem cœpi (neque enim dedignor) amare;
Materiam curæ præbeat ille meæ.
Fallor; & ista mihi falso jactatur imago.
Matris ab ingenio dissidet ille suæ.

Te lapis, & montes, innataque rupibus altis
Robora, te sævæ progenuere feræ:
Aut mare, quale vides agitari nunc quoque ventis:
Quod tamen adversis fluctibus ire paras.
Quo fugis? obstat hiems: hiemis mihi gratia prosit:
Adspice, ut eversas concitet Eurus aquas.
Quod tibi maluerim, sine me debere procellis.
Justior est animo ventus & unda tuo.
Non ego sum tanti, (quamvis merearis, inique,)
Ut pereas, dum me per freta longa fugis.
Exerces pretiosa odia, & constantia magno;
Si, dum me careas, est tibi vile mori.
Jam venti ponent, strataque æqualiter unda,
Cæruleis Triton per mare curret equis.
Tu quoque cum ventis utinam mutabilis esses!
Et, nisi duritia robora vincis, eris.
Quid? si nescieris, insana quid æquora possint?
Expertæ toties quam male credis aquæ!
Ut pelago suadente etiam retinacula solvas,
Multa tamen latus tristia pontus habet.
Nec violasse fidem tentantibus æquora prodest.
Perfidiæ pœnas exigit ille locus:
Præcipue cum læsus Amor; quia mater Amoris
Nuda Cytheriacis edita fertur aquis.
Perdita ne perdam timeo, noceamve nocenti;
Neu bibat æquoreas naufragus hostis aquas.
Vive, precor: sic te melius, quam funere, perdam.

Tu potius leti caussa ferare mei.
Finge, age, te rapido (nullum sit in omine pondus)
Turbine deprendi: quid tibi mentis erit?
Protinus occurrent falsæ perjuria linguæ,
Et Phrygia Dido fraude coacta mori.
Conjugis ante oculos deceptæ stabit imago
Tristis, & effusis sanguinolenta comis.
Quidquid id est, totum merui, concedite dicas:
Quæque cadent, in te fulmina missa putes.
Da breve sævitiæ spatium pelagique tuæque:
Grande moræ pretium tuta futura via est.
Nec mihi parcatur; puero parcatur Iulo.
Te satis est titulum mortis habere meæ.
Quid puer Ascanius, quid Dî meruere Penates?
Ignibus ereptos obruet unda Deos.
Sed neque fers tecum: nec, quæ mihi, perfide, jactas,
Presserunt humeros sacra Paterque tuos.
Omnia mentiris: nec enim tua fallere lingua
Incipit a nobis; primaque plector ego.
Si quæras, ubi sit formosi mater Iuli;
Occidit, a duro sola relicta viro.
Hæc mihi narraras: nec me movere: merentem
Ure; minor culpa pœna futura mea est.
Nec mihi mens dubia est, quin te tua Numina damnent.
Per mare, per terras septima jactat hiems.
Fluctibus ejectum tuta statione recepi,
Vixque bene audito nomine, regna dedi.

His tamen officiis utinam contenta fuissem;
Et mihi concubitûs fama sepulta foret!
Illa dies nocuit, qua nos declive sub antrum
Cæruleus subitis compulit imber aquis.
Audieram vocem; Nymphas ululasse putavi.
Eumenides fatis signa dedere meis.
Exige læse pudor pœnas, violate Sichæo:
Ad quem (me miseram!) plena pudoris eo.
Est mihi marmorea sacratus in æde Sichæus:
Adpositæ frondes velleraque alba tegunt.
Hinc ego me sensi noto quater ore citari:
Ipse sono tenui dixit, Elissa, veni.
Nulla mora est; venio, venio tibi debita conjux:
Sed tamen admissi tarda pudore mei.
Da veniam culpæ; decepit idoneus auctor;
Invidiam noxæ detrahit ille meæ.
Diva parens, seniorque pater, pia sarcina nati,
Spem mihi mansuri rite dedere viri.
Si fuit errandum, caussas habet error honestas.
Adde fidem; nulla parte pigendus erit.
Durat in extremum, vitæque novissima nostræ
Persequitur fati, qui fuit ante, tenor.
Occidit internas conjux mactatus ad aras:
Et sceleris tanti præmia frater habet.
Exsul agor; cineresque viri, patriamque relinquo:
Et feror in duras, hoste sequente, vias.
Adplicor ignotis: fratrique elapsa fretoque,

Quod tibi donavi, perfide, litus emo.
Urbem constitui; lateque patentia fixi
Mœnia, finitimis invidiosa locis.
Bella tument: bellis peregrina & femina tentor:
Vixque rudes portas urbis, & arma, paro.
Mille procis placui: qui me coiere, querentes,
Nescio quem thalamis præposuisse suis.
Quid dubitas vinctam Gætulo tradere Iarbæ?
Præbuerim sceleri brachia nostra tuo.
Est etiam frater; cujus manus impia possit
Respergi nostro, sparsa cruore viri.
Pone Deos, & quæ tangendo sacra profanas:
Non bene Cœlestes impia dextra colit.
Si tu cultor eras elapsis igne futurus;
Pœnitet elapsos ignibus esse Deos.
Forsitan & gravidam Dido, scelerate, relinquas,
Parsque tui lateat corpore clausa meo.
Accedet fatis matris miserabilis infans;
Et nondum nato funeris auctor eris.
Cumque parente sua frater morietur Iuli;
Pœnaque connexos auferet una duos.
Sed jubet ire Deus. vellem vetuisset adire;
Punica nec Teucris pressa fuisset humus.
Hoc duce (nempe Deo) ventis agitaris iniquis,
Et teris in rapido tempora longa freto.
Pergama vix tanto tibi erant repetenda labore,
Hectore si vivo, quanta fuere, forent.

Non patrium Simoenta petis; sed Thybridas undas:
Nempe, ut pervenias quo cupis, hospes eris.
Utque latet, vitatque tuas abstrusa carinas,
Vix tibi continget terra petita seni.
Hos potius populos in dotem, ambage remissa,
Accipe; & advectas Pygmalionis opes.
Ilion in Tyriam transfer felicius urbem:
Hancque, locum regni, sceptraque sacra tene.
Si tibi mens avida est belli, si quærit Iulus
Unde suo partus Marte triumphus eat;
Quem superet, ne quid desit, præbebimus hostem.
Hic pacis leges, hic locus arma capit.
Tu modo, per matrem, fraternaque tela, sagittas,
Perque fugæ comites, Dardana sacra, Deos:
(Sic superent, quoscumque tua de gente reportas,
Mars ferus & damnis sit modus ille tuis,
Ascaniusque suos feliciter impleat annos,
Et senis Anchisæ molliter ossa cubent)
Parce precor domui, quæ se tibi tradit habendam.
Quod crimen dicis, præter amasse, meum?
Non ego sum Phthias, magnisve oriunda Mycenis:
Nec steterunt in te virque paterque meus.
Si pudet uxoris; non nupta, sed hospita dicar.
Dum tua sit Dido, quodlibet esse feret.
Nota mihi freta sunt Afrum frangentia litus:
Temporibus certis dantque negantque viam.
Cum dabit aura viam, præbebis carbasa ventis.

Nunc levis ejectam continet alga ratem.
Tempus ut observem, manda mihi; certius ibis:
Nec te, si cupies ipse, manere sinam.
Et socii requiem poscunt, laniataque classis
Postulat exiguas semirefecta moras.
Pro meritis, & siqua tibi præbebimus ultra,
Pro spe conjugii tempora parva peto:
Dum freta mitescunt, & Amor; dum tempore & usu
Fortiter edisco tristia posse pati.
Sin minus; est animus nobis effundere vitam,
In me crudelis non potes esse diu.
Adspicias utinam, quæ sit scribentis imago!
Scribimus; & gremio Troicus ensis adest:
Perque genas lacrimæ strictum labuntur in ensem;
Qui jam pro lacrimis sanguine tinctus erit.
Quam bene conveniunt fato tua munera nostro!
Instruis impensa nostra sepulcra brevi.
Nec mea nunc primo feriuntur pectora telo:
Ille locus sævi vulnus Amoris habet.
Anna soror, soror Anna, meæ male conscia culpæ,
Jam dabis in cineres ultima dona meos.
Nec, consumta rogis, inscribar, Elissa Sichæi;
Hoc tamen in tumuli marmore carmen erit:
Præbuit Æneas & caussam mortis & ensem.
Ipsa sua Dido concidit usa manu.

EPISTOLA VIII.

HERMIONE ORESTÆ.

(ADloquor Hermione nuper fratremque virumque,
Nunc fratrem; nomen conjugis alter habet.)
Pyrrhus Achillides, animosus imagine patris,
Inclusam contra jusque piumque tenet.
Quod potui, renui; ne non invita tenerer;
Cetera femineæ non valuere manus.
Quid facis Æacide? non sum sine vindice, dixi:
Hæc tibi sub domino, Pyrrhe, puella suo est.
Surdior ille freto clamantem nomen Orestæ
Traxit inornatis in sua tecta comis.
Quid gravius, capta Lacedæmone, serva tulissem,
Si raperet Grajas barbara turba nurus?
Parcius Andromachen vexavit Achaia victrix,
Cum Danaus Phrygias ureret ignis opes.
At tu, cura mei si te pia tangit, Oreste,
Injice non timidas in tua jura manus.
An, si quis rapiat stabulis armenta reclusis,
Arma feras? rapta conjuge lentus eris?
Sit socer exemplo, nuptæ repetitor ademtæ:
Cui pia militiæ caussa puella fuit.
Si socer ignavus vidua sedisset in aula;

Nupta foret Paridi mater, ut ante fuit.
Nec tu mille rates sinuosaque vela pararis;
Nec numeros Danai militis: ipse veni.
Sic quoque eram repetenda tamen: nec turpe marito
Aspera pro caro bella tulisse toro.
Quid? quod avus nobis idem Pelopeius Atreus;
Et si non esses vir mihi, frater eras.
Vir, precor, uxori, frater succurre sorori:
Instant officio nomina bina tuo.
Me tibi Tyndareos, vita gravis auctor & annis,
Tradidit: arbitrium neptis habebat avus.
At pater Æacidæ promiserit inscius acti;
Plus quoque, qui prior est ordine, possit avus.
Cum tibi nubebam, nulli mea tæda nocebat:
Si jungar Pyrrho, tu mihi læsus eris.
Et pater ignoscet nostro Menelaus amori:
Succubuit telis præpetis ipse Dei.
Quem sibi permisit, genero permittet amorem:
Proderit exemplo mater amata suo.
Tu mihi, quod matri pater, es: quas egerat olim
Dardanius partes advena, Pyrrhus agit.
Ille licet patriis sine fine superbiat actis;
Et tu, quæ referas, acta parentis habes.
Tantalides omnes, ipsumque regebat Achillen.
Hic pars militiæ; dux erat ille ducum.
Tu quoque habes proavum Pelopem, Pelopisque parentem:
Si melius numeres, a Jove quintus eris.

Nec virtute cares: arma invidiosa tulisti.
Sed tu quid faceres? induit illa pater.
Materia vellem fortis meliore fuisses:
(Non lecta est, operi sed data caussa tuo.)
Hanc tamen implêsti; juguloque Ægysthus aperto
Tecta cruentavit, quæ pater ante tuus.
Increpat Æacides, laudemque in crimina vertit;
Et tamen adspectus sustinet ille meos.
Rumpor, & ora mihi pariter cum mente tumescunt:
Pectoraque inclusis ignibus usta dolent.
Hermione coram quidquamne objectet Orestæ?
Nec mihi sunt vires; nec ferus ensis adest.
Flere licet certe: flendo diffundimus iram:
Perque sinum lacrimæ, fluminis instar, eunt.
Has solas habeo semper, semperque profundo:
Hument incultæ fonte perenne genæ.
Hoc generis fato, quod nostros errat in annos,
Tantalides matres apta rapina sumus.
Non ego fluminei referam mendacia cygni:
Nec querar in plumis delituisse Jovem.
Qua duo porrectus longe freta distinet Isthmos,
Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Castori Amyclæo & Amyclæo Polluci
Reddita Mopsopia Tænaris urbe soror.
Tænaris, Idæo trans æquor ab hospite rapta,
Argolicas pro se vertit in arma manus.
Vix equidem memini: memini tamen. omnia luctus,

Omnia solliciti plena timoris erant.
Flebat avus, Phœbeque soror, fratresque gemelli:
Orabat superos Leda, suumque Jovem.
Ipsa ego, non longos etiam nunc scissa capillos,
Clamabam, Sine me, me sine, mater, abis?
Nam conjux aberat, ne non Pelopeia credar,
Ecce Neoptolemo præda parata fui.
Pelides utinam vitasset Apollinis arcus!
Damnaret nati facta proterva pater.
Nec quondam placuit, nec jam placuisset Achilli,
Abducta viduum conjuge flere virum.
Quæ mea Cœlestes injuria fecit iniquos?
Quod mihi (væ miseræ) sidus obesse querar?
Parva mea sine matre fui; pater arma ferebat:
Et, duo cum vivant, orba duobus eram.
Non tibi blanditias primis, mea mater, in annis
Incerto dictas ore puella tuli.
Non ego captavi brevibus tua colla lacertis,
Nec gremio sedi sarcina grata tuo.
Non cultûs tibi cura mei: nec pacta marito
Intravi thalamos, matre parante, novos.
Obvia prodieram reduci tibi; (vera fatebor)
Nec facies nobis nota parentis erat.
Te tamen esse Helenen, quod eras pulcherrima, sensi.
Ipsa requirebas, quæ tibi nata foret.
Pars hæc una mihi conjux bene cessit Orestes:
Is quoque, ni pro se pugnet, ademtus erit.

Pyr-

Pyrrhus habet raptam, reduce & victore parente:
Munus & hoc nobis diruta Troja dedit.
Cum tamen altus equis Titan radiantibus instat,
Perfruor infelix liberiore malo.
Nox ubi me thalamis, ululantem & acerba gementem,
Condidit, in mœsto procubuique toro;
Pro somno lacrimis oculi funguntur obortis:
Quaque licet fugio, sicut ab hoste, virum.
Sæpe malis stupeo: rerumque oblita locique
Ignara tetigi Scyria membra manu.
Utque nefas sensi; male corpora tacta relinquo:
Et mihi pollutas credor habere manus.
Sæpe Neoptolemi pro nomine, nomen Orestæ
Exit: & errorem vocis, ut omen, amo.
Per genus infelix juro, generisque parentem,
Qui freta, qui terras, qui sua regna quatit;
Per patris ossa tui, patrui mihi; quæ tibi debent,
Quod se sub tumulo fortiter ulta jacent:
Aut ego præmoriar, primoque extinguar in ævo;
Aut ego Tantalidæ Tantalis uxor ero.

EPISTOLA IX.

DEIANIRA HERCULI.

GRatulor Œchaliam titulis accedere nostris:
Victorem victæ succubuisse queror.
Fama Pelasgiadas subito pervenit in urbes
Decolor, & factis inficianda tuis;
Quem numquam Juno, seriesque immensa laborum
Fregerit; huic Iolen imposuisse jugum.
Hoc velit Eurystheus, velit hoc germana Tonantis:
Lætaque sit vitæ labe noverca tuæ.
At non ille velit, cui nox (si creditur) una
Non tanti, ut tantus conciperere, fuit.
Plus tibi, quam Juno, nocuit Venus. illa premendo
Sustulit: hæc humili sub pede colla tenet.
Respice vindicibus pacatum viribus orbem,
Qua latam Nereus cærulus ambit humum.
Se tibi pax terræ, tibi se tota æquora debent:
Implêsti meritis Solis utramque domum.
Quod te laturum est, cœlum prior ipse tulisti:
Hercule supposito sidera fulcit Atlas.
Quid nisi notitia est misero quæsita pudori,
Si macula stupri facta priora notas?
Tene ferunt geminos pressisse tenaciter angues,
Cum tener in cunis jam Jove dignus eras?

Cœpisti melius, quam desinis. ultima primis
  Cedunt: dissimiles hic vir & ille puer.
Quem non mille feræ, quem non Sthenelëius hostis,
  Non potuit Juno vincere; vincit Amor.
At bene nupta feror; quia nominer Herculis uxor:
  Sitque socer, rapidis qui tonat altus equis.
Quam male inæquales veniant ad aratra juvenci,
  Tam premitur magno conjuge nupta minor.
Non honor est, sed onus: species læsura ferentem.
  Si qua voles apte nubere, nube pari.
Vir mihi semper abest; & conjuge notior hospes
  Monstraque, terribiles persequiturque feras.
Ipsa domo vidua, votis operata pudicis,
  Torqueor, infesto ne vir ab hoste cadat.
Inter serpentes, aprosque, avidosque leones
  Jactor, & esuros terna per ora canes.
Me pecudum fibræ, simulacraque inania somni,
  Ominaque arcana nocte petita movent.
Aucupor infelix incertæ murmura famæ:
  Speque timor dubia, spesque timore cadit.
Mater abest; queriturque Deo placuisse potenti;
  Nec pater Amphitryon, nec puer Hyllus adest.
Arbiter Eurystheus iræ Junonis iniquæ
  Sentitur nobis, iraque longa Deæ.
Hæc mihi ferre parum est: peregrinos addis amores:
  Et mater de te quælibet esse potest.
Non ego Partheniis temeratam vallibus Augen,

Nec referam partus, Ormeni nympha, tuos:
Non tibi crimen erunt Theutrantia turba sorores:
Quarum de populo nulla relicta tibi.
Una, recens crimen, præfertur adultera nobis;
Unde ego sum Lydo facta noverca Lamo.
Mæandros, toties qui terris errat in îsdem,
Qui lassas in se sæpe retorquet aquas,
Vidit in Herculeo suspensa monilia collo;
Illo, cui cœlum sarcina parva fuit.
Non puduit fortes auro cohibere lacertos,
Et solidis gemmas adposuisse toris.
Nempe sub his animam pestis Nemeea lacertis
Edidit: unde humerus tegmina lævus habet.
Ausus es hirsutos mitra redimire capillos:
Aptior Herculeæ populus alba comæ.
Nec te Mæonia, lascivæ more puellæ,
Incingi zona dedecuisse putas?
Non tibi succurrit crudi Diomedis imago,
Efferus humana qui dape pavit equas?
Si te vidisset cultu Busiris in isto;
Huic victor victo nempe pudendus eras.
Detrahat Antæus duro redimicula collo;
Ne pigeat molli succubuisse viro.
Inter Ioniacas calathum tenuisse puellas
Diceris; & dominæ pertimuisse minas.
Non fugis, Alcide, victricem mille laborum
Rasilibus calathis imposuisse manum?

Crassaque robusto deducis pollice fila,
  Æquaque famosæ pensa rependis heræ?
Ah quoties, digitis dum torques stamina duris,
  Prævalidæ fusos comminuere manus!
Crederis, infelix, scuticæ tremefactus habenis,
  Ante pedes dominæ procubuisse tuæ.
Eximias pompas, præconia summa triumphi,
  Factaque narrabas dissimulanda tibi.
Scilicet immanes elisis faucibus hydros
  Infantem cunis involuisse manum?
Ut Tegeeus aper cupressifero Erymantho
  Incubet, & vasto pondere lædat humum?
Non tibi Threiciis adfixa penatibus ora,
  Non hominum pingues cæde tacentur equæ?
Prodigiumque triplex, armenti dives Iberi,
  Geryones; quamvis in tribus unus erat?
Inque canes totidem trunco digestus ab uno
  Cerberos, implicitis angue minante comis?
Quæque redundabat fecundo vulnere serpens
  Fertilis, & damnis dives ab ipsa suis?
Quique inter lævumque latus, lævumque lacertum,
  Prægrave compressa fauce pependit onus?
Et male confisum pedibus formaque bimembri
  Pulsum Thessalicis agmen equestre jugis?
Hæc tu Sidonio potes insignitus amictu
  Dicere? non cultu lingua retenta silet?
Se quoque Nympha tuis ornavit Iardanis armis,

Et tulit e capto nota tropæa viro.
I nunc, tolle animos, & fortia facta recense:
Quod tu non esses jure, vir illa fuit.
Qua tanto minor es, quanto te, maxime rerum,
Quam quos vicisti, vincere majus erat.
Illi procedit rerum mensura tuarum.
Cede bonis: heres laudis amica tuæ.
Pro pudor! hirsuti costas exsuta leonis
Aspera texerunt vellera molle latus.
Falleris, & nescis: non sunt spolia ista leonis,
Sed tua; tuque feri victor es, illa tui.
Femina tela tulit Lernæis atra venenis,
Ferre gravem lana vix satis apta colum.
Instruxitque manum clava domitrice ferarum:
Vidit & in speculo conjugis arma sui.
Hæc tamen audieram: licuit non credere famæ.
En venit ad sensus mollis ab aure dolor.
Ante meos oculos adducitur advena pellex:
Nec mihi, quæ patior, dissimulare licet.
Non sinis averti; mediam captiva per urbem
Invitis oculis adspicienda venit.
Nec venit incultis, captarum more, capillis,
Fortunam vultus fassa tegendo suos.
Ingreditur late lato spectabilis auro:
Qualiter in Phrygia tu quoque cultus eras.
Dat vultum populo sublime sub Hercule victo:
Œchaliam vivo stare parente putes.

Forsitan &, pulsa Ætolide Deianira,
Nomine deposito pellicis, uxor erit:
Eurytidosque Ioles, atque insani Alcidæ
Turpia famosus corpora junget Hymen.
Mens fugit admonitu, frigusque perambulat artus,
Et jacet in gremio languida facta manus.
Me quoque cum multis, sed me sine crimine, amâsti:
Ne pigeat, pugnæ bis tibi caussa fui.
Cornua flens legit ripis Achelous in udis,
Truncaque limosa tempora mersit aqua.
Semivir occubuit in letifero Eveno
Nessus; & infecit sanguis equinus aquas.
Sed quid ego hæc refero? scribenti nuntia venit
Fama, virum tunicæ tabe perire meæ.
Hei mihi! quid feci? quo me furor egit amantem?
Impia quid dubitas Deianira mori?
An tuus in media conjux lacerabitur Œta?
Tu, sceleris tanti caussa, superstes eris?
Si quid adhuc habeo facti, cur Herculis uxor
Credar, conjugii mors mihi pignus erit.
Tu quoque cognosces in me, Meleagre, sororem.
Impia quid dubitas Deianira mori?
Heu devota domus! solio sedet Agrios alto:
Œnea desertum nuda senecta premit.
Exsulat ignotis Tydeus germanus in oris.
Alter fatali vivus in igne fuit.
Exegit ferrum sua per præcordia mater.

Impia quid dubitas Deianira mori?
Deprecor hoc unum, per jura sacerrima lecti,
Ne videar fatis insidiata tuis.
Nessus, ut est avidum percussus arundine pectus,
Hic, dixit, vires sanguis amoris habet.
Illita Nesseo misi tibi texta veneno.
Impia quid dubitas Deianira mori?
Jamque vale, seniorque pater, germanaque Gorge,
Et patria, & patriæ frater ademte tuæ.
Et tu, lux oculis hodierna novissima nostris,
Virque, (sed o possis!) & puer Hylle, vale.

EPISTOLA X.

ARIADNE THESEO.

Mitius inveni, quam te, genus omne ferarum:
Credita non ulli, quam tibi, pejus eram.
Quæ legis, ex illo, Theseu, tibi litore mitto;
Unde tuam sine me vela tulere ratem.
In quo me somnusque meus male prodidit, & tu,
Per facinus somnis insidiate meis.
Tempus erat, vitrea quo primum terra pruina
Spargitur, & tectæ fronde queruntur aves.
Incertum vigilans, a somno languida, movi
Thesea pressuras semisupina manus.

Nullus erat: referoque manus, iterumque retento,
Perque torum moveo brachia: nullus erat.
Excussere metus somnum. conterrita surgo:
Membraque sunt viduo præcipitata toro.
Protinus adductis sonuerunt pectora palmis:
Utque erat a somno turbida, rapta coma est.
Luna fuit: specto, si quid, nisi litora, cernam.
Quod videant oculi, nil, nisi litus habent.
Nunc huc, nunc illuc, & utroque, sine ordine, curro:
Alta puellares tardat arena pedes.
Interea toto clamanti litore, Theseu,
Reddebant nomen concava saxa tuum:
Et quoties ego te, toties locus ipse vocabat;
Ipse locus miseræ ferre volebat opem.
Mons fuit; adparent frutices in vertice rari;
Hinc scopulus raucis pendet adesus aquis.
Adscendo, (vires animus dabat) atque ita late
Æquora prospectu metior alta meo.
Inde ego (nam ventis quoque sum crudelibus usa)
Vidi præcipiti carbasa tenta Noto.
Aut vidi: aut etiam, cum me vidisse putarem,
Frigidior glacie semanimisque fui.
Nec languere diu patitur dolor. excitor illo,
Excitor; & summa Thesea voce voco.
Quo fugis? exclamo: scelerate, revertere, Theseu.
Flecte ratem; numerum non habet illa suum.
Hæc ego. quod voci deerat, plangore replebam,

Verbera cum verbis mixta fuere meis.
Si non audires, ut saltem cernere posses,
Jactatæ late signa dedere manus.
Candidaque imposui longæ velamina virgæ,
Scilicet oblitos admonitura mei.
Jamque oculis ereptus eras: tum denique flevi;
Torpuerant molles ante dolore genæ.
Quid potius facerent, quam me mea lumina flerent,
Postquam desierant vela videre tua?
Aut ego diffusis erravi sola capillis,
Qualis ab Ogygio concita Baccha Deo:
Aut mare prospiciens in saxo frigida sedi:
Quamque lapis sedes, tam lapis ipsa fui.
Sæpe torum repeto, qui nos acceperat ambos;
Sed non acceptos exhibiturus erat.
Et tua, qua possum, pro te, vestigia tango;
Strataque, quæ membris intepuere tuis.
Incumbo; lacrimisque toro manante profusis,
Pressimus, exclamo, te duo: redde duos.
Venimus huc ambo: cur non discedimus ambo?
Perfide, pars nostri, lectule, major ubi est?
Quid faciam? quo sola ferar? vacat insula cultu.
Non hominum video, non ego facta boum.
Omne latus terræ cingit mare. navita nusquam:
Nulla per ambiguas puppis itura vias.
Finge dari comitesque mihi, ventosque, ratemque;
Quid sequar? accessus terra paterna negat.

Ut rate felici pacata per æquora labar;
  Temperet ut ventos Æolus; exsul ero.
Non ego te, Crete, centum digesta per urbes,
  Adspiciam, puero cognita terra Jovi.
Nam pater, & tellus justo regnata parenti,
  Prodita sunt facto, nomina cara, meo.
Cum tibi, ne victor tecto morerere recurvo,
  Quæ regerent passus, pro duce fila dedi.
Cum mihi dicebas, Per ego ipsa pericula juro,
  Te fore, dum nostrum vivet uterque, meam.
Vivimus: & non sum, Theseu, tua, si modo vivis,
  Femina, perjuri fraude sepulta viri.
Me quoque, qua fratrem, mactasses, improbe, clava;
  Esset, quam dederas, morte soluta fides.
Nunc ego non tantum, quæ sum passura, recordor;
  Sed quæcumque potest ulla relicta pati.
Occurrunt animo pereundi mille figuræ:
  Morsque minus pœnæ, quam mora mortis, habet.
Jam jam venturos aut hac, aut suspicor illac,
  Qui lanient avido viscera dente, lupos.
Forsitan & fulvos tellus alat ista leones.
  Quis scit, an hæc sævas tigridas insula habet?
Et freta dicuntur magnas expellere phocas.
  Quid vetat & gladios per latus ire meum?
Tantum ne religer dura captiva catena;
  Neve traham serva grandia pensa manu:
Cui pater est Minos, cui mater filia Phœbi:

Quodque magis memini, quæ tibi pacta fui.
Si mare, si terras, porrectaque litora vidi;
Multa mihi terræ, multa minantur aquæ.
Cœlum restabat. timeo simulacra Deorum.
Destituor rapidis præda cibusque feris.
Sive colunt habitantque viri, diffidimus illis.
Externos didici læsa timere viros.
Viveret Androgeos utinam: nec facta luisses
Impia funeribus, Cecropi terra, tuis!
Nec tua mactasset nodoso stipite, Theseu,
Ardua parte virum dextera, parte bovem!
Nec tibi, quæ reditus monstrarent, fila dedissem;
Fila per adductas sæpe recepta manus!
Non equidem miror, si stat victoria tecum,
Strataque Cretæam bellua tinxit humum.
Non poterant figi præcordia ferrea cornu:
Ut te non tegeres, pectore tutus eras.
Illic tu silices, illic adamanta tulisti:
Illic, qui silices, Thesea, vincat, habes.
Crudeles somni, quid me tenuistis inertem?
At semel æterna nocte premenda fui.
Vos quoque, crudeles venti, nimiumque parati;
Flaminaque in lacrimas officiosa meas.
Dextera crudelis, quæ me fratremque necavit:
Et data poscenti, nomen inane, fides.
In me jurârunt somnus, ventusque, fidesque.
Prodita sum caussis una puella tribus.

Ergo ego nec lacrimas matris moritura videbo:
Nec, mea qui digitus lumina condat, erit?
Spiritus infelix peregrinas ibit in auras,
Nec positos artus unguet amica manus?
Ossa superstabunt volucres inhumata marinæ?
Hæc sunt officiis digna sepulcra meis?
Ibis Cecropios portus, patriaque receptus
Cum steteris urbis celsus in arce tuæ,
Et bene narrâris letum taurique virique,
Sectaque per dubias saxea tecta vias;
Me quoque narrato sola tellure relictam:
Non ego sum titulis subripienda tuis.
Nec pater est Ægeus; nec tu Pittheidos Æthræ
Filius: auctores saxa fretumque tui.
Dî facerent, ut me summa de puppe videres!
Movisset vultus mœsta figura tuos.
Nunc quoque non oculis, sed, qua potes, adspice mente
Hærentem scopulo, quem vaga pulsat aqua.
Adspice demissos lugentis in ore capillos;
Et tunicas lacrimis, sicut ab imbre, graves.
Corpus, ut impulsæ segetes Aquilonibus, horret:
Literaque articulo pressa tremente labat.
Non te per meritum, quoniam male cessit, adoro.
Debita sit facto gratia nulla meo:
Sed nec pœna quidem. si non ego caussa salutis,
Non tamen est, cur sis tu mihi caussa necis.
Has tibi, plangendo lugubria pectora lassas,

Infelix tendo trans freta longa manus.
Hos tibi, qui superant, ostendo mœsta capillos.
Per lacrimas oro, quas tua facta movent:
Flecte ratem, Theseu; versoque relabere velo.
Si prius occidero; tu tamen ossa leges.

EPISTOLA XI.

CANACE MACAREO.

SI qua tamen cæcis errabunt scripta lituris;
Oblitus a dominæ cæde libellus erit.
Dextra tenet calamum; strictum tenet altera ferrum,
Et jacet in gremio charta soluta meo.
Hæc est Æolidos fratri scribentis imago:
Sic videor duro posse placere patri.
Ipse necis cuperem nostræ spectator adesset;
Auctorisque oculis exigeretur opus.
Ut ferus est, multoque suis truculentior Euris,
Spectasset siccis vulnera nostra genis.
Scilicet est aliquid, cum sævis vivere ventis:
Ingenio populi convenit ille sui.
Ille Noto, Zephyroque, & Sithonio Aquiloni
Imperat, & pennis, Eure proterve, tuis.
Imperat (heu) ventis; tumidæ non imperat iræ:
Possidet & vitiis regna minora suis.

Quid juvat, admotam per avorum nomina cœlo,
Inter cognatos posse referre Jovem?
Num minus infestum, funebria munera, ferrum
Feminea teneo, non mea tela, manu?
O utinam, Macareu, quæ nos commisit in unum,
Venisset leto serior hora meo!
Cur umquam plus me, frater, quam frater amasti?
Et tibi, non debet quod soror esse, fui?
Ipsa quoque incalui: qualemque audire solebam,
Nescio quem sensi corde tepente Deum.
Fugerat ore color: macies adduxerat artus:
Sumebant minimos ora coacta cibos.
Nec somni faciles, & nox erat annua nobis:
Et gemitum nullo læsa dolore dabam.
Nec cur hæc facerem, poteram mihi reddere caussam.
Nec noram, quid amans esset: at illud eram.
Prima malum nutrix animo præsensit anili:
Prima mihi nutrix, Æoli, dixit, amas.
Erubui, gremioque pudor dejecit ocellos.
Hæc satis in tacita signa fatentis erant.
Jamque tumescebant vitiati pondera ventris,
Ægraque furtivum membra gravabat onus.
Quas mihi non herbas, quæ non medicamina nutrix
Attulit, audaci supposuitque manu?
Ut penitus nostris (hoc te celavimus unum)
Visceribus crescens excuteretur onus.
Ah! nimium vivax admotis restitit infans

Artibus; & tecto tutus ab hoste fuit.
Jam novies erat orta soror pulcherrima Phœbi,
Denaque luciferos Luna movebat equos.
Nescia quæ faceret subitos mihi caussa dolores,
Et rudis ad partus, & nova miles eram.
Nec tenui vocem. Quid, ait, tua crimina prodis?
Oraque clamantis conscia pressit anus.
Quid faciam infelix? gemitus dolor edere cogit;
Sed timor, & nutrix, & pudor ipse, vetant.
Continuo gemitus, elapsaque verba reprendo:
Et cogor lacrimas combibere ipsa meas.
Mors erat ante oculos; & opem Lucina negabat:
Et grave, si morerer, mors quoque crimen erat.
Cum superincumbens, scissa tunicaque comaque,
Pressa refovisti pectora nostra tuis.
Et mihi, Vive soror, soror o carissima, dixti,
Vive: nec unius corpore perde duos.
Spes bona det vires: fratri nam nupta futura es.
Illius, es de quo mater, & uxor eris.
Mortua (crede mihi) tamen ad tua verba revixi;
Et positum est uteri crimen onusque mei.
Quid tibi grataris? media sedet Æolus aula:
Crimina sunt oculis subripienda patris.
Frugibus infantem, ramisque albentis olivæ,
Et levibus vittis sedula celat anus:
Fictaque sacra facit, dicitque precantia verba.
Dat populus sacris, dat pater ipse, viam.

Jam

Jam prope limen erat: patrias vagitus ad aures
  Venit, & indicio proditur ille suo.
Eripit infantem, mentitaque sacra revelat
  Æolus. insana regia voce sonat.
Ut mare fit tremulum, tenui cum stringitur aura;
  Ut quatitur tepido fraxina virga Noto;
Sic mea vibrari pallentia membra videres.
  Quassus ab imposito corpore lectus erat.
Irruit; & nostrum vulgat clamore pudorem:
  Et vix a misero continet ore manus.
Ipsa nihil, præter lacrimas, pudibunda profudi:
  Torpuerat gelido lingua retenta metu.
Jamque dari parvum canibusque avibusque nepotem
  Jusserat, in solis destituique locis.
Vagitus dedit ille miser; (sensisse putares)
  Quaque suum poterat voce rogabat avum.
Quid mihi tunc animi credas, Germane, fuisse;
  (Nam potes ex animo colligere ipse tuo)
Cum mea me coram silvas inimicus in altas
  Viscera montanis ferret edenda lupis?
Exierat thalamo: tunc demum pectora plangi
  Contigit, inque meas unguibus ire genas.
Interea patrius, vultu mœrente, satelles
  Venit, & indignos edidit ore sonos:
Æolus hunc ensem mittit tibi: (tradidit ensem)
  Et jubet ex merito scire, quid iste velit.
Scimus; & utemur violento fortiter ense:

Pectoribus condam dona paterna meis.
His mea muneribus, genitor, connubia donas?
Hac tua dote, pater, filia dives erit?
Tolle procul decepte faces, Hymenæe, maritas:
Et fuge turbato tecta nefanda pede.
Ferte faces in me, quas fertis, Erinnyes atræ,
Ut meus ex isto luceat igne rogus.
Nubite felices, Parca meliore, sorores:
Admissi memores sed tamen este mei.
Quid puer admisit, tam paucis editus horis:
Quo læsit facto, vix bene natus, avum?
Si potuit meruisse necem, meruisse putetur.
Ah miser admisso plectitur ille meo!
Nate, dolor matris, rapidarum præda ferarum,
(Hei mihi!) natali dilacerate tuo:
Nate, parum fausti miserabile pignus amoris;
Hæc tibi prima dies, hæc tibi summa fuit.
Non mihi te licuit lacrimis perfundere justis:
In tua non tonsas ferre sepulcra comas.
Non superincubui: non oscula frigida carpsi.
Diripiunt avidæ viscera nostra feræ.
Ipsa quoque infantes cum vulnere prosequar umbras:
Nec mater fuero dicta, nec orba diu.
Tu tamen, o frustra miseræ sperate sorori,
Sparsa, precor, nati collige membra tui:
Et refer ad matrem, socioque impone sepulcro:
Urnaque nos habeat, quamlibet arta, duos.

Vive memor nostri, lacrimasque in vulnera funde:
Neve reformida corpus amantis amans.
(Tu (rogo) projectæ nimium mandata sororis
Perfer. mandatis perfruar ipsa patris.)

EPISTOLA XII.

MEDEA JASONI.

At tibi Colchorum (memini) regina vacavi,
Ars mea, cum peteres, ut tibi ferret opem.
Tunc, quæ dispensant mortalia fila, Sorores
Debuerant fusos evoluisse meos.
Tunc potui Medea mori bene. quidquid ab illo
Produxi vitæ tempore, pœna fuit.
Hei mihi! cur umquam juvenilibus acta lacertis
Phryxeam petiit Pelias arbor ovem?
Cur umquam Colchi Magnetida vidimus Argo;
Turbaque Phasiacam Graja bibistis aquam?
Cur mihi plus æquo flavi placuere capilli;
Et decor, & linguæ gratia ficta tuæ?
Aut (semel in nostras quoniam nova puppis arenas
Venerat, audaces attuleratque viros,)
Isset anhelatos non præmedicatus in ignes
Immemor Æsonides, oraque adunca boum.
Semina jecisset; totidem sensisset & hostes:

Ut caderet cultu cultor ab ipse suo.
Quantum perfidiæ tecum, scelerate, perisset!
Demta forent capiti quam mala multa meo!
Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas:
Hac fruar: hæc de te gaudia sola feram.
Jussus inexpertam Colchos advertere puppim,
Intrasti patriæ regna beata meæ.
Hoc illîc Medea fui, nova nupta quod hîc est.
Quam pater est illi, tam mihi dives erat.
Hic Ephyren bimaremq; Scythia tenus ille nivosa
Omne tenet, Ponti qua plaga læva jacet.
Accipit hospitio juvenes Æeta Pelasgos,
Et premitis pictos corpora Graja toros.
Tunc ego te vidi: tunc cœpi scire quid esses.
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Ut vidi, ut perii; nec notis ignibus arsi,
Ardet ut ad magnos pinea tæda Deos.
Et formosus eras, & me mea fata trahebant:
Abstulerant oculi lumina nostra tui.
Perfide, sensisti: quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.
Dicitur interea tibi lex; ut dura ferorum
Insolito premeres vomere colla boum.
(Martis erant tauri plus, quam per cornua, sævi;
Quorum terribilis spiritus ignis erat.)
Ære pedes solidi, prætentaque naribus æra:
Nigra per adflatus hæc quoque facta suos.

Semina præterea, populos genitura, juberis
Spargere devota lata per arva manu,
Qui peterent secum natis tua corpora telis.
Illa est agricolæ messis iniqua suo.
Lumina custodis, succumbere nescia somno,
Ultimus est aliqua decipere arte labor.
Dixerat Æetes. mœsti consurgitis omnes,
Mensaque purpureos deserit alta toros.
Quam tibi nunc longe regnum dotale Creusæ,
Et socer, & magni nata Creontis erant?
Tristis abis. oculis abeuntem prosequor udis:
Et dixit tenui murmure lingua, Vale.
Ut positum tetigi thalamo male saucia lectum;
Acta est per lacrimas nox mihi, quanta fuit.
Ante oculos taurique truces, segetesque nefandæ;
Ante meos oculos pervigil anguis erat.
Hinc amor, hinc timor est. ipsum timor auget amorem.
Mane erat; & thalamo cara recepta soror,
Disjectamque comas aversaque in ora jacentem
Invenit, & lacrimis omnia plena meis.
Orat opem Minyis: petit altera, & altera habebit.
Æsonio juveni, quod rogat illa, damus.
Est nemus & piceis, & frondibus ilicis atrum:
Vix illud radiis Solis adire licet.
Sunt in eo, fuerantque diu, delubra Dianæ:
Aurea barbarica stat Dea facta manu.
Nostin', an exciderunt mecum loca? venimus illuc;

Orsus es infido sic prior ore loqui:
Jus tibi & arbitrium nostræ Fortuna salutis
Tradidit: inque tua vitaque morsque manu.
Perdere posse sat est, si quem juvet ipsa potestas;
Sed tibi servatus gloria major ero.
Per mala nostra precor, quorum potes esse levamen;
Per genus & numen cuncta videntis avi;
Per triplicis vultus, arcanaque sacra, Dianæ;
Et si forte alios gens habet ista Deos.
O virgo, miserere mei; miserere meorum!
Effice me meritis tempus in omne tuum.
Quod si forte virum non dedignare Pelasgum,
(Sed mihi tam faciles unde, meosque Deos?)
Spiritus ante meus tenues vanescat in auras,
Quam thalamo, nisi tu, nupta sit ulla meo.
Conscia sit Juno, sacris præfecta maritis;
Et Dea, marmorea cujus in æde sumus.
Hæc animum (& quota pars hæc sunt?) movere puellæ
Simplicis; & dextræ dextera juncta meæ.
Vidi etiam lacrimas. an pars est fraudis in illis?
Sic cito sum verbis capta puella tuis.
Jungis & æripedes inadusto corpore tauros,
Et solidam jusso vomere findis humum.
Arva venenatis, pro semine, dentibus imples:
Nascitur, & gladios scutaque miles habet.
Ipsa ego, quæ dederam medicamina, pallida sedi,
Cum vidi subitos arma tenere viros.

Donec terrigenæ (facinus miserabile) fratres
  Inter se strictas conseruere manus.
Pervigil ecce draco, squamis crepitantibus horrens,
  Sibilat; & torto pectore verrit humum.
Dotis opes ubi tunc? ubi tunc tibi regia conjux?
  Quique maris gemini distinet Isthmos aquas?
Illa ego, quæ tibi sum nunc denique barbara facta,
  Nunc tibi sum pauper, nunc tibi visa nocens,
Flammea subduxi medicato lumina somno:
  Et tibi, quæ raperes, vellera tuta dedi.
Proditus est genitor: regnum patriamque reliqui:
  Munus in exsilio quolibet esse tuli.
Virginitas facta est peregrini præda latronis;
  Optima, cum cara matre, relicta soror.
At non te fugiens sine me, germane, reliqui:
  Deficit hoc uno litera nostra loco.
Quod facere ausa mea est, non audet scribere, dextra;
  Sic ego, sed tecum, dilaceranda fui.
Nec tamen extimui (quid enim post illa timerem?)
  Credere me pelago femina, tamque nocens.
Numen ubi est? ubi Dî? meritas subeamus in alto,
  Tu fraudis pœnas, credulitatis ego.
Complexos utinam Symplegades elisissent,
  Nostraque adhærerent ossibus ossa tuis!
Aut nos Scylla rapax canibus misisset edendos!
  (Debuit ingratis Scylla nocere viris.)
Quæque vomit fluctus totidem, totidemque resorbet,

Nos quoque Trinacriæ supposuisset aquæ!
Sospes ad Hæmonias, victorque reverteris urbes;
Ponitur ad patrios aurea lana Deos.
Quid referam Peliæ natas, pietate nocentes,
Cæsaque virginea membra paterna manu?
Ut culpent alii, tibi me laudare necesse est,
Pro quo sum toties esse coacta nocens.
Ausus es o, (justo desunt sua verba dolori)
Ausus es, Æsonia, dicere, cede domo.'
Jussa domo cessi, natis comitata duobus;
Et, qui me sequitur semper, amore tui.
Ut subito nostras Hymen cantatus ad aures
Venit, & accenso lampades igne micant,
Tibiaque effundit socialia carmina vobis,
At mihi funerea flebiliora tuba;
Pertimui; nec adhuc tantum scelus esse putabam:
Sed tamen in toto pectore frigus erat.
Turba ruunt; &, Hymen, clamant: Hymenæe, frequentant.
Quo propior vox est, hoc mihi pejus erat.
Diversi flebant servi, lacrimasque tegebant.
Quis vellet tanti nuntius esse mali?
Me quoque, quidquid erat, potius nescire juvabat:
Sed tamquam scirem, mens mihi tristis erat.
Cum minor e pueris, jussus studioque videndi,
Constitit ad geminæ limina prima foris:
Hic mihi, Mater, abi; pompam pater, inquit, Iason
Ducet; & adjunctos aureus urguet equos.

Protinus abscissa planxi mea pectora veste:
Tuta nec a digitis ora fuere meis.
Ire animus mediæ suadebat in agmina turbæ,
Sertaque compositis demere rapta comis.
Vix me continui, quin sic laniata capillos
Clamarem, Meus est, injiceremque manus.
Læse pater, gaude: Colchi gaudete relicti.
Inferias, umbræ fratris, habete mei.
Deseror (amissis regno, patriaque, domoque)
Conjuge: qui nobis omnia solus erat.
Serpentes igitur potui, taurosque furentes;
Unum non potui perdomuisse virum?
Quæque feros pepuli doctis medicatibus ignes,
Non valeo flammas effugere ipsa meas?
Ipsi me cantus, herbæque, artesque relinquunt?
Nil Dea, nil Hecates sacra potentis agunt?
Non mihi grata dies: noctes vigilantur amaræ:
Nec tener in misero pectore somnus adest.
Quæ me non possum, potui sopire draconem.
Utilior cuivis, quam mihi, cura mea est.
Quos ego servavi, pellex amplectitur, artus:
Et nostri fructus illa laboris habet.
Forsitan &, stultæ dum te jactare maritæ
Quæris, & injustis auribus apta loqui,
In faciem, moresque meos, nova crimina fingas.
Rideat, & vitiis læta sit illa meis.
Rideat, & Tyrio jaceat sublimis in ostro;

Flebit, & ardores vincet adusta meos.
Dum ferrum flammæque aderunt, succusque veneni,
Hostis Medeæ nullus inultus erit.
Quod si forte preces præcordia ferrea tangunt;
Nunc animis audi verba minora meis.
Tam tibi sum supplex, quam tu mihi sæpe fuisti:
Nec moror ante tuos procubuisse pedes.
Si tibi sum vilis; communes respice natos.
Sæviet in partus dira noverca meos.
Et nimium similes tibi sunt: & imagine tangor:
Et, quoties video, lumina nostra madent.
Per Superos oro, per avitæ lumina flammæ,
Per meritum, & natos, pignora nostra, duos:
Redde torum; pro quo tot res insana reliqui.
Adde fidem dictis; auxiliumque refer.
Non ego te imploro contra taurosque virosque;
Utque tua serpens victa quiescat ope.
Te peto, quem merui, quem nobis ipse dedisti;
Cum quo sum pariter facta parente parens.
Dos ubi sit, quæris: campo numeravimus illo,
Qui tibi, laturo vellus, arandus erat.
Aureus ille aries, villo spectabilis aureo,
Dos mea: Quam, dicam si tibi, redde; neges.
Dos mea, tu sospes: dos est mea, Graja juventus.
I nunc, Sisyphias, improbe, confer opes.
Quod vivis; quod habes nuptam socerumque potentem;
Hoc ipsum, ingratus quod potes esse, meum est.

Quos equidem actutum! sed quid prædicere pœnam
  Attinet? ingentes parturit ira minas.
Quo feret ira, sequar. facti fortasse pigebit.
  Et piget infido consuluisse viro.
Viderit ista Deus, qui nunc mea pectora versat:
  Nescio quid certe mens mea majus agit.

EPISTOLA XIII.

LAODAMIA PROTESILAO.

Mittit, & optat amans, quo mittitur, ire, salutem,
  Hæmonis Hæmonio Laodamia viro.
Aulide te fama est vento retinente morari.
  Ah! me cum fugeres, hic ubi ventus erat?
Tum freta debuerant vestris obsistere remis.
  Illud erat sævis utile tempus aquis.
Oscula plura viro, mandataque plura dedissem:
  Et sunt quæ volui dicere plura tibi.
Raptus es hinc præceps: &, qui tua vela vocaret,
  Quem cuperent nautæ, non ego, ventus erat.
Ventus erat nautis aptus, non aptus amanti.
  Solvor ab amplexu, Protesilae, tuo;
Linguaque mandantis verba imperfecta relinquit.
  Vix illud potuit dicere triste Vale.
Incubuit Boreas, arreptaque vela tetendit;

Jamque meus longe Protesilaus erat.
Dum potui spectare virum, spectare juvabat:
Sumque tuos oculos usque secuta meis.
Ut te non poteram, poteram tua vela videre:
Vela diu vultus detinuere meos.
At postquam nec te, nec vela fugacia vidi;
Et quod spectarem, nil, nisi pontus, erat;
Lux quoque tecum abiit; tenebris exanguis obortis
Succiduo dicor procubuisse genu.
Vix socer Iphiclus, vix me grandævus Acastus,
Vix mater gelida mœsta refecit aqua.
Officium fecere pium, sed inutile nobis.
Indignor miseræ non licuisse mori.
Ut rediit animus, pariter rediere dolores;
Pectora legitimus casta momordit amor.
Nec mihi pectendos cura est præbere capillos:
Neç libet aurata corpora veste tegi.
Ut quas pampinea tetigisse Bicorniger hasta
Creditur; huc illuc, quo furor egit, eo.
Conveniunt matres Phylleides, & mihi clamant,
Indue regales, Laodamia, sinus.
Scilicet ipsa geram saturatas murice vestes:
Bella sub Iliacis mœnibus ille gerat?
Ipsa comas pectar: galea caput ille prematur?
Ipsa novas vestes: dura vir arma ferat?
Qua possum, squalore tuos imitata labores
Dicar: & hæc belli tempora tristis agam.

Dux Pari Priamide, damno formose tuorum,
  Tam sis hostis iners, quam malus hospes eras.
Aut te Tænariæ faciem culpasse maritæ,
  Aut illi vellem displicuisse tuam.
Tu, qui pro rapta nimium, Menelae, laboras,
  Hei mihi, quam multis flebilis ultor eris!
Dî, precor, a nobis omen removete sinistrum:
  Et sua det reduci vir meus arma Jovi.
Sed timeo: quotiesque subit miserabile bellum,
  More nivis, lacrimæ, Sole madentis, eunt.
Ilion, & Tenedos, Simoisque, & Xantus, & Ide,
  Nomina sunt ipso pene timenda sono.
Nec rapere ausurus, nisi se defendere posset,
  Hospes erat: vires noverat ille suas.
Venerat (ut fama est) multo spectabilis auro,
  Quique suo Phrygias corpore ferret opes.
Classe virisque potens, per quæ fera bella geruntur:
  Et sequitur regni pars quotaquæque sui?
His ego te victam, consors Ledæa gemellis,
  Suspicor: hæc Danais posse nocere puto.
Hectora nescio quem timeo. Paris Hectora dixit
  Ferrea sanguinea bella movere manu.
Hectora, quisquis is est, si sum tibi cara, caveto.
  Signatum memori pectore nomen habe.
Hunc ubi vitâris, alios vitare memento:
  Et multos illic Hectoras esse puta.
Et facito dicas, quoties pugnare parabis,

Parcere me jussit Laodamia sibi.
Si cadere Argolico fas est sub milite Trojam,
Te quoque non ullum vulnus habente, cadat.
Pugnet, & adversos tendat Menelaus in hostes,
Ut rapiat Paridi, quam Paris ante sibi.
Irruat; & caussa quem vincit, vincat & armis.
Hostibus e mediis nupta petenda viro est.
Caussa tua est dispar. tu tantum vivere pugna,
Inque pios dominæ posse redire sinus.
Parcite, Dardanidæ, de tot (precor) hostibus uni:
Ne meus ex illo corpore sanguis eat.
Non est, quem deceat nudo concurrere ferro,
Sævaque in oppositos pectora ferre viros.
Fortius ille potest multo, cum pugnat amore.
Bella gerant alii; Protesilaus amet.
Nunc fateor; volui revocare; animusque ferebat.
Substitit auspicii lingua timore mali.
Cum foribus velles ad Trojam exire paternis,
Pes tuus offenso limine signa dedit.
Ut vidi, ut gemui; tacitoque in pectore dixi:
Signa reversuri sint, precor, ista viri.
Hæc tibi nunc refero, ne sis animosus in armis:
Fac meus in ventos hic timor omnis eat.
Sors quoque nescio quem fato designat iniquo,
Qui primus Danaûm Troada tangat humum.
Infelix, quæ prima virum lugebit ademtum!
Dî faciant, ne tu strenuus esse velis!

Inter mille rates tua sit millesima puppis,
Jamque fatigatas ultima verset aquas.
Hoc quoque præmoneo: de nave novissimus exi:
Non est, quo properes, terra paterna tibi.
Cum venies, remoque move veloque carinam;
Inque tuo celerem litore siste gradum.
Sive latet Phœbus, seu terris altior exstat;
Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte, venis.
Nocte tamen, quam luce, magis. nox grata puellis:
Quarum suppositus colla lacertus habet.
Aucupor in lecto mendaces cælibe somnos:
Dum careo veris, gaudia falsa juvant.
Sed tua cur nobis pallens occurrit imago?
Cur venit a verbis multa querela tuis?
Excutior somno; simulacraque noctis adoro:
Nulla caret fumo Thessalis ara meo.
Tura damus, lacrimamque super; qua sparsa relucet,
Ut solet adfuso surgere flamma mero.
Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
Languida lætitia solvar ab ipsa mea?
Quando erit, ut lecto mecum bene junctus in uno
Militiæ referas splendida facta tuæ?
Quæ mihi dum referes; quamvis audire juvabit;
Multa tamen capies oscula, multa dabis.
Semper in his apte narrantia verba resistunt.
Promtior est dulci lingua retenta mora.
Sed cum Troja subit, subeunt ventique fretumque;

Spes bona sollicito victa timore cadit.
Hoc quoque, quod venti prohibent exire carinas,
Me movet: invitis ire paratis aquis.
Quis velit in patriam vento prohibente reverti?
A patria pelago vela vetante datis.
Ipse suam non præbet iter Neptunus ad urbem.
Quo ruitis? vestras quisque redite domos.
Quo ruitis, Danai? ventos audite vetantes.
Non subiti casus, Numinis ista mora est.
Quid petitur tanto, nisi turpis adultera, bello?
Dum licet, Inachiæ vertite vela rates.
Sed quid ego revoco hæc? omen revocantis abesto,
Blandaque compositas aura secundet aquas.
Troasin invideo, quæ si lacrimosa suorum
Funera conspicient, nec procul hostis erit;
Ipsa suis manibus forti nova nupta marito
Imponet galeam, barbaraque arma dabit.
Arma dabit: dumque arma dabit, simul oscula sumet;
(Hoc genus officii dulce duobus erit.)
Producetque virum; dabit & mandata reverti:
Et dicet, Referas ista, face, arma Jovi.
Ille, ferens dominæ mandata recentia secum,
Pugnabit caute, respicietque domum.
Exsuet hæc reduci clypeum, galeamque resolvet,
Excipietque suo pectora lassa sinu.
Nos sumus incertæ: nos anxius omnia cogit,
Quæ possunt fieri, facta putare timor.

Dum tamen arma geres diverso miles in orbe,
Quæ referat vultus est mihi cera tuos.
Illi blanditias, illi tibi debita verba
Dicimus: amplexus accipit illa meos.
Crede mihi; plus est, quam quod videatur, imago.
Adde sonum ceræ; Protesilaus erit.
Hanc specto, teneoque sinu, pro conjuge vero;
Et tamquam possit verba referre, queror.
Per reditus, corpusque tuum, mea numina, juro;
Perque pares animi conjugiique faces:
Perque, quod ut videam canis albere capillis,
Quod tecum possis ipse referre, caput;
Me tibi venturam comitem, quocumque vocaris:
Sive, (quod heu timeo!) sive superstes eris.
Ultima mandato claudetur epistola parvo:
Si tibi cura mei, sit tibi cura tui.

EPISTOLA XIV.

HYPERMNESTRA LYNCEO.

Mittit Hypermnestra de tot modo fratribus uni;
Cetera nuptarum crimine turba jacet.
Clausa domo teneor, gravibusque coercita vinclis.

Est mihi supplicii caussa, fuisse piam.
Quod manus extimuit jugulo demittere ferrum,
Sum rea; laudarer, si scelus ausa forem.
Esse ream præstat, quam sic placuisse parenti.
Non piget immunes cædis habere manus.
Me pater igne licet, quem non violavimus, urat;
Quæque aderant sacris, tendat in ora faces;
Aut illo jugulet, quem non bene tradidit, ense;
Ut qua non cecidit vir nece, nupta cadam;
Non tamen, ut dicant morientia, Pœnitet, ora,
Efficiet; non es, quam piget esse piam.
Pœniteat sceleris Danaum, sævasque sorores.
Hic solet eventus facta nefanda sequi.
Cor pavet admonitu temeratæ sanguine noctis;
Et subitus dextræ præpedit orsa tremor.
Quam tu cæde putes fungi potuisse mariti,
Scribere de facta non sibi cæde timet.
Sed tamen experiar. Modo facta crepuscula terris;
Ultima pars lucis, primaque noctis erat.
Ducimur Inachides magni sub tecta Tyranni;
Et socer armatas accipit æde nurus.
Undique collucent præcinctæ lampades auro.
Dantur in invitos impia tura focos.
Vulgus, Hymen, Hymenæe, vocant: fugit ille vocantes.
Ipsa Jovis conjux cessit ab urbe sua.
Ecce mero dubii, comitum clamore frequentes,
Flore novo madidas impediente comas,

In thalamos læti, thalamos, sua busta, feruntur;
Strataque corporibus, funere digna, premunt.
Jamque cibo, vinoque graves, somnoque, jacebant;
Securumque quies alta per Argos erat.
Circum me gemitus morientum audire videbar:
Et tamen audibam; quodque verebar, erat.
Sanguis abit; mentemque calor, corpusque relinquit:
Inque novo jacui frigida facta toro.
Ut leni Zephyro fragiles vibrantur aristæ,
Frigida populeas ut quatit aura comas;
Aut sic, aut etiam tremui magis. ipse jacebas,
Quæque tibi dederant vina, soporis erant.
Excussere metum violenti jussa parentis:
Erigor; & capio tela tremente manu.
Non ego falsa loquar. ter acutum sustulit ensem,
Ter male sublato recidit ense manus.
(Admovi jugulo; sine me tibi vera fateri;
Admovi jugulo tela paterna tuo.)
Sed timor & pietas crudelibus obstitit ausis:
Castaque mandatum dextra refugit opus.
Purpureos laniata sinus, laniata capillos,
Exiguo dixi talia verba sono:
Sævus, Hypermnestra, pater est tibi. jussa parentis
Effice. germanis sit comes iste suis.
Femina sum, & virgo; natura mitis, & annis.
Non faciunt molles ad fera tela manus.
Quin age, dumque jacet, fortes imitare sorores.

Credibile est cæsos omnibus esse viros.
Si manus hæc aliquam posset committere cædem,
Morte foret dominæ sanguinolenta suæ.
Quo meruere necem, patruelia regna tenendo,
Quæ tamen externis danda forent generis?
Finge viros meruisse mori: quid fecimus ipsæ?
Quo mihi commisso non licet esse piæ?
Quid mihi cum ferro? quo bellica tela puellæ?
Aptior est digitis lana colusque meis.
Hæc ego: dumque queror, lacrimæ sua verba sequuntur,
Deque meis oculis in tua membra cadunt.
Dum petis amplexus, sopitaque brachia jactas;
Pene manus telo saucia facta tua est.
Jamque patrem, famulosque patris, lucemque timebam.
Expulerunt somnos hæc mea dicta tuos:
Surge age, Belide, de tot modo fratribus unus:
Nox tibi, ni properas, ista perennis erit.
Territus exsurgis: fugit omnis inertia somni:
Adspicis in timida fortia tela manu.
Quærenti caussam, Dum nox sinit, effuge, dixi.
Dum nox atra sinit, tu fugis: ipsa moror.
Mane erat: & Danaus generos ex cæde jacentes
Dinumerat. Summæ criminis unus abes.
Fert male cognatæ jacturam mortis in uno;
Et queritur facti sanguinis esse parum.
Abstrahor a patriis pedibus; raptamque capillis
(Hæc meruit pietas præmia) carcer habet.

Scilicet ex illo Junonia permanet ira,
    Quo bos ex homine est, ex bove facta Dea.
At satis est pœnæ teneram mugisse puellam;
    Nec, modo formosam, posse placere Jovi.
Adstitit in ripa liquidi nova vacca parentis,
    Cornuaque in patriis non sua vidit aquis:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
    Territaque est forma, territa voce sua.
Quid furis, infelix? quid te miraris in umbra?
    Quid numeras factos ad nova membra pedes?
Illa Jovis magni pellex, metuenda sorori,
    Fronde levas nimiam cespitibusque famem.
Fonte bibis, spectasque tuam stupefacta figuram:
    Et te ne feriant, quæ geris, arma, times.
Quæque modo, ut possis etiam Jove digna videri,
    Dives eras; nuda nuda recumbis humo.
Per mare, per terras, cognataque flumina curris;
    Dat mare, dant amnes, dat tibi terra viam.
Quæ tibi caussa fugæ? quid Io freta longa pererras?
    Non poteris vultus effugere ipsa tuos.
Inachi, quo properas? eadem sequerisque fugisque.
    Tu tibi dux comiti: tu comes ipsa duci.
Per septem Nilus portus emissus in æquor
    Exuit insanæ pellicis ora bovi.
Ultima quid referam, quorum mihi cana senectus
    Auctor? dant anni quod querar, ecce, mei.
Bella pater patruusque gerunt: regnoque domoque

Pellimur. ejectos ultimus orbis habet.
Ille ferox solus solio sceptroque potitur:
Cum sene nos inopi turba vagamur inops.
De fratrum populo pars exiguissima restas;
Quique dati leto, quæque dedere, fleo.
Nam mihi quot fratres, totidem periere sorores;
Accipiat lacrimas utraque turba meas.
En ego, quod vivis, pœnæ crucianda reservor;
Quid fiet sonti, cum rea laudis agar?
Et, consanguineæ quondam centesima turbæ,
Infelix, uno fratre manente, cadam.
At tu, si qua piæ, Lynceu, tibi cura sororis,
Quæque tibi tribui munera, dignus habes;
Vel fer opem, vel dede neci: defunctaque vita
Corpora furtivis insuper adde rogis.
Et sepeli lacrimis perfusa fidelibus ossa,
Scriptaque sint titulo nostra sepulcra brevi:
Exsul Hypermnestra, pretium pietatis iniquum,
Quam mortem fratri depulit, ipsa tulit.
Scribere plura libet: sed pondere lassa catenæ
Est manus; & vires subtrahit ipse timor.

EPISTOLA XV.

SAPPHO PHAONI.

ECquid, ut inspecta est studiosæ litera dextræ,
Protinus est oculis cognita nostra tuis?
An, nisi legisses auctoris nomina Sapphûs,
Hoc breve nescires unde veniret opus?
Forsitan &, quare mea sint alterna, requiras,
Carmina; cum lyricis sim magis apta modis.
Flendus amor meus est: elegeia flebile carmen.
Non facit ad lacrimas barbitos ulla meas.
Uror, ut, indomitis ignem exercentibus Euris,
Fertilis accensis messibus ardet ager.
Arva Phaon celebrat diversa Typhoidos Ætnæ;
Me calor Ætnæo non minor igne coquit.
Nec mihi, dispositis quæ jungam carmina nervis,
Proveniunt, vacuæ carmina mentis opus.
Nec me Pyrrhiades Methymniadesve puellæ,
Nec me Lesbiadum cetera turba juvant.
Vilis Anactorie, vilis mihi candida Cydno:
Non oculis grata est Atthis, ut ante, meis.
Atque aliæ centum, quas non sine crimine amavi.
Improbe, multarum quod fuit, unus habes.
Est in te facies, sunt apti lusibus anni.
O facies oculis insidiosa meis!

Sume fidem & pharetram; fies manifestus Apollo.
  Accedant capiti cornua; Bacchus eris.
Et Phœbus Daphnen, & Gnosida Bacchus amavit:
  Nec norat lyricos illa, vel illa, modos.
At mihi Pegasides blandissima carmina dictant:
  Jam canitur toto nomen in orbe meum.
Nec plus Alcæus, consors patriæque lyræque,
  Laudis habet: quamvis grandius ille sonet.
Si mihi difficilis formam natura negavit;
  Ingenio formæ damna rependo meæ.
Sum brevis; at nomen, quod terras impleat omnes,
  Est mihi: mensuram nominis ipsa fero.
Candida si non sum, placuit Cepheia Perseo
  Andromede, patriæ fusca colore suæ.
Et variis albæ junguntur sæpe columbæ:
  Et niger a viridi turtur amatur ave.
Si, nisi quæ facie poterit te digna videri,
  Nulla futura tua est; nulla futura tua est.
At, me cum legeres, etiam formosa videbar:
  Unam jurabas usque decere loqui.
Cantabam; memini: (meminerunt omnia amantes)
  Oscula cantanti tu mihi rapta dabas.
Hæc quoque laudabas: omnique a parte placebam.
  Sed tum præcipue, cum fit Amoris opus.
Tunc te plus solito lascivia nostra juvabat,
  Crebraque mobilitas, aptaque verba joco:
Quique, ubi jam amborum fuerat consumta voluptas,

Plurimus in lasso corpore languor erat.
Nunc tibi Sicelides veniunt, nova præda, puellæ.
Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse volo.
At vos erronem tellure remittite nostrum
Nisiades matres, Nisiadesque nurus.
Neu vos decipiant blandæ mendacia linguæ.
Quæ dicit vobis, dixerat ante mihi.
Tu quoque quæ montes celebras, Erycina, Sicanos,
(Nam tua sum) vati consule, Diva, tuæ.
An gravis inceptum peragit Fortuna tenorem,
Et manet in cursu semper acerba suo?
Sex mihi natales ierant; cum lecta parentis
Ante diem lacrimas ossa bibere meas.
Arsit inops frater, captus meretricis amore;
Mixtaque cum turpi damna pudore tulit.
Factus inops agili peragit freta cærula remo;
Quasque male amisit, nunc male quærit opes.
Me quoque, quod monui bene multa fideliter, odit.
Hoc mihi libertas, hoc pia lingua dedit.
Et tamquam desint, quæ me sine fine fatigent,
Adcumulat curas filia parva meas.
Ultima tu nostris accedis caussa querelis.
Non agitur vento nostra carina suo.
Ecce, jacent collo sparsi sine lege capilli:
Nec premit articulos lucida gemma meos.
Veste tegor vili: nullum est in crinibus aurum:
Non Arabo noster rore capillus olet.

Cui colar infelix, aut cui placuisse laborem?
Ille mei cultus unicus auctor abest.
Molle meum, levibusque cor est violabile telis:
Et semper caussa est, cur ego semper amem.
Sive ita nascenti legem dixere Sorores,
Nec data sunt vitæ fila severa meæ;
Sive abeunt studia in mores, artesque magistræ;
Ingenium nobis molle Thalia facit.
Quid mirum, primæ si me lanuginis ætas
Abstulit, atque anni, quos vir amare potest?
Hunc ne pro Cephalo raperes, Aurora, timebam;
Et faceres: sed te prima rapina tenet.
Hunc si conspicias, quæ conspicis omnia, Phœbe;
Jussus erit somnos continuare Phaon.
Hunc Venus in cœlum curru vexisset eburno;
Sed videt & Marti posse placere suo.
O nec adhuc juvenis, nec jam puer; utilis ætas!
O decus, atque ævi gloria magna tui!
Huc ades: inque sinus, formose, relabere nostros.
Non ut ames, oro, verum ut amare sinas.
Scribimus, & lacrimis oculi rorantur obortis.
Adspice, quam sit in hoc multa litura loco.
Si tam certus eras hinc ire, modestius isses;
Et modo dixisses, Lesbi puella, vale.
Non tecum lacrimas, non oscula summa tulisti.
Denique non timui, quod dolitura fui.
Nil de te mecum est, nisi tantum injuria: nec tu,

Admoneat quod te, pignus amantis habes.
Non mandata dedi, neque enim mandata dedissem
Ulla, nisi, ut nolles immemor esse mei.
Per tibi, qui numquam longe discedat, Amorem,
Perque novem juro, numina nostra, Deas;
Cum mihi nescio quis, Fugiunt tua gaudia, dixit;
Nec me flere diu, nec potuisse loqui.
Et lacrimæ deerant oculis, & lingua palato:
Adstrictum gelido frigore pectus erat.
Postquam se dolor invenit; nec pectora plangi,
Nec puduit scissis exululare comis.
Non aliter, quam si gnati pia mater ademti
Portet ad exstructos corpus inane rogos.
Gaudet, & e nostro crescit mœrore Charaxus
Frater; & ante oculos itque reditque meos.
Utque pudenda mei videatur caussa doloris,
Quid dolet hæc? certe filia vivit, ait.
Non veniunt in idem pudor atque amor. omne videbat
Vulgus; eram lacero pectus aperta sinu.
Tu mihi cura, Phaon: te somnia nostra reducunt;
Somnia formoso candidiora die.
Illic te invenio; quamquam regionibus absis;
Sed non longa satis gaudia somnus habet.
Sæpe tuos nostra cervice onerare lacertos,
Sæpe tuæ videor supposuisse meos.
Blandior interdum, verisque simillima verba
Eloquor: & vigilant sensibus ora meis.

Oscula cognosco, quæ tu committere linguæ,
Aptaque consueras accipere, apta dare.
Ulteriora pudet narrare: sed omnia fiunt:
Et juvat, & sine te non libet esse mihi.
At cum se Titan ostendit, & omnia secum;
Tam cito me somnos destituisse queror.
Antra nemusque peto; tamquam nemus antraque prosint.
Conscia deliciis illa fuere tuis.
Illuc mentis inops, ut quam furialis Erichtho
Impulit, in collo crine jacente, feror.
Antra vident oculi scabro pendentia topho,
Quæ mihi Mygdonii marmoris instar erant.
Invenio silvam, quæ sæpe cubilia nobis
Præbuit, & multa texit opaca coma:
At non invenio dominum silvæque meumque.
Vile solum locus est: dos erat ille loci.
Agnovi pressas noti mihi cespitis herbas:
De nostro curvum pondere gramen erat.
Incubui; tetigique locum, qua parte fuisti.
Grata prius lacrimas combibit herba meas.
Quin etiam rami positis lugere videntur
Frondibus; & nullæ dulce queruntur aves.
Sola virum non ulta pie mœstissima mater
Concinit Ismarium Daulias ales Ityn.
Ales Ityn, Sappho desertos cantat amores.
Hactenus; ut media cetera nocte silent.
Est nitidus, vitreoque magis perlucidus amni,

Fons sacer: hunc multi numen habere putant:
Quem supra ramos expandit aquatica lotos,
Una nemus: tenero cespite terra viret.
Hic ego cum lassos posuissem fletibus artus,
Constitit ante oculos Naias una meos.
Constitit, & dixit, Quoniam non ignibus æquis
Ureris, Ambracias terra petenda tibi.
Phœbus ab excelso, quantum patet, adspicit æquor:
Actiacum populi Leucadiumque vocant.
Hinc se Deucalion, Pyrrhæ succensus amore,
Misit, & illæso corpore pressit aquas.
Nec mora: versus Amor tetigit lentissima Pyrrhæ
Pectora; Deucalion igne levatus erat.
Hanc legem locus ille tenet. pete protinus altam
Leucada; nec saxo desiluisse time.
Ut monuit; cum voce abiit. ego frigida surgo:
Nec gravidæ lacrimas continuere genæ.
Ibimus, o Nymphe, monstrataque saxa petemus.
Sit procul insano victus amore timor.
Quidquid erit, melius quam nunc erit. aura, subito:
Hæc mea non magnum corpora pondus habent.
Tu quoque, mollis Amor, pennas suppone cadenti:
Ne sim Leucadiæ mortua crimen aquæ.
Inde chelyn Phœbo, communia munera, ponam:
Et sub ea versus unus & alter erunt.
Grata lyram posui tibi, Phœbe, poetria Sappho:
Convenit illa mihi, convenit illa tibi.

Cur tamen Actiacas miseram me mittis ad oras,
  Cum profugum possis ipse referre pedem?
Tu mihi Leucadia potes esse salubrior unda:
  Et forma & meritis tu mihi Phœbus eris.
An potes, o scopulis, undaque ferocior illa,
  Si moriar, titulum mortis habere meæ?
At quanto melius jungi mea pectora tecum,
  Quam poterant saxis præcipitanda dari!
Hæc sunt illa, Phaon, quæ tu laudare solebas;
  Visaque sunt toties ingeniosa tibi.
Nunc vellem facunda forent. dolor artibus obstat;
  Ingeniumque meis substitit omne malis.
Non mihi respondent veteres in carmina vires.
  Plectra dolore tacent: muta dolore lyra est.
Lesbides æquoreæ, nupturàque, nuptaque proles;
  Lesbides, Æolia nomina dicta lyra;
Lesbides, infamem quæ me fecistis amatæ;
  Desinite ad citharas turba venire meas.
Abstulit omne Phaon, quod vobis ante placebat.
  (Me miseram! dixi quam modo pene, meus!)
Efficite ut redeat: vates quoque vestra redibit.
  Ingenio vires ille dat, ille rapit.
Ecquid ago precibus? pectusne agreste movetur?
  An riget? & Zephyri verba caduca ferunt?
Qui mea verba ferunt, vellem tua vela referrent.
  Hoc te, si saperes, lente, decebat opus.
Sive redis, puppique tuæ votiva parantur

Munera; quid laceras pectora nostra mora?
Solve ratem. Venus orta mari, mare præstat amanti.
Aura dabit cursum; tu modo solve ratem.
Ipse gubernabit residens in puppe Cupido:
Ipse dabit tenera vela, legetque, manu.
Sive juvat longe fugisse Pelasgida Sappho;
(Non tamen invenies, cur ego digna fuga.)
Hoc saltem miseræ crudelis epistola dicat:
Ut mihi Leucadiæ fata petantur aquæ.

EPISTOLA XVI.

PARIS HELENÆ.

HAnc tibi Priamides mitto, Ledæa, salutem;
Quæ tribui sola te mihi dante potest.
Eloquar? an flammæ non est opus indice notæ;
Et plus, quam vellem, jam meus exstat amor?
Ille quidem malim lateat; dum tempora dentur
Lætitiæ mixtos non habitura metus.
Sed male dissimulo. quis enim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?
Si tamen exspectas, vocem quoque rebus ut addam;
Uror. habes animi nuntia verba mei.
Parce, precor, fasso: nec vultu cetera duro

Perlege, sed formæ conveniente tuæ.
Jamdudum gratum est, quod epistola nostra recepta:
Spem facit, hoc recipi me quoque posse modo.
Quæ rata sint, nec te frustra promiserit, opto,
Hoc mihi quæ suasit, mater Amoris, iter.
Namque ego divino monitu, ne nescia pecces,
Advehor: & cœpto non leve numen adest.
Præmia magna quidem, sed non indebita, posco;
Pollicita est thalamo te Cytherea meo.
Hac duce Sigæo dubias a litore feci
Longa Phereclea per freta puppe vias.
Illa dedit faciles auras, ventosque secundos.
In mare nimirum jus habet orta mari.
Perstet: &, ut pelagi, sic pectoris adjuvet æstum.
Deferat in portus & mea vota suos.
Attulimus flammas, non hic invenimus, illas;
Hæ mihi tam longæ caussa fuere viæ.
Nam neque tristis hiems, neque nos huc adpulit error.
Tænaris est classi terra petita meæ.
Nec me crede fretum merces portante carina
Findere. quas habeo, Dî tueantur, opes.
Nec venio Grajas, veluti spectator, ad urbes.
Oppida sunt regni divitiora mei.
Te peto; quam lecto pepigit Venus aurea nostro.
Te prius optavi, quam mihi nota fores.
Ante tuos animo vidi, quam lumine, vultus:
Prima fuit vultus nuntia fama tui.

Nec

Nec tamen est mirum, si, sicut oporteat, arcu
Missilibus telis eminus ictus, amo.
Sic placuit fatis: quæ ne convellere tentes,
Accipe cum vera dicta relata fide.
Matris adhuc utero, partu remorante, tenebar:
Jam gravidus justo pondere venter erat.
Illa sibi ingentem visa est sub imagine somni
Flammiferam pleno reddere ventre facem.
Territa consurgit; metuendaque noctis opacæ
Visa seni Priamo, vatibus ille, refert.
Arsuram Paridis vates canit Ilion igni.
Pectoris, ut nunc est, fax fuit illa mei.
Forma vigorque animi, quamvis de plebe videbar,
Indicium tectæ nobilitatis erant.
Est locus in mediæ nemorosis vallibus Idæ
Devius, & piceis ilicibusque frequens:
Qui nec ovis placidæ, nec amantis saxa capellæ,
Nec patulo tardæ carpitur ore bovis.
Hinc ego Dardaniæ muros, excelsaque tecta,
Et freta prospiciens, arbore nixus eram.
Ecce pedum pulsu visa est mihi terra moveri:
Vera loquar, veri vix habitura fidem.
Constitit ante oculos, actus velocibus alis,
Atlantis magni Pleionesque nepos:
Fas vidisse fuit; fas sit mihi visa referre:
Inque Dei digitis aurea virga fuit.
Tresque simul Divæ, Venus, & cum Pallade Juno,

Graminibus teneros imposuere pedes.
Obstupui; gelidusque comas erexerat horror;
Cum mihi, Pone metum, nuntius ales ait.
Arbiter es formæ: certamina siste Dearum;
Vincere quæ forma digna sit una duas.
Neve recusarem, verbis Jovis imperat: & se
Protinus ætherea tollit in astra via.
Mens mea convaluit, subitoque audacia venit:
Nec timui vultu quamque notare meo.
Vincere erant omnes dignæ: judexque verebar,
Non omnes caussam vincere posse suam.
Sed tamen ex illis jam tunc magis una placebat:
Hanc esse ut scires, unde movetur amor.
Tantaque vincendi cura est; ingentibus ardent
Judicium donis sollicitare meum.
Regna Jovis conjux, virtutem filia jactat.
Ipse potens dubito, fortis an, esse velim.
Dulce Venus risit, Nec te, Pari, munera tangant
Utraque, suspensi plena timoris, ait.
Nos dabimus quod ames: & pulchræ filia Ledæ
Ibit in amplexus, pulchrior ipsa, tuos.
Dixit: & ex æquo donis formaque probata,
Victorem cœlo rettulit illa pedem.
Interea (credo, versis ad prospera fatis)
Regius agnoscor per rata signa puer.
Læta domus, nato per tempora longa recepto,
Addit & ad festos hunc quoque Troja diem.

Utque ego te cupio, sic me cupiere puellæ;
Multarum votum sola tenere potes.
Nec tantum regum natæ petiere ducumque,
Sed Nymphis etiam curaque amorque fui.
At mihi cunctarum subeunt fastidia, postquam
Conjugii spes est, Tyndari, facta tui.
Te vigilans oculis, animo te nocte videbam,
Lumina cum placido victa sopore jacent.
Quid facies præsens, quæ nondum visa placebas?
Ardebam, quamvis hinc procul ignis erat.
Nec potui debere mihi spem longius istam,
Cærulea peterem quin mea vota via.
Troia cæduntur Phrygia pineta securi,
Quæque erat æquoreis utilis arbor aquis:
Ardua proceris spoliantur Gargara silvis:
Innumerasque mihi longa dat Ida trabes.
Fundatura citas flectuntur robora naves:
Texitur & costis panda carina suis.
Addimus antennas, & vela sequentia malos:
Accipit & pictos puppis adunca Deos.
Qua tamen ipse vehor, comitata Cupidine parvo,
Sponsor conjugii stat Dea picta sui.
Imposita est factæ postquam manus ultima classi,
Protinus Ægæis ire jubebar aquis.
Et pater & genetrix inhibent mea vota rogando,
Propositumque pia voce morantur iter.
Et soror effusis, ut erat, Cassandra capillis,

Cum vellent nostræ jam dare vela rates;
Quo ruis? exclamat; referes incendia tecum.
Quanta per has, nescis, flamma petatur aquas.
Vera fuit vates, dictos invenimus ignes:
Et ferus in molli pectore flagrat amor.
Portubus egredior; ventisque ferentibus usus
Adplicor in terras, Œbali Nympha, tuas.
Excipit hospitio vir me tuus. hoc quoque factum
Non sine consilio numinibusque Deûm.
Ille quidem ostendit, quidquid Lacedæmone tota
Ostendi dignum, conspicuumque fuit.
Sed mihi laudatam cupienti cernere formam,
Lumina, nil aliud, quo caperentur, erat.
Ut vidi, obstupui; præcordiaque intima sensi
Attonitus curis intumuisse novis.
His similes vultus, quantum reminiscor, habebat,
Venit in arbitrium cum Cytherea meum.
Si tu venisses pariter certamen in illud,
In dubium Veneris palma futura fuit.
Magna quidem de te rumor præconia fecit,
Nullaque de facie nescia terra tua est:
Nec tibi par usquam Phrygia, nec Solis ab ortu
Inter formosas altera nomen habet.
Credis & hoc nobis? minor est tua gloria vero:
Famaque de forma pene maligna tua est.
Plus hic invenio, quam quod promiserit illa:
Et tua materia gloria victa sua est.

Ergo arsit merito, qui noverat omnia, Theseus:
Et visa es tanto digna rapina viro;
More tuæ gentis nitida dum nuda palæstra
Ludis; & es nudis femina mixta viris.
Quod rapuit, laudo: miror, quod reddidit umquam.
Tam bona constanter præda tenenda fuit.
Ante recessisset caput hoc cervice cruenta,
Quam tu de thalamis abstraherere meis.
Tene manus umquam nostræ dimittere vellent?
Tene meo paterer vivus abire sinu?
Si reddenda fores, aliquid tamen ante tulissem:
Nec Venus ex toto nostra fuisset iners.
Vel mihi virginitas esset libata; vel illud,
Quod poterat salva virginitate rapi.
Da modo te; quæ sit Paridi constantia, nosces.
Flamma rogi flammas finiet una meas.
Præposui regnis ego te; quæ maxima quondam
Pollicita est nobis nupta sororque Jovis.
Dumque tuo possem circumdare brachia collo,
Contemta est virtus, Pallade dante, mihi.
Nec piget; aut umquam stulte legisse videbor:
Permanet in voto mens mea firma suo.
Spem modo ne nostram fieri patiare caducam;
Te precor, o tanto digna labore peti.
Non ego conjugium generosæ degener opto:
Nec mea (crede mihi) turpiter uxor eris.
Pliada, si quæres, in nostra gente, Jovemque

Invenies: medios ut taceamus avos.
Sceptra parens Asiæ, qua nulla beatior ora,
Finibus immensis vix obeunda, tenet.
Innumeras urbes atque aurea tecta videbis,
Quæque suos dicas templa decere Deos.
Ilion adspicies, firmataque turribus altis
Mœnia, Phœbeæ structa canore lyræ.
Quid tibi de turba narrem numeroque virorum?
Vix populum tellus sustinet illa suum.
Occurrent denso tibi Troades agmine matres:
Nec capient Phrygias atria nostra nurus.
O quoties dices, Quam pauper Achaia nostra est!
Una domus quasvis urbis habebit opes.
Nec mihi fas fuerit Sparten contemnere vestram.
In qua tu nata es, terra beata mihi est.
Parca sed est Sparte: tu cultu divite digna es.
Ad talem formam non facit iste locus.
Hanc faciem largis sine fine paratibus uti,
Deliciisque decet luxuriare novis.
Cum videas cultum nostra de gente virorum;
Qualem Dardanidas credis habere nurus?
Da modo te facilem: nec dedignare maritum,
Rure Therapnæo nata puella, Phrygem.
Phryx erat, & nostro genitus de sanguine, qui nunc
Cum Dîs potandas nectare miscet aquas.
Phryx erat Auroræ conjux; tamen abstulit illum
Extremum noctis quæ Dea finit iter.

Phryx etiam Anchises, volucrum cui mater Amorum
Gaudet in Idæis concubuisse jugis.
Nec, puto, collatis forma Menelaus & annis,
Judice te, nobis anteferendus erit.
Non dabimus certe socerum tibi, clara fugantem
Lumina; qui trepidos a dape vertat equos.
Nec pater est Priamo soceri de cæde cruentus;
Et qui Myrtoas crimine signet aquas.
Nec proavo Stygia nostro captantur in unda
Poma, nec in mediis quæritur humor aquis.
Quid tamen hoc refert, si te tenet ortus ab illis?
Cogitur huic domui Juppiter esse socer.
Heu facinus! totis indignus noctibus ille
Te tenet; amplexu perfruiturque tuo.
At mihi conspiceris posita vix denique mensa.
Multaque, quæ lædant, hoc quoque tempus habet.
Hostibus eveniant convivia talia nostris,
Experior posito qualia sæpe mero.
Pœnitet hospitii, cum, me spectante, lacertos
Imposuit collo rusticus iste tuo.
Rumpor, & invideo (quid enim tamen omnia narrem?)
Membra superjecta cum tua veste fovet.
Oscula cum vero coram non dura daretis,
Ante oculos posui pocula sumta meos.
Lumina demitto, cum te tenet artius ille:
Crescit & invito lentus in ore cibus.
Sæpe dedi gemitus: & te, lasciva, notavi

In gemitu risum non tenuisse meo.
Sæpe mero volui flammam compescere: at illa
Crevit; & ebrietas ignis in igne fuit.
Multaque ne videam, versa cervice recumbo;
Sed revocas oculos protinus ipsa meos.
Quid faciam dubito: dolor est meus illa videre;
Sed dolor a facie major abesse tua.
Qua licet & possum, luctor celare furorem:
Sed tamen adparet dissimulatus amor.
Nec tibi verba damus: sentis mea vulnera, sentis.
Atque utinam soli sint ea nota tibi!
Ah quoties, lacrimis venientibus, ora reflexi,
Ne caussam fletus quæreret ille mei!
Ah quoties juvenum narravi potus amores,
Ad vultus referens singula verba tuos!
Indiciumque mei ficto sub nomine feci.
Ille ego, si nescis, verus amator eram.
Quin etiam, ut possem verbis petulantius uti,
Non semel ebrietas est simulata mihi.
Prodita sunt (memini) tunica tua pectora laxa,
Atque oculis aditum nuda dedere meis;
Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuamque
Complexo matrem candidiora Jove.
Dum stupeo visis, (nam pocula forte tenebam)
Tortilis e digitis excidit ansa meis.
Oscula si natæ dederas; ego protinus illa
Hermiones tenero lætus ab ore tuli.

Et modo cantabam veteres resupinus amores:
Et modo per nutum signa tegenda dabam.
Et comitum primas, Clymenen Æthramque, tuarum
Ausus sum blandis nuper adire sonis.
Quæ mihi non aliud, quam formidare, locutæ,
Orantis medias deseruere preces.
Dî facerent, magni pretium certaminis esses;
Teque suo victor posset habere toro.
Ut tulit Hippomenes Schœneida, præmia cursus;
Venit ut in Phrygios Hippodamia sinus;
Ut ferus Alcides Acheloia cornua fregit,
Dum petit amplexus, Deianira, tuos;
Nostra per has leges audacia fortior isset:
Teque mei scires esse laboris opus.
Nunc mihi nil superest, nisi te, formosa, precari;
Amplectique tuos, si patiare, pedes.
O decus, o præsens geminorum gloria fratrum;
O Jove digna viro, ni Jove nata fores!
Aut ego Sigeos repetam te conjuge portus;
Aut ego Tænaria contegar exsul humo.
Non mea sunt summa leviter destricta sagitta
Pectora: descendit vulnus ad ossa meum.
Hoc mihi, (nam repeto) fore ut a cœleste sagitta
Figar, erat verax vaticinata soror.
Parce datum fatis, Helene, contemnere amorem:
Sic habeas faciles in tua vota Deos.
Multa quidem subeunt: sed coram ut plura loquamur,

Excipe me lecto, nocte silente, tuo.
An pudet, & metuis Venerem temerare maritam,
Castaque legitimi fallere jura tori?
Ah nimium simplex, Helene, ne rustica dicam,
Hanc faciem culpa posse carere putas!
Aut faciem mutes, aut sis non dura, necesse est.
Lis est cum forma magna pudicitiæ.
Juppiter his gaudet, gaudet Venus aurea furtis.
Hæc tibi nempe patrem furta dedere Jovem.
Vix fieri, si sunt vires in semine avorum,
Et Jovis & Ledæ filia, casta potes.
Casta tamen tum sis, cum te mea Troja tenebit:
Et tua sim, quæso, crimina solus ego.
Nunc ea peccemus, quæ corrigat hora jugalis:
Si modo promisit non mihi vana Venus.
Sed tibi & hoc suadet rebus, non voce, maritus;
Neve tui furtis hospitis obstet, abest.
Non habuit tempus, quo Cressia regna videret,
Aptius. o mira calliditate virum!
Ivit, &, Idæi, mando tibi, dixit iturus,
Curam pro nobis hospitis, uxor, agas.
Negligis absentis (testor) mandata mariti:
Cura tibi non est hospitis ulla tui.
Hunccine tu speres hominem sine pectore dotes
Posse satis formæ, Tyndari, nosse tuæ?
Falleris: ignorat. nec, si bona summa putaret
Quæ tenet, externo crederet illa viro.

Ut te nec mea vox, nec te meus incitet ardor,
Cogimur ipsius commoditate frui:
Aut erimus stulti, sic ut superemus & ipsum,
Si tam securum tempus abibit iners.
Pene suis ad te manibus deducit amantem.
Utere non vafri simplicitate viri.
Sola jaces viduo tam longa nocte cubili:
In viduo jaceo solus & ipse toro.
Te mihi, meque tibi communia gaudia jungant.
Candidior medio nox erit illa die.
Tunc ego jurabo quævis tibi numina; meque
Adstringam verbis in sacra jura tuis.
Tunc ego, si non est fallax fiducia nostri,
Efficiam præsens, ut mea regna petas.
Si pudet, & metuis, ne me videare secuta;
Ipse reus sine te criminis hujus agar.
Nam sequar Ægidæ factum, fratrumque tuorum.
Exemplo tangi non propiore potes.
Te rapuit Theseus; geminas Leucippidas illi:
Quartus in exemplis adnumerabor ego.
Troia classis adest armis instructa virisque.
Jam facient celeres remus & aura vias.
Ibis Dardanias ingens regina per urbes;
Teque novam credet vulgus adesse Deam.
Quaque feres gressus, adolebunt cinnama flammæ,
Cæsaque sanguineam victima planget humum.
Dona pater fratresque, & cum genetrice sorores,

Iliadesque omnes, totaque Troja, dabunt.
Hei mihi! pars a me vix dicitur ulla futuri.
Plura feres, quam quæ litera nostra refert.
Nec tu rapta time, ne nos fera bella sequantur,
Concitet & vires Græcia magna suas.
Tot prius abductis, dic quæ repetita per arma est?
Crede mihi, vanos res habet ista metus.
Nomine ceperunt Aquilonis Erechtida Thraces;
Et tuta a bello Bistonis ora fuit.
Phasida puppe nova vexit Pagasæus Iason;
Læsa nec est Colcha Thessala terra manu.
Te quoque qui rapuit, rapuit Minoida Theseus;
Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.
Terror in his ipso major solet esse periclo:
Quæque timere libet, pertimuisse pudet.
Finge tamen, si vis, ingens consurgere bellum.
Et mihi sunt vires; & mea tela nocent.
Nec minor est Asiæ, quam vestræ copia terræ:
Illa viris dives, dives abundat equis.
Nec plus Atrides animi Menelaus habebit,
Quam Paris; aut armis anteferendus erit.
Pene puer cæsis abducta armenta recepi
Hostibus; & caussam nominis inde tuli.
Pene puer vario juvenes certamine vici;
In quibus Ilioneus, Deiphobusque fuit.
Neve putes, non me, nisi cominus, esse timendum;
Figitur in jusso nostra sagitta loco.

Num potes hæc illi primæ dare facta juventæ?
Instruere Atriden num potes arte mea?
Omnia si dederis; numquid dabis Hectora fratrem?
Unus is innumeri militis instar habet.
Quid valeam, nescis; & te mea robora fallunt.
Ignoras, cui sis nupta futura viro.
Aut igitur nullo belli repetere tumultu;
Aut cedent Marti Dorica castra meo.
Nec tamen indigner pro tanta sumere ferrum
Conjuge; certamen præmia magna movent.
Tu quoque, si de te totus contenderit orbis,
Nomen ab æterna posteritate feres.
Spe modo non timida, Dîs hinc egressa secundis,
Exige cum plena munera pacta fide.

EPISTOLA XVII.

HELENA PARIDI.

NUnc oculos tua cum violarit epistola nostros,
Non rescribendi gloria visa levis.
Ausus es, hospitii temeratis, advena, sacris,
Legitimam nuptæ sollicitare fidem?
Scilicet idcirco ventosa per æquora vectum
Excepit portu Tænaris ora suo?
Nec tibi diversa quamvis e gente venires,

Oppositas habuit regia nostra fores;
Esset ut officii merces injuria tanti?
Qui sic intrabas, hospes, an hostis eras?
Nec dubito, quin hæc, cum sit tam justa, vocetur
Rustica, judicio, nostra querela, tuo.
Rustica sim sane; dum non oblita pudoris:
Dumque tenor vitæ sit sine labe meæ.
Si non est ficto vultus mihi tristis in ore,
Nec sedeo duris torva superciliis;
Fama tamen clara est: & adhuc sine crimine vixi;
Et laudem de me nullus adulter habet.
Quo magis admiror, quæ sit fiducia cœpti;
Spemque tori dederit quæ tibi caussa mei.
An, quia vim nobis Neptunius attulit heros,
Rapta semel, videor bis quoque digna rapi?
Crimen erat nostrum, si delenita fuissem.
Cum sim rapta, meum quid, nisi nolle, fuit?
Non tamen e facto fructum tulit ille petitum:
Excepto, redii passa, timore, nihil.
Oscula luctanti tantummodo pauca protervus
Abstulit: ulterius nil habet ille mei.
Quæ tua nequitia est, non his contenta fuisset.
Dî melius: similis non fuit ille tui.
Reddidit intactam; minuitque modestia crimen:
Et juvenem facti pœnituisse patet.
Thesea pœnituit, Paris ut succederet illi,
Ne quando nomen non sit in ore meum?

Nec tamen irascor; (quis enim irascatur amanti?)
Si modo, quem præfers, non simulatur amor.
Hoc quoque enim dubito; non quo fiducia desit,
Aut mea sit facies non bene nota mihi:
Sed quia credulitas damno solet esse puellis,
Verbaque dicuntur vestra carere fide.
At peccant aliæ; matronaque rara pudica est.
Quid prohibet raris nomen inesse meum?
Nam mea quod visa est tibi mater idonea, cujus
Exemplo flecti me quoque posse putes;
Matris in admisso, falsa sub imagine lusæ,
Error inest: pluma tectus adulter erat.
Nil ego, si peccem, possim nescisse; nec ullus
Error, qui facti crimen obumbret, erit.
Illa bene erravit, vitiumque auctore redemit.
Felix in culpa quo Jove dicar ego?
Quod genus, & proavos, & regia nomina jactas;
Clara satis domus hæc nobilitate sua est.
Juppiter ut soceri proavus taceatur, & omne
Tantalidæ Pelopis Tyndareique decus;
Dat mihi Leda Jovem, cycno decepta, parentem;
Quæ falsam gremio credula fovit avem.
I nunc, & Phrygiæ late primordia gentis,
Cumque suo Priamum Laomedonte refer.
Quos ego suspicio; sed, qui tibi gloria magna est
Quintus, is a nostro nomine primus erit.
Sceptra tuæ quamvis rear esse potentia Trojæ,

Non tamen hæc illis esse minora puto.
Si jam divitiis locus hic numeroque virorum
Vincitur; at certe barbara terra tua est.
Munera tanta quidem promittit epistola dives,
Ut possint ipsas illa movere Deas.
Sed si jam fines vellem transire pudoris,
Tu melior culpæ caussa futurus eras.
Aut ego perpetuo famam sine labe tenebo;
Aut ego te potius, quam tua dona, sequar.
Utque ea non sperno; sic acceptissima semper
Munera sunt, auctor quæ pretiosa facit.
Plus multo est, quod amas, quod sum tibi caussa laboris,
Quod per tam longas spes tua venit aquas.
Illa quoque, adposita quæ nunc facis, improbe, mensa,
(Quamvis experiar dissimulare) noto.
Cum modo me spectas oculis, lascive, protervis;
Quos vix instantes lumina nostra ferunt:
Et modo suspiras: modo pocula proxima nobis
Sumis; quaque bibi, tu quoque parte bibis.
Ah quoties digitis, quoties ego tecta notavi,
Signa supercilio pene loquente dari!
Et sæpe extimui, ne vir meus illa videret:
Non satis occultis erubuique notis.
Sæpe vel exiguo, vel nullo murmure, dixi,
Nil pudet hunc. nec vox hæc mea falsa fuit.
Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro,
Quod deducta mero litera fecit, AMO.

Credere me tamen hoc oculo renuente negavi.
Hei mihi! jam didici, sic quoque posse loqui.
His ego blanditiis, si peccatura fuissem,
Flecterer: his poterant pectora nostra capi.
Est quoque (confiteor) facies tibi rara: potestque
Velle sub amplexus ire puella tuos.
Altera vel potius felix sine crimine fiat,
Quam cadat externo noster amore pudor.
Disce meo exemplo, formosis posse carere.
Est virtus placitis abstinuisse bonis.
Quam multos credas juvenes optare, quod optas,
Qui sapiant? oculos an Paris unus habes?
Non tu plus cernis, sed plus temerarius audes:
Nec tibi plus cordis, sed magis oris, inest.
Tunc ego te vellem celeri venisse carina,
Cum mea virginitas mille petita procis.
Si te vidissem, primus de mille fuisses.
Judicio veniam vir dabit ipse meo.
Ad possessa venis præceptaque gaudia serus.
Spes tua lenta fuit: quod petis, alter habet.
Ut tamen optarem fieri tibi Troia conjux,
Invitam sic me nec Menelaus habet.
Desine molle, precor, verbis convellere pectus:
Neve mihi, quam te dicis amare, noce.
Sed sine, quam tribuit sortem Fortuna, tueri:
Nec spolium nostri turpe pudoris habe.
At Venus hoc pacta est: & in altæ vallibus Idæ

Tres tibi se nudas exhibuere Deæ:
Unaque cum regnum, belli daret altera laudem;
Tyndaridos conjux, tertia dixit, eris.
Credere vix equidem cœlestia corpora possum
Arbitrio formam supposuisse tuo.
Utque sit hoc verum; certe pars altera ficta est,
Judicii pretium qua data dicor ego.
Non est tanta mihi fiducia corporis, ut me
Maxima, teste Dea, dona fuisse putem.
Contenta est oculis hominum mea forma probari;
Laudatrix Venus est invidiosa mihi.
Sed nihil infirmo: faveo quoque laudibus istis:
Nam mea vox quare, quod cupit, esse neget?
Nec tu succense, nimium mihi creditus ægre.
Tarda solet magnis rebus inesse fides.
Prima mea est igitur Veneri placuisse voluptas:
Proxima, me visam præmia summa tibi:
Nec te Palladios, nec te Junonis honores
Auditis Helenæ præposuisse bonis.
Ergo ego sum virtus? ego sum tibi nobile regnum?
Ferrea sim, si non hoc ego pectus amem.
Ferrea, crede mihi, non sum: sed amare repugno
Illum, quem fieri vix puto posse meum.
Quid bibulum curvo proscindere litus aratro,
Spemque sequi coner, quam locus ipse neget?
Sum rudis ad Veneris furtum; nullaque fidelem
(Dî mihi sunt testes) lusimus arte virum.

Nunc quoque, quod tacito mando mea verba libello,
Fungitur officio litera nostra novo.
Felices, quibus usus adest! ego, nescia rerum,
Difficilem culpæ suspicor esse viam.
Ipse malo metus est. jam nunc confundor, & omnes
In nostris oculos vultibus esse reor.
Nec reor hoc falso. sensi mala murmura vulgi:
Et quasdam voces retulit Æthra mihi.
At tu dissimula: nisi si desistere mavis.
Sed cur desistas? dissimulare potes.
Lude, sed occulte. major, non maxima, nobis
Est data libertas, quod Menelaus abest.
Ille quidem procul est, ita re cogente, profectus.
Magna fuit subitæ justaque caussa viæ;
Aut mihi sic visum est. ego, cum dubitaret, an iret,
Quamprimum, dixi, fac rediturus eas.
Omine lætatus dedit oscula: Resque, domusque,
Et tibi sit curæ Troius hospes, ait.
Vix tenui risum; quem dum compescere luctor,
Nil illi potui dicere, præter, Erit.
Vela quidem Creten ventis dedit ille secundis:
Sed tu non ideo cuncta licere puta.
Sic meus hinc vir abest, ut me custodiat absens.
An nescis longas Regibus esse manus?
Fama quoque est oneri. nam quo constantius ore
Laudamur vestro, justius ille timet.
Quæ juvat, ut nunc est, eadem mihi gloria damno est:

Et melius famæ verba dedisse foret.
Nec, quod abest, hîc me tecum mirare relictam:
Moribus & vitæ credidit ille meæ.
De facie metuit, vitæ confidit: & illum
Securum probitas, forma timere facit.
Tempora ne pereant ultro data præcipis, utque
Simplicis utamur commoditate viri.
Et libet, & timeo: nec adhuc exacta voluntas
Est satis; in dubio pectora nostra labant.
Et vir abest nobis: & tu sine conjuge dormis:
Inque vicem tua me, te mea forma, capit:
Et longæ noctes: & jam sermone coimus:
Et tu (me miseram!) blandus: & una domus.
Et peream, si non invitant omnia culpam.
Nescio quo tardor, sed tamen ipsa, metu.
Quam male persuades, utinam bene cogere possis!
Vi mea rusticitas excutienda fuit.
Utilis interdum est ipsis injuria passis,
Sic certe felix esse coacta velim.
Dum novus est, potius cœpto pugnemus amori:
Flamma recens parva sparsa resedit aqua.
Certus in hospitibus non est amor: errat, ut ipsi:
Cumque nihil speres firmius esse, fuit.
Hypsipyle testis, testis Minoia virgo est,
In non exhibitis utraque lusa toris.
Tu quoque, dilectam multos, infide, per annos,
Diceris Œnonen destituisse tuam.

Nec tamen ipse negas; & nobis omnia de te
Quærere, si nescis, maxima cura fuit.
Adde quod, ut cupias constans in amore manere;
Non potes. expediunt jam tua vela Phryges.
Dum loqueris mecum, dum nox sperata paratur,
Qui ferat in patriam, jam tibi ventus erit.
Cursibus in mediis novitatis plena relinques
Gaudia: cum ventis noster abibit amor.
An sequar, ut suades, laudataque Pergama visam,
Pronurus & magni Laomedontis ero?
Non ita contemno volucris præconia Famæ,
Ut probris terras impleat illa meis.
Quid de me Sparte poterit, quid Achaia tota,
Quid gentes Asiæ, quid tua Troja loqui?
Quid Priamus de me, Priami quid sentiet uxor,
Totque tui fratres, Dardanidesque nurus?
Tu quoque, qui poteris tibi me sperare fidelem,
Et non exemplis anxius esse tuis?
Quicumque Iliacos intraverit advena portus,
Is tibi solliciti caussa timoris erit.
Ipse mihi quoties iratus, Adultera, dices!
Oblitus nostro crimen inesse tuum.
Delicti fies idem reprehensor & auctor.
Terra, precor, vultus obruat ante meos.
At fruar Iliacis opibus, cultuque beato:
Donaque promissis uberiora feram.
Purpura nempe mihi, pretiosaque texta dabuntur:

Congestoque auri pondere dives ero.
Da veniam fassæ; non sunt tua munera tanti.
Nescio quo tellus me tenet ista modo.
Quis mihi, si lædar, Phrygiis succurrat in oris?
Unde petam fratris, unde parentis opem?
Omnia Medeæ fallax promisit Iason;
Pulsa est Æsonia num minus illa domo?
Non erat Æetes, ad quem despecta rediret,
Non Ipsea parens, Chalciopeque soror.
Tale nihil timeo: sed nec Medea timebat.
Fallitur augurio spes bona sæpe suo.
Omnibus invenies, quæ nunc jactantur in alto,
Navibus a portu lene fuisse fretum.
Fax quoque me terret, quam se peperisse cruentam
Ante diem partus est tua visa parens.
Et vatum timeo monitus: quos igne Pelasgo
Ilion arsuram præmonuisse ferunt.
Utque favet Cytherea tibi, quia vicit, habetque
Parta per arbitrium bina tropæa tuum;
Sic illas vereor; quæ, si tua gloria vera est,
Judice te caussam non tenuere duæ.
Nec dubito, quin, te si prosequar, arma parentur.
Ibit per gladios (hei mihi!) noster amor.
An fera Centauris indicere bella coegit
Atracis Hæmonios Hippodamia viros?
Tu fore tam justa lentum Menelaon in ira,
Et geminos fratres, Tyndareumque putas?

Quod bene te jactes, & fortia facta loquaris,
A verbis facies dissidet ista suis.
Apta magis Veneri, quam sint tua corpora Marti.
Bella gerant fortes: tu, Pari, semper ama.
Hectora, quem laudas, pro te pugnare jubeto:
Militia est operis altera digna tui.
His ego, si saperem, paulloque audacior essem,
Uterer: utetur, si qua puella sapit.
Aut ego, deposito, faciam fortasse, pudore;
Et dabo conjunctas tempore victa manus.
Quod petis, ut furtim præsentes plura loquamur;
Scimus quid captes, colloquiumque voces.
Sed nimium properas; & adhuc tua messis in herba est.
Hæc mora sit voto forsan amica tuo.
Hactenus. arcanum furtivæ conscia mentis
Litera, jam lasso pollice, sistat opus.
Cetera per socias Clymenen Æthramque loquamur,
Quæ mihi sunt comites consiliumque duæ.

EPISTOLA XVIII.

LEANDER HERONI.

Mittit Abydenus, quam mallet ferre, salutem,
Si cadat ira maris, Sesta puella, tibi.
Si mihi Dî faciles, & sunt in amore secundi,
Invitis oculis hæc mea verba leges.
Sed non sunt faciles: nam cur mea vota morentur,
Currere me nota nec patiantur aqua?
Ipsa vides cœlum pice nigrius, & freta ventis
Turbida, perque cavas vix obeunda rates.
Unus, & hic audax, a quo tibi litera nostra
Redditur, e portu navita movit iter.
Adscensurus eram; nisi quod, cum vincula proræ
Solveret, in speculis omnis Abydos erat.
Non poteram celare meos, velut ante, parentes:
Quemque tegi volumus, non latuisset amor.
Protinus hæc scribens, Felix, i, litera, dixi:
Jam tibi formosam porriget illa manum.
Forsitan admotis dominæ tangere labellis;
Rumpere dum niveo vincula dente volet.
Talibus exiguo dictis mihi murmure verbis,
Cetera cum charta dextra locuta mea est.
At quanto mallem, quam scriberet, illa nataret,
Meque per adsuetas sedula ferret aquas!

Aptior illa quidem placido dare verbera ponto:
  Est tamen & sensus apta ministra mei.
Septima nox agitur, spatium mihi longius anno,
  Sollicitum raucis ut mare fervet aquis.
His ego si vidi mulcentem pectora somnum
  Noctibus, insani sit mora longa freti.
Rupe sedens aliqua specto tua litora tristis:
  Et quo non possum corpore, mente feror.
Lumina quin etiam summa vigilantia turre
  Aut videt, aut acies nostra videre putat.
Ter mihi deposita est in sicca vestis arena:
  Ter grave tentavi carpere nudus iter.
Obstitit inceptis tumidum juvenilibus æquor;
  Mersit & adversis ora natantis aquis.
At tu de rapidis, immansuetissime, ventis,
  Quid mecum certa prœlia mente geris?
In me, si nescis, Borea, non æquora, sævis.
  Quid faceres, esset ni tibi notus amor?
Tam gelidus cum sis, non te tamen, improbe, quondam
  Ignibus Actæis incaluisse negas.
Gaudia rapturo si quis tibi claudere vellet
  Aerios aditus, quo paterere modo?
Parce, precor; facilemque move moderatius auram.
  Imperet Hippotades sic tibi triste nihil.
Vana peto, precibusque meis obmurmurat ipse:
  Quasque quatit, nulla parte coercet aquas.
Nunc daret audaces utinam mihi Dædalus alas!

Icarium quamvis hic prope litus adest.
Quidquid erit, patiar: liceat modo corpus in auras
Tollere; quod dubia sæpe pependit aqua.
Interea, dum cuncta negant ventique fretumque,
Mente agito furti tempora prima mei.
Nox erat incipiens, (namque est meminisse voluptas)
Cum foribus patriis egrediebar amans.
Nec mora: deposito pariter cum veste timore,
Jactabam liquido brachia lenta mari.
Luna fere tremulum præbebat lumen eunti,
Ut comes in nostras officiosa vias.
Hanc ego suspiciens, Faveas, Dea candida, dixi;
Et subeant animo Latmia saxa tuo.
Non sinat Endymion te pectoris esse severi.
Flecte, precor, vultus ad mea furta tuos.
Tu, Dea, mortalem cœlo delapsa petebas.
Vera loqui liceat; quam sequor, ipsa Dea est.
Neu referam mores cœlesti pectore dignos;
Forma nisi in veras non cadit illa Deas.
A Veneris facie non est prior ulla, tuaque.
Neve meis credas vocibus, ipsa vides.
Quanto, cum fulges radiis argentea puris,
Concedunt flammis sidera cuncta tuis;
Tanto formosis formosior omnibus illa est.
Si dubitas, cæcum, Cynthia, lumen habes.
Hæc ego, vel certe non his diversa, locutus
Per mihi cedentes nocte ferebar aquas.

Unda repercussæ radiabat imagine Lunæ,
Et nitor in tacita nocte diurnus erat:
Nullaque vox nostras, nullum veniebat ad aures,
Præter dimotæ corpore, murmur, aquæ.
Alcyones solæ, memores Ceycis amati,
Nescio quid visæ sunt mihi dulce queri.
Jamque fatigatis humero sub utroque lacertis,
Fortiter in summas erigor altus aquas.
Ut procul adspexi lumen, Meus ignis in illo est,
Illa meum, dixi, litora numen habent.
Et subito lassis vires rediere lacertis:
Visaque, quam fuerat, mollior unda mihi.
Frigora ne possim gelidi sentire profundi,
Qui calet in cupido pectore, præstat amor.
Quo magis accedo, propioraque litora fiunt,
Quoque minus restat, plus libet ire mihi.
Cum vero possum cerni quoque; protinus addis
Spectatrix animos, ut valeamque facis.
Nunc etiam nando dominæ placuisse laboro,
Atque oculis jacto brachia nostra tuis.
Te tua vix prohibet nutrix descendere in altum:
Hoc quoque enim vidi: nec mihi verba dabas.
Nec tamen effecit, quamvis retinebat euntem,
Ne fieret prima pes tuus udus aqua.
Excipis amplexu, feliciaque oscula jungis;
Oscula (Dî magni!) trans mare digna peti.
Deque tuis demtos humeris mihi tradis amictus:

Et madidam siccas æquoris imbre comam.
Cetera nox, & nos, & turris conscia novit,
Quodque mihi lumen per vada monstrat iter.
Nec magis illius numerari gaudia noctis,
Hellespontiaci quam maris alga potest.
Quo brevius spatium nobis ad furta dabatur,
Hoc magis est cautum, ne foret illud iners.
Jamque, fugatura Tithoni conjuge noctem,
Prævius Auroræ Lucifer ortus erat.
Oscula congerimus properata, sine ordine, raptim,
Et querimur parvas noctibus esse moras.
Atque ita cunctatus, monitu nutricis amaro,
Frigida deserta litora turre peto.
Digredimur flentes: repetoque ego Virginis æquor,
Respiciens dominam, dum licet, usque meam.
Si qua fides vero est; veniens huc, esse natator;
Cum redeo, videor naufragus esse mihi.
Hoc quoque si credas; ad te via prona videtur;
A te cum redeo, clivus inertis aquæ.
Invitus repeto patriam: quis credere possit?
Invitus certe nunc moror urbe mea.
Hei mihi! cur animo juncti secernimur undis?
Unaque mens, tellus non habet una duos?
Vel tua me Sestos, vel te mea sumat Abydos:
Tam tua terra mihi, quam tibi nostra placet.
Cur ego confundor, quoties confunditur æquor?
Cur mihi caussa levis, ventus, obesse potest?

Jam nostros curvi norunt delphines amores:
Ignotum nec me piscibus esse reor.
Jam patet attritus solitarum limes aquarum;
Non aliter, multa quam via pressa rota.
Quod mihi non esset, nisi sic iterare, querebar:
At nunc per ventos hoc quoque deesse queror.
Fluctibus immodicis Athamantidos æquora canent,
Vixque manet portu tuta carina suo.
Hoc mare, cum primum de Virgine nomina mersa,
Quæ tenet, est nactum, tale fuisse puto.
Et satis amissa locus hic infamis ab Helle est:
Utque mihi parcat, crimine nomen habet.
Invideo Phryxo; quem per freta tristia tutum
Aurea lanigero vellere vexit ovis.
Nec tamen officium pecoris navisve requiro;
Dummodo, quas findam corpore, dentur aquæ.
Arte egeo nulla: fiat modo copia nandi,
Idem, navigium, navita, vector, ero.
Nec sequar aut Helicen, aut, qua Tyros utitur, Arcton.
Publica non curat sidera noster amor.
Andromedan alius spectet, claramve Coronam,
Quæque micat gelido Parrhasis Ursa polo.
At mihi, quod Perseus & cum Jove Liber amarunt,
Indicium dubiæ non placet esse viæ.
Est aliud lumen, multo mihi certius istis;
Non erit in tenebris quo duce noster amor.
Hoc ego dum spectem, Colchos, & in ultima Ponti,

Quaque viam fecit Thessala pinus, eam:
Et juvenem possim superare Palæmona nando,
Miraque quem subito reddidit herba Deum.
Sæpe per assiduos languent mihi brachia motus,
Vixque per immensas fessa trahuntur aquas.
His ego cum dixi, Pretium non vile laboris,
Jam dominæ vobis colla tenenda dabo;
Protinus illa valent, atque ad sua præmia tendunt;
Ut celer Eleo carcere missus equus.
Ipse meos igitur servo, quibus uror, amores:
Teque, magis cœlo digna puella, sequor.
Digna quidem cœlo, sed adhuc tellure morare:
Aut dic, ad Superos & mihi qua sit iter.
Hic es, & exiguum misero contingis amanti:
Cumque mea fiunt turbida mente freta.
Quid mihi, quod lato non separor æquore, prodest?
Num minus hoc nobis tam brevis obstat aqua?
An malim, dubito, toto procul orbe remotus
Cum domina longe spem quoque habere mea.
Quo propius nunc es, flamma propiore calesco:
Et res non semper, spes mihi semper adest.
Pene manu, quod amo, (tanta est vicinia) tango:
Sæpe sed (heu!) lacrimas hoc mihi pene movet.
Velle quid est aliud fugientia prendere poma,
Spemque suo refugi fluminis ore sequi?
Ergo ego te numquam, nisi cum volet unda, tenebo?
Et me felicem nullà videbit hiems?

Cumque minus firmum nil sit, quam ventus & unda,
In ventis & aqua spes mea semper erit?
Æstus adhuc tamen est. quid cum mihi læserit æquor
Plias, & Arctophylax, Oleniumque pecus?
Aut ego non novi, quam sit temerarius, aut me
In freta non cautum tunc quoque mittet Amor.
Neve putes id me, quod abest, promittere tempus,
Pignora polliciti non tibi tarda dabo.
Sit tumidum paucis etiam nunc noctibus æquor;
Ire per invitas experiemur aquas.
Aut mihi continget felix audacia salvo,
Aut mors solliciti finis amoris erit.
Optabo tamen, ut partes expellar in illas;
Et teneant portus naufraga membra tuos.
Flebis enim, tactuque meum dignabere corpus:
Et, Mortis, dices, huic ego caussa fui.
Scilicet interitus offenderis omine nostri:
Literaque invisa est hac mea parte tibi.
Desino; parce queri. sed & ut mare finiat iram,
Accedant, quæso, fac tua vota meis.
Pace brevi nobis opus est; dum transferor istò:
Cum tua contigero litora, perstet hiems.
Illic est aptum nostræ navale carinæ:
Et melius nulla stat mea puppis aqua.
Illic me claudat Boreas, ubi dulce morari;
Tunc piger ad nandum, tunc ego cautus ero.
Nec faciam surdis convicia fluctibus ulla:

Triste nataturo nec querar esse fretum.
Me pariter venti teneant, pariterque lacerti;
Per caussas istic impediarque duas.
Cum patietur hiems, remis ego corporis utar.
Lumen in adspectu tu modo semper habe.
Interea pro me pernoctet epistola tecum;
Quam, precor, ut minima prosequar ipse mora.

EPISTOLA XIX.

HERO LEANDRO.

Quam mihi misisti verbis, Leandre, salutem,
Ut possim missam rebus habere, veni.
Longa mora est nobis omnis, quæ gaudia differt.
Da veniam fassæ; non patienter amo.
Urimur igne pari: sed sum tibi viribus impar.
Fortius ingenium suspicor esse viris.
Ut corpus, teneris ita mens infirma puellis.
Deficiam; parvi temporis adde moram.
Vos, modo venando, modo rus geniale colendo,
Ponitis in varia tempora longa mora.
Aut fora vos retinent, aut unctæ dona palæstræ,
Flectitis aut freno colla sequacis equi.
Nunc volucrem laqueo, nunc piscem ducitis hamo:
Di-

Diluitur posito serior hora mero.
His mihi submotæ, vel si minus acriter urar,
Quod faciam, superest, præter amare, nihil.
Quod superest, facio: teque, o mea sola voluptas,
Plus quoque, quam reddi quod mihi possit, amo.
Aut ego cum cara de te nutrice susurro;
Quæque tuum, miror, caussa moretur iter:
Aut mare prospiciens, odioso concita vento
Corripio verbis æquora pene tuis:
Aut ubi sævitiæ paullum gravis undâ remisit,
Posse quidem, sed te nolle venire, queror:
Dumque queror, lacrimæ per amantia lumina manant,
Pollice quas tremulo conscia siccat anus.
Sæpe tui, specto, si sint in litore passus,
Impositas tamquam servet arena notas.
Utque rogem de te, & scribam tibi, si quis Abydo
Venerit, aut, quæro, si quis Abydon eat.
Quid referam, quoties dem vestibus oscula, quas tu
Hellespontiaca ponis iturus aqua?
Sic ubi lux acta est, & noctis amicior hora
Exhibuit pulso sidera clara die;
Protinus in summa vigilantia lumina turre
Ponimus, adsuetæ signa notamque viæ.
Tortaque versato ducentes stamina fuso,
Feminea tardas fallimus arte moras.
Quid loquar interea tam longo tempore, quæris?
Nil, nisi Leandri nomen, in ore meo est.

Jamne putes exisse domo mea gaudia, nutrix?
An vigilant omnes? & timet ille suos?
Jamne suas humeris illum deponere vestes;
Pallade jam pingui tinguere membra putes?
Adnuit illa fere: non nostra quod oscula curet;
Sed movet obrepens somnus anile caput.
Postque moræ minimum, Jam certe navigat, inquam;
Lentaque dimotis brachia jactat aquis.
Paucaque cum tacta perfeci stamina tela,
An medio possis, quærimus, esse freto.
Et modo prospicimus: timida modo voce precamur,
Ut tibi det faciles utilis aura vias.
Auribus interdum voces captamus, & omnem
Adventus strepitum credimus esse tui.
Sic ubi deceptæ pars est mihi maxima noctis
Acta, subit furtim lumina fessa sopor.
Forsitan invitus, mecum tamen, improbe, dormis:
Et, quamquam non vis ipse venire, venis.
Nam modo te videor prope me spectare natantem:
Brachia nunc humeris humida ferre meis:
Nunc dare, quæ soleo, madidis velamina membris:
Pectora nunc juncto vestra fovere sinu.
Multaque præterea, linguæ reticenda modestæ;
Quæ fecisse juvat, facta referre pudet.
Me miseram! brevis est hæc, & non vera voluptas;
Nam tu cum somno semper abire soles.
Firmius o cupidi tandem coeamus amantes:

Nec careant vera gaudia nostra fide.
Cur ego tot viduas exegi frigida noctes?
Cur toties a me, lente natator, abes?
Est mare (confiteor) nondum tractabile nanti:
Nocte sed hesterna lenior aura fuit.
Cur ea præterita est? cur non ventura timebas?
Tam bona cur periit, nec tibi rapta via est?
Protinus ut similis detur tibi copia cursus,
Hoc melior certe, quo prior, illa fuit.
At cito mutata est jactati forma profundi.
Tempore, cum properas, sæpe minore venis.
Hîc, puto, deprensus nil, quod querereris, haberes;
Meque tibi amplexo nulla noceret hiems.
Certe ego tum ventos audirem lenta tonantes,
Et numquam placidas esse precarer aquas.
Quid tamen evenit, cur sis metuentior undæ?
Contemtumque prius, nunc vereare, fretum?
Nam memini, cum te sævum veniente minaxque
Non minus, aut multo non minus, æquor erat.
Cum tibi clamabam, Sic tu temerarius esto,
Ne miseræ virtus sit tua flenda mihi.
Unde novus timor hic? quoque illa audacia fugit?
Magnus ubi est spretis ille natator aquis?
Sis tamen hoc potius, quam quod prius esse solebas:
Et facias placidum per mare tutus iter;
Dum modo sis idem; dum sic, ut scribis, amemur;
Flammaque non fiat frigidus illa cinis.

Non ego tam ventos timeo, mea vota morantes,
Quam, similis vento ne tuus erret amor:
Ne non sim tanti, superentque pericula caussam;
Et videar merces esse labore minor.
Interdum metuo, patria ne lædar, & impar
Ducar Abydeno Thressa puella toro.
Ferre tamen possum patientius omnia; quam si
Otia, nescio qua pellice captus, agas:
In tua si veniant alieni colla lacerti:
Sitque novus nostri finis amoris amor.
Ah potius peream, quam crimine vulnerer isto,
Fataque sint culpa nostra priora tua!
Nec quia venturi dederis mihi signa doloris,
Hæc loquor; aut fama sollicitata nova.
Omnia sed vereor: (quis enim securus amavit?)
Cogit & absentes plura timere locus.
Felices illas, sua quas præsentia nosse
Crimina vera jubet, falsa timere vetat!
Nos tam vana movet, quam facta injuria fallit:
Incitat & morsus error uterque pares.
O utinam venias! aut ut ventusve paterve,
Caussaque sit certæ femina nulla moræ!
Quod si quam sciero, moriar (mihi crede) dolendo.
Jamdudum peccas, si mea fata petis.
Sed neque peccabis, frustraque ego terreor istis:
Quoque minus venias, invida pugnat hiems.
Me miseram! quanto planguntur litora fluctu!

Et latet obscura condita nube dies!
Forsitan ad pontum mater pia venerit Helles,
Mersaque roratis nata fleatur aquis.
An mare, ab inviso privignæ nomine dictum,
Vexat in æquoream versa noverca Deam?
Non favet, ut nunc est, teneris locus iste puellis.
Hac Helle periit; hac ego lædor aqua.
At tibi flammarum memori, Neptune, tuarum
Nullus erat ventis impediendus amor:
Si neque Amymone, nec laudatissima formâ
Criminis est Tyro fabula vana tui;
Lucidaque Alcyone, Circeque & Alymone nata,
Et nondum nexis angue Medusa comis;
Flavaque Laodice, cœloque recepta Celæno,
Et quarum memini nomina lecta mihi.
Has certe pluresque canunt, Neptune, poetæ
Molle latus lateri composuisse tuo.
Cur igitur, toties vires expertus amoris,
Adsuetum nobis turbine claudis iter?
Parce ferox; latoque mari tua prœlia misce.
Seducit terras hæc brevis unda duas.
Te decet aut magnas magnum jactare carinas,
Aut etiam totis classibus esse trucem.
Turpe Deo pelagi, juvenem terrere natantem:
Gloriaque est stagno quolibet ista minor.
Nobilis ille quidem est, & clarus origine; sed non
A tibi suspecto ducit Ulixe genus.

Da veniam, servaque duos. natat ille; sed ísdem
Corpus Leandri, spes mea, pendet aquis.
Sternuit & lumen: (posito nam scribimus illo.)
Sternuit; & nobis prospera signa dedit.
Ecce merum nutrix faustos instillat in ignes:
Crasque erimus plures, inquit, & ipsa bibit.
Effice nos plures, evicta per æquora lapsus,
O penitus toto corde recepte mihi.
In tua castra redi, socii desertor Amoris.
Ponuntur medio cur mea membra toro?
Quod timeas, non est. auso Venus ipsa favebit;
Sternet & æquoreas, æquore nata, vias.
Ire libet tumidas ipsi mihi sæpe per undas:
Sed solet hoc maribus tutius esse fretum.
Nam cur, hoc vectis Phryxo Phryxique sorore,
Sola dedit vastis femina nomen aquis?
Forsitan ad reditum metuas ne tempora desint,
Aut gemini nequeas ferre laboris onus.
At nos diversi medium coeamus in æquor,
Obviaque in summis oscula demus aquis:
Atque ita quisque suas iterum redeamus ad urbes.
Exiguum, sed plus, quam nihil, illud erit.
Vel pudor hic utinam, qui nos clam cogit amare,
Vel timidus famæ cedere vellet amor!
Nunc male res junctæ, calor & reverentia, pugnant.
Quid sequar in dubio est: hæc decet; ille juvat.
Ut semel intravit Colchos Pagasæus Iason,

Impositam celeri Phasida puppe tulit.
Ut semel Idæus Lacedæmona venit adulter,
Cum præda rediit protinus ille sua.
Tu, quam sæpe petis quod amas, tam sæpe relinquis:
Et quoties grave fit puppibus ire, natas.
Sic tamen, o juvenis, tumidarum victor aquarum,
Sic facito spernas, ut vereare, fretum.
Arte laboratæ vincuntur ab æquore puppes:
Tu tua plus remis brachia posse putes?
Quod cupis, hoc nautæ metuunt, Leandre, natare.
Exitus hic fractis puppibus esse solet.
Me miseram! cupio non persuadere, quod hortor:
Sisque, precor, monitis fortior ipse meis.
Dummodo pervenias, excussaque sæpe per undas
Injicias humeris brachia lassa meis.
Sed mihi, cæruleas quoties obvertor ad undas,
Nescio quæ pavidum frigora pectus habent.
Nec minus hesternæ confundor imagine noctis,
Quamvis est sacris illa piata meis.
Namque sub Aurora, jam dormitante lucerna,
(Somnia quo cerni tempore vera solent)
Stamina de digitis cecidere, sopore remissis:
Collaque pulvino nostra ferenda dedi.
Hîc ego ventosas nantem delphina per undas
Cernere non dubia sum mihi visa fide.
Quem, postquam bibulis illisit fluctus arenis,
Unda simul miserum vitaque deseruit.

Quidquid id est, timeo. nec tu mea somnia ride:
  Nec nisi tranquillo brachia crede mari.
Si tibi non parcis, dilectæ parce puellæ,
  Quæ numquam, nisi te sospite, sospes erit.
Spes tamen est fractis vicinæ pacis in undis.
  Tum placidas tuto pectore finde vias.
Interea, nanti quoniam freta pervia non sunt,
  Leniat invisas litera missa moras.

EPISTOLA XX.

ACONTIUS CYDIPPÆ.

Pone metum: nihil hic iterum jurabis amanti.
  Promissam satis est te semel esse mihi.
Perlege: discedat sic corpore languor ab isto,
  Qui meus est, ulla parte dolente, dolor.
Quid pudor ora subit? nam, sicut in æde Dianæ,
  Suspicor ingenuas erubuisse genas.
Conjugium pactamque fidem, non crimina, posco:
  Debitus ut conjux, non ut adulter, amo.
Verba licet repetas, quæ demtus ab arbore fœtus
  Pertulit ad castas, me jaciente, manus;
Invenies illic id te spondere, quod opto
  Te potius, virgo, quam meminisse Deam.

Nunc quoque idem timeo: sed idem tamen acrius illud
   Adsumsit vires; auctaque flamma mora est.
Quique fuit numquam parvus, nunc tempore longo,
   Et spe, quam dederas tu mihi, crevit amor.
Spem mihi tu dederas: meus hic tibi credidit ardor:
   Non potes hoc factum teste negare Dea.
Adfuit, & præsens, ut erant, tua verba notavit;
   Et visa est mota dicta probasse coma.
Deceptam dicas nostra te fraude licebit;
   Dum fraudis nostræ caussa feratur amor.
Fraus mea quid petiit, nisi quo tibi jungerer uni?
   Id me, quod quereris, conciliare potest.
Non ego natura, nec sum tam callidus usu:
   Sollertem tu me, (crede) puella, facis.
Te mihi compositis (si quid tamen egimus) a me
   Adstrinxit verbis ingeniosus Amor.
Dictatis ab eo feci sponsalia verbis:
   Consultoque fui juris Amore vafer.
Sit fraus huic nomen facto, dicarque dolosus:
   (Si tamen est, quod ames velle tenere, dolus.)
En iterum scribo, mittoque rogantia verba.
   Altera fraus hæc est: quodque queraris, habes.
Si noceo quod amo; fateor, sine fine nocebo;
   Teque petam, caveas tu licet ipsa peti.
Per gladios alii placitas rapuere puellas:
   Scripta mihi caute litera crimen erit?
Dî faciant, possim plures imponere nodos!

Ut tua sit nulla libera parte fides.
Mille doli restant: clivo sudamus in imo.
Ardor inexpertum nil sinet esse meus.
Sit dubium, possisne capi; captabere certe.
Exitus in Dîs est: sed capiere tamen.
Ut partem effugias, non omnia retia falles;
Quæ tibi, quam credis, plura tetendit Amor.
Si non proficiant artes, veniemus ad arma;
Inque tui cupido rapta ferere sinu.
Non sum, qui soleam Paridis reprehendere factum;
Nec quemquam, qui, vir possit ut esse, fuit.
Nos quoque: sed taceo. mors hujus pœna rapinæ
Ut sit, erit, quam te non habuisse, minor.
Aut esses formosa minus, peterere modeste.
Audaces facie cogimur esse tua.
Tu facis hoc, oculique tui; quibus ignea cedunt
Sidera; qui flammæ caussa fuere meæ.
Hoc flavi faciunt crines, & eburnea cervix;
Quæque, precor, veniant in mea colla manus;
Et decor, & vultus sine rusticitate pudentes;
Et, Thetidi quales vix rear esse, pedes.
Cetera si possem laudare, beatior essem:
Nec dubito, totum quin sibi par sit opus.
Hac ego compulsus, non est mirabile, forma,
Si pignus volui vocis habere tuæ.
Denique, dum captam tu te cogare fateri,
Insidiis esto capta puella meis.

Invidiam patiar: passo sua præmia dentur.
Cur suus a tanto crimine fructus abest?
Hesionen Telamon, Briseida cepit Achilles:
Utraque victorem victa secuta suum.
Quamlibet accuses, & sis irata licebit;
Irata liceat dum mihi posse frui.
Idem, qui facimus, factam tenuabimus iram:
Copia placandæ sit modo parva tui.
Ante tuos flentem liceat consistere vultus:
Et liceat lacrimis addere verba suis;
Utque solent famuli, cum verbera sæva verentur,
Tendere submissas ad tua crura manus.
Ignoras tua jura; voca; cur arguor absens?
Jamdudum dominæ more venire jube.
Ipsa meos scindas licet imperiosa capillos,
Oraque sint digitis livida facta tuis;
Omnia perpetiar: tantum fortasse timebo,
Corpore lædatur ne manus ista meo.
Sed neque compedibus, nec me compesce catenis:
Servabor firmo vinctus amore tui.
Cum bene se, quantumque volet, satiaverit ira;
Ipsa tibi dices, Quam patienter amat!
Ipsa tibi dices, ubi videris omnia ferre,
Tam bene qui servit, serviat iste mihi.
Nunc reus infelix absens agor: & mea, cum sit
Optima, non ullo caussa tuente perit.
Hoc quoque, quod jus est, sit scriptum injuria nostrum:

Quod de me solo nempe queraris, habes.
Non meruit falli mecum quoque Delia. si non
Vis mihi promissum reddere, redde Deæ.
Adfuit, & vidit, cum tu decepta rubebas:
Et vocem memori condidit aure tuam.
Omina re careant. nihil est violentius illa,
Cum sua, quod nolim, numina læsa videt.
(Testis erit Calydonis aper: nam scimus, ut illo
Sit magis in natum sæva reperta parens.)
Testis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipse dedit leto cum quibus ante feras:
Quæque superba parens, saxo per corpus oborto,
Nunc quoque Mygdonia flebilis exstat humo.
Hei mihi, Cydippe! timeo tibi dicere verum;
Ne videar caussa falsa monere mea.
Dicendum tamen est: hoc est, (mihi crede) quod ægra
Ipso nubendi tempore sæpe jaces.
Consulit ipsa tibi: neu sis perjura laborat:
Et salvam salva te cupit esse fide.
Inde fit, ut, quoties existere perfida tentas,
Peccatum toties corrigat illa tuum.
Parce movere feros animosæ Virginis arcus:
Mitis adhuc fieri, si patiare, potest.
Parce, precor, teneros corrumpere febribus artus;
Servetur facies ista fruenda mihi.
Serventur vultus ad nostra incendia nati,
Quique subest niveo lætus in ore rubor.

Hostibus e si quis, ne fias nostra, repugnat;
Sic sit, ut, invalida te, solet esse mihi.
Torqueor ex æquo, vel te nubente, vel ægra:
Dicere nec possum, quid minus ipse velim.
Maceror interdum, quod sim tibi caussa dolendi:
Teque mea lædi calliditate puto.
In caput hæc nostrum dominæ perjuria, quæso,
Eveniant: pœna tuta sit illa mea.
Ne tamen ignorem, quid agas; ad limina crebro
Anxius, huc illuc, dissimulanter eo.
Subsequor ancillam furtim famulumve, requirens
Profuerint somni quid tibi, quidve cibi.
Me miserum! quod non medicorum jussa ministro,
Effingoque manus, insideoque toro.
Et rursus miserum! quod, me procul inde remoto,
Quem minime vellem, forsitan alter adest.
Ille manus istas effingit, & adsidet ægræ,
Invisus Superis, cum Superisque mihi.
Dumque suo tentat salientem pollice venam,
Candida per caussam brachia sæpe tenet:
Contrectatque sinus, & forsitan oscula jungit.
Officio merces plenior ista suo est.
Quis tibi permisit nostras præcerpere messes?
Ad sepem alterius quis tibi fecit iter?
Iste sinus meus est: mea turpiter oscula sumis.
A mihi promisso corpore tolle manus.
Improbe, tolle manus. quam tangis, nostra futura est.

Postmodo si facias istud, adulter eris.
Elige de vacuis, quam non sibi vindicet alter.
Si nescis, dominum res habet ista suum.
Nec mihi credideris: recitetur formula pacti.
Neu falsam dicas esse; face ipsa legat.
Alterius thalamo, tibi nos, tibi dicimus, exi.
Quid facis hic? exi; non vacat iste torus.
Nam quod habes & tu humani verba altera pacti,
Non erit idcirco par tua caussa meæ.
Hæc mihi se pepigit: pater hanc tibi, primus ab illa:
Sed propior certe, quam pater, ipsa sibi est.
Promisit pater hanc: hæc adjuravit amanti.
Ille homines, hæc est testificata Deam.
Hic metuit mendax, timet hæc perjura vocari.
Num dubites, hic sit major, an ille metus?
Denique, ut amborum conferre pericula possis,
Respice ad eventus: hæc cubat, ille valet.
Nos quoque dissimili certamina mente subimus;
Nec spes par nobis, nec timor æquus adest.
Tu petis ex tuto: gravior mihi morte repulsa est:
Idque ego jam, quod tu forsan amabis, amo.
Si tibi justitiæ, si recti cura fuisset,
Cedere debueras ignibus ipse meis.
Nunc quoniam ferus hic pro caussa pugnat iniqua;
Ad quid, Cydippe, litera nostra redit?
Hic facit ut jaceas, & sis suspecta Dianæ.
Hunc tu, si sapias, limen adire vetes.

Hoc faciente, subis tam sæva pericula vitæ.
Atque utinam pro te, qui movet illa, cadat!
Quem si repuleris, nec, quem Dea damnat, amaris;
Et tu continuo, certe ego salvus ero.
Siste metum, virgo; stabili potiere salute.
Fac modo polliciti conscia templa colas.
Nec bove mactato cœlestia numina gaudent;
Sed, quæ præstanda est & sine teste, fide.
Ut valeant aliæ, ferrum patiantur & ignes:
Fert aliis tristem succus amarus opem.
Nil opus est istis; tantum perjuria vita:
Teque simul serva, meque, datamque fidem.
Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ.
Exciderint animo fœdera lecta tuo.
Admonita es modo voce mea, modo cassibus istis;
Quos, quoties tentas fallere, ferre soles.
His quoque vitatis, in partu nempe rogabis,
Ut tibi luciferas adferat illa manus.
Audiet; &, repetens quæ sint audita, requiret
Ipsa, tibi de quo conjuge partus eat.
Promittes votum; scit te promittere falso.
Jurabis; scit te fallere posse Deos.
Non agitur de me: cura majore laboro.
Anxia sunt vitæ pectora nostra tuæ.
Cur modo te dubiam pavidi flevere parentes,
Ignaros culpæ quos facis esse tuæ?
Et cur ignorent? matri licet omnia narres;

Nil tua, Cydippe, facta ruboris habent.
Ordine fac referas, ut sis mihi cognita primum,
Sacra pharetratæ dum facis ipsa Deæ.
Ut, te conspecta, subito (si forte notasti)
Restiterim fixis in tua membra genis:
Ut, te dum nimium miror, (nota certa furoris)
Deciderint humero pallia lapsa meo.
Postmodo nescio quâ venisse volubile malum,
Verba ferens doctis insidiosa notis.
Quod quia sit lectum sancta præsente Diana,
Esse tuam vinctam, numine teste, fidem.
Ne tamen ignoret quæ sit sententia scripto,
Lecta tibi quondam nunc quoque verba refer.
Nube, precor, dicet, cui te bona numina jungunt:
Quem fore jurasti, sit gener ille mihi.
Quisquis is est, placeat; quoniam placet ante Dianæ.
Talis erit mater, si modo mater erit.
Sic tamen & quærat, qui sim quantusque, jubeto:
Inveniet vobis consuluisse Deam.
Insula, Coryciis quondam celeberrima Nymphis,
Cingitur Ægæo, nomine Cea, mari.
Illa mihi patria est; nec, si generosa probâris
Nomina, despectis arguor ortus avis.
Sunt & opes nobis: sunt & sine crimine mores:
Amplius utque nihil, me tibi jungit amor.
Adpeteres talem vel non jurata maritum:
Juratæ vel non talis habendus erat.

Hæc

Hæc tibi me in somnis jaculatrix scribere Phœbe,
Hæc tibi me vigilem scribere jussit Amor.
E quibus alterius mihi jam nocuere sagittæ:
Alterius noceant ne tibi tela, cave.
Juncta salus nostra est: miserere meique tuique.
Quid dubitas unam ferre duobus opem?
Quod si contigerit, cum jam data signa sonabunt,
Tinctaque votivo sanguine Delos erit;
Aurea ponetur mali felicis imago,
Caussaque versiculis scripta duobus erit:
Effigie pomi testatur Acontius hujus,
Quæ fuerint in eo scripta, fuisse rata.
Longior infirmum ne lasset Epistola corpus,
Clausaque consueto sit sibi fine, Vale.

EPISTOLA XXI.

CYDIPPE ACONTIO.

PErtimui, scriptumque tuum sine murmure legi,
Juraret ne quos inscia lingua Deos.
Et, puto, captasses iterum; nisi, ut ipse fateris,
Promissam scires me satis esse semel.
Nec lectura fui: sed, si tibi dura fuissem,
Aucta foret sævæ forsitan ira Deæ.

Omnia cum faciam, cum dem pia tura Dianæ;
Illa tamen justa plus tibi parte favet.
Utque cupis credi, memori te vindicat ira.
Talis in Hippolyto vix fuit illa suo.
At melius Virgo favisset virginis annis;
Quos vereor paucos ne velit esse mihi.
Languor enim, caussis non adparentibus, hæret.
Adjuvor & nulla fessa medentis ope.
Quam tibi nunc gracilem vix hæc rescribere, quamque
Pallida vix cubito membra levare putas?
Huc timor accedit, ne quis, nisi conscia nutrix,
Colloquii nobis sentiat esse vices.
Ante fores sedet hæc: quid agamque rogantibus intus,
Ut possim tuto scribere, Dormit, ait.
Mox ubi, secreti longi caussa optima, somnus
Credibilis tarda desinit esse mora,
Jamque venire videt, quos non admittere durum est;
Exscreat; & ficta dat mihi signa nota.
Sicut eram, properans verba imperfecta relinquo:
Et tegitur trepido litera cauta sinu.
Inde meos digitos iterum repetita fatigat.
Quantus sit nobis, adspicis ipse, labor.
Quâ, peream, si dignus eras, ut vera loquamur:
Sed melior justo, quamque mereris, ego.
Ergo te propter toties incerta salutis
Commentis pœnas doque dedique tuis?
Hæc nobis formæ te laudatore superbæ

Contingit merces? & placuisse nocet?
Si tibi deformis, quod mallem, visa fuissem;
Culpatum nulla corpus egeret ope.
Nunc laudata gemo: nunc me certamine vestro
Proditis; & proprio vulneror ipsa bono.
Dum neque tu cedis, nec se putat ille secundum;
Tu votis obstas illius, ille tuis.
Ipsa, velut navis, jactor; quam certus in altum
Propellit Boreas, æstus & unda refert.
Cumque dies caris optata parentibus instat,
Immodicus pariter corporis ardor inest:
Et mihi conjugii tempus crudelis ad ipsum
Persephone nostras pulsat acerba fores.
Jam pudet: & timeo, quamvis mihi conscia non sim,
Offensos videar ne meruisse Deos.
Accidere hoc aliquis casu contendit; & alter
Acceptum Superis hunc negat esse virum.
Neve nihil credas in te quoque dicere Famam,
Facta veneficiis pars putat ista tuis.
Caussa latet: mala nostra patent. vos pace movetis
Aspera submota prœlia: plector ego.
Dicam nunc, solitoque tibi me decipe more:
Quid facies odio, sic ubi amore noces?
Si lædis, quod amas, hostem sapienter amabis.
Me, precor, ut serves, perdere velle velis.
Aut tibi jam nulla est speratæ cura puellæ,
Quam ferus indigna tabe perire sinis;

Aut Dea si frustra pro me tibi sæva rogatur,
Quid mihi te jactas? gratia nulla tua est.
Elige quid fingas. non vis placare Dianam;
Immemor es nostri: non potes; illa tui est.
Vel numquam mallem, vel non mihi tempore in illo
Esset in Ægæis cognita Delos aquis.
Tunc mea difficili deducta est æquore navis,
Et fuit ad cœptas hora sinistra vias.
Quo pede processi! quo me pede limine movi!
Picta citæ tetigi quo pede texta ratis!
Bis tamen adverso redierunt carbasa vento.
Mentior ah demens! ille secundus erat.
Ille secundus erat, qui me referebat euntem;
Quique parum felix impediebat iter.
Atque utinam constans contra mea vela fuisset!
Sed stultum est venti de levitate queri.
Mota loci fama properabam visere Delon;
Et facere ignava puppe videbar iter.
Quam sæpe, ut tardis, feci convicia remis;
Questaque sum vento lintea parca dari!
Et jam transieram Myconon, jam Tenon, & Andron:
Inque meis oculis candida Delos erat.
Quam procul ut vidi, Quid me fugis, insula, dixi?
Laberis in magno numquid, ut ante, mari?
Institeram terræ, cum jam, prope luce peracta,
Demere purpureis Sol juga vellet equis:
Quos idem solitos postquam revocavit ad ortus,

Comuntur nostræ, matre jubente, comæ.
Ipsa dedit gemmas digitis, & crinibus aurum;
Et vestes humeris induit ipsa meis.
Protinus egressæ Superis, quibus insula sacra est,
Flava salutatis tura merumque damus.
Dumque parens aras votivo sanguine tinguit,
Festaque fumosis ingerit exta focis;
Sedula me nutrix alias quoque ducit in ædes,
Erramusque vago per loca sacra pede.
Et modo porticibus spatior, modo munera regum
Miror, & in cunctis stantia signa locis.
Miror & innumeris structam de cornibus aram,
Et de qua pariens arbore nixa Dea est.
Et quæ præterea (neque enim meminive, libetve,
Quidquid ibi vidi, dicere) Delos habet.
Forsitan hæc spectans, a te spectabar, Aconti;
Visaque simplicitas est mea posse capi.
In templum redeo, gradibus sublime, Dianæ.
Tutior hoc ecquis debuit esse locus?
Mittitur ante pedes malum, cum carmine tali.
Hei mihi! juravi nunc quoque pene tibi.
Sustulit hoc nutrix, mirataque, Perlege, dixit.
Insidias legi, magne poeta, tuas.
Nomine conjugii dicto, confusa pudore
Sensi me totis erubuisse genis:
Luminaque in gremio, veluti defixa, tenebam;
Lumina propositi facta ministra tui.

Improbe, quid gaudes? aut quæ tibi gloria parta est?
Quidve vir elusa virgine laudis habes?
Non ego constiteram sumta peltata securi,
Qualis in Iliaco Penthesilea solo.
Nullus Amazonio cælatus balteus auro,
Sicut ab Hippolyte præda relata tibi est.
Verba, quid exsultas, tua si mihi verba dederunt;
Sumque parum prudens capta puella dolis?
Cydippen pomum, pomum Schœneida cepit.
Tu nunc Hippomenes, scilicet, alter eris.
At fuerat melius, (si te puer iste tenebat,
Quem tu nescio quas dicis habere faces,)
More bonis solito spem non corrumpere fraude.
Exoranda tibi, non capienda fui.
Cur, me cum peteres, ea non profitenda putabas,
Propter quæ nobis ipse petendus eras?
Cogere cur potius, quam persuadere, volebas,
Si poteram audita conditione capi?
Quid tibi nunc prodest jurandi formula juris,
Linguaque præsentem testificata Deum?
Quæ jurat, mens est: nil conjuravimus illa;
Illa fidem dictis addere sola potest.
Consilium prudensque animi sententia jurat,
Et nisi judicii vincula nulla valent.
Si tibi conjugium volui promittere nostrum;
Exige polliciti debita jura tori:
Sed si nil dedimus, præter sine pectore vocem;

Verba suis frustra viribus orba tenes.
Non ego juravi: legi jurantia verba.
Vir mihi non isto more legendus eras.
Decipe sic alias: succedat epistola pomo.
Si valet hoc; magnas divitis aufer opes.
Fac, jurent Reges sua se tibi regna daturos;
Sitque tuum, toto quidquid in orbe placet.
Major es hac ipsa multo (mihi crede) Diana,
Si tua tam præsens litera numen habet.
Cum tamen hæc dixi, cum me tibi firma negavi,
Cum bene promissi caussa peracta mei est;
Confiteor, timeo sævæ Latoidos iram:
Et corpus lædi suspicor inde meum.
Nam quare, quoties socialia sacra parantur,
Nupturæ toties languida membra cadunt?
Ter mihi jam veniens positas Hymenæus ad aras
Fugit; & e thalami limine terga dedit.
Vixque manu pigra toties infusa resurgunt
Lumina: vix moto corripit igne faces.
Sæpe coronatis stillant unguenta capillis,
Et trahitur multo splendida palla croco.
Cum tetigit limen, lacrimas mortisque timorem
Cernit; & a cultu multa remota suo.
Projicit ipse suas deducta fronte coronas,
Spissaque de nitidis tergit amoma comis.
Et pudet in tristi lætum consurgere turba:
Quique erat in palla, transit in ora rubor.

At mihi (væ miseræ!) torrentur febribus artus:
Et gravius justo pallia pondus habent.
Nostraque plorantes video super ora parentes:
Et, face pro thalami, fax mihi mortis adest.
Parce laboranti, picta Dea læta pharetra;
Daque salutiferam jam mihi fratris opem.
Turpe tibi est, illum caussas depellere leti;
Te contra titulum mortis habere meæ.
Numquid, in umbroso cum velles fonte lavari,
Imprudens vultus ad tua labra tuli?
Præteriine tuas de tot Cœlestibus aras?
Atque tua est nostra spreta parente parens?
Nil ego peccavi, nisi quod perjuria legi;
Inque parum fausto carmine docta fui.
Tu quoque pro nobis, si non mentiris amorem,
Tura feras. prosint, quæ nocuere, manus.
Cur, quæ succenset, quod adhuc tibi pacta puella
Non tua fit, fieri ne tua possit, agit?
Omnia de viva tibi sunt speranda. quid aufert
Sæva mihi vitam, spem tibi Diva mei?
Nec tu credideris illum, cui destinor uxor,
Ægra superposita membra fovere manu.
Adsidet ille quidem, quantum permittitur ipsi;
Sed meminit nostrum virginis esse torum.
Jam quoque nescio quid de me sensisse videtur;
Nam lacrimæ caussa sæpe latente cadunt.
Et minus audacter blanditur, & oscula rara

Accipit, & timido me vocat ore suam.
Nec miror sensisse, notis cum prodar apertis:
In dextrum versor, cum venit ille, latus.
Nec loquor, & tecto simulatur lumine somnus;
Captantem tactus rejicioque manum.
Ingemit, & tacito suspirat pectore: meque
Offensam, quamvis non mereatur, habet.
Hei mihi, quod gaudes, & te juvat ista voluptas!
Hei mihi, quod sensus sum tibi fassa meos!
Si mihi lingua foret, tu nostra justius ira,
Qui mihi tendebas retia, dignus eras.
Scribis, ut invalidum liceat tibi visere corpus.
Es procul a nobis; & tamen inde noces.
Mirabar, quare tibi nomen Acontius esset:
Quod faciat longe vulnus, acumen habes.
Certe ego convalui nondum de vulnere tali;
Ut jaculo, scriptis eminus icta tuis.
Quid tamen huc venias? sane ut miserabile corpus,
Ingenii videas bina tropæa tui.
Concidimus macie; color est sine sanguine: qualem
In pomo refero mente fuisse tuo.
Candida nec mixto sublucent ora rubore;
Forma novi talis marmoris esse solet.
Argenti color est inter convivia talis,
Quod tactum gelidæ frigore pallet aquæ.
Si me nunc videas, visam prius esse negabis:
Arte nec est, dices, ista petenda mea:

Promissique fidem, ne sim tibi juncta, remittes;
  Et cupies illud non meminisse Deam.
Forsitan & facies, jurem ut contraria rursus;
  Quæque legam, mittes altera verba mihi.
Sed tamen adspiceres vellem, prout ipse rogabas,
  Et discas sponsæ languida membra tuæ.
Durius & ferro cum sit tibi pectus, Aconti;
  Tu veniam nostris vocibus ipse petas.
Ne tamen ignores, ope qua revalescere possim:
  Quæritur a Delphis fata canente Deo.
Is quoque nescio quam, nunc ut vaga fama susurrat,
  Neglectam queritur testis habere fidem.
Hoc Deus & vates, hoc & mea carmina dicunt:
  At desunt voto carmina nulla tuo.
Unde tibi favor hic? nisi quod nova forte reperta est,
  Quæ capiat magnos litera lecta Deos.
Teque tenente Deos, numen sequor ipsa Deorum:
  Doque libens victas in tua vota manus.
Fassaque sum matri deceptæ fœdera linguæ,
  Lumina fixa tenens, plena pudoris, humo.
Cetera cura tua est. plus hoc quoque virgine factum,
  Non timuit tecum quod mea charta loqui.
Jam satis invalidos calamo lassavimus artus,
  Et manus officium longius ægra negat.
Quid, nisi quod cupio me jam conjungere tecum,
  Restat, ut adscribat litera nostra? Vale.

P. OVIDII NASONIS
AMORUM
LIBRI TRES.

EPIGRAMMA

NASONIS

IN

AMORES SUOS.

Qui modo Nasonis fueramus quinque Libelli,
Tres sumus: hoc illi prætulit auctor opus.
Ut jam nulla tibi nos sit legisse voluptas;
At levior demtis pœna duobus erit.

P. OVIDII NASONIS

AMORUM

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

ARma gravi numero, violentaque bella parabam
Edere, materia conveniente modis.
Par erat inferior versus: risisse Cupido
Dicitur, atque unum subripuisse pedem.
Quis tibi, sæve puer, dedit hoc in carmina juris?
Pieridum vates, non tua turba, sumus.
Quid? si præripiat flavæ Venus arma Minervæ,
Ventilet accensas flava Minerva faces?
Quis probet in silvis Cererem regnare jugosis?
Lege pharetratæ Virginis arva coli?
Crinibus insignem quis acuta cuspide Phœbum
Instruat, Aoniam Marte movente lyram?
Sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia regna:
Cur opus adfectas, ambitiose, novum?
An, quod ubique, tuum? tua sunt Heliconia Tempe?
Vix etiam Phœbo jam lyra tuta sua est?

Cum bene surrexit versu nova pagina primo;
Adtenuat nervos protinus ille meos.
Nec mihi materia est numeris levioribus apta,
Aut puer, aut longas comta puella comas.
Questus eram; pharetra, cum protinus ille, soluta,
Legit in exitium spicula facta meum:
Lunavitque genu sinuosum fortiter arcum;
Quodque canas, vates, accipe, dixit, opus.
Me miserum! certas habuit puer ille sagittas.
Uror; & in vacuo pectore regnat Amor.
Sex mihi surgat opus numeris; in quinque residat.
Ferrea cum vestris bella valete modis.
Cingere litorea flaventia tempora myrto,
Musa, per undenos emodulanda pedes.

ELEGIA II.

Esse quid hoc dicam, quod tam mihi dura videntur
Strata, neque in lecto pallia nostra sedent?
Et vacuus somno noctem, quam longa, peregi;
Lassaque versati corporis ossa dolent?
Nam puto sentirem, si quo tentarer amore.
An subit, & tacita callidus arte nocet?
Sic erat. hæserunt tenues in corde sagittæ:
Et possessa ferus pectora versat Amor.

Cedimus? an subitum luctando accendimus ignem?
Cedamus. leve sit, quod bene fertur, onus.
Vidi ego jactatas mota face crescere flammas;
Et vidi nullo concutiente mori.
Verbera plura ferunt, quam quos juvat usus aratri,
Detrectant pressi dum juga prima boves.
Asper equus duris contunditur ora lupatis:
Frena minus sentit, quisquis ad arma facit.
Acrius invitos, multoque ferocius urguet,
Quam qui servitium ferre fatentur, Amor.
En ego confiteor: tua sum nova præda, Cupido.
Porrigimus victas ad tua jura manus.
Nil opus est bello: pacem veniamque rogamus;
Nec tibi laus, armis victus inermis, ero.
Necte comam myrto: maternas junge columbas;
Qui deceat, currum Vitricus ipse dabit.
Inque dato curru, populo clamante triumphum,
Stabis; & adjunctas arte movebis aves.
Ducentur juvenes capti, captæque puellæ.
Hæc tibi magnificus pompa triumphus erit.
Ipse ego, præda recens, factum modo vulnus habebo;
Et nova captiva vincula mente feram.
Mens Bona ducetur manibus post terga retortis,
Et Pudor, & castris quidquid Amoris obest.
Omnia te metuent: ad te sua brachia tendens
Vulgus, Io, magna voce, Triumphe, canet.
Blanditiæ comites tibi erunt, Errorque, Furorque,

Assidue partes turba secuta tuas.
His tu militibus superas hominesque Deosque:
Hæc tibi si demas commoda, nudus eris.
Læta triumphanti de summo Mater Olympo
Plaudet; & adpositas sparget in ora rosas.
Tu, pennas gemma, gemma variante capillos,
Ibis in auratis aureus ipse rotis.
Tum quoque non paucos (si te bene novimus) ures:
Tum quoque præteriens vulnera multa dabis.
Non possunt (licet ipse velis) cessare sagittæ.
Fervida vicino flamma vapore nocet.
Talis erat domita Bacchus Gangetide terra.
Tu gravis alitibus; tigribus ille fuit.
Ergo, ego cum possim sacri pars esse triumphi,
Parce tuas in me perdere, victor, opes.
Adspice cognati felicia Cæsaris arma;
Qua vincit, victos protegit ille, manu.

E L E G I A III.

JUstá precor: quæ me nuper prædata puella est,
Aut amet, aut faciat, cur ego semper amem.
Ah nimium volui! tantum patiatur amari.
Audierit nostras tot Cytherea preces.
Accipe, per longos tibi qui deserviat annos:
Accipe, qui pura norit amare fide.

Si me non veterum commendant magna parentum
 Nomina; si nostri sanguinis auctor eques;
Nec meus innumeris renovatur campus aratris;
 Temperat & sumtus parcus uterque parens;
At Phœbus, comitesque novem, vitisque repertor,
 Hoc faciant; &, me qui tibi donat, Amor;
Et nulli cessura fides; sine crimine mores;
 Nudaque simplicitas, purpureusque pudor.
Non mihi mille placent: non sum desultor Amoris.
 Tu mihi (si qua fides) cura perennis eris.
Tecum, quos dederint annos mihi fila Sororum,
 Vivere contingat; teque dolente mori.
Te mihi materiem felicem in carmina præbe;
 Provenient caussa carmina digna sua.
Carmine nomen habent, exterrita cornibus Io,
 Et quam fluminea lusit adulter ave:
Quæque, super pontum simulato vecta juvenco,
 Virginea tenuit cornua vara manu.
Nos quoque per totum pariter cantabimur orbem:
 Junctaque semper erunt nomina nostra tuis.

ELEGIA IV.

VIR tuus est epulas nobis aditurus easdem.
 Ultima cœna tuo sit, precor, illa viro.
Ergo ego dilectam tantum conviva puellam

Adspiciam? tangi quem juvet, alter erit?
Alteriusque sinus apte subjecta fovebis?
Injiciet collo, cum volet, ille manum?
Desine mirari, posito quod candida vino
Atracis ambiguos traxit in arma viros.
Nec mihi silva domus, nec equo mea membra cohærent:
Vix a te videor posse tenere manus.
Quæ tibi sint facienda tamen, cognosce: nec Euris
Da mea, nec tepidis verba ferenda Notis.
Ante veni, quam vir. nec, quid, si veneris ante,
Possit agi, video: sed tamen ante veni.
Cum premet ille torum, vultu comes ipsa modesto
Ibis, ut adcumbas; clam mihi tange pedem.
Me specta, nutusque meos, vultumque loquacem:
Excipe furtivas, & refer ipsa, notas.
Verba superciliis sine voce loquentia dicam:
Verba leges digitis, verba notata mero.
Cum tibi succurrit Veneris lascivia nostræ;
Purpureas tenero pollice tange genas.
Si quid erit, de me tacita quod mente queraris;
Pendeat extrema mollis ab aure manus.
Cum tibi, quæ faciam, mea lux, dicamve, placebunt;
Versetur digitis annulus usque tuis.
Tange manu mensam, quo tangunt more precantes;
Optabis merito cum mala multa viro.
Quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse, jubeto:
Tu puerum leviter posce, quod ipsa velis.

Quæ tu reddideris, ego primus pocula sumam;
 Et qua tu biberis, hac ego parte bibam.
Si tibi forte dabit, quos prægustaverit ipse,
 Rejice libatos illius ore cibos.
Nec premat impositis sinito tua colla lacertis:
 Mite nec in rigido pectore pone caput.
Nec sinus admittat digitos, habilesve papillæ.
 Oscula præcipue nulla dedisse velis.
Oscula si dederis, fiam manifestus amator:
 Et dicam, Mea sunt: injiciamque manus.
Hæc tamen adspiciam: sed quæ bene pallia celant,
 Illa mihi cæci caussa timoris erunt.
Nec femori committe femur, nec crure cohære,
 Nec tenerum duro cum pede junge pedem.
Multa miser timeo, quia feci multa proterve:
 Exemplique metu torqueor ipse mei.
Sæpe mihi, dominæque meæ properata voluptas
 Veste sub injecta dulce peregit opus.
Hoc tu non facies: sed ne fecisse puteris,
 Conscia de gremio pallia deme tuo.
Vir bibat usque roga: precibus tamen oscula desint;
 Dumque bibit, furtim (si potes) adde merum.
Si bene compositus somno vinoque jacebit;
 Consilium nobis resque locusque dabunt.
Cum surges abitura domum, surgemus & omnes;
 In medium turbæ fac memor agmen eas.
Agmine me invenies, aut invenieris, in illo.

Quidquid ibi poteris tangere, tange mei.
Me miserum! paucas monui quod prosit in horas.
Separor a domina, nocte jubente, mea.
Nocte vir includet: lacrimis ego mœstus obortis,
Quâ licet, ad sævas prosequar usque fores.
Oscula jam sumet: jam non tantum oscula sumet.
Quod mihi das furtim, jure coacta dabis.
Verum invita dato (potes hoc) similisque coactæ:
Blanditiæ taceant; sitque maligna Venus.
Si mea vota valent, illum quoque nil juvet, opto:
Sin minus; at certe te juvet inde nihil.
Sed quæcumque tamen noctem fortuna sequatur;
Cras mihi constanti voce dedisse nega.

ELEGIA V.

Æstus erat, mediamque dies exegerat horam;
Adposui medio membra levanda toro.
Pars adaperta fuit, pars altera clausa fenestræ,
Quale fere silvæ lumen habere solent:
Qualia sublucent, fugiente, crepuscula, Phœbo:
Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies.
Illa verecundis lux est præbenda puellis,
Qua timidus latebras speret habere pudor.
Ecce Corinna venit, tunica velata recincta,

Candida dividua colla tegente coma:
Qualiter in thalamos formosa Semiramis isse
Dicitur, & multis Lais amata viris.
Deripui tunicam; nec multum rara nocebat;
Pugnabat tunica sed tamen illa tegi.
Cumque ita pugnaret, tamquam quæ vincere nollet,
Victa est non ægre proditione sua.
Ut stetit ante oculos, posito velamine, nostros,
In toto nusquam corpore menda fuit.
Quos humeros, quales vidi tetigique lacertos!
Forma papillarum quam fuit apta premi!
Quam castigato planus sub pectore venter!
Quantum & quale latus! quam juvenile femur!
Singula quid referam? nil non laudabile vidi:
Et nudam pressi corpus ad usque meum.
Cetera quis nescit? lassi requievimus ambo.
Proveniant medii sic mihi sæpe dies.

ELEGIA VI.

Janitor (indignum) dura religate catena,
Difficilem moto cardine pande forem.
Quod precor, exiguum est. aditu fac janua parvo
Obliquum capiat semiadaperta latus.
Longus Amor tales corpus tenuavit in usus:

Aptaque subducto pondere membra dedit.
Ille per excubias custodum leniter ire
Monstrat: inoffensos dirigit ille pedes.
At quondam noctem simulacraque vana timebam:
Mirabar, tenebris si quis iturus erat.
Risit, ut audirem, tenera cum Matre Cupido;
Et leviter, Fies tu quoque fortis, ait.
Nec mora, venit amor. non umbras nocte volantes,
Non timeo strictas in mea fata manus.
Te nimium lentum timeo; tibi blandior uni:
Tu, me quo possis perdere, fulmen habes.
Adspice, (&, ut videas, immitia claustra relaxa,)
Uda sit ut lacrimis janua facta meis.
Certe ego, cum posita stares ad verbera veste,
Ad dominam pro te verba tremente tuli.
Ergo, quæ valuit pro te quoque gratia quondam,
(Heu facinus!) pro me nunc valet illa parum?
Redde vicem meritis; grato licet esse. Quod optas,
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Excute: sic umquam longa relevere catena,
Nec tibi perpetuo serva bibatur aqua.
Ferreus orantem nequicquam, janitor, audis.
Roboribus duris janua fulta riget.
Urbibus obsessis clausæ munimina portæ
Prosint; in media pace quid arma times?
Quid facias hosti, qui sic excludis amantem?
Tempora noctis eunt: excute poste seram.

Non ego militibus venio comitatus & armis.
Solus eram, si non sævus adesset Amor.
Hunc ego, si cupiam, nusquam dimittere possim.
Ante vel a membris dividar ipse meis.
Ergo Amor, & modicum circa mea tempora vinum
Mecum est, & madidis lapsa corona comis.
Arma quis hæc timeat? quis non eat obvius illis?
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Lentus es? an somnus (quî se male præbet amanti)
Verba dat in ventos aure repulsa tua?
At (memini) primo, cum te celare solebam,
Pervigil in mediæ sidera noctis eras.
Forsitan & tecum tua nunc requiescit amica.
Heu melior quanto sors tua sorte mea!
Dummodo sic, in me duræ transite catenæ.
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Fallimur? an verso sonuerunt cardine postes?
Raucaque concussæ signa dedere fores?
Fallimur: impulsa est animoso janua vento.
Hei mihi, quam longe spem tulit aura meam!
Si satis es raptæ, Borea, memor Orithyiæ,
Huc ades, & surdas flamine tunde fores.
Urbe silent tota: vitreoque madentia rore
Tempora noctis eunt: excute poste seram.
Aut ego jam ferroque ignique paratior ipse,
Quem face sustineo, tecta superba petam.
Nox, & Amor, vinumque, nihil moderabile suadent:

Illa pudore vacat; Liber Amorque metu.
Omnia consumsi: nec te precibusve minisve
Movimus, o foribus surdior ipse tuis.
Non te formosæ decuit servare puellæ
Limina: sollicito carcere dignus eras.
Jamque pruinosos molitur Lucifer axes;
Inque suum miseros excitat ales opus.
At tu, non lætis detracta corona capillis,
Dura super tota limina nocte jace.
Tu dominæ, cum te projectam mane videbit,
Temporis absumti tam male testis eris.
Qualiscumque vale, sentique abeuntis amorem,
Lente, nec admisso turpis amante: vale.
Vos quoque crudeles rigido cum limine postes,
Duraque conservæ ligna valete fores.

ELEGIA VII.

ADde manus in vincla meas, (meruere catenas)
Dum furor omnis abit, si quis amicus ades.
Nam furor in dominam temeraria brachia movit.
Flet mea vesana læsa puella manu.
Tunc ego vel caros potui violare parentes;
Sæva vel in sanctos verbera ferre Deos.
Quid? non & clypei dominus septem plicis Ajax

Stravit deprensos lata per arva greges?
Et, vindex in matre patris, malus ultor Orestes,
Ausus in arcanas poscere tela Deas?
Ergo ego digestos potui laniare capillos;
Nec dominam motæ dedecuere comæ?
Sic formosa fuit; talem Schœneida dicunt
Mænalias arcu sollicitasse feras.
Talis perjuri promissaque velaque Thesei
Flevit præcipites Cressa tulisse Notos.
Sic, nisi vittatis quod erat, Cassandra, capillis,
Procubuit templo, casta Minerva, tuo.
Quis mihi non, Demens, quis non mihi, Barbare, dixit?
Ipsa nihil. pavido lingua retenta metu.
Sed taciti fecere tamen convicia vultus;
Egit me lacrimis, ore silente, reum.
Ante meos humeris vellem cecidisse lacertos:
Utilius potui parte carere mei.
In mea vesanas habui dispendia vires:
Et valui pœnam fortis in ipse meam.
Quid mihi vobiscum, cædis scelerumque ministræ?
Debita sacrilegæ vincla subite manus.
An, si pulsassem minimum de plebe Quiritem,
Plecterer? in dominam jus mihi majus erit?
Pessima Tydides scelerum monumenta reliquit.
Ille Deam primus perculit; alter ego.
Sed minus ille nocens: mihi, quam profitebar amari,
Læsa est: Tydides sævus in hoste fuit.

I nunc, magnificos victor molire triumphos;
Cinge comam lauro; votaque redde Jovi:
Quæque tuos currus, comitatus, turba sequetur,
Clamet, Io forti victa puella viro!
Ante eat effuso tristis captiva capillo,
Si sinerent læsæ, candida tota, genæ.
Aptius impressis erat os livere labellis,
Et collo blandi dentis habere notam.
Denique, si tumidi ritu torrentis agebar,
Cæcaque me prædam fecerat ira suam;
Nonne satis fuerat timidæ inclamasse puellæ,
Nec nimium rigidas intonuisse minas?
Aut tunicam summa deducere turpiter ora
Ad mediam? mediæ zona tulisset opem.
At nunc sustinui, raptis a fronte capillis,
Ferreus ingenuas ungue notare genas.
Adstitit illa amens, albo, & sine sanguine, vultu,
Cæduntur Pariis qualia saxa jugis.
Exanimes artus, & membra trementia vidi;
Ut cum populeas ventilat aura comas:
Ut leni Zephyro gracilis vibratur arundo;
Summave cum tepido stringitur unda Noto.
Suspensæque diu lacrimæ fluxere per ora,
Qualiter abjecta de nive manat aqua.
Tunc ego me primum cœpi sentire nocentem.
Sanguis erant lacrimæ, quas dabat illa, meus.
Ter tamen ante pedes volui procumbere supplex:

Ter formidatas repulit illa manus.
At tu ne dubita, (minuet vindicta dolorem)
Protinus in vultus unguibus ire meos.
Nec nostris oculis, nec nostris parce capillis.
Quamlibet infirmas adjuvet ira manus.
Neve mei sceleris tam tristia signa supersint,
Pone recompositas in statione comas.

ELEGIA VIII.

EST quædam: (quicumque volet cognoscere lenam,
Audiat) est quædam, nomine Dipsas, anus.
Ex re nomen habet. nigri non illa parentem
Memnonis in roseis sobria vidit equis.
Illa magas artes, Ææaque carmina novit,
Inque caput rapidas arte recurvat aquas.
Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equæ.
Cum voluit, toto glomerantur nubila cœlo:
Cum voluit, puro fulget in orbe dies.
Sanguine (si qua fides) stillantia sidera vidi:
Purpureus Lunæ sanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas vivam volitare per umbras
Suspicor, & pluma corpus anile tegi.
Suspicor; & fama est. oculis quoque pupula duplex
Fulminat, & gemino lumen ab orbe venit.

Evocat antiquis proavos atavosque sepulcris:
Et solidam longo carmine findit humum.
Hæc sibi proposuit thalamos temerare pudicos:
Nec tamen eloquio lingua nocente caret.
Fors me sermoni testem dedit. illa monebat
Talia; me duplices occuluere fores.
Scis here te, mea lux, juveni placuisse beato.
Hæsit, & in vultu constitit usque tuo.
Et cui non placeas? nulli tua forma secunda est.
Me miseram! dignus corpore cultus abest.
Tam felix esses, quam formosissima, vellem.
Non ego, te facta divite, pauper ero.
Stella tibi oppositi nocuit contraria Martis.
Mars abiit: signo nunc Venus apta suo.
Prosit ut adveniens, en adspice. dives amator
Te cupit, & curæ, quid tibi desit, habet.
Est etiam facies, quæ se tibi comparet, illi:
Si te non emtam vellet, emendus erat.
(Erubuit,) decet alba quidem pudor ora: sed iste,
Si simules, prodest: verus obesse solet.
Cum bene dejectis gremium spectaris ocellis,
Quantum quisque ferat, respiciendus erit.
Forsitan immundæ, Tatio regnante, Sabinæ
Noluerint habiles pluribus esse viris.
Nunc Mars externis animos exercet in armis:
At Venus Æneæ regnat in urbe sui.
Ludite formosæ. casta est, quam nemo rogavit:

Aut, si rusticitas non vetat, ipsa rogat.
Has quoque, quas frontis rugas in vertice portas,
Excute: de rugis crimina multa cadent.
Penelope juvenum vires tentabat in arcu:
Qui latus argueret, corneus arcus erat.
Labitur occulte, fallitque volubilis ætas;
Ut celer admissis labitur amnis aquis.
Æra nitent usu: vestis bona quærit haberi:
Canescunt turpi tecta relicta situ.
Forma, nisi admittas, nullo exercente senescit:
Nec satis effectûs unus & alter habent.
Certior e multis, nec tam invidiosa rapina est.
Plena venit canis de grege præda lupis.
Ecce, quid iste tuus prætor nova carmina vates
Donat? amatoris millia multa leges.
Ipse Deus vatum, palla spectabilis aurea,
Tractat inauratæ consona fila lyræ.
Qui dabit, ille tibi magno sit major Homero.
Crede mihi; res est ingeniosa, dare.
Nec tu, si quis erit capitis mercede redemtus,
Despice, gypsati crimen inane pedis.
Nec te decipiant veteres quinquatria ceræ. *
Tolle tuos tecum, pauper amator, avos.
Quid? quia pulcher erit, poscet sine munere noctem?
Quod det, amatorem flagitet ante suum.
Parcius exigito pretium, dum retia tendis,
Ne fugiant. captos legibus ure tuis.

Nec nocuit simulatus amor. sine credat amari:
  Sed cave, ne gratis hic tibi constet amor.
Sæpe nega noctes. capitis modo finge dolorem:
  Et modo quæ caussas præbeat, Isis erit.
Mox recipe; ut nullum patiendi colligat usum,
  Neve relentescat sæpe repulsus amor.
Surda sit oranti tua janua, laxa ferenti.
  Audiat exclusi verba receptus amans.
Et, quasi læsa prior, nonnumquam irascere læso.
  Vanescat culpa culpa repensa tua.
Sed numquam dederis spatiosum tempus in iram;
  Sæpe simultates ira morata facit.
Quin etiam discant oculi lacrimare coacti:
  Et faciant udas illa vel illa genas.
Nec, si quem falles, tu perjurare timeto.
  Commodat illusis numina surda Venus.
Servus, & ad partes sollers ancilla parentur;
  Qui doceant, apte quid tibi possit emi:
Et sibi pauca rogent: multi si pauca rogabunt,
  Postmodo de stipula grandis acervus erit.
Et soror, & mater, nutrix quoque carpat amantem.
  Fit cito per multas præda petita manus.
Cum te deficient poscendi munera caussæ,
  Natalem libo testificare tuum.
Ne securus amet, nullo rivale, caveto.
  Non bene, si tollas prœlia, durat amor.
Ille viri toto videat vestigia lecto:

Factaque lascivis livida colla notis.
Munera præcipue videat, quæ miserit alter.
Si tibi nil dederit, Sacra roganda via est.
Cum multa abstuleris, ut non tamen omnia donet;
Quod numquam reddas, commodet usque roga.
Lingua juvet, mentemque tegat. blandire, noceque.
Impia sub dulci melle venena latent.
Hæc si præstiteris, usu mihi cognita longo;
Nec tulerint voces ventus & aura meas;
Sæpe mihi dices vivæ bene: sæpe rogabis,
Ut mea defunctæ molliter ossa cubent.
Vox erat in cursu, cum me mea prodidit umbra.
At nostræ vix se continuere manus,
Quin albam raramque comam, lacrimosaque vino
Lumina, rugosas distraherentque genas.
Dî tibi dent nullosque lares, inopemque senectam,
Et longas hiemes, perpetuamque sitim.

ELEGIA IX.

MIlitat omnis amans, & habet sua castra Cupido:
Attice, crede mihi, militat omnis amans.
Quæ bello est habilis, Veneri quoque convenit, ætas.
Turpe senex miles, turpe senilis amor.
Quos petiere duces annos in milite forti,
Hos petit in socio bella puella toro.

Pervigilant ambo: terra requiescit uterque.
Ille fores dominæ servat, at ille ducis.
Militis officium longa est via. mitte puellam;
Strenuus, exemto fine, sequetur amans.
Ibit in adversos montes, duplicataque nimbo
Flumina: congestas exteret ille nives.
Nec freta pressurus tumidos caussabitur Euros;
Aptave verrendis sidera quæret aquis.
Quis, nisi vel miles, vel amans, & frigora noctis,
Et denso mixtas perferet imbre nives?
Mittitur infestos alter speculator in hostes:
In rivale oculos alter, ut hoste, tenet.
Ille graves urbes, hic duræ limen amicæ
Obsidet: hic portas frangit, at ille fores.
Sæpe soporatos invadere profuit hostes,
Cædere & armata vulgus inerme manu.
Sic fera Threicii ceciderunt agmina Rhesi;
Et dominum capti deseruistis equi.
Sæpe maritorum somnis utuntur amantes;
Et sua sopitis hostibus arma movent.
Custodum transire manus, vigilumque catervas,
Militis, & miseri semper amantis opus.
Mars dubius, nec certa Venus; victique resurgunt:
Quosque neges umquam posse jacere, cadunt.
Ergo desidiam quicumque vocavit amorem,
Desinat. ingenii est experientis amor.
Ardet in abducta Briseide magnus Achilles.

Dum

Dum licet, Argolicas frangite, Troes, opes.
Hector ab Andromaches complexibus ibat in arma:
Et, galeam capiti quæ daret, uxor erat.
Summa ducum Atrides, visa Priameide, fertur
Mænadis effusis obstupuisse comis.
Mars quoque deprensus fabrilia vincula sensit.
Notior in cœlo fabula nulla fuit.
Ipse ego segnis eram, discinctaque in otia natus:
Mollierant animos lectus & umbra meos.
Impulit ignavum formosæ cura puellæ;
Jussit & in castris æra merere suis.
Inde vides agilem, nocturnaque bella gerentem.
Qui nolet fieri desidiosus, amet.

ELEGIA X.

Qualis ab Eurota Phrygiis avecta carinis,
Conjugibus belli caussa duobus erat:
Qualis erat Lede, quam plumis abditus albis
Callidus in falsa lusit adulter ave:
Qualis Amymone siccis errabat in Argis,
Cum premeret summi verticis urna comam:
Talis eras; aquilamque in te taurumque timebam,
Et quidquid magno de Jove fecit Amor.
Nunc timor omnis abest, animique resanuit error.
Nec facies oculos jam capit ista meos.

Cur sim mutatus, quæris? quia munera poscis!
Hæc te non patitur caussa placere mihi.
Donec eras simplex, animum cum corpore amavi:
Nunc mentis vitio læsa figura tua est.
Et puer est, & nudus Amor. sine sordibus annos,
Et nullas vestes, ut sit apertus, habet.
Quid puerum Veneris pretio prostare jubetis?
Quo pretium condat, non habet ille sinum.
Nec Venus apta feris, Veneris nec filius, armis:
Non decet imbelles æra merere Deos.
Stat meretrix certo cuivis mercabilis ære;
Et miseras jusso corpore quærit opes.
Devovet imperium tamen hæc lenonis avari:
Et, quod vos facitis sponte, coacta facit.
Sumite in exemplum pecudes ratione carentês.
Turpe erit ingenium mitius esse feris.
Non equa munus equum, non taurum vacca poposcit:
Non aries placitam munere captat ovem.
Sola viro mulier spoliis exultat ademtis:
Sola locat noctes: sola locanda venit.
Et vendit, quod utrumque juvat, quod uterque petebat:
Et pretium, quanti gaudeat ipsa, facit.
Quæ Venus ex æquo ventura est grata duobus,
Altera cur illam vendit, & alter emit?
Cur mihi sit damno, tibi sit lucrosa voluptas,
Quam socio motu femina virque ferunt?
Non bene conducti vendunt perjuria testes:

Non bene selecti judicis arca patet,
Turpe, reos emta miseros defendere lingua:
Quod faciat magnas, turpe, tribunal opes.
Turpe, tori reditu census augere paternos,
Et faciem lucro prostituisse suam.
Gratia pro rebus merito debetur inemtis:
Pro male conducto gratia nulla toro.
Omnia conductor solvit: mercede soluta,
Non manet officio debitor ille tuo.
Parcite, formosæ, pretium pro nocte pacisci.
Non habet eventus sordida præda bonos.
Non fuit armillas tanti pepigisse Sabinas,
Ut premerent sacræ virginis arma caput.
E quibus exierat, trajecit viscera ferro
Filius: & pœnæ caussa monile fuit.
Nec tamen indignum est, a divite munera posci;
Munera poscenti quod dare possit, habet.
Carpite de plenis pendentes vitibus uvas:
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.
Officium pauper numeret, studiumque, fidemque:
Quod quis habet, dominæ conferat omne suæ.
Est quoque, carminibus meritas celebrare puellas,
Dos mea; quam volui, nota fit arte mea.
Scindentur vestes, gemmæ frangentur & aurum:
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.
Nec dare, sed pretium posci dedignor & odi.
Quod nego poscenti, desine velle; dabo.

ELEGIA XI.

COlligere incertos, & in ordine ponere, crines
Docta, neque ancillas inter habenda, Nape;
Inque ministeriis furtivæ cognita noctis
Utilis, & dandis ingeniosa notis;
Sæpe venire ad me dubitantem hortata Corinnam;
Sæpe laboranti fida reperta mihi;
Accipe, & ad dominam peraratas mane tabellas
Perfer; & obstantes sedula pelle moras.
Nec silicum venæ, nec durum in pectore ferrum,
Nec tibi simplicitas ordine major inest.
Credibile est & te sensisse Cupidinis arcus:
In me militiæ signa tuere tuæ.
Si quæret, quid agam, Spe noctis vivere, dices.
Cetera fert blanda cera notata manu.
Dum loquor, hora fugit: vacuæ bene redde tabellas:
Verum continuo fac tamen illa legat.
Adspicias oculos, mando, frontemque legentis.
E tacito vultu scire futura licet.
Nec mora: perlectis rescribat multa jubeto.
Odi, cum late splendida cera vacat.
Comprimat ordinibus versus, oculosque moretur
Margine in extremo litera rasa meos.
Quid digitos opus est graphio lassare tenendo?
Hoc habeat scriptum tota tabella, Veni.

Non ego victrices lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer.
Subscribam: Veneri, fidas sibi, Naso ministras
Dedicat. at nuper vile fuistis acer.

ELEGIA XII.

FLete meos casus: tristes rediere tabellæ.
Infelix hodie litera posse negat.
Omina sunt aliquid. modo cum discedere vellet,
Ad limen digitos restitit icta Nape.
Missa foras iterum limen transire memento
Cautius, atque alte sobria ferre pedem.
Ite hinc, difficiles, funebria ligna, tabellæ:
Tuque negaturis cera referta notis.
Quam, puto, de longe collectam flore cicutæ,
Melle sub infami Corsica misit apis.
At, tamquam minio, penitus medicata rubebas.
Ille color vere sanguinolentus erat.
Projectæ triviis jaceatis, inutile lignum:
Vosque rotæ frangat prætereuntis onus.
Illum etiam, qui vos ex arbore vertit in usum,
Convincam puras non habuisse manus.
Præbuit illa arbor misero suspendia collo:
Carnifici diras præbuit illa cruces.
Illa dedit turpes raucis bubonibus umbras:

Vulturis in ramis & strigis ova tulit.
His ego commisi nostros insanus amores,
Molliaque ad dominam verba ferenda dedi?
Aptius hæ capiant vadimonia garrula ceræ,
Quas aliquis duro cognitor ore legat.
Inter ephemeridas melius tabulasque jacerent,
In quibus absumtas fleret avarus opes.
Ergo ego vos rebus duplices pro nomine sensi?
Auspicii numerus non erat ipse boni.
Quid precer iratus? nisi vos cariosa senectus
Rodat, & immundo cera sit alba situ.

ELEGIA XIII.

JAM super Oceanum venit a seniore marito,
Flava pruinoso quæ vehit axe diem.
Quo properas, Aurora? mane. sic Memnonis umbris
Annua sollemni cæde parentet avis.
Nunc juvat in teneris dominæ jacuisse lacertis:
Si quando, lateri nunc bene juncta meo est.
Nunc etiam somni pingues, nunc frigidus humor:
Et liquidum tenui gutture cantat avis.
Quo properas, ingrata viris, ingrata puellis?
Roscida purpurea supprime lora manu.
Ante tuos ortus melius sua sidera servat
Navita; nec media nescius errat aqua.

Te surgit, quamvis lassus, veniente viator:
Miles & armiferas aptat ad arma manus.
Prima bidente vides oneratos arva colentes:
Prima vocas tardos sub juga panda boves.
Tu pueros somno fraudas, tradisque magistris;
Ut subeant teneræ verbera sæva manus.
Atque eadem sponsum consulti ante atria mittis;
Unius ut verbi grandia damna ferat.
Nec tu caussidico, nec tu jucunda diserto:
Cogitur ad lites surgere uterque novas.
Tu, cum feminei possint cessare labores,
Lanificam revocas ad sua pensa manum.
Omnia perpeterer; sed surgere mane puellas
Quis, nisi cui non est ulla puella, ferat?
Optavi quoties, ne nox tibi cedere vellet;
Neu fugerent vultus sidera mota tuos!
Optavi quoties, aut ventus frangeret axem,
Aut caderet spissa nube retentus equus!
Invida, quo properas? quod erat tibi filius ater,
Materni fuerat pectoris ille color.
(Quid? si non Cephali quondam flagrasset amore?
An putat ignotam nequitiam esse suam?)
Tithono vellem de te narrare liceret:
Fabula non cœlo turpior ulla foret.
Illum dum refugis, longo quia frigidus ævo,
Surgis ad invisas a sene mane rotas.
At si quem manibus Cephalum complexa teneres;

Clamares, Lente currite noctis equi.
Cur ego plectar amans? si vir tibi marcet ab annis,
Num me nupsisti conciliante seni?
Adspice, quot somnos juveni donarit amato
Luna: neque illius forma secunda tuæ.
Ipse Deûm genitor, ne te tam sæpe videret,
Commisit noctes in sua vota duas.
Jurgia finieram. scires audisse; rubebat.
Nec tamen adsueto tardius orta dies.

ELEGIA XIV.

DIcebam, Medicare tuos desiste capillos.
Tinguere quam possis, jam tibi nulla coma est.
At, si passa fores, quid erat spatiosius illis?
Contigerant imum, qua patet usque, latus.
Quid? quod erant tenues, & quos ornare timeres;
Vela colorati qualia Seres habent?
Vel pede quod gracili deducit aranea filum,
Cum leve deserta sub trabe nectit opus?
Nec tamen ater erat, nec erat tamen aureus illis,
Sed, quamvis neuter, mixtus uterque color:
Qualem clivosæ madidis in vallibus Idæ
Ardua derepta cortice cedrus habet.
Adde, quod & dociles, & centum flexibus apti,
Et tibi nullius caussa doloris erant.

Non acus abrupit, non vallus pectinis, illos:
Ornatrix tuto corpore semper erat.
Ante meos sæpe est oculos ornata; nec umquam
Brachia derepta saucia fecit acu.
Sæpe etiam, nondum digestis mane capillis,
Purpureo jacuit semisupina toro.
Tum quoque erat neglecta decens: ut Threcia Bacche,
Cum temere in viridi gramine lassa jacet.
Cum graciles essent tamen, & lanuginis instar;
Heu mala vexatæ quanta tulere comæ!
Quam se præbuerunt ferro patienter & igni,
Ut fieret torto flexilis orbe sinus!
Clamabam, Scelus est, istos scelus urere crines.
Sponte decent: capiti, ferrea, parce tuo.
Vim procul hinc remove. non est qui debeat uri;
Erudit admotas ipse capillus acus.
Formosæ periere comæ: quas vellet Apollo,
Quas vellet capiti Bacchus inesse suo.
Illis contulerim, quas quondam nuda Dione
Pingitur humenti sustinuisse manu.
Quid male dispositos quereris periisse capillos?
Quid speculum mœsta ponis, inepta, manu?
Non bene consuetis a te spectaris ocellis.
Ut placeas, debes immemor esse tui.
Non te cantatæ læserunt pellicis herbæ;
Non anus Hæmonia perfida lavit aqua.
Nec tibi vis morbi nocuit; (procul omen abesto)

Nec minuit densas invida lingua comas.
Facta manu culpaque tua dispendia sentis.
Ipsa dabas capiti mixta venena tuo.
Nunc tibi captivos mittet Germania crines;
Culta triumphatæ munere gentis eris.
O quam sæpe, comas aliquo mirante, rubebis;
Et dices, Emta nunc ego merce probor!
Nescio quam pro me laudat nunc iste Sygambram;
Fama tamen, memini, cum fuit ista mei.
Me miserum! lacrimas male continet; oraque dextra
Protegit, ingenuas picta rubore genas.
Sustinet antiquos gremio spectare capillos,
(Hei mihi!) non illo munera digna loco.
Collige cum vultu mentem. reparabile damnum est.
Postmodo nativa conspiciere coma.

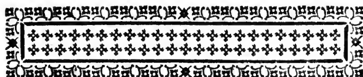
ELEGIA XV.

QUid mihi, Livor edax, ignavos objicis annos;
Ingeniique vocas carmen inertis opus?
Non me more patrum, dum strenua sustinet ætas,
Præmia militiæ pulverulenta sequi:
Nec me verbosas leges ediscere: nec me
Ingrato vocem prostituisse foro.
Mortale est, quod quæris, opus. mihi fama perennis
Quæritur; in toto semper ut orbe canar.

Vivet Mæonides, Tenedos dum stabit & Ide;
Dum rapidas Simois in mare volvet aquas.
Vivet & Ascræus, dum mustis uva tumebit;
Dum cadet incurva falce resecta Ceres.
Battiades semper toto cantabitur orbe;
Quamvis ingenio non valet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet jactura cothurno.
Cum Sole & Luna semper Aratus erit.
Dum fallax servus, durus pater, improba lena
Vivent, dum meretrix blanda, Menandros erit.
Ennius arte carens, animosique Accius oris,
Casurum nullo tempore nomen habent.
Varronem primamque ratem quæ nesciat ætas,
Aureaque Æsonio terga petita duci?
Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucretî,
Exitio terras cum dabit una dies.
Tityrus, & fruges, Æneiaque arma legentur,
Roma, triumphati dum caput orbis eris.
Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
Discentur numeri, culte Tibulle, tui.
Gallus & Hesperiis, & Gallus notus Eois,
Et sua cum Gallo nota Lycoris erit.
Ergo, cum silices, cum dens patientis aratri,
Depereant ævo, carmina morte carent.
Cedant carminibus Reges, Regumque triumphi:
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.
Vilia miretur vulgus. mihi flavus Apollo

Pocula Castaliæ plena ministret aquæ.
Sustineamque coma metuentem frigora myrtum:
Atque a sollicito multus amante legar.
Pascitur in vivis Livor: post fata quiescit,
Cum suus ex merito quemque tuetur honos.
Ergo etiam, cum me supremus adederit ignis,
Vivam: parsque mei multa superstes erit.

P. OVIDII NASONIS

AMORUM

LIBER SECUNDUS.

ELEGIA I.

Hoc quoque composui, Pelignis natus aquosis,
Ille ego nequitiæ Naso Poeta meæ.
Hoc quoque jussit Amor. procul hinc, procul este severæ:
Non estis teneris apta theatra modis.
Me legat in sponsi facie non frigida virgo;
Et rudis ignoto tactus amore puer.
Atque aliquis juvenum, quo nunc ego, saucius arcu,
Agnoscat flammæ conscia signa suæ:
Miratusque diu, Quo, dicat, ab indice doctus,
Composuit casus iste Poeta meos?
Ausus eram (memini) cœlestia dicere bella,
Centimanumque Gygen; & satis oris erat:

Cum male se Tellus ulta est, ingestaque Olympo
Ardua devexum Pelion Ossa tulit.
In manibus nimbos, & cum Jove fulmen habenti,
Quod bene pro cœlo mitteret ille suo,
Clausit amica fores. ego cum Jove fulmen omisi.
Excidit ingenio Juppiter ipse meo.
Juppiter, ignoscas: nil me tua tela juvabant.
Clausa tuo majus janua fulmen erat.
Blanditias elegosque leves, mea tela, resumsi;
Mollierunt duras lenia verba fores.
Carmina sanguineæ deducunt cornua Lunæ;
Et revocant niveos Solis euntis equos.
Carmine dissiliunt, abruptis faucibus, angues;
Inque suos fontes versa recurrit aqua.
Carminibus cessere fores: insertaque posti,
Quamvis robur erat, carmine victa sera est.
Quid mihi profuerit velox cantatus Achilles?
Quid pro me Atrides alter & alter agant?
Quique tot errando, quot bello, perdidit annos?
Raptus & Hæmoniis flebilis Hector equis?
At, facie teneræ laudata sæpe puellæ,
Ad vatem, pretium carminis, ipsa venit.
Magna datur merces. heroum clara valete
Nomina: non apta est gratia vestra mihi.
Ad mea formosæ vultus adhibete puellæ
Carmina, purpureus quæ mihi dictat Amor.

ELEGIA II.

Quem penes est dominam servandi cura, Bagoe,
Dum perago tecum pauca, sed apta, vaca.
Hesterna vidi spatiantem luce puellam,
Illa, quæ Danai porticus agmen habet.
Protinus, ut placuit, misi, scriptoque rogavi.
Rescripsit trepida, Non licet, illa manu.
Et, cur non liceat, quærenti reddita caussa est;
Quod nimium dominæ cura molesta tua est.
Si sapis, o custos, odium (mihi crede) mereri
Desine; quem metuit quisque, perîsse cupit.
Vir quoque non sapiens: quid enim servare laboret,
Unde nihil, quamvis non tueare, perit?
Sed gerat ille suo morem furiosus amori:
Et castum, multis quod placet, esse putet.
Huic furtiva tuo libertas munere detur;
Quam dederis illi, reddat ut illa tibi.
Conscius esse velis: domina est obnoxia servo.
Conscius esse times: dissimulare licet.
Scripta leget secum: matrem misisse putato.
Venerit ignotus: postmodo notus eat.
Ibit ad adfectam, quæ non languebit, amicam
Visere; judiciis ægra sit illa tuis.
Si faciet tarde, ne te mora longa fatiget,
Imposita gremio stertere fronte potes.

Nec tu, linigeram fieri quid possit ad Isin,
Quæsieris: nec tu curva theatra time.
Conscius assiduos commissi tollet honores.
Quis minor est autem, quam tacuisse, labor?
Ille placet, versatque domum, neque verbera sentit:
Ille potens: alii, sordida turba, jacent.
Huic, veræ ut lateant caussæ, finguntur inanes:
Atque ambo domini, quod probat una, probant.
Cum bene vir traxit vultum, rugasque coegit,
Quod voluit fieri blanda puella, facit.
Sed tamen interdum tecum quoque jurgia nectat;
Et simulet lacrimas, carnificemque vocet.
Tu contra objiciens, quæ tuto diluat illa,
In verum falso crimine deme fidem.
Sic tibi semper honos, sic curta peculia crescent:
Hæc face, & exiguo tempore liber eris.
Adspicis indicibus nexas per colla catenas:
Squalidus orba fide pectora carcer habet.
Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.
Dum nimium servat custos Junonius Io,
Ante suos annos occidit; illa Dea est.
Vidi ego compedibus liventia crura gerentem,
Unde vir incestum scire coactus erat.
Pœna minor merito. nocuit mala lingua duobus.
Vir doluit; famæ damna puella tulit.
Crede mihi; nulli sunt crimina grata marito:

Nec

Nec quemquam, quamvis audiat illa, juvant.
Seu tepet, indicium securas perdis ad aures;
Sive amat, officio fit miser ille tuo.
Culpa nec ex facili, quamvis manifesta, probatur.
Judicis illa sui tuta favore venit.
Viderit ipse licet; credet tamen ipse neganti:
Damnabitque oculos; & sibi verba dabit.
Adspiciat dominæ lacrimas; plorabit & ipse:
Et dicet, Pœnas garrulus iste dabit.
Quam dispar certamen inis! tibi verbera victo
Adsunt: in gremio judicis illa sedet.
Non scelus adgredimur: non ad miscenda coimus
Toxica: non stricto fulminat ense manus.
Quærimus, ut tuto per te possimus amare.
Quid procibus nostris mollius esse potest?

ELEGIA III.

HEI mihi, quod dominam, nec vir nec femina, servas;
Mutua nec Veneris gaudia nosse potes!
Qui primus pueris genitalia membra recidit,
Vulnera, quæ fecit, debuit ipse pati.
Mollis in obsequium, facilisque rogantibus esses;
Si tuus in quavis prætepuisset amor.
Non tu natus equo, non fortibus utilis armis:

Bellica non dextræ convenit hasta tuæ.
Ista mares tractent: tu spes depone viriles:
Sint tibi cum domina signa ferenda tua.
Hanc imple meritis: hujus tibi gratia prosit.
Si careas illa, quis tuus usus erit?
Est etiam facies, sunt apti lusibus anni.
Indigna est pigro forma perire situ.
Fallere te potuit, quamvis habeare molestus:
Non caret effectu, quod voluere duo.
Aptius ut fuerit precibus tentasse, rogamus;
Dum bene ponendi munera tempus habes.

ELEGIA IV.

NON ego mendosos ausim defendere mores;
Falsaque pro vitiis arma movere meis.
Confiteor; si quid prodest delicta fateri:
In mea nunc demens crimina, fassus, eo.
Odi: nec possum cupiens non esse, quod odi.
Heu quam, quæ studeas ponere, ferre grave est!
Nam desunt vires ad me mihi jusque regendum.
Auferor, ut rapida concita puppis aqua.
Non est certa meos, quæ forma irritet amores.
Centum sunt caussæ, cur ego semper amem.
Sive aliqua est oculos in se dejecta modestos;

Uror: & insidiæ sunt pudor ille meæ.
Sive procax aliqua est; capior, quia rustica non est:
Spemque dat in molli mobilis esse toro.
Aspera si visa est, rigidasque imitata Sabinas;
Velle, sed ex alto dissimulare, puto.
Sive es docta; places raras dotata per artes:
Sive rudis; placita es simplicitate tua.
Est, quæ Callimachi præ nostris rustica dicat
Carmina: cui placeo, protinus ipsa placet.
Est etiam, quæ me vatem, & mea carmina culpet:
Culpantis cupiam sustinuisse femur.
Molliter incedit; motu capit. altera dura est;
At poterit tacto mollior esse viro.
Hæc quia dulce canit, flectitque facillima vocem;
Oscula cantanti rapta dedisse velim.
Hæc querulas agili percurrit pollice chordas;
Tam doctas quis non possit amare manus?
Illa placet gestu, numerosaque brachia ducit,
Et tenerum molli torquet ab arte latus.
Ut taceam de me, qui caussa tangor ab omni;
Illic Hippolytum pone; Priapus erit.
Tu, quia tam longa es, veteres Heroidas æquas:
Et potes in toto multa jacere toro.
Hæc habilis brevitate sua. corrumpor utraque.
Conveniunt voto longa brevisque meo.
Non est culta; subit quid cultæ accedere possit.
Ornata est; dotes exhibet illa suas.

Candida me capiet, capiet me flava puella:
Est etiam fusco grata colore Venus.
Seu pendent nivea pulli cervice capilli;
Leda fuit nigra conspicienda coma.
Seu flavent; placuit croceis Aurora capillis.
Omnibus historiis se meus aptat amor.
Me nova sollicitat, me tangit serior ætas:
Hæc melior specie corporis: illa sapit.
Denique quas tota quisquam probet Urbe puellas,
Noster in has omnes ambitiosus amor.

ELEGIA V.

NUllus amor tanti est; (abeas, pharetrate Cupido)
Ut mihi sint toties maxima vota mori.
Vota mori mea sunt, cum te peccasse recordor.
Hei mei, perpetuum nata puella malum!
Non mihi deletæ nudant tua facta tabellæ:
Non data furtive munera crimen habent.
O utinam arguerem sic, ut non vincere possem!
Me miserum! quare tam bona caussa mea est?
Felix, qui, quod amat, defendere fortiter audet:
Cui sua, Non feci, dicere amica potest.
Ferreus est, nimiumque suo favet ille dolori,
Cui petitur victa palma cruenta rea.
Ipse miser vidi, cum me dormire putares,

Sobrius adposito crimina vestra mero.
Multa supercilio vidi vibrante loquentes.
Nutibus in vestris pars bona vocis erat.
Non oculi tacuere tui, conscriptaque vino
Mensa; nec in digitis litera nulla fuit.
Sermonem agnovi, quod non videatur, agentem;
Verbaque pro certis jussa valere notis.
Jamque frequens ierat mensa conviva remota:
Compositi juvenes unus & alter erant.
Improba tum vero jungentes oscula vidi.
Illa mihi lingua nexa fuisse liquet:
Qualia nec fratri tulerit germana severo;
Sed tulerit cupido mollis amica viro:
Qualia credibile est, nec Phœbum ferre Dianæ;
Sed Venerem Marti sæpe tulisse suo.
Quid facis, exclamo; quo nunc mea gaudia defers?
Injiciam dominas in mea jura manus.
Hæc tibi sint mecum, mihi sint communia tecum.
In bona cur quisquam tertius ista venit?
Hoc ego; quæque dolor linguæ dictavit: at illi
Conscia purpureus venit in ora pudor:
Quale coloratum Tithoni conjuge cœlum
Subrubet, aut sponso visa puella novo:
Quale rosæ fulgent inter sua lilia mixtæ:
Aut ubi cantatis Luna laborat equis:
Aut quod, ne longis flavescere possit ab annis,
Mæonis Assyrium femina tinxit ebur.

His erat, aut alicui color ille simillimus horum:
Et numquam casu pulchrior illa fuit.
Spectabat terram; terram spectare decebat.
Mœsta erat in vultu; mœsta decenter erat.
Sicut erant, (& erant culti) laniare capillos,
Et fuit in teneras impetus ire genas.
Ut faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defensa est armis nostra puella suis.
Qui modo sævus eram, supplex ultroque rogavi,
Oscula ne nobis deteriora daret.
Risit, & ex animo dedit optima: qualia possent
Excutere irato tela trisulca Jovi.
Torqueor infelix, ne tam bona sumserit alter:
Et volo non ex hac illa fuisse nota.
Hæc quoque, quam docui, multo meliora fuerunt;
Et quiddam visa est addidicisse novi.
Quod nimium placuere, malum est; quod tota labellis
Lingua tua est nostris, nostra recepta tuis.
Nec tamen hoc unum doleo: non oscula tantum
Juncta queror; quamvis hæc quoque juncta queror:
Illa, nisi in lecto, nusquam potuere doceri.
Nescio quis pretium grande magister habet.

ELEGIA VI.

Psittacus, Eois imitatrix ales ab Indis,
Occidit. exsequias ite frequenter, aves.
Ite, piæ volucres, & plangite pectora pennis;
Et rigido teneras ungue notate genas.
Horrida pro mœstis lanietur pluma capillis:
Pro longa resonent carmina vestra tuba.
Quid scelus Ismarii quereris, Philomela, tyranni?
Expleta est annis ista querela suis.
Alitis in raræ miserum devertite funus.
Magna, sed antiqui, caussa doloris Itys.
Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus;
Tu tamen ante alias, turtur amice, dole.
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et stetit ad finem longa tenaxque fides.
Quod fuit Argolico juvenis Phoceus Orestæ,
Hoc tibi, dum licuit, Psittace, turtur erat.
Quid tamen ista fides? quid rari forma coloris?
Quid vox mutandis ingeniosa sonis?
Quid juvat, ut datus es, nostræ placuisse puellæ?
Infelix avium gloria, nempe jaces.
Tu poteras virides pennis hebetare zmaragdos,
Tincta gerens rubro punica rostra croco.
Non fuit in terris vocum simulantior ales:
Reddebas blæso tam bene verba sono.

Raptus es invidia. non tu fera bella movebas:
  Garrulus, & placidæ pacis amator eras.
Ecce, coturnices inter sua prœlia vivunt:
  Forsitan & fiant inde frequenter anus.
Plenus eras minimo: nec præ sermonis amore
  In multos poteras ora vacare cibos.
Nux erat esca tibi; caussæque papavera somni:
  Pellebatque sitim simplicis humor aquæ.
Vivit edax vultur, ducensque per aera gyros
  Miluus, & pluviæ graculus auctor aquæ.
Vivit & armiferæ cornix invisa Minervæ;
  Illa quidam seclis vix moritura novem.
Occidit ille loquax, humanæ vocis imago,
  Psittacus, extremo munus ab orbe datum.
Optima prima fere manibus rapiuntur avaris;
  Implentur numeris deteriora suis.
Tristia Phyllacidæ Thersites funera vidit:
  Jamque cinis, vivis fratribus, Hector erat.
Quid referam timidæ pro te pia vota puellæ;
  Vota, procelloso per mare rapta Noto?
Septima lux aderat, non exhibitura sequentem:
  Et stabat vacua jam tibi Parca colo.
Nec tamen ignavo stupuerunt verba palato.
  Clamavit moriens lingua, Corinna, vale.
Colle sub Elysio nigra nemus ilice frondens,
  Udaque perpetuo gramine terra, viret.
Si qua fides dubiis; volucrum locus ille piarum

Dicitur, obscænæ quo prohibentur aves.
Illic innocui late pascuntur olores;
Et vivax Phœnix, unica semper avis.
Explicat ipsa suas ales Junonia pennas:
Oscula dat cupido blanda columba mari.
Psittacus has inter, nemorali sede receptus,
Convertit volucres in sua verba pias.
Ossa tegit tumulus; tumulus pro corpore parvus:
Quo lapis exiguus par sibi carmen habet.
Colligor ex ipso dominæ placuisse sepulcro.
Ora fuere mihi plus ave docta loqui.

ELEGIA VII.

ERgo ego sufficiam reus in nova crimina semper?
Ut vincam, toties dimicuisse piget.
Sive ego marmorei respexi summa theatri;
Eligis e multis, unde dolere velis.
Candida seu tacito me vidit femina vultu;
In vultu tacitas arguis esse notas.
Si quam laudavi; miseros petis ungue capillos:
Si culpo; crimen dissimulare putas.
Sive bonus color est, in te quoque frigidus esse;
Seu malus, alterius dicor amore mori.
Atque ego peccati vellem mihi conscius essem.
Æquo animo pœnam, qui meruere, ferunt.

Nunc temere insimulas: credendoque omnia frustra;
Ipsa vetas iram pondus habere tuam.
Adspice, ut auritus miserandæ sortis asellus,
Assiduo domitus verbere lentus eat.
Ecce, novum crimen, sollers ornare Cypassis
Objicitur dominæ contemerasse torum.
Dî melius, quam me, si sit peccasse libido,
Sordida contemtæ sortis amica juvet!
Quis Veneris famulæ connubia liber inire,
Tergaque complecti verbere secta velit?
Adde, quod ornandis illa est operata capillis;
Et tibi per doctas grata ministra manus.
Scilicet ancillam, quæ tam tibi fida, rogarem?
Quid? nisi ut indicio juncta repulsa foret?
Per Venerem juro, puerique volatilis arcus,
Me non admissi criminis esse reum.

ELEGIA VIII.

Ponendis in mille modos perfecta capillis,
Comere sed solas digna, Cypassi, Deas;
Et mihi jucundo non rustica cognita furto;
Apta quidem dominæ, sed magis apta mihi;
Quis fuit inter nos sociati corporis index?
Sensit concubitus unde Corinna tuos?
Num tamen erubui, num, verbo lapsus in ullo,

Furtivæ Veneris conscia signa dedi?
Quid? quod in ancilla si quis delinquere posset,
Illum ego contendi mente carere bona?
Thessalus ancillæ facie Briseidos arsit:
Serva Mycenæo Phœbas amata duci.
Non ego Tantalide major, nec major Achille.
Quod decuit Reges, cur mihi turpe putem?
Ut tamen iratos in te defixit ocellos,
Vidi te totis erubuisse genis.
At quanto, si forte refers, præsentior ipse,
Per Veneris feci numina magna fidem?
Tu Dea, tu jubeas animi perjuria puri
Carpathium tepidos per mare ferre Notos.
Pro quibus officiis pretium mihi dulce repende,
Concubitus hodie, fusca Cypassi, tuos.
Quid renuis, fingisque novos, ingrata, timores?
Unum est e dominis emeruisse satis.
Quod si stulta negas, index anteacta fatebor;
Et veniam culpæ proditor ipse meæ.
Quoque loco tecum fuerim, quotiesque, Cypassi,
Narrabo dominæ, quotque quibusque modis.

ELEGIA IX.

O Numquam pro me satis indignate Cupido,
O in corde meo desidiose puer!
Quid me, qui miles numquam tua signa reliqui,
Lædis? & in castris vulneror ipse meis?
Cur tua fax urit, figit tuus arcus amicos?
Gloria pugnantes vincere major erat.
Quid? non Hæmonius, quem cuspide perculit, heros
Confossum medica postmodo juvit ope?
Venator sequitur fugientia, capta relinquit:
Semper & inventis ulteriora petit.
Nos tua sentimus, populus tibi deditus, arma:
Pigra reluctanti cessat in hoste manus.
Quid juvat in nudis hamata retundere tela
Ossibus? ossa mihi nuda relinquit amor.
Tot sine amore viri, tot sunt sine amore puellæ.
Hinc tibi cum magna laude triumphus eat.
Roma, nisi immensum vires promôsset in orbem,
Stramineis esset nunc quoque densa casis.
Fessus in acceptos miles deducitur agros:
Mittitur in saltus carcere liber equus:
Longaque subductam celant navalia pinum:
Tutaque deposito poscitur ense rudis.
Me quoque, qui toties merui sub amore puellæ,
Defunctum placide vivere tempus erat.

Vive, Deus, posito, si quis mihi dicat, amore;
 Deprecer. usque adeo dulce puella malum est.
Cum bene pertæsum est, animoque relanguit ardor,
 Nescio quo miseræ turbine mentis agor.
Ut rapit in præceps dominum, spumantia frustra
 Frena retentantem, durior oris equus:
Ut subitus, prope jam prensa tellure, carinam
 Tangentem portus ventus in alta rapit:
Sic me sæpe refert incerta Cupidinis aura;
 Notaque purpureus tela resumit Amor.
Fige, puer; positis nudus tibi præbeor armis.
 Hic tibi sint vires: hic tua dextra facit.
Huc, tamquam jussæ, veniunt jam sponte sagittæ.
 Vix illis præ me nota pharetra sua est.
Infelix, tota quicumque quiescere nocte
 Sustinet, & somnos præmia magna vocat.
Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
 Longa quiescendi tempora fata dabunt.
Me modo decipiant voces fallacis amicæ:
 Sperando certe gaudia magna feram.
Et modo blanditias dicat; modo jurgia quærat.
 Sæpe fruar domina; sæpe repulsus eam.
Quod dubius Mars est, per te, privigne Cupido, est:
 Et movet exemplo vitricus arma tuo.
Tu levis es, multoque tuis ventosior alis:
 Gaudiaque ambigua dasque negasque fide.
Si tamen exaudis, pulchra cum Matre, rogantem,

Indeserta meo pectore regna tene.
Accedant regno, nimium vaga turba, puellæ.
Ambobus populis sic venerandus eris.

ELEGIA X.

Tu mihi, tu certe, (memini) Græcine, negabas,
Uno posse aliquem tempore amare duas.
Per te ego decipior: per te deprensus inermis,
Ecce duas uno tempore turpis amo.
Utraque formosa est: operosæ cultibus ambæ:
Artibus, in dubio est, hæc sit, an illa, prior.
Pulchrior hac illa est: hæc est quoque pulchrior illa:
Et magis hæc nobis, & magis illa placet.
Errant, ut ventis discordibus acta faselos,
Dividuumque tenent alter & alter amor.
Quid geminas, Erycina, meos sine fine dolores?
Nonne erat in curas una puella satis?
Quid folia arboribus, quid pleno sidera cœlo,
In freta collectas alta quid addis aquas?
Sed tamen hoc melius, quam si sine amore jacerem.
Hostibus eveniat vita severa meis.
Hostibus eveniat viduo dormire cubili,
Et medio laxe ponere membra toro.
At mihi sævus amor somnos abrumpat inertes;
Simque mei lecti non ego solus onus.

Me mea disperdat, nullo prohibente, puella,
Si satis una potest: si minus una, duæ.
Sufficiant graciles, sed non sine viribus, artus:
Pondere, non nervis, corpora nostra carent.
Et lateri dabit in vires alimenta voluptas.
Decepta est opera nulla puella mea.
Sæpe ego, lascivæ consumto tempore noctis,
Utilis, & forti corpore mane fui.
Felix, quem Veneris certamina mutua rumpunt!
Dî faciant, leti caussa sit ista mei!
Induat adversis contraria pectora telis
Miles, & æternum sanguine nomen emat.
Quærat avarus opes; & quæ lassarit arando
Æquora, perjuro naufragus ore bibat.
At mihi contingat Veneris languescere motu;
Cum moriar, medium solvar & inter opus.
Atque aliquis, nostro lacrimans in funere, dicat,
Conveniens vitæ mors fuit ista suæ.

ELEGIA XI.

PRima malas docuit, mirantibus æquoris undis,
Peliaco pinus vertice cæsa vias:
Quæ concurrentes inter temeraria cautes
Conspicuam fulvo vellere vexit ovem.
O utinam, remo ne quis freta longa moveret,

Argo funestas pressa bibisset aquas!
Ecce fugit notumque torum sociosque Penates;
Fallacesque vias ire Corinna parat.
Quid tibi (me miserum!) Zephyros Eurosque timebo,
Et gelidum Borean, egelidumque Notum?
Non illic urbes, non tu mirabere silvas;
Una est injusti cærula forma maris.
Nec medius tenues conchas, pictosve lapillos,
Pontus habet: bibuli litoris illa mora est.
Litora marmoreis pedibus signanda, puellæ.
Hactenus est tutum: cetera cæca via est.
Et vobis alii ventorum prœlia narrent;
Quas Scylla infestet, quasve Charybdis aquas:
Et quibus emineant violenta Ceraunia saxis:
Quo lateant Syrtes, quove Malea sinu.
Hæc alii referant. at vos, quod quisque loquentur,
Credite: credenti nulla procella nocet.
Sero respicitur tellus, ubi fune soluto
Currit in immensum panda carina salum.
Navita sollicitus quâ ventos horret iniquos,
Et prope tam letum, quam prope cernit aquam.
Quid? si concussas Triton exasperat undas?
Quam tibi nunc toto nullus in ore color!
Tum generosa voces fecundæ sidera Ledæ:
Et, Felix, dicas, quam sua terra tenet!
Tutius est fovisse torum; legisse libellos;
Threiciam digitis increpuisse lyram.

At,

At, si vana ferunt volucres mea dicta procellæ,
  Æqua tamen puppi sit Galatea tuæ.
Vestrum crimen erit talis jactura puellæ,
  Nereïdesque Deæ, Nereïdumque pater.
Vade memor nostri, vento reditura secundo;
  Impleat illa tuos fortior aura sinus.
Tum mare in hæc magnus proclinet litora Nereus:
  Huc venti spirent; huc agat æstus aquas.
Ipsa roges, Zephyri veniant in lintea pleni:
  Ipsa tua moveas turgida vela manu.
Primus ego adspiciam notam de litore pinum;
  Et dicam, Nostros advehit illa Deos:
Excipiamque humeris, & multa sine ordine carpam
  Oscula: pro reditu victima vota cadet.
Inque tori formam molles sternentur arenæ:
  Et tumulus mensæ quilibet instar erit.
Illic adposito narrabis multa Lyæo,
  Pene sit ut mediis obruta navis aquis:
Dumque ad me properas, nec iniquæ tempora noctis,
  Nec te præcipites extimuisse Notos.
Omnia pro veris credam, sint ficta licebit.
  Cur ego non votis blandiar ipse meis?
Hæc mihi quamprimum cœlo nitidissimus alto
  Lucifer admisso tempora portet equo.

ELEGIA XII.

ITE triumphales circum mea tempora lauri.
Vicimus. in nostro est ecce Corinna sinu;
Quam vir, quam custos, quam janua firma (tot hostes!)
Servabant, ne qua posset ab arte capi.
Hæc est præcipuo victoria digna triumpho;
In qua, quæcumque est, sanguine præda caret.
Non humiles muri, non parvis oppida fossis
Cincta, sed est ductu capta puella meo.
Pergama cum caderent, bello superata bilustri,
Ex tot, in Atrida pars quota laudis erat?
At mea seposita est, & ab omni milite dissors
Gloria: nec titulum muneris alter habet.
Me duce ad hanc voti finem, me milite veni;
Ipse eques, ipse pedes, signifer ipse fui.
Nec casum fortuna meis immiscuit actis.
Huc ades, o cura parte Triumphe mea.
Nec belli nova caussa mei. nisi rapta fuisset
Tyndaris, Europæ pax Asiæque foret.
Femina silvestres Lapithas, populumque bimembrem
Turpiter adposito vertit in arma mero.
Femina Trojanos iterum fera bella movere
Impulit in regno, juste Latine, tuo.
Femina Romanis, etiam nunc Urbe recenti,
Immisit soceros, armaque sæva dedit.

Vidi ego pro nivea pugnantes conjuge tauros;
  Spectatrix animos ipsa juvenca dabat.
Me quoque cum multis, sed me sine cæde, Cupido
  Jussit militiæ signa movere suæ.

ELEGIA XIII.

DUM labefactat onus gravidi temeraria ventris,
  In dubio vitæ lassa Corinna jacet.
Illa quidem, clam me tantum molita pericli,
  Ira digna mea: sed cadit ira metu.
Sed tamen aut ex me conceperat; aut ego credo.
  Est mihi pro facto sæpe, quod esse potest.
Isi, Parætonium, genialiaque arva Canopi
  Quæ colis, & Memphin, palmiferamque Pharon,
Quaque celer Nilus, lato delapsus ab alveo,
  Per septem portus in maris exit aquas;
Per tua sistra precor, per Anubidis ora verendi;
  Sic tua sacra pius semper Osiris amet,
Pigraque labatur circa donaria serpens,
  Et comes in pompam corniger Apis eat:
Huc adhibe vultus, & in una parce duobus;
  Nam vitam dominæ tu dabis, illa mihi.
Sæpe tibi sedit certis operata diebus,
  Quâ cingit lauros Gallica turma tuas.
Tuque laborantes utero miserata puellas,

Quarum tarda latens corpora tendit onus;
Lenis ades, precibusque meis fave, Ilithya.
Digna est, quam jubeas muneris esse tui.
Ipse ego tura dabo fumosis candidus aris:
Ipse feram ante tuos munera vota pedes.
Adjiciam titulum, Servata Naso Corinna.
Tu modo fac titulo muneribusque locum.
Si tamen in tanto fas est monuisse timore;
Hac tibi sit pugna dimicuisse satis.

ELEGIA XIV.

Quid juvat immunes belli cessare puellas,
Nec fera peltatas agmina velle sequi;
Si sine Marte suis patiuntur vulnera telis,
Et cæcas armant in sua fata manus?
Quæ prima instituit teneros convellere fœtus,
Militia fuerat digna perire sua.
Scilicet, ut careat rugarum crimine venter,
Sternatur pugnæ tristis arena tuæ.
Si mos antiquis placuisset matribus idem,
Gens hominum vitio deperitura fuit:
Quique iterum generis jaceret primordia nostri
In vacuo lapides orbe, parandus erat.
Quis Priami fregisset opes, si numen aquarum
Justa recusasset pondera ferre Thetis?

Ilia si tumido geminos in ventre necasset,
Casurus dominæ conditor Urbis erat.
Si Venus Ænean gravida temerasset in alvo,
Cæsaribus tellus orba futura fuit.
Tu quoque, cum posses nasci, formosa, perîsses;
Tentasset, quod tu, si tua mater opus.
Ipse ego, cum fuerim melius periturus amando,
Vidissem nullos, matre necante, dies.
Quid plenam fraudas vitem crescentibus uvis;
Pomaque crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluant matura sua. sine crescere nata.
Est pretium parvæ non leve vita moræ.
Vestra quid effoditis subjectis viscera telis,
Et nondum natis dira venena datis?
Colchida respersam puerorum sanguine culpant,
Aque sua cæsum matre queruntur Ityn.
Utraque sæva parens: sed tristibus utraque caussis
Jactura socii sanguinis ulta virum.
Dicite, quis Tereus, quis vos irritet Iason
Figere sollicita corpora vestra manu?
Hoc neque in Armeniis tigres fecere latebris:
Perdere nec fœtus ausa leæna suos.
At teneræ faciunt, sed non impune, puellæ.
Sæpe, suos utero quæ necat, ipsa perit:
Ipsa perit, ferturque toro resoluta capillos:
Et clamant, Merito, qui modo cumque vident.
Ista sed æthereas vanescant dicta per auras:

Et sint ominibus pondera nulla meis.
Dî faciles, peccasse semel concedite tuto:
Id satis est. pœnam culpa secunda ferat.

ELEGIA XV.

ANnule, formosæ digitum vincture puellæ,
In quo censendum nil, nisi dantis amor;
Munus eas gratum. te læta mente receptum
Protinus articulis induat illa suis.
Tam bene convenias, quam mecum convenit illi;
Et digitum justo commodus orbe teras.
Felix, a domina tractaberis, annule, nostra.
Invideo donis jam miser ipse meis.
O utinam fieri subito mea munera possim
Artibus Ææis, Carpathiive senis!
Tunc ego te dominæ cupiam tetigisse papillas,
Et lævam tunicis inseruisse manum.
Elabar digito, quamvis angustus & hærens;
Inque sinum mira laxus ab arte cadam.
Idem ego, ut arcanas possim signare tabellas,
Neve tenax ceram siccave gemma trahat,
Humida formosæ tangam prius ora puellæ.
Tantum ne signem scripta dolenda mihi.
Si dabor, ut condar loculis; exire negabo,
Adstringens digitos orbe minore tuos.

Non ego dedecori tibi sim, mea vita, futurus,
  Quodve tener digitus ferre recuset, onus.
Me gere, cum calidis perfunderis imbribus artus:
  Damnaque sub gemma perfer euntis aquæ.
Sed puto te nuda mea membra libidine surgent,
  Et peragam partes annulus ille viri.
Irrita quid voveo? parvum proficiscere munus.
  Illa datam tecum sentiat esse fidem.

ELEGIA XVI.

PArs me Sulmo tenet Peligni tertia ruris;
  Parva, sed irriguis ora salubris aquis.
Sol licet admoto tellurem sidere findat,
  Et micet Icarii stella proterva canis;
Arva pererrantur Peligna liquentibus undis,
  Et viret in tenero fertilis herba solo.
Terra ferax Cereris, multoque feracior uvæ:
  Dat quoque bacciferam Pallada gratus ager:
Perque resurgentes rivis labentibus herbas
  Gramineus madidam cespes obumbrat humum.
At meus ignis abest. verbo peccavimus uno;
  Quæ movet ardores, est procul; ignis adest.
Non ego, si medius Polluce & Castore ponar,
  In cœli sine te parte fuisse velim.
Solliciti jaceant, terraque premantur iniqua,

In longas orbem qui secuere vias.
Aut juvenum comites jussissent ire puellas,
Si fuit in longas terra secanda vias.
Tum mihi, si premerem ventosas horridus Alpes,
(Dummodo cum domina) molle fuisset iter.
Cum domina Libycas ausim perrumpere Syrtes,
Et dare non æquis vela ferenda Notis.
Non, quæ virgineo portenta sub inguine latrant,
Nec timeam vestros, curva Malea, sinus:
Non quâ, submersis ratibus saturata, Charybdis
Fundit, & effusas ore resorbet aquas.
Quod si Neptunum ventosa potentia vincit,
Et subventuros auferet unda Deos;
Tu nostris niveos humeris impone lacertos.
Corpore nos facili dulce feremus onus.
Sæpe petens Hero juvenis tranaverat undas.
Tunc quoque tranasset; sed via cæca fuit.
At sine te, quamvis operosi vitibus agri
Me teneant, quamvis amnibus arva natent,
Et vocet in rivos parentem rusticus undam,
Frigidaque arboreas mulceat aura comas;
Non ego Pelignos videor celebrare salubres,
Non ego natalem, rura paterna, locum;
Sed Scythiam, Cilicasque feros, viridesque Britannos,
Quæque Prometheo saxa cruore rubent.
Ulmus amat vitem, vitis non deserit ulmum.
Separor a domina cur ego sæpe mea?

At mihi te comitem juraras usque futuram,
Per me, perque oculos, sidera nostra, tuos.
Verba puellarum, foliis leviora caducis,
Irrita, quo visum est, ventus & unda ferunt.
Si qua mei tamen est in te pia cura relicti,
Incipe pollicitis addere facta tuis:
Parvaque quamprimum rapientibus esseda mannis,
Ipsa per admissas concute lora jubas.
At vos, quà veniet, tumidi subsidite montes:
Et faciles curvis vallibus este viæ.

ELEGIA XVII.

Si quis erit, qui turpe putet servire puellæ;
Illo convincar judice turpis ego.
Sim licet infamis; dum me moderatius urat,
Quæ Paphon, & fluctu pulsa Cythera tenet.
Atque utinam dominæ miti quoque præda fuissem;
Formosæ quoniam præda futurus eram.
Dat facies animos. facie violenta Corinna est;
(Me miserum! cur est tam bene nota sibi?)
Scilicet a speculi sumuntur imagine fastus;
Nec nisi compositam se prius illa videt.
Non tibi si facies nimium dat in omnia regni,
(O facies oculos nata tenere meos!)
Collatum idcirco tibi me contemnere debes.

Aptari magnis inferiora licet.
Creditur & Nymphe, mortalis amore, Calypso,
Capta, reluctantem detinuisse virum.
Creditur æquoream Phthio Nereida Regi,
Egeriam justo concubuisse Numæ,
Volcano Venerem: quamvis, incude relicta,
Turpiter obliquo claudicet ille pede.
Carminis hoc ipsum genus impar: sed tamen apte
Jungitur herous cum breviore modo.
Tu quoque me, mea lux, in quaslibet accipe leges.
Te deceat medio jura dedisse toro.
Non tibi crimen ero, nec quo lætere remoto.
Non erit hic nobis inficiandus amor.
Sint tibi pro magno felicia carmina censu:
Et multæ per me nomen habere volunt.
Novi aliquam, quæ se circumferat esse Corinnam.
Ut fiat, quid non illa dedisse velit?
Sed neque diversi ripa labuntur eadem
Frigidus Eurotas, populiferque Padus:
Nec, nisi tu, nostris cantabitur ulla libellis.
Ingenio caussas tu dabis una meo.

ELEGIA XVIII.

Carmen ad iratum dum tu perducis Achillen,
Primaque juratis induis arma viris;

Nos, Macer, ignavæ Veneris cessamus in umbra:
Et tener ausuros grandia frangit Amor.
Sæpe meæ, Tandem, dixi, discede, puellæ:
In gremio sedit protinus illa meo.
Sæpe, Pudet, dixi. lacrimis vix illa retentis,
Me miseram! jam te, dixit, amare pudet?
Implicuitque suos circum mea colla lacertos:
Et, quæ me perdunt, oscula mille dedit.
Vincor; & ingenium sumtis revocatur ab armis:
Resque domi gestas, & mea bella, cano.
Sceptra tamen sumsi; curaque Tragœdia nostra
Crevit: & huic operi quamlibet aptus eram.
Risit Amor pallamque meam, pictosque cothurnos,
Sceptraque privata tam bene sumta manu.
Hinc quoque me dominæ numen deduxit iniquæ:
Deque cothurnato vate triumphat Amor.
Quod licet, aut Artes teneri profitemur Amoris:
(Hei mihi! præceptis urgeor ipse meis.)
Aut, quod Penelopes verbis reddatur Ulixi,
Scribimus: aut lacrimas, Phylli relicta, tuas:
Quod Paris, & Macareus, & quod male gratus Iason,
Hippolytique parens, Hippolytusque legant:
Quodque tenens strictum Dido miserabilis ensem
Dicat, & Æoliæ Lesbis amica lyræ.
Quam celer e toto rediit meus orbe Sabinus,
Scriptaque diversis retulit ille locis!
Candida Penelope signum cognovit Ulixis:

Legit ab Hippolyto scripta noverca suo.
Jam pius Æneas miseræ rescripsit Elissæ:
Quodque legat Phyllis, si modo vivit, habet.
Tristis ad Hypsipylen ab Iasone litera venit:
Det votam Phœbo Lesbis amata lyram.
Nec tibi (quâ tutum vati, Macer, arma canenti)
Aureus in medio Marte tacetur Amor.
Et Paris est illic, & adultera nobile crimen;
Et comes extincto Laodamia viro.
Si bene te novi; non bella libentius istis
Dicis: & a vestris in mea castra redis.

ELEGIA XIX.

Si tibi non opus est servata, stulte, puella;
At mihi fac serves: quo magis ipse velim.
Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit.
Ferreus est, si quis, quod sinit alter, amat.
Speremus pariter, pariter metuamus amantes;
Et faciat voto rara repulsa locum.
Quo mihi fortunam, quæ numquam fallere curet?
Nil ego, quod nullo tempore lædat, amo.
Viderat hoc in me vitium versuta Corinna;
Quaque capi possem, callida norat opem.
Ah quoties sani capitis mentita dolores,
Cunctantem tardo jussit abire pede!

Ah quoties finxit culpam, quantumque libebat,
Insontis speciem præbuit esse, nocens!
Sic ubi vexarat, tepidosque refoverat ignes,
Rursus erat votis comis & apta meis.
Quas mihi blanditias, quam dulcia verba parabat!
Oscula (Dî magni) qualia, quotque dabat!
Tu quoque, quæ nostros rapuisti nuper ocellos,
Sæpe time insidias, sæpe rogata nega:
Et sine me, ante tuos projectum in limine postes,
Longa pruinosa frigora nocte pati.
Sic mihi durat amor, longosque adolescit in usus:
Hoc juvat: hæc animi sunt alimenta mei.
Pinguis amor, nimiumque patens, in tædia nobis
Vertitur; & stomacho, dulcis ut esca, nocet.
Si numquam Danaen habuisset aenea turris,
Non esset Danae de Jove facta parens.
Dum servat Juno sinuatam cornibus Io,
Facta est, quam fuerat, gratior illa Jovi.
Quod licet & facile est, quisquis cupit arbore frondes
Carpat, & e magno flumine sumat aquam.
Si qua volet regnare diu, deludat amantem.
Hei mihi, quod monitis torqueor ipse meis!
Cuilibet eveniat, nocet indulgentia nobis.
Quod sequitur, fugio: quod fugit, usque sequor.
At tu, formosæ nimium secure puellæ,
Incipe jam prima claudere nocte domum.
Incipe, quis toties furtim tua limina pulset,

Quærere: quid latrent nocte silente canes:
Quo ferat, aut referat sollers ancilla tabellas:
Cur toties vacuo secubet ipsa toro.
Mordeat ista tuas aliquando cura medullas:
Daque locum nostris materiamque dolis.
Ille potest vacuo furari litore arenas,
Uxorem stulti si quis amare potest.
Jamque ego præmoneo; nisi tu servare puellam
Incipis, incipiet desinere esse mea.
Multa diuque tuli: speravi sæpe futurum,
Cum bene servâsses, ut bene verba darem.
Lentus es, & pateris nulli patienda marito;
At mihi concessi finis amoris erit.
Scilicet infelix numquam prohibebor adire?
Nox mihi sub nullo vindice semper erit?
Nil metuam? per nulla traham suspiria somnos?
Nil facies, cur te jure perîsse velim?
Quid mihi cum facili, quid cum lenone marito?
Corrumpis vitio gaudia nostra tuo.
Quin alium, quem tanta juvet patientia, quæris?
Me tibi rivalem si juvat esse, veta.

P. OVIDII NASONIS

AMORUM

LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

STat vetus, & multos incædua silva per annos.
  Credibile est illi numen inesse loco.
Fons sacer in medio, speluncaque pumice pendens:
  Et latere ex omni dulce queruntur aves.
Hic ego dum spatior tectus nemoralibus umbris,
  Quod mea, quærebam, Musa moveret opus.
Venit odoratos Elegeia nexa capillos:
  Et, puto, pes illi longior alter erat.
Forma decens, vestis tenuissima, cultus amantis:
  In pedibus vitium caussa decoris erat.
Venit & ingenti violenta Tragœdia passu.
  Fronte comæ torva, palla jacebat humi.
Læva manus sceptrum late regale tenebat:

Lydius alta pedum vincla cothurnus erat.
Et prior, Ecquis erit, dixit, tibi finis amandi?
O argumenti lente Poeta tui!
Nequitiam vinosa tuam convivia narrant,
Narrant in multas compita secta vias.
Sæpe aliquis digito vatem designat euntem;
Atque ait, Hic, hic est, quem ferus urit Amor.
Fabula (nec sentis) tota jactaris in Urbe,
Dum tua præterito facta pudore refers.
Tempus erat thyrso pulsum graviore moveri.
Cessatum satis est: incipe majus opus.
Materia premis ingenium. cane facta virorum:
Hæc animo, dices, area digna meo est.
Quod teneræ cantent, lusit tua Musa, puellæ;
Primaque per numeros acta juventa suos.
Nunc habeam per te Romana Tragœdia nomen.
Implebit leges spiritus iste meas.
Hactenus: & movit pictis innixa cothurnis
Densum cæsarie terque quaterque caput.
Altera (si memini) limis subrisit ocellis.
Fallor, an in dextra myrtea virga fuit?
Quid gravibus verbis, animosa Tragœdia, dixit,
Me premis? an numquam non gravis esse potes?
Imparibus tamen es numeris dignata moveri.
In me pugnasti versibus usa meis.
Non ego contulerim sublimia carmina nostris;
Obruit exiguas regia vestra fores.

Sum levis; & mecum levis est, mea cura, Cupido.
Non sum materia fortior ipsa mea.
Rustica fit sine me lascivi mater Amoris;
Huic ego proveni lena, comesque Deæ.
Quam tu non poteris duro reserare cothurno,
Hæc est blanditiis janua laxa meis.
Et tamen emerui plus, quam tu, posse, ferendo
Multa, supercilio non patienda tuo.
Per me decepto didicit custode Corinna
Liminis adstricti sollicitare fidem;
Delabique toro tunica velata recincta;
Atque impercussos nocte movere pedes.
Vel quoties foribus duris incisa pependi,
Non verita a populo prætereunte legi!
Quin ego me memini, dum custos sævus abiret,
Ancillæ missam delituisse sinu.
Quid? cum me munus natali mittis? at illa
Rumpit, & adposita barbara mersit aqua?
Prima tuæ movi felicia semina mentis.
Munus habet, quod te jam petit, ista meum.
Desierant; cœpi: Per vos utramque rogamus,
In vacuas aures verba timentis eant.
Altera me sceptro decoras, altoque cothurno;
(Jam nunc contacto magnus in ore sonor)
Altera das nostro victurum nomen amori.
Ergo ades, & longis versibus adde breves.
Exiguum vati concede, Tragœdia, tempus.

Tu labor æternus: quod petit illa, breve est.
Mota dedit veniam. teneri properentur amores,
Dum vacat; a tergo grandius urget opus.

ELEGIA II.

NON ego nobilium sedeo studiosus equorum:
Cui tamen ipsa faves, vincat ut ille precor.
Ut loquerer tecum veni, tecumque sederem;
Ne tibi non notus, quem facis, esset amor.
Tu cursus spectas, ego te. spectemus uterque
Quod juvat, atque oculos pascat uterque suos.
O, cuicumque faves, felix agitator equorum!
Ergo illi curæ contigit esse tuæ.
Hoc mihi contingat; sacro de carcere missis
Insistam forti mente vehendus equis.
Et modo lora dabo; modo verbere terga notabo;
Nunc stringam metas interiore rota.
Si mihi currenti fueris conspecta, morabor:
Deque meis manibus lora remissa fluent.
Ah quam pene Pelops Pisæa concidit hasta,
Dum spectat vultus, Hippodamia, tuos!
Nempe favore suæ vicit tamen ille puellæ.
Vincamus dominæ quisque favore suæ.
Quid frustra refugis? cogit nos linea jungi.
Hæc in lege loci commoda Circus habet.

Tu tamen, a dextra quicumque es, parce puellæ.
Contactu lateris læditur ista tui.
Tu quoque, qui spectas post nos, tua contrahe crura,
Si pudor est, rigido nec preme terga genu.
Sed nimium demissa jacent tibi pallia terræ.
Collige; vel digitis en ego tollo meis.
Invida vestis eras, quæ tam bona crura tegebas:
Quoque magis spectes, Invida vestis eras.
Talia Milanion Atalantes crura fugacis
Optavit manibus sustinuisse suis.
Talia succinctæ pinguntur crura Dianæ,
Cum sequitur fortes, fortior ipsa, feras.
His ego non visis arsi. quid fiet ab istis?
In flammam flammas, in mare fundis aquas.
Suspicor ex istis & cetera posse placere,
Quæ bene sub tenui condita veste latent.
Vis tamen interea faciles arcessere ventos,
Quos faciat nostra mota tabella manu?
An magis hic meus est animi, non aeris, æstus,
Captaque femineus pectora torret amor?
Dum loquor, alba nigro sparsa est tibi pulvere vestis.
Sordide de niveo corpore pulvis abi.
Sed jam pompa venit. linguis animisque favete.
Tempus adest plausûs: aurea pompa venit.
Prima loco fertur passis Victoria pennis:
Huc ades; & meus hic fac, Dea, vincat amor.
Plaudite Neptuno, nimium qui creditis undis.

Nil mihi cum pelago: me mea terra capit.
Plaude tuo, miles, Marti: nos odimus arma.
Pax juvat, & media Pace repertus Amor.
Auguribus Phœbus, Phœbe venantibus adsit:
Artifices in te verte, Minerva, manus.
Ruricolæ Cereri, teneroque adsurgite Baccho:
Pollucem pugiles, Castora placet eques.
Nos tibi, blanda Venus, puerisque potentibus arcu
Plaudimus; inceptis adnue, Diva, meis.
Daque novæ mentem dominæ, patiatur amari.
Adnuit; & motu signa secunda dedit.
Quod Dea promisit, promittas ipsa rogamus:
Pace loquar Veneris: tu Dea major eris.
Per tibi tot juro testes, pompamque Deorum,
Te dominam nobis tempus in omne peti.
Sed pendent tibi crura: potes, si forte juvabit,
Cancellis primos inseruisse pedes.
Maxima jam vacuo Prætor spectacula Circo,
Quadrijuges æquo carcere misit equos.
Cui studeas video: vincet cuicumque favebis.
Quid cupias ipsi scire videntur equi.
Me miserum! metam spatioso circuit orbe.
Quid facis? admoto proximus axe subit.
Quid facis, infelix? perdis bona vota puellæ.
Tende precor valida lora sinistra manu.
Favimus ignavo. sed enim revocate, Quirites;
Et date jactatis undique signa togis.

En revocant. at, ne turbet toga mota capillos,
In nostros abdas te licet usque sinus.
Jamque patent iterum reserato carcere postes.
Evolat admissis discolor agmen equis.
Nunc saltem supera, spatioque insurge patenti.
Sint mea, sint dominæ fac rata vota meæ.
Sunt dominæ rata vota meæ: mea vota supersunt.
Ille tenet palmam: palma petenda mihi est.
Risit, & argutis quiddam promisit ocellis.
Hoc satis hic. alio cetera redde loco.

ELEGIA III.

Esse Deos, i, crede. fidem jurata fefellit:
Et facies illi, quæ fuit ante, manet.
Quam longos habuit nondum jurata capillos,
Tam longos, postquam numina lusit, habet.
Candida candorem roseo suffusa rubore
Ante stetit: niveo lucet in ore rubor.
Pes erat exiguus: pedis est aptissima forma.
Longa decensque fuit: longa decensque manet.
Argutos habuit, radiant ut sidus, ocellos;
Per quos mentita est perfida sæpe mihi.
Scilicet æterno falsum jurare puellis
Dî quoque concedunt; formaque numen habet.
Perque suos illam nuper jurasse recordor,

Perque meos oculos; & doluere mei.
Dicite, Dî; si vos impune fefellerit illa,
Alterius meritis cur ego damna tuli?
At non invidiæ vobis Cepheia virgo est,
Pro male formosa jussa parente mori.
Non satis est, quod vos habui sine pondere testes,
Et mecum lusos ridet inulta Deos:
Ut sua per nostram redimat perjuria pœnam,
Victima deceptus decipientis ero?
Aut sine re nomen Deus est, frustraque timetur;
Et stulta populos credulitate movet:
Aut, si quis Deus est, teneras amat ille puellas;
Et nimium solas omnia posse jubet.
Nobis fatifero Mavors adcingitur ense;
Nos petit invicta Palladis hasta manu.
Nobis flexibiles curvantur Apollinis arcus:
In nos alta Jovis dextera fulmen habet.
Formosas Superi metuunt offendere læsi:
Atque ultro, quæ se non timuere, timent.
Et quisquam pia tura focis imponere curet?
Certe plus animi debet inesse viris.
Juppiter igne suo lucos jaculatur & arces.
Missaque perjuras tela ferire vetat.
Tot meruere peti. Semele miserabilis arsit:
Officio est illi pœna reperta suo.
At si venturo se subduxisset amanti,
Non pater in Baccho matris haberet onus.

Quid queror, & toti facio convicia cœlo?
Dî quoque habent oculos: Dî quoque pectus habent.
Si Deus ipse forem, numen sine fraude liceret
Femina mendaci falleret ore meum.
Ipse ego jurarem verum jurare puellas;
Et non de tetricis dicerer esse Deus.
Tu tamen illorum moderatius utere dono:
Aut oculis certe parce, puella, meis.

ELEGIA IV.

Dure vir, imposito teneræ custode puellæ,
Nil agis. ingenio quæque tuenda suo.
Si qua metu demto casta est, ea denique casta est:
Quæ, quia non liceat, non facit, illa facit.
Ut jam servaris bene corpus, adultera mens est:
Nec custodiri, ni velit, illa potest.
Nec mentem servare potes, licet omnia claudas.
Omnibus occlusis intus adulter erit.
Cui peccare licet, peccat minus. ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Desine (crede mihi) vitia irritare vetando:
Obsequio vincas aptius illa tuo.
Vidi ego nuper equum, contra sua vincla tenacem,
Ore reluctanti fulminis ire modo.
Constitit, ut primum concessas sensit habenas,

Frenaque in effusa laxa jacere juba.
Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.
Sic interdictis imminet æger aquis.
Centum fronte oculos, centum cervice gerebat
Argus: & hos unus sæpe fefellit Amor.
In thalamum Danae saxo ferroque perennem
Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.
Penelope mansit, quamvis custode carebat,
Inter tot juvenes intemerata procos.
Quidquid servatur, cupimus magis: ipsaque furem
Cura vocat. pauci, quod sinit alter, amant.
Nec facie placet illa sua, sed amore mariti.
Nescio quid, quod te ceperit, esse putant.
Non proba sit, quam vir servat, sed adultera. cara est;
Ipse timor pretium corpore majus habet.
Indignere licet; juvat inconcessa voluptas.
Sola placet, Timeo, dicere si qua potest.
Nec tamen ingenuam jus est servare puellam.
Hic metus externæ corpora gentis agat.
Scilicet ut possit custos, Ego, dicere, feci,
In laudem servi casta sit illa tui.
Rusticus est nimium, quem lædit adultera conjux;
Et notos mores non satis Urbis habet:
In qua Martigenæ non sunt sine crimine nati
Romulus Iliades, Iliadesque Remus.
Quo tibi formosam, si non nisi casta placebat?
Non possunt ullis ista coire modis.

Si sapis, indulge dominæ; vultusque severos
Exsue: nec rigidi jura tuere viri.
Et cole, quos dederit (multos dabit) uxor amicos.
Gratia sic minimo magna labore venit.
Sic poteris juvenum convivia semper inire;
Et, quæ non dederis, multa videre domi.

ELEGIA V.

NOX erat: & somnus lassos submisit ocellos.
Terruerunt animum talia visa meum.
Colle sub aprico celeberrimus ilice lucus
Stabat; & in ramis multa latebat avis.
Area gramineo suberat viridissima prato,
Uvida de guttis lene sonantis aquæ.
Ipse sub arboreis vitabam frondibus æstum;
Fronde sub arborea sed tamen æstus erat.
Ecce, petens variis immixtas floribus herbas,
Constitit ante oculos candida vacca meos.
Candidior nivibus, tunc cum cecidere recentes,
In liquidas nondum quas mora vertit aquas;
Candidior, quod adhuc spumis stridentibus albet,
Et modo siccatam, lacte, relinquit ovem.
Taurus erat comes huic, feliciter ille maritus:
Cumque sua teneram conjuge pressit humum.
Dum jacet, & lente revocatas ruminat herbas,

Atque iterum pasto pascitur ante cibo;
Visus erat, somno vires adimente, ferenti
Cornigerum terræ deposuisse caput.
Huc levibus cornix pennis delapsa per auras
Venit; & in viridi garrula sedit humo.
Terque bovis niveæ petulanti pectora rostro
Fodit; & albentes abstulit ore jubas.
Illa locum taurumque diu cunctata relinquit;
Sed niger in vaccæ pectore livor erat.
Utque procul vidit carpentes pabula tauros;
(Carpebant tauri pabula læta procul)
Illuc se rapuit, gregibusque immiscuit illis;
Et petiit herbæ fertilioris humum.
Dic, age, nocturnæ, quicumque es, imaginis augur,
(Si quid habent veri) visa quid ista ferant.
Sic ego: nocturnæ sic dixit imaginis augur,
Expendens animo singula visa suo:
Quem tu mobilibus foliis vitare volebas,
Sed male vitabas, æstus amoris erat.
Vacca puella tua est. aptus color ille puellæ.
Tu vir, & in vacca compare taurus eras.
Pectora quod rostro cornix fodiebat acuto,
Ingenium dominæ lena movebit anus.
Quod cunctata diu taurum sua vacca reliquit,
Frigidus in viduo destituere toro.
Livor, & adverso maculæ sub pectore nigræ,
Pectus adulterii labe carere negant.

Dixerat interpres. gelido mihi sanguis ab ore
Fugit; & ante oculos nox stetit alta meos.

ELEGIA VI.

AMnis, arundinibus limosas obsite ripas,
Ad dominam propero; siste parumper aquas.
Nec tibi sunt pontes, nec quæ sine remigis ictu
Concava trajecto cymba rudente vehat.
Parvus eras, memini; nec te transire refugi;
Summaque vix talos contigit unda meos.
Nunc ruis opposito nivibus de monte solutis,
Et turpi crassas gurgite volvis aquas.
Quid properasse juvat? quid parca dedisse quieti
Tempora? quid nocti conseruisse diem?
Si tamen hic standum; si non datur artibus ullis
Ulterior nostro ripa premenda pedi.
Nunc ego, quas habuit pennas Danaeius heros,
Terribili densum cum tulit angue caput;
Nunc opto currum, de quo Cerealia primum
Semina venerunt in rude missa solum.
Prodigiosa loquor veterum mendacia vatum;
Nec tulit hæc, nec fert, nec feret ulla dies.
Tu potius, ripis effuse capacibus amnis,
(Sic æternus eas) labere fine tuo.
Non eris invidiæ, torrens, (mihi crede) ferendæ,

Si dicar per te forte retentus amans.
Flumina deberent juvenes in amore juvare:
Flumina senserunt ipsa, quid esset amor.
Inachus in Melie Bithynide pallidus isse
Dicitur, & gelidis incaluisse vadis.
Nondum Troja fuit lustris obsessa duobus,
Cum rapuit vultus, Xanthe, Neæra tuos.
Quid? non Alpheon diversis currere terris
Virginis Arcadiæ certus adegit amor?
Te quoque promissam Xantho, Penee, Creusam
Phthiotum terris occuluisse ferunt.
Quid referam Asopon, quem cepit Martia Thebe,
Natarum Thebe quinque futura parens?
Cornua si tua nuncubi sint, Acheloe, requiram;
Herculis irata fracta querere manu.
Nec tanti Calydon, nec tota Ætolia tanti;
Una tamen tanti Deianira fuit.
Ille fluens dives septena per ostia Nilus,
Qui patriam tantæ tam bene celat aquæ,
Fertur in Evadne collectam Asopide flammam
Vincere gurgitibus non potuisse suis.
Siccus ut amplecti Salmonida posset Enipeus,
Cedere jussit aquam: jussa recessit aqua.
Nec te prætereo, qui, per cava saxa volutans,
Tiburis Argei spumifer arva rigas:
Ilia cui placuit, quamvis erat horrida cultu,
Ungue notata comas, ungue notata genas.

Illa, gemens patruique nefas, delictaque Martis,
Errabat nudo per loca sola pede.
Hanc amnis rapidis animosus vidit ab undis;
Raucaque de mediis sustulit ora vadis:
Atque ita, Quid nostras, inquit, teris anxia ripas,
Ilia, ab Idæo Laomedonte genus?
Quo cultus abiere tui? quid sola vagaris?
Vitta nec evinctas impedit alba comas?
Quid fles, & madidos lacrimis corrumpis ocellos?
Pectoraque insana plangis aperta manu?
Ille habet & silices, & vivum in pectore ferrum,
Qui tenero lacrimas lentus in ore videt.
Ilia, pone metus; tibi regia nostra patebit:
Teque colent amnes; Ilia, pone metus.
Tu centum, aut plures, inter dominabere Nymphas:
Nam centum, aut plures flumina nostra tenent.
Ne me sperne, precor, tantum, Trojana propago:
Munera promissis uberiora feres.
Dixerat: illa, oculos in humum dejecta modestos,
Spargebat tepidos flebilis imbre sinus.
Ter molita fugam, ter ad altas restitit undas,
Currendi vires eripiente metu,
Sera tamen scindens inimico pollice crinem,
Edidit indignos ore tremente sonos:
O utinam mea lecta forent, patrioque sepulcro
Condita, dum poterant virginis ossa legi!
Cur modo Vestalis tædas invitor ad ullas

Turpis, & Iliacis inficianda focis?
Quid moror? en digitis designor adultera vulgi.
Desit famosis, qui notet ora, pudor.
Hactenus; & vestem tumidis prætendit ocellis:
Atque ita se in rapidas perdita misit aquas.
Supposuisse manus ad pectora lubricus amnis
Dicitur; & socii jura dedisse tori.
Te quoque credibile est aliqua caluisse puella:
Sed nemora & silvæ crimina vestra tegunt.
Dum loquor, increvit latis spatiosius undis,
Nec capit admissas alveus altus aquas.
Quid mecum, furiose, tibi? quid mutua differs
Gaudia? quid cœptum, rustice, rumpis iter?
Quid? si legitimum flueres, si nobile flumen?
Si tibi per terras maxima fama foret?
Nomen habes nullum, rivis collecte caducis;
Nec tibi sunt fontes, nec tibi certa domus.
Fontis habes instar pluviamque nivesque solutas;
Quas tibi divitias pigra ministrat hiems.
Aut lutulentus agis brumali tempore cursus:
Aut premis arentem pulverulentus humum.
Quis te tum potuit sitiens haurire viator?
Quis grata dixit voce, Perennis eas?
Damnosus pecori curris, damnosior agris.
Forsitan hæc alios; me mea damna movent.
Huic ego væ demens narrabam fluminum amores?
Jactasse indigno nomina tanta pudet.

Nescio quid spectans, Acheloon & Inachon amnes,
Et potui nomen, Nile, referre tuum.
At tibi pro meritis opto, non candide torrens,
Sint rapidi soles, siccaque semper hiems.

ELEGIA VII.

At non formosa est, at non bene culta puella;
At, puto, non votis sæpe petita meis!
Hanc tamen in nullos tenui male languidus usus,
Sed jacui pigro crimen onusque toro.
Nec potui cupiens, pariter cupiente puella,
Inguinis effœti parte juvante frui.
Illa quidem nostro subjecit eburnea collo
Brachia, Sithonia candidiora nive;
Osculaque inseruit cupidæ luctantia linguæ;
Lascivum femori supposuitque femur;
Et mihi blanditias dixit, Dominumque vocavit:
Et quæ præterea publica verba juvant.
Tacta tamen veluti gelida mea membra cicuta,
Segnia propositum destituere suum.
Truncus iners jacui, species, & inutile pondus:
Nec satis exactum est, corpus an umbra forem.
Quæ mihi ventura est (siquidem ventura) senectus,
Cum desit numeris ipsa juventa suis?
Ah pudet annorum! quo me juvenemque virumque,

Nec juvenem, nec me sensit amica virum.
Sic flammas aditura pias æterna sacerdos
Surgit, & a caro fratre verenda soror.
At nuper bis flava Chlide, ter candida Pitho,
Ter Libas officio continuata meo.
Exigere a nobis angusta nocte Corinnam,
Me memini numeros sustinuisse novem.
Num mea Thessalico languent devota veneno
Corpora? num misero carmen & herba nocent?
Sagave Pœnicea defixit nomina cera,
Et medium tenues in jecur egit acus?
Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam:
Deficiunt læsi carmine fontis aquæ:
Ilicibus glandes, cantataque vitibus uva
Decidit; & nullo poma movente fluunt.
Quid vetat & nervos magicas torpere per artes?
Forsitan impatiens sit latus inde meum.
Huc pudor accessit: facti pudor ipse nocebat:
Ille fuit vitii caussa secunda mei.
At qualem vidi tantum tetigique puellam,
Sic etiam tunica tangitur ipsa sua.
Illius ad tactum Pylius juvenescere possit,
Tithonosque annis fortior esse suis.
Hæc mihi contigerat; sed vir non contigit illi.
Quas nunc concipiam per nova vota preces?
Credo etiam magnos, quo sum tam turpiter usus,
Muneris oblati pœnituisse Deos.

Opta-

Optabam certe recipi; sum nempe receptus:
Oscula ferre; tuli: proximus esse; fui.
Quo mihi fortunæ tantum? quo regna sine usu?
Quid, nisi possedi dives avarus, opes?
Sic aret mediis taciti vulgator in undis;
Pomaque, quæ nullo tempore tangat, habet.
A tenera quisquam sic surgit mane puella,
Protinus ut sanctos possit adire Deos.
Sed non blanda, puto, non optima perdidit in me
Oscula: non omni sollicitavit ope.
Illa graves potuit quercus, adamantaque durum,
Surdaque blanditiis saxa movere suis.
Digna movere fuit certe vivosque virosque;
Sed neque tum vixi, nec vir, ut ante, fui.
Quid juvet, ad surdas si cantet Phemius aures?
Quid miserum Thamyran picta tabella juvet?
At quæ non tacita formavi gaudia mente!
Quos ego non finxi disposuique modos!
Nostra tamen jacuere, velut præmortua, membra
Turpiter, hesterna languidiora rosa.
Quæ nunc ecce rigent intempestiva, valentque:
Nunc opus exposcunt militiamque suam.
Quin istic pudibunda jaces, pars pessima nostri;
Sic sum pollicitis captus & ante tuis.
Tu dominam fallis: per te deprensus inermis
Tristia cum magno damna pudore tuli.
Hanc etiam non est mea dedignata puella

Molliter admota sollicitare manu.
Sed postquam nullas consurgere posse per artes,
Immemoremque sui procubuisse videt;
Quid me ludis, ait? quis te, male sane, jubebat
Invitum nostro ponere membra toro?
Aut te trajectis Ææa venefica lanis
Devovet; aut alio lassus amore venis.
Nec mora: desiluit tunica velata recincta:
Et decuit nudos proripuisse pedes.
Neve suæ possent intactam scire ministræ,
Dedecus hoc sumta dissimulavit aqua.

ELEGIA VIII.

Et quisquam ingenuas etiamnum suspicit artes,
Aut tenerum dotes carmen habere putat?
Ingenium quondam fuerat pretiosius auro:
At nunc barbaries grandis, habere nihil.
Cum pulchre nostri dominæ placuere libelli,
Quo licuit libris, non licet ire mihi.
Cum bene laudavit, laudato janua clausa est.
Turpiter huc illuc ingeniosus eo.
Ecce recens dives, parto per vulnera censu,
Præfertur nobis, sanguine pastus eques.
Hunc potes amplecti formosis, vita, lacertis?
Hujus in amplexus, vita, venire potes?

Si nescis, galeam caput hoc portare solebat:
  Ense latus cinctum, quod tibi servit, erat.
Læva manus, cui nunc serum male convenit aurum,
  Scuta tulit. dextram tange, cruenta fuit.
Qua periit aliquis, potes hanc contingere dextram?
  Heu! ubi mollities pectoris illa tui?
Cerne cicatrices, veteris vestigia pugnæ.
  Quæsitum est illi corpore, quidquid habet.
Forsitan &, quoties hominem jugulaverit, ille
  Indicet. hoc fassas tangis, avara, manus?
Ille ego Musarum purus, Phœbique sacerdos
  Ad rigidas canto carmen inane fores.
Discite, qui sapitis, non quæ nos scimus inertes,
  Sed trepidas acies, & fera castra sequi:
Proque bono versu primum deducite pilum.
  Hoc tibi, si velles, possit, Homere, dari.
Juppiter, admonitus nihil esse potentius auro,
  Corruptæ pretium virginis ipse fuit.
Dum merces aberat; durus pater, ipsa severa,
  Ærati postes, ferrea turris erat:
Sed postquam sapiens in munera venit adulter,
  Præbuit ipsa sinus: &, dare jussa, dedit.
At cum regna senex cœli Saturnus haberet,
  Omne lucrum tenebris alta premebat humus;
Æraque & argentum, cumque auro pondera ferri
  Manibus admôrat: nullaque massa fuit.
At meliora dabat; curvo sine vomere fruges,

Pomaque, & in quercu mella reperta cava.
Nec valido quisquam terras findebat aratro:
Signabat nullo limite mensor humum.
Non freta demissi verrebant eruta remi.
Ultima mortali tum via litus erat.
Contra te sollers, hominum Natura, fuisti;
Et nimium damnis ingeniosa tuis.
Quo tibi, turritis incingere mœnibus urbes?
Quo tibi, discordes addere in arma manus?
Quid tibi cum pelago? terra contenta fuisses.
Cur non & cœlum, tertia regna, petis?
Quà licet, adfectas cœlum quoque. templa Quirinus,
Liber, & Alcides, & modo Cæsar, habent.
Eruimus terra solidum pro frugibus aurum.
Possidet inventas sanguine miles opes.
Curia pauperibus clausa est: dat census honores:
Inde gravis judex; inde severus eques.
Omnia possideant: illis Campusque Forumque
Serviat: hi pacem crudaque bella gerant.
Tantum ne nostros avidi prædentur amores;
Et satis est; aliquid pauperis esse sinant.
At nunc, exæquet tetricas licet illa Sabinas,
Imperat ut captæ, qui dare multa potest.
Me prohibet custos: in me timet illa maritum.
Si dederim, tota cedet uterque domo.
O, si neglecti quisquam Deus ultor amantis,
Tam male quæsitas pulvere mutet opes!

ELEGIA IX.

Memnona si mater, mater ploravit Achillen,
Et tangunt magnas tristia fata Deas;
Flebilis indignos, Elegeia, solve capillos.
Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
Ille tui vates operis, tua fama, Tibullus
Ardet in extructo, corpus inane, rogo.
Ecce, puer Veneris fert eversamque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce facem.
Adspice, demissis ut eat miserabilis alis;
Pectoraque infesta tundat aperta manu.
Excipiunt sparsi lacrimas per colla capilli,
Oraque singultu concutiente sonant.
Fratris in Æneæ sic illum funere dicunt
Egressum tectis, pulcher Iule, tuis.
Nec minus est confusa Venus, moriente Tibullo,
Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.
At sacri vates, & Divûm cura vocamur:
Sunt etiam, qui nos numen habere putent.
Scilicet omne sacrum mors importuna profanat:
Omnibus obscuras injicit illa manus.
Quid pater Ismario, quid mater, profuit Orpheo?
Carmine quid victas obstupuisse feras?
Ælinon in silvis idem pater, Ælinon, altis
Dicitur invita concinuisse lyra.

Adjice Mæoniden, a quo, ceu fonte perenni,
   Vatum Pieriis ora rigantur aquis.
Hunc quoque summa dies nigro submersit Averno:
   Diffugiunt avidos carmina sola rogos.
Durat opus vatum, Trojani fama laboris,
   Tardaque nocturno tela retexta dolo.
Sic Nemesis longum, sic Delia, nomen habebunt;
   Altera, cura recens, altera, primus amor.
Quid vos sacra juvant? quid nunc Ægyptia prosunt
   Sistra? quid in vacuo secubuisse toro?
Cum rapiant mala fata bonos, (ignoscite fasso)
   Sollicitor nullos esse putare Deos.
Vive pius; moriere pius. cole sacra; colentem
   Mors gravis a templis in cava busta trahet.
Carminibus confide bonis. jacet ecce Tibullus.
   Vix manet e tanto parva quod urna capit.
Tene, sacer Vates, flammæ rapuere rogales,
   Pectoribus pasci nec timuere tuis?
Aurea sanctorum potuissent templa Deorum
   Urere, quæ tantum sustinuere nefas.
Avertit vultus, Erycis quæ possidet arces.
   Sunt quoque, qui lacrimas continuisse negent.
Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus
   Ignotum vili supposuisset humo.
Hinc certe madidos fugientis pressit ocellos
   Mater; & in cineres ultima dona tulit:
Hinc soror in partem misera cum matre doloris

Venit, inornatas dilaniata comas.
Cumque tuis sua junxerunt Nemesisque priorque
Oscula: nec solos destituere rogos.
Delia discedens, Felicius, inquit, amata
Sum tibi: vixisti dum tuus ignis eram.
Cui Nemesis, Quid ais? tibi sint mea damna dolori;
Me tenuit moriens deficiente manu.
Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen & umbra,
Restat; in Elysia valle Tibullus erit.
Obvius huic venias, hedera juvenilia cinctus
Tempora, cum Calvo, docte Catulle, tuo.
Tu quoque (si falsum est temerati crimen amici)
Sanguinis atque animæ, prodige Galle, tuæ.
His comes umbra tua est; si quid modo corporis umbra est.
Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.
Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna;
Et sit humus cineri non onerosa tuo.

ELEGIA X.

Annua venerunt Cerealis tempora sacri.
Secubat in vacuo sola puella toro.
Flava Ceres, tenues spicis redimita capillos,
Cur inhibes sacris commoda nostra tuis?
Te, Dea, munificam gentes ubicumque loquuntur:
Nec minus humanis invidet ulla bonis.

Ante nec hirsuti torrebant farra coloni;
Nec notum terris area nomen erat.
Sed glandem quercus, oracula prima, ferebant.
Hæc erat, & teneri cespitis herba, cibus.
Prima Ceres docuit turgescere semen in agris;
Falce coloratas subsecuitque comas.
Prima jugo tauros supponere colla coegit;
Et veterem curvo dente revellit humum.
Hanc quisquam lacrimis lætari credit amantum,
Et bene tormentis secubituque coli?
Nec tamen est (quamvis agros amet illa feraces)
Rustica: nec viduum pectus amoris habet.
Cretes erunt testes; nec fingunt omnia Cretes:
Cretes, nutrito terra superba Jove.
Illic, sideream mundi qui temperat arcem,
Exiguus tenero lac bibit ore puer.
Magna fides testi: testis laudatur alumno.
Fassuram Cererem crimina nota puto.
Viderat Iasium Cretæa Diva sub Ida
Figentem certa terga ferina manu.
Vidit, & ut teneræ flammam rapuere medullæ,
Hinc pudor, ex alia parte trahebat amor.
Victus amore pudor. sulcos arere videres,
Et sata cum minima parte redire sui.
Cum bene jactati pulsarant arva ligones,
Ruperat & duram vomer aduncus humum,
Seminaque in latos ierant æqualiter agros;

Irrita decepti vota colentis erant.
Diva, potens frugum, silvis cessabat in altis:
Deciderant longæ spicea serta comæ.
Sola fuit Crete fecundo fertilis anno.
Omnia, quâ tulerat se Dea, messis erant.
Ipse locus nemorum canebat frugibus Ide,
Et ferus in silva farra metebat aper.
Optavit Minos similes sibi legifer annos:
Optavit Cereris longus ut esset amor.
Quod tibi secubitus tristes, Dea flava, fuissent;
Hoc cogor sacris nunc ego ferre tuis.
Cur ego sim tristis, cum sit tibi nata reperta;
Regnaque, quam Juno, sorte minora regat?
Festa dies Veneremque vocat, cantusque, merumque.
Hæc decet ad dominos munera ferre Deos.

ELEGIA XI.

Multa diuque tuli: vitiis patientia victa est.
Cede fatigato pectore, turpis Amor.
Scilicet adserui jam me, rupique catenas:
Et quæ depuduit ferre, tulisse pudet.
Vicimus; & domitum pedibus calcamus Amorem.
Venerunt capiti cornua sera meo.
Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim.
Sæpe tulit lassis succus amarus opem.

Ergo ego sustinui, foribus tam sæpe repulsus,
Ingenuum dura ponere corpus humo.
Ergo ego nescio cui, quem tu complexa tenebas,
Excubui clausam, servus ut, ante domum.
Vidi ego, cum foribus lassus prodiret amator,
Invalidum referens emeritumque latus.
Hoc tamen est levius, quam quod sum visus ab illo.
Eveniat nostris hostibus ille pudor.
Quando ego non fixus lateri spatiantis adhæsi,
Ipse tuus custos, ipse vir, ipse comes?
Scilicet & populo per me cantata placebas.
Caussa fuit multis noster amoris amor.
Turpia quid referam vanæ mendacia linguæ,
Et perjuratos in mea damna Deos?
Quid juvenum tacitos inter convivia nutus,
Verbaque compositis dissimulata notis?
Dicta erat ægra mihi: præceps amensque cucurri.
Veni; & rivali non erat ægra meo.
His, & quæ taceo, duravi sæpe ferendis.
Quære alium pro me, qui queat ista pati.
Jam mea, votiva puppis redimita corona,
Lenta tumescentes æquoris audit aquas.
Desine blanditias, & verba potentia quondam,
Perdere. non ego sum stultus, ut ante fui.
Luctantur, pectusque leve in contraria tendunt,
Hac amor, hac odium: sed, puto, vincit amor.
(Odero, si potero: si non, invitus amabo.

Nec juga taurus amat: quæ tamen odit, habet.)
Nequitiam fugio: fugientem forma reducit.
Aversor morum crimina: corpus amo.
Sic ego nec sine te, nec tecum vivere possum;
Et videor voti nescius esse mei.
Aut formosa fores minus, aut minus improba, vellem.
Non facit ad mores tam bona forma malos.
Facta movent odium; facies exorat amorem.
Me miserum! vitiis plus valet illa suis.
Parce, per o lecti socialia jura, per omnes
(Qui dent fallendos se tibi sæpe) Deos,
Perque tuam faciem, magni mihi numinis instar,
Perque tuos oculos, qui rapuere meos;
Quidquid eris, mea semper eris. tu selige tantum,
Me quoque velle velis, anne coactus amem?
Lintea dem potius, ventisque ferentibus utar;
Ut quamvis nolim, cogar amare tamen.

ELEGIA XII.

Quis fuit ille dies, quo tristia semper amanti
Omina non albæ concinuistis aves?
Quodve putem sidus nostris occurrere fatis?
Quosve Deos in me bella movere querar?
Quæ modo dicta mea est, quam cœpi solus amare,
Cum multis vereor ne sit habenda mihi.

Fallimur? an nostris innotuit illa libellis?
Sic erat: ingenio prostitit illa meo.
Et merito. quid enim formæ præconia feci?
Vendibilis culpa facta puella mea est.
Me lenone placet. duce me perductus amator.
Janua per nostras est adaperta manus.
An prosint, dubium; nocuerunt carmina certe.
Invidiæ nostris illa fuere bonis.
Cum Thebe, cum Troja forent, cum Cæsaris acta;
Ingenium movit sola Corinna meum.
Aversis utinam tetigissem carmina Musis;
Phœbus & inceptum destituisset opus!
Nec tamen, ut testes mos est audire Poetas,
Malueram verbis pondus abesse meis.
Per nos Scylla, patri canos furata capillos,
Pube premit rabidos inguinibusque canes.
Nos pedibus pennas dedimus, nos crinibus angues.
Victor Abantiades alite fertur equo.
Idem per spatium Tityon porreximus ingens:
Et tria vipereo fecimus ora cani.
Fecimus Enceladon jaculantem mille lacertis;
Ambiguæ captos virginis ore viros.
Æolios Ithacis inclusimus utribus Euros:
Proditor in medio Tantalus amne sitit.
De Niobe silicem, de virgine fecimus ursam:
Concinit Odrysium Cecropis ales Ityn.
Juppiter aut in aves, aut se transformat in aurum:

Aut secat imposita virgine taurus aquas.
Protea quid referam, Thebanaque semina, dentes?
Qui vomerent flammas ore, fuisse boves?
Flere genis electra tuas, Auriga, sorores?
Quæque rates fuerint, nunc maris esse Deas?
Aversumque diem mensis furialibus Atrei?
Duraque percussam saxa secuta lyram?
Exit in immensum fecunda licentia vatum:
Obligat historica nec sua verba fide.
Et mea debuerat falso laudata videri
Femina. credulitas nunc mihi vestra nocet.

ELEGIA XIII.

CUM mihi pomiferis conjux foret orta Faliscis;
Mœnia contigimus victa, Camille, tibi.
Casta sacerdotes Junoni festa parabant
Per celebres ludos, indigenamque bovem.
Grande moræ pretium, ritus cognoscere: quamvis
Difficilis clivis huc via præbet iter.
Stat vetus, & densa prænubilus arbore lucus.
Adspice; concedas numen inesse loco.
Accipit ara preces, votivaque tura piorum;
Ara per antiquas facta sine arte manus.
Hinc ubi præsonuit sollemni tibia cantu,
It per velatas annua pompa vias.

Ducuntur niveæ, populo plaudente, juvencæ,
Quas aluit campis herba Falisca suis:
Et vituli, nondum metuenda fronte minaces,
Et minor ex humili victima porcus hara:
Duxque gregis cornu per tempora dura recurvo.
Invisa est dominæ sola capella Deæ.
Illius indicio silvis inventa sub altis
Dicitur inceptam destituisse fugam.
Nunc quoque per pueros jaculis incessitur index;
Et pretium auctori vulneris ipsa datur.
Quâ ventura Dea est, juvenes timidæque puellæ
Præverrunt latas veste jacente vias.
Virginei crines auro gemmaque premuntur:
Et tegit auratos palla superba pedes.
More patrum Grajo velatæ vestibus albis
Tradita supposito vertice sacra ferunt.
Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa;
Ipsa sacerdotes subsequiturque suas.
Argiva est pompæ facies. Agamemnone cæso,
Et scelus & patrias fugit Halesus opes.
Jamque pererratis profugus terraque, fretoque,
Mœnia felici condidit alta manu.
Ille suos docuit Junonia sacra Faliscos.
Sint mihi, sint populo semper amica suo.

ELEGIA XIV.

NON ego, ne pecces, cum sis formosa, recuso;
Sed ne sit misero scire necesse mihi.
Nec te nostra jubet fieri censura pudicam:
Sed, tantum tentes dissimulare, rogat.
Non peccat quæcumque potest peccasse negare:
Solaque deformem culpa professa facit.
Quis furor est, quæ nocte latent, sub luce fateri?
Et quæ clam facias, facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus junctura Quiriti,
Adposita populum submovet ante sera.
Tu tua prostitues famæ peccata sinistræ;
Commissi perages indiciumque tui?
Sit tibi mens melior, saltemve imitere pudicas;
Teque probam, quamvis non eris, esse putem.
Quæ facis, hæc facito; tantum fecisse negato;
Nec pudeat coram verba modesta loqui.
Est qui nequitiam locus exigat. omnibus illum
Deliciis imple. stet procul inde pudor.
Hinc simul exieris, lascivia protinus omnis
Absit; & in lecto crimina pone tuo.
Illic nec tunicam tibi sit posuisse rubori;
Nec femori impositum sustinuisse femur.
Illic purpureis condatur lingua labellis;

Inque modos Venerem mille figuret amor.
Illic nec voces, nec verba juvantia cessent:
Spondaque lasciva mobilitate tremat.
Indue cum tunicis metuentem crimina vultum:
Et pudor obscænum diffiteatur opus.
Da populo, da verba mihi: sine nescius errem;
Et liceat stulta credulitate frui.
Cur toties video mitti recipique tabellas?
Cur pressus prior est interiorque torus?
Cur plus, quam somno, turbatos esse capillos,
Collaque conspicio dentis habere notam?
Tantum non oculos crimen deducis ad ipsos.
Si dubitas famæ parcere, parce mihi.
Mens abit, & morior, quoties peccasse fateris:
Perque meos artus frigida gutta fluit.
Tunc amo: tunc odi frustra, quod amare necesse est;
Tunc ego, sed tecum, mortuus esse velim.
Nil equidem inquiram; nec, quæ celare parabis,
Insequar: & falsi criminis instar erit.
Si tamen in media deprensa tenebere culpa,
Et fuerint oculis probra videnda meis;
Quæ bene visa mihi fuerint, bene visa negato.
Concedent verbis lumina nostra tuis.
Prona tibi vinci cupientem vincere palma est;
Sit modo, Non feci, dicere lingua memor.
Cum tibi contingat verbis superare duobus;
Etsi non caussa, judice vince tuo.

ELE-

ELEGIA XV.

QUære novum vatem, tenerorum mater Amorum:
  Raditur hîc Elegis ultima meta meis;
Quos ego composui, Peligni ruris alumnus:
  Nec me deliciæ dedecuere meæ.
Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
  Non modo militiæ turbine factus eques.
Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo:
  Pelignæ dicar gloria gentis ego.
Quam sua libertas ad honesta coegerat arma,
  Cum timuit socias anxia Roma manus.
Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
  Mœnia, quâ campi jugera pauca tenent;
Quæ tantum, dicet, potuistis ferre Poetam,
  Quantulacumque estis, vos ego magna voco.
Culte puer, puerique parens Amathusia culti,
  Aurea de campo vellite signa meo.
Corniger increpuit thyrso graviore Lyæus:
  Pulsanda est magnis area major equis.
Imbelles Elegi, genialis Musa, valete;
  Post mea mansurum fata superstes opus.

P. OVIDII NASONIS

ARTIS AMATORIÆ

LIBER PRIMUS.

Si quis in hoc artem populo non novit amandi,
Me legat; & lecto carmine doctus amet.
Arte citæ, veloque rates, remoque moventur:
Arte leves currus, arte regendus Amor.
Curribus Automedon, lentisque erat aptus habenis:
Tiphys in Hæmonia puppe magister erat.
Me Venus artificem tenero præfecit Amori.
Tiphys & Automedon dicar Amoris ego.
Ille quidem ferus est, & qui mihi sæpe repugnet:
Sed puer est; ætas mollis & apta regi.
Phillyrides puerum cithara perfecit Achillen;
Atque animos placida contudit arte feros.
Qui toties socios, toties exterruit hostes,
Creditur annosum pertimuisse senem.
Quas Hector sensurus erat, poscente magistro,

Verberibus jussas præbuit ille manus.
Æacidæ Chiron, ego sum præceptor Amoris.
Sævus uterque puer: natus uterque Dea.
Sed tamen & tauri cervix oneratur aratro;
Frenaque magnanimi dente teruntur equi.
Et mihi cedet Amor: quamvis mea vulneret arcu
Pectora, jactatas excutiatque faces.
Quo me fixit Amor, quo me violentius ussit,
Hoc melior facti vulneris ultor ero.
Non ego, Phœbe, datas a te mihi mentior artes;
Nec nos aeriæ voce monemur avis:
Nec mihi sunt visæ Clio Cliûsque sorores,
Servanti pecudes vallibus, Ascra, tuis.
Usus opus movet hoc. vati parete perito.
Vera canam. cœptis, mater Amoris, ades.
Este procul vittæ tenues, insigne pudoris;
Quæque tegis medios, instita longa, pedes.
Nos Venerem tutam, concessaque furta, canemus;
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Principio, quod amare velis, reperire labora,
Qui nova nunc primum miles in arma venis.
Proximus huic labor est, placitam exorare puellam.
Tertius, ut longo tempore duret amor.
Hic modus: hæc nostro signabitur area curru:
Hæc erit admissa meta terenda rota.
Dum licet, & loris passim potes ire solutis;
Elige, cui dicas, Tu mihi sola places.

Hæc tibi non tenues veniet delapsa per auras.
Quærenda est oculis apta puella tuis.
Scit bene venator, cervis ubi retia tendat:
Scit bene, qua frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices. qui sustinet hamos,
Novit quæ multo pisce natentur aquæ.
Tu quoque, materiam longo qui quæris amori,
Ante frequens quo sit disce puella loco.
Non ego quærentem vento dare vela jubebo:
Nec tibi, ut invenias, longa terenda via est.
Andromedan Perseus nigris portarit ab Indis,
Raptaque sit Phrygio Graja puella viro.
Tot tibi tamque dabit formosas Roma puellas,
Hæc habet, ut dicas, quidquid in orbe fuit.
Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos;
Æquore quot pisces, fronde teguntur aves;
(Quot cœlum stellas, tot habet tua Roma puellas:
Mater & Æneæ constat in urbe sui.)
Seu caperis primis & adhuc crescentibus annis,
Ante oculos veniet vera puella tuos:
Sive cupis juvenem, juvenes tibi mille placebunt.
Cogeris voti nescius esse tui.
Seu te forte juvat sera & sapientior ætas,
Hoc quoque (crede mihi) plenius agmen erit.
Tu modo Pompeja lentus spatiare sub umbra,
Cum sol Herculei terga leonis adit:
Aut ubi muneribus nati sua munera mater

Addidit, externo marmore dives opus.
Nec tibi vitetur, quæ, priscis sparsa tabellis,
Porticus auctoris Livia nomen habet.
Quaque parare necem miseris patruelibus ausæ
Belides, & stricto stat ferus ense pater.
Nec te prætereat Veneri ploratus Adonis;
Cultaque Judæo septima sacra Syro.
Neu fuge linigeræ Memphitica templa juvencæ:
Multas illa facit, quod fuit ipsa Jovi.
Et fora conveniunt (quis credere possit?) amori;
Flammaque in arguto sæpe reperta foro:
Subdita quâ Veneris facto de marmore templo
Appias expressis aera pulsat aquis.
Illo sæpe loco capitur consultus Amori:
Quique aliis cavit, non cavet ipse sibi.
Illo sæpe loco desunt sua verba diserto:
Resque novæ veniunt, caussaque agenda sui est.
Hunc Venus e templis, quæ sunt confinia, ridet.
Qui modo patronus, nunc cupit esse cliens.
Sed tu præcipue curvis venare theatris.
Hæc loca sunt voto fertiliora tuo.
Illic invenies, quod ames, quod ludere possis,
Quodque semel tangas, quodque tenere velis.
Ut redit itque frequens longum formica per agmen,
Granifero solitum cum vehit ore cibum;
Aut ut apes, saltusque suos & olentia nactæ
Pascua, per flores & thyma summa volant;

Sic ruit in celebres cultissima femina ludos.
Copia judicium sæpe morata meum.
Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ.
Ille locus casti damna pudoris habet.
Primus sollicitos fecisti, Romule, ludos;
Cum juvit viduos rapta Sabina viros.
Tunc neque marmoreo pendebant vela theatro:
Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.
Illic, quas tulerant nemorosa Palatia, frondes
Simpliciter positæ, scena sine arte fuit.
In gradibus sedit populus de cespite factis,
Qualibet hirsutas fronde tegente comas.
Respiciunt, oculisque notant sibi quisque puellam,
Quam velit: & tacito pectore multa movent.
Dumque, rudem præbente modum tibicine Thusco,
Ludius æquatam ter pede pulsat humum;
In medio plausu (plausus tunc arte carebat)
Rex populo prædæ signa petenda dedit.
Protinus exsiliunt, animum clamore fatentes,
Virginibus cupidas injiciuntque manus.
Ut fugiunt aquilas, timidissima turba, columbæ,
Utque fugit visos agna novella lupos;
Sic illæ timuere viros sine more ruentes.
Constitit in nulla, qui fuit ante, color.
Nam timor unus erat; facies non una timoris.
Pars laniat crines: pars sine mente sedet:
Altera mœsta silet: frustra vocat altera matrem:

Hæc queritur; stupet hæc; hæc manet; illa fugit.
Ducuntur raptæ, genialis præda, puellæ;
Et potuit multas ipse decere pudor.
Si qua repugnarat nimium, comitemque negarat;
sublatam cupido vir tulit ipse sinu.
Atque ita, Quid teneros lacrimis corrumpis ocellos?
Quod matri pater est, hoc tibi, dixit, ero.
Romule, militibus scisti dare commoda solus.
Hæc mihi si dederis commoda, miles ero.
Scilicet ex illo sollemnia more theatra
Nunc quoque formosis insidiosa manent.
Nec te nobilium fugiat certamen equorum:
Multa capax populi commoda Circus habet.
Nil opus est digitis, per quos arcana loquaris;
Nec tibi per nutus accipienda nota est.
Proximus a domina, nullo prohibente, sedeto:
Junge tuum lateri, quam potes, usque latus.
Et bene, quod cogit, si nolit, linea jungi;
Quod tibi tangenda est lege puella loci.
Hîc tibi quæratur socii sermonis origo:
Et moveant primos publica verba sonos.
Cujus equi veniant, facito, studiose, requiras.
Nec mora: quisquis erit, cui favet illa, fave.
At cum pompa frequens Cœlestibus ibit eburnis;
Tu Veneri dominæ plaude favente manu.
Utque fit, in gremium pulvis si forte puellæ
Deciderit, digitis excutiendus erit.

Et, si nullus erit pulvis, tamen excute nullum:
Quælibet officio caussa sit apta tuo.
Pallia si terræ nimium demissa jacebunt;
Collige, & immunda sedulus effer humo.
Protinus officii pretium, patiente puella,
Contingent oculis crura videnda tuis.
Respice præterea, post vos quicumque sedebit,
Ne premat opposito mollia terga genu.
Parva leves capiunt animos. fuit utile multis,
Pulvinum facili composuisse manu.
Profuit & tenui ventum movisse tabella;
Et cava sub tenerum scamna dedisse pedem.
Hos aditus Circusque novo præbebit amori,
Sparsaque sollicito tristis arena foro.
Illa sæpe puer Veneris pugnavit arena:
Et qui spectavit vulnera, vulnus habet.
Dum loquitur, tangitque manum, poscitque libellum,
Et quærit, posito pignore, vincat uter;
Saucius ingemuit, telumque volatile sensit:
Et pars spectati muneris ipse fuit.
Quid? modo cum belli navalis imagine Cæsar
Persidas induxit Cecropidasque rates?
Nempe ab utroque mari juvenes, ab utroque puellæ
Venere: atque ingens orbis in Urbe fuit.
Quis non invenit, turba quod amaret in illa?
Eheu, quam multos advena torsit Amor!
Ecce parat Cæsar domito, quod defuit, orbi

Addere. nunc, Oriens ultime, noster eris.
Parthe, dabis pœnas: Crassi gaudete sepulti,
Signaque barbaricas non bene passa manus.
Ultor adest; primisque ducem profitetur in armis:
Bellaque non puero tractat agenda puer.
Parcite natales, timidi, numerare Deorum:
Cæsaribus virtus contigit ante diem.
Ingenium cœleste suis velocius annis
Surgit; & ignavæ fert male damna moræ.
Parvus erat, manibusque duos Tirynthius angues
Pressit: & in cunis jam Jove dignus erat.
Nunc quoque qui puer es, quantus tum, Bacche, fuisti,
Cum timuit thyrsos India victa tuos!
Auspiciis animisque patris, puer, arma movebis:
Et vinces animis auspiciisque patris.
Tale rudimentum tanto sub nomine debes;
Nunc juvenum princeps, deinde future senum.
Cum tibi sint fratres, fratres ulciscere læsos:
Cumque pater tibi sit, jura tuere patris.
Induit arma tibi genitor patriæque tuusque:
Hostis ab invito regna parente rapit.
Tu pia tela feres, sceleratas ille sagittas:
Stabunt pro signis jusque piumque tuis.
Vincuntur caussa Parthi; vincantur & armis.
Eoas Latio dux meus addat opes.
Marsque pater, Cæsarque pater, date numen eunti.
Nam Deus e vobis alter es, alter eris.

Auguror en; vinces; votivaque carmina reddam:
Et magno nobis ore sonandus eris.
Consistes; aciemque meis hortabere verbis.
O desint animis ne mea verba tuis!
Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam;
Telaque, ab averso quæ jacit hostis equo.
Qui fugis, ut vincas, quid victo, Parthe, relinquis?
Parthe, malum jam nunc Mars tuus omen habet.
Ergo erit illa dies, qua tu, pulcherrime rerum,
Quattuor in niveis aureus ibis equis?
Ibunt ante duces, onerati colla catenis;
Ne possint tuti, qua prius, esse fuga.
Spectabunt læti juvenes, mixtæque puellæ:
Diffundetque animos omnibus ista dies.
Atque aliqua ex illis cum Regum nomina quæret,
Quæ loca, qui montes, quæve ferantur aquæ;
Omnia responde: nec tantum si qua rogabit;
Et quæ nescieris, ut bene nota refer.
Hic est Euphrates, præcinctus arundine frontem:
Cui coma dependet cærula, Tigris erit.
Hos facito Armenios: hæc est Danaeia Persis:
Urbs in Achæmeniis vallibus ista fuit.
Ille, vel ille, duces. & erunt, quæ nomina dicas:
Si poteris, vere: si minus, apta tamen.
Dant etiam positis aditum convivia mensis:
Est aliquid, præter vina, quod inde petas.
Sæpe illic positi teneris adducta lacertis

Purpureus Bacchi cornua pressit Amor.
Vinaque cum bibulas sparsere Cupidinis alas,
Permanet, & capto stat gravis ille loco.
Ille quidem pennas velociter excutit udas:
Sed tamen & spargi pectus amore nocet.
Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos:
Cura fugit multo diluiturque' mero.
Tunc veniunt risus; tunc pauper cornua sumit:
Tunc dolor & curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes, ævo rarissima nostro,
Simplicitas; artes excutiente Deo.
Illic sæpe animos juvenum rapuere puellæ:
Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.
Hic tu fallaci nimium ne crede lucernæ.
Judicio formæ noxque merumque nocent.
Luce Deas cœloque Paris spectavit aperto;
Cum dixit Veneri, Vincis utramque, Venus.
Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni:
Horaque formosam quamlibet illa facit.
Consule de gemmis, de tincta murice lana,
Consule de facie corporibusque diem.
Quid tibi femineos cœtus, venatibus aptos,
Enumerem? numero cedet arena meo.
Quid referam Bajas, prætextaque litora velis,
Et, quæ de calido sulfure fumat, aquam?
Hinc aliquis vulnus referens in pectore, dixit;
Non hæc (ut fama est) unda salubris erat.

Ecce suburbanæ templum nemorale Dianæ,
Partaque per gladios regna nocente manu.
Illa quod est virgo, quod tela Cupidinis odit;
Multa dedit populo vulnera, multa dabit.
Hactenus, unde legas quod amas, ubi retia ponas,
Præcipit imparibus vecta Thalia rotis.
Nunc tibi, quæ placuit, quas sit capienda per artes,
Dicere præcipuæ molior artis opus.
Quisquis ubique viri, dociles advertite mentes;
Pollicitisque favens, vulgus, adeste meis.
Prima tuæ menti veniat fiducia, cunctas
Posse capi: capies; tu modo tende plagas.
Vere prius volucres taceant, æstate cicadæ,
Mænalius lepori det sua terga canis;
Femina quam juveni, blande tentata, repugnet.
Hæc quoque, quam poteris credere nolle, volet.
Utque viro furtiva Venus, sic grata puellæ.
Vir male dissimulat: tectius illa cupit.
Conveniat maribus, ne quam nos ante rogemus;
Femina jam partes victa rogantis agat.
Mollibus in pratis admugit femina tauro:
Femina cornipedi semper adhinnit equo.
Fortior in nobis, nec tam furiosa libido.
Legitimum finem flamma virilis habet.
Byblida quid referam, vetito quæ fratris amore
Arsit; & est laqueo fortiter ulta nefas?
Myrrha patrem, sed non quò filia debet, amavit:

Et nunc obducto cortice pressa latet.
Illius & lacrimis, quas arbore fundit odora,
Unguimur; & dominæ nomina gutta tenet.
Forte sub umbrosis nemorosæ vallibus Idæ
Candidus, armenti gloria, taurus erat;
Signatus tenui media inter cornua nigro.
Una fuit labes; cetera lactis erant.
Illum Gnosiadesque Cydoneæque juvencæ
Optarunt tergo sustinuisse suo.
Pasiphae fieri gaudebat adultera tauri:
Invida formosas oderat illa boves.
Nota cano. non hoc, centum quæ sustinet urbes,
Quamvis sit mendax, Creta negare potest.
Ipsa novas frondes, & prata tenerrima, tauro
Fertur inadsueta subsecuisse manu.
It comes armentis; nec ituram cura moratur
Conjugis: & Minos a bove victus erat.
Quò tibi, Pasiphae, pretiosas sumere vestes?
Iste tuus nullas sentit adulter opes.
Quid tibi cum speculo montana armenta petenti?
Quid toties positas fingis, inepta, comas?
Crede tamen speculo, quod te negat esse juvencam.
Quam cuperes fronti cornua nata tuæ!
Sive placet Minos; nullus quæratur adulter:
Sive virum mavis fallere; falle viro.
In nemus & saltus thalamo regina relicto
Fertur, ut Aonio concita Baccha Deo.

Ah quoties vaccam vultu spectavit iniquo,
Et dixit, Domino cur placet ista meo!
Adspice, ut ante ipsum teneris exsultet in herbis:
Nec dubito, quin se stulta decere putet.
Dixit; & ingenti jamdudum de grege duci
Jussit, & immeritam sub juga panda trahi:
Aut cadere ante aras commentaque sacra coegit:
Et tenuit læta pellicis exta manu.
Pellicibus quoties placavit Numina cæsis:
Atque ait, exta tenens, Ite, placete meo!
Et modo se Europen fieri, modo postulat Io:
Altera quod bos est; altera vecta bove.
Hanc tamen implevit, vacca deceptus acerna,
Dux gregis: & partu proditus auctor erat.
Cressa Thyesteo si se abstinuisset amore;
(O quantum est, uni posse placere viro!)
Non medium rupisset iter, curruque retorto
Auroram versis Phœbus adisset equis.
Filia purpureos Niso furata capillos,
Pube premit rabidos inguinibusque canes.
Qui Martem terra, Neptunum effugit in undis,
Conjugis Atrides victima dira fuit.
Cui non defleta est Ephyrææ flamma Creusæ?
Et nece natorum sanguinolenta parens?
Flevit Amyntorides per inania lumina Phœnix:
Hippolytum pavidi diripuistis equi.
Quid fodis immeritis, Phineu, sua lumina natis?

Pœna reversura est in caput ista tuum.
Omnia feminea sunt ista libidine mota;
Acrior est nostra, plusque furoris habet.
Ergo age, ne dubita cunctas superare puellas:
Vix erit e multis quæ neget una tibi.
Quæ dant, quæque negant, gaudent tamen esse rogatæ.
Ut jam fallaris, tuta repulsa tua est.
Sed cur fallaris, cum sit nova grata voluptas?
Et capiant animos plus aliena suos?
Fertilior seges est alienis semper in agris:
Vicinumque pecus grandius uber habet.
Sed prius ancillam captandæ nosse puellæ
Cura sit: accessus molliat illa tuos.
Proxima consiliis dominæ sit ut illa videto;
Neve parum tacitis conscia fida jocis.
Hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpe rogando;
Quod petis, e facili, si volet illa, feres.
Illa legat tempus, (medici quoque tempora servant)
Quo facilis dominæ mens sit, & apta capi.
Mens erit apta capi tunc, cum lætissima rerum,
Ut seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec sunt adstricta dolore,
Ipsa patent: blanda tum subit arte Venus.
Tum, cum tristis erat, defensa est Ilios armis:
Militibus gravidum læta recepit equum.
Tum quoque tentanda est, cum pellice læsa dolebit:
Tum facias opera, ne sit inulta, tua.

Hanc matutinos pectens ancilla capillos
Incitet: & velo remigis addat opem.
Et, secum tenui suspirans murmure, dicat:
Ut puto, non poteris ipsa referre vicem.
Tum de te narret: tum persuadentia verba
Addat; & insano juret amore mori.
Sed propera, ne vela cadant, auræque residant.
Ut fragilis glacies, interit ira mora.
Quæris, an hanc ipsam prosit vitiare ministram?
Talibus admissis alea grandis inest.
Hæc a concubitu fit sedula; tardior illa:
Hæc dominæ munus te parat, illa sibi.
Casus in eventu est. licet hæc indulgeat ausis;
Consilium tamen est abstinuisse meum.
Non ego per præceps & acuta cacumina vadam:
Nec juvenum quisquam, me duce, captus erit.
Si tamen illa tibi, dum dat, recipitque tabellas,
Corpore, non tantum sedulitate, placet;
Fac domina potiare prius; comes illa sequatur.
Non tibi ab ancilla est incipienda Venus.
Hoc unum moneo (si quid modo creditur arti;
Nec mea dicta rapax per mare ventus agit.)
Aut non tentâris, aut perfice. tollitur index,
Cum semel in partem criminis ipsa venit.
Non avis utiliter viscatis effugit alis:
Non bene de laxis cassibus exit aper.
Saucius arrepto piscis teneatur ab hamo.

Per-

Perprime tentatam: nec, nisi victor, abi.
Tum neque te prodet communi obnoxia culpæ:
Factaque erunt dominæ dictaque nota tibi.
Sed bene celetur; bene si celabitur index,
Notitiæ suberit semper amica tuæ.
Tempora qui solis operosa colentibus arva,
Fallitur, & nautis adspicienda putat.
Nec semper credenda Ceres fallacibus arvis,
Nec semper viridi concava puppis aquæ.
Nec teneras semper tutum captare puellas.
Sæpe dato melius tempore fiet idem.
Sive dies aderit natalis; sive Kalendæ,
Quas Venerem Marti continuasse juvat;
Sive erit ornatus, non ut fuit ante, sigillis,
Sed regum expositas Circus habebit opes;
Differ opus. tunc tristis hiems, tunc Pliades instant:
Tunc tener æquorea mergitur Hœdus aqua.
Tunc bene desinitur: tunc, si quis creditur alto,
Vix tenuit laceræ naufraga membra ratis.
Tu licet incipias, qua flebilis Allia luce
Vulneribus Latiis sanguinolenta fuit:
Quaque die redeunt, rebus minus apta gerendis,
Culta Palæstino septima festa Syro.
Magna superstitio tibi sit natalis amicæ:
Quaque aliquid dandum est, illa sit atra dies.
Cum bene vitâris; tamen auferet. invenit artem
Femina, qua cupidi carpat amantis opes.

Institor ad dominam veniet discinctus emacem:
Expediet merces, teque sedente, suas.
Quas illa, inspicias, sapere ut videare, rogabit.
Oscula deinde dabit: deinde rogabit, emas.
Hoc fore contentam multos jurabit in annos.
Nunc opus esse sibi, nunc bene dicet emi.
Si non esse domi, quos des, causabere nummos;
Litera poscetur; ne didicisse juvet.
Quid? quasi natali cum poscit munera libo;
Et, quoties opus est, nascitur ipsa sibi?
Quid? cum mendaci damno mœstissima plorat;
Elapsusque cava fingitur aure lapis?
Multa rogant utenda dari: data reddere nolunt.
Perdis; & in damno gratia nulla tuo.
Non mihi, sacrilegas meretricum ut prosequar artes,
Cum totidem linguis, sint satis ora decem.
Cera vadum tentet, rasis infusa tabellis:
Cera tuæ primum nuntia mentis eat.
Blanditias ferat illa tuas: imitataque amantum
Verba, nec exiguas, quisquis es, adde preces.
Hectora donavit Priamo, prece motus, Achilles:
Flectitur iratus voce rogante Deus.
Promittas facito: quid enim promittere lædit?
Pollicitis dives quilibet esse potest.
Spes tenet in tempus, semel est si credita, longum:
Illa quidem fallax, sed tamen apta Dea est.
Si dederis aliquid, poteris ratione relinqui.

Præteritum tulerit, perdideritque nihil.
At quod non dederis, semper videare daturus.
Sic dominum sterilis sæpe fefellit ager.
Sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor:
Et revocat cupidas alea blanda manus.
Hoc opus, hic labor est: primo sine munere jungi.
Ne dederit gratis, quæ dedit, usque dabit.
Ergo eat; & blandis peraretur litera verbis:
Exploretque animos, primaque tentet iter.
Litera Cydippen, pomo perlata, fefellit:
Insciaque est verbis capta puella suis.
Disce bonas artes, (moneo) Romana juventus;
Non tantum, trepidos ut tueare reos.
Quam populus, judexque gravis, lectusque senatus;
Tam dabit eloquio victa puella manus.
Sed lateant vires; nec sis in fronte disertus.
Effugiant ceræ verba molesta tuæ.
Quis, nisi mentis inops, teneræ declamet amicæ?
Sæpe valens odii litera caussa fuit.
Sit tibi credibilis sermo, consuetaque verba:
Blanda tamen, præsens ut videare loqui.
Si non accipiet scriptum, illectumque remittet;
Lecturam spera: propositumque tene.
Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci:
Tempore lenta pati frena docentur equi.
Ferreus assiduo consumitur annulus usu:
Interit assidua vomer aduncus humo.

Quid magis est saxo durum? quid mollius unda?
Dura tamen molli saxa cavantur aqua.
Penelopen ipsam (persta modo) tempore vinces.
Capta vides sero Pergama; capta tamen.
Legerit, & nolit rescribere; cogere noli.
Tu modo blanditias fac legat usque tuas.
Quæ voluit legisse, volet rescribere lectis.
Per numeros venient ista gradusque suos.
Forsitan & primo veniet tibi litera tristis,
Quæque roget, ne se sollicitare velis.
Quod rogat illa, timet: quod non rogat, optat, ut instes.
Insequere; & voti postmodo compos eris.
Interea, sive illa toro resupina feretur;
Lecticam dominæ dissimulanter adi:
Neve aliquis verbis odiosas adferat aures,
Quàm potes, ambiguis callidus abde notis.
Seu pedibus vacuis illi spatiosa teretur
Porticus; hic socias tu quoque junge moras.
Et modo præcedas facito; modo terga sequaris;
Et modo festines; & modo lentus eas.
Nec tibi de mediis aliquot transire columnas
Sit pudor, aut lateri continuasse latus.
Nec sine te curvo sedeat spatiosa theatro:
Quod spectes, humeris adferet illa suis.
Illam respicias, illam mirere licebit;
Multa supercilio, multa loquare notis.
Et plaudas, aliquam mimo saltante puellam;

Et faveas illi, quisquis agatur amans.
Cum surget, surges; donec sedet illa, sedebis.
Arbitrio dominæ tempora perde tuæ.
Sed tibi nec ferro placeat torquere capillos:
Nec tua mordaci pumice crura teras.
Ista jube faciant, quorum Cybeleia mater
Concinitur Phrygiis exululata modis.
Forma viros neglecta decet. Minoida Theseus
Abstulit, a nulla tempora comtus acu.
Hippolytum Phædra, nec erat bene cultus, amavit.
Cura Deæ, silvis aptus, Adonis erat.
Munditiæ placeant: fuscentur corpora Campo:
Sit bene conveniens, & sine labe toga.
Linguaque ne rigeat: careant rubigine dentes:
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Nec male deformet rigidos tonsura capillos:
Sit coma, sit docta barba resecta manu.
Et nihil emineant, & sint sine sordibus ungues:
Inque cava nullus stet tibi nare pilus.
Nec male odorati sit tristis anhelitus oris:
Nec lædant nares virque paterque gregis.
Cetera lascivæ faciant, concede, puellæ:
Et si quis male vir quærit habere virum.
Ecce suum vatem Liber vocat. hic quoque amantes
Adjuvat; & flammæ, qua calet ipse, favet.
Gnosis in ignotis amens errabat arenis,
Qua brevis æquoreis Dia feritur aquis.

Utque erat a somno tunica velata recincta,
Nuda pedem, croceas irreligata comas;
Thesea crudelem surdas clamabat ad undas,
Indigno teneras imbre rigante genas.
Clamabat, flebatque simul; sed utrumque decebat:
Nec facta est lacrimis turpior illa suis.
Jamque iterum tundens mollissima pectora palmis,
Perfidus ille abiit: quid mihi fiet? ait.
Quid mihi fiet? ait. sonuerunt cymbala toto
Litore, & attonita tympana pulsa manu.
Excidit illa metu, rupitque novissima verba:
Nullus in exanimi corpore sanguis erat.
Ecce Mimallonides sparsis in terga capillis:
Ecce leves Satyri, prævia turba Dei:
Ebrius ecce senex pando Silenus asello,
Vix sedet; & pressas continet arte jubas.
Dum sequitur Bacchas, Bacchæ fugiuntque petuntque;
Quadrupedem ferula dum malus urguet eques;
In caput aurito cecidit delapsus asello.
Clamarunt Satyri, Surge age, surge, Pater.
Jam Deus e curru, quem summum texerat uvis,
Tigribus adjunctis aurea lora dabat.
Et color, & Theseus, & vox abiere puellæ:
Terque fugam petiit: terque retenta metu.
Horruit, ut steriles, agitat quas ventus, aristæ:
Ut levis in madida canna palude tremit.
Cui Deus, En adsum tibi cura fidelior, inquit:

Pone metum; Bacchi, Gnosias, uxor eris.
Munus habe cœlum: cœlo spectabile sidus
Sæpe reges dubiam Cressa Corona ratem.
Dixit; & e curru, ne tigres illa timeret,
Desilit: (imposito cessit arena pedi.)
Implicitamque sinu (neque enim pugnare valebat)
Abstulit: ut facile est omnia posse Deo.
Pars, Hymenæe, canunt: pars clamant, Evie, evoe!
Sic coeunt sacro nupta Deusque toro.
Ergo, ubi contigerint positi tibi munera Bacchi,
Atque erit in socii femina parte tori;
Nycteliumque patrem, nocturnaque sacra precare,
Ne jubeant capiti vina nocere tuo.
Hic tibi multa licet sermone licentia tecto
Dicere, quæ dici sentiat illa sibi:
Blanditiasque leves tenui perscribere vino;
Ut dominam in mensa se legat illa tuam:
Atque oculos oculis spectare fatentibus ignem.
Sæpe tacens vocem verbaque vultus habet.
Fac primus rapias illius tacta labellis
Pocula; quaque bibet parte puella, bibas.
Et quodcumque tibi digitis libaverit illa,
Tu pete: dumque petes, sit tibi tacta manus.
Sint etiam tua vota viro placuisse puellæ.
Utilior votis factus amicus erit.
Huic, si sorte bibes, sortem concede priorem:
Huic detur capiti demta corona tuo.

Sive sit inferior, seu par, prior omnia sumat:
Neu dubites illi verba secunda loqui.
Tuta frequensque via est, per amicum fallere nomen.
Tuta frequensque licet sit via; crimen habet.
Inde procurator nimium quoque multa procurat,
Et sibi mandatis plura videnda putat.
Certa tibi a nobis dabitur mensura bibendi:
Officium præstent mensque pedesque suum.
Jurgia præcipue, vino stimulata, caveto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.
Occidit Eurytion stulte data vina bibendo.
Aptior est dulci mensa merumque joco.
Si vox est, canta; si mollia brachia, salta:
Et, quacumque potes dote placere, place.
Ebrietas ut vera nocet, sic ficta juvabit.
Fac titubet blæso subdola lingua sono:
Ut, quidquid facies dicesve protervius æquo,
Credatur nimium caussa fuisse merum.
Et, Bene, dic, dominæ; bene, cum quo dormiat illa:
Sed male sit tacita mente precare viro.
At, cum discedet mensa conviva remota;
(Ipsa tibi accessus turba locumque dabit)
Insere te turbæ: leviterque admotus eunti,
Velle latus digitis; & pede tange pedem:
Colloquio jam tempus adest, fuge rustice longe
Hinc pudor: audentem Forsque Venusque juvant.
Non tua sub nostras veniat facundia leges.

Fac tantum incipias, sponte disertus eris.
Est tibi agendus amans, imitandaque vulnera verbis.
Hinc tibi quæratur qualibet arte fides.
Nec credi labor est: sibi quæque videtur amanda.
Pessima sit, nulli non sua forma placet.
Sæpe tamen vere cœpit simulator amare:
Sæpe, quod incipiens finxerat esse, fuit.
Quo magis o faciles imitantibus este, puellæ.
Fiet amor verus, qui modo falsus erat.
Blanditiis animum furtim deprendere nunc sit:
Ut pendens liquida ripa subitur aqua.
Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos,
Et teretes digitos, exiguumque pedem.
Delectant etiam castas præconia formæ.
Virginibus curæ grataque forma sua est.
Nam cur in Phrygiis Junonem & Pallada silvis
Nunc quoque judicium non tenuisse pudet?
Laudatas ostentat avis Junonia pennas:
Si tacitus spectes, illa recondit opes.
Quadrupedes, inter rapidi certamina cursus,
Depexæque jubæ, plausaque colla juvant.
Nec timide promitte: trahunt promissa puellas.
Pollicito testes quoslibet adde Deos.
Juppiter ex alto perjuria ridet amantum;
Et jubet Æolios irrita ferre Notos.
Per Styga Junoni falsum jurare solebat
Juppiter: exemplo nunc favet ipse suo.

Expedit esse Deos: &, ut expedit, esse putemus.
 Dentur in antiquos tura merumque focos.
Nec secura quies illos similisque sopori
 Detinet. innocue vivite; numen adest.
Reddite depositum: pietas sua fœdera servet:
 Fraus absit: vacuas cædis habete manus.
Ludite, si sapitis, solas impune puellas.
 Hac minus est una fraude tuenda fides.
Fallite fallentes: ex magna parte profanum
 Sunt genus. in laqueos, quos posuere, cadant.
Dicitur Ægyptos caruisse juvantibus arva
 Imbribus; atque annos sicca fuisse novem.
Cum Thrasius Busirin adit, monstratque piari
 Hospitis effuso sanguine posse Jovem.
Illi Busiris, Fies Jovis hostia primus,
 Inquit; & Ægypto tu dabis hospes aquam.
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
 Torruit. infelix imbuit auctor opus.
Justus uterque fuit. neque enim lex æquior ulla,
 Quam necis artifices arte perire sua.
Ergo, (ut perjuras merito perjuria fallant,)
 Exemplo doleat femina lusa suo.
Et lacrimæ prosunt: lacrimis adamanta movebis.
 Fac madidas videat, si potes, illa genas.
Si lacrimæ (neque enim veniunt in tempore semper)
 Deficient; uda lumina tange manu.
Quis sapiens blandis non misceat oscula verbis?

Illa licet non det, non data sume tamen.
Pugnabit primo fortassis; &, Improbe, dicet:
Pugnando vinci sed tamen illa volet.
Tantum, ne noceant teneris male rapta labellis,
Neve queri possit dura fuisse, cave.
Oscula qui sumsit, si non & cetera sumet;
Hæc quoque, quæ data sunt, perdere dignus erit.
Quantum defuerat pleno post oscula voto;
Hei mihi! rusticitas, non pudor ille fuit.
Vim licet adpelles; grata est vis ista puellis:
Quod juvat, invitæ sæpe dedisse volunt.
Quæcumque est subita Veneris violata rapina,
Gaudet: & improbitas muneris instar habet.
At, quæ cum cogi posset, non tacta recessit,
Ut simulet vultu gaudia, tristis erit.
Vim passa est Phœbe; vis est adlata sorori.
Et gratus raptæ raptor uterque fuit.
Fabula nota quidem, sed non indigna referri,
Scyrias Hæmonio juncta puella viro.
Jam Dea laudatæ dederat sua præmia formæ,
Colle sub Idæo vincere digna duas.
Jam nurus ad Priamum diverso venerat orbe;
Grajaque in Iliacis mœnibus uxor erat.
Jurabant omnes in læsi verba mariti:
Nam dolor unius, publica caussa fuit.
Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles
Veste virum longa dissimulatus erat.

Quid facis, Æacida? non sunt tua munera lanæ.
Tu titulos alia Palladis arte petas.
Quid tibi cum calathis? clypeo manus apta tenendo est.
Pensa quid in dextra, qua cadet Hector, habes?
Rejice succinctos operoso stamine fusos.
Quassanda est ista Pelias hasta manu.
Forte erat in thalamo virgo regalis eodem:
Hæc illum stupro comperit esse virum.
Viribus illa quidem victa est; ita credere oportet;
Sed voluit vinci viribus illa tamen.
Sæpe, Mane, dixit, cum jam properaret Achilles:
Fortia nam posita sumserat arma colo.
Vis ubi nunc illa est? quid blanda voce moraris
Auctorem stupri, Deidamia, tui?
Scilicet, ut pudor est quondam cœpisse priorem;
Sic alio gratum est incipiente pati.
Ah nimia est juveni propriæ fiducia formæ,
Exspectat si quis, dum prior illa roget!
Vir prior accedat: vir verba precantia dicat:
Excipiet blandas comiter illa preces.
Ut potiare, roga: tantum cupit illa rogari.
Da caussam voti principiumque tui.
Juppiter ad veteres supplex Heroidas ibat:
Corripuit magnum nulla puella Jovem.
Si tamen a precibus tumidos accedere flatus
Senseris; incepto parce, referque pedem.
Quod refugit, multæ cupiunt: odere, quod instat.

Lenius instando tædia tolle tui.
Nec semper Veneris spes est profitenda roganti;
Intret amicitiæ nomine tectus amor.
Hoc aditu vidi tetricæ data verba puellæ:
Qui fuerat cultor, factus amator erat.
Candidus in nauta turpis color; æquoris unda
Debet & a radiis sideris esse niger:
Turpis & agricolæ, qui vomere semper adunco,
Et gravibus rastris sub Jove versat humum.
Et tibi, Palladiæ petitur cui fama coronæ,
Candida si fuerint corpora, turpis eris.
Palleat omnis amans: hic est color aptus amanti.
Hic decet: hoc vultu non valuisse putent.
Pallidus in Lyrice, silvis errabat Orion:
Pallidus in lenta Naide Daphnis erat.
Arguat & macies animum: nec turpe putaris,
Palliolum nitidis imposuisse comis.
Attenuent juvenum vigilatæ corpora noctes;
Curaque, &, e magno qui fit amore, dolor.
Ut voto potiare tuo, miserabilis esto:
Ut, qui te videat, dicere possit, Amas.
Conquerar, an moneam, mixtum fas omne nefasque?
Nomen amicitia est, nomen inane fides.
Hei mihi! non tutum est, quod ames, laudare sodali.
Cum tibi laudanti credidit, ipse subit.
At non Actorides lectum temeravit Achillis:
Quantum ad Pirithoum, Phædra pudica fuit.

Hermionen Pylades, quo Pallada Phœbus, amabat:
Quodque tibi geminus, Tyndari, Castor erat.
Si quis idem sperat, jacturas poma myricas
Speret: & in medio flumine mella petat.
Nil, nisi turpe juvat: curæ est sua cuique voluptas.
Hæc quoque ab alterius grata dolore venit.
Heu facinus! non est hostis metuendus amanti.
Quos credis fidos, effuge; tutus eris.
Cognatum fratremque cave, carumque sodalem:
Præbebit veros hæc tibi turba metus.
Finiturus eram: sed sunt diversa puellis
Pectora: mille animos excipe mille modis.
Nec tellus eadem parit omnia: vitibus illa
Convenit; hæc oleis; hac bene farra virent.
Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ:
Qui sapit, innumeris moribus aptus erit.
Utque leves Proteus modo se tenuabit in undas,
Nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus aper.
Hi jaculo pisces, illi capiuntur ab hamis:
Hos cava contento retia fune trahunt.
Nec tibi conveniat cunctos modus unus ad annos.
Longius insidias cerva videbit anus.
Si doctus videare rudi, petulansve pudenti;
Diffidet miseræ protinus illa sibi.
Inde fit, ut, quæ se timuit committere honesto,
Vilis in amplexus inferioris eat.
Pars superat cœpti, pars est exhausta, laboris.
Hic teneat nostras anchora jacta rates.

P. OVIDII NASONIS

ARTIS AMATORIÆ

LIBER SECUNDUS.

Dicite, Io Pæan: &, io, bis dicite, Pæan:
  Decidit in casses præda petita meos.
Lætus amans donet viridi mea carmina palma:
  Præferar Ascræo Mæonioque seni.
Talis ab armiferis Priameius hospes Amyclis,
  Candida cum rapta conjuge vela dedit.
Talis erat, qui te curru victore ferebat,
  Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Quid properas, juvenis? mediis tua pinus in undis
  Navigat: & longe, quem peto, portus abest.
Non satis est venisse tibi me vate puellam.
  Arte mea capta est: arte tenenda mea est.
Nec minor est virtus, quam quærere, parta tueri.
  Casus inest illic: hic erit artis opus.
Nunc mihi, si quando, Puer & Cytherea, favete:

Nunc Erato: nam tu nomen amoris habes.
Magna paro; quas possit Amor remanere per artes
Dicere, tam vasto pervagus orbe puer.
Et levis est, & habet geminas, quibus evolet, alas.
Difficile est illis imposuisse modum.
Hospitis effugio præstruxerat omnia Minos.
Audacem pennis reperit ille viam.
Dædalus ut clausit conceptum crimine matris
Semibovemque virum, semivirumque bovem;
Sit modus exsilio, dixit, justissime Minos:
Accipiat cineres terra paterna meos.
Et quoniam in patria, fatis agitatus iniquis,
Vivere non potui, sit mihi posse mori.
Da reditum puero, senis est si gratia vilis:
Si non vis puero parcere, parce seni.
Dixerat hæc, sed & hæc, & multo plura licebat
Dicere: regressus non dabat ille viro.
Quod simul ac sensit, Nunc, o nunc, Dædale, dixit,
Materiam, qua sis ingeniosus, habes.
Possidet en terras, & possidet æquora Minos:
Nec tellus nostræ, nec patet unda fugæ.
Restat iter cœlo: cœlo tentabimus ire.
Da veniam cœpto, Juppiter alte, meo.
Non ego sidereas adfecto tangere sedes.
Qua fugiam dominum nulla, nisi ista, via est.
Per Styga detur iter: Stygias tranabimus undas.
Sint mihi naturæ jura novanda meæ.

In-

Ingenium mala sæpe movent. quis crederet umquam,
Aerias hominem carpere posse vias?
Remigium volucres disponit in ordine pennas:
Et leve per lini vincula nectit opus:
Imaque pars ceris adstringitur igne solutis:
Finitusque novæ jam labor artis erat.
Tractabat ceramque puer pennasque renidens,
Nescius hæc humeris arma parata suis.
Cui pater, His, inquit, patria est adeunda carinis:
Hac nobis Minos effugiendus ope.
Aera non potuit Minos; alia omnia clausit.
Quem licet, inventis aera rumpe meis.
Sed tibi nec virgo Tegeæa, comesque Bootæ
Ensiger Orion adspiciendus erit.
Me pennis sectare datis. ego prævius ibo.
Sit tua cura sequi: me duce tutus eris.
Nam sive ætherias vicino sole per auras
Ibimus; impatiens cera caloris erit.
Sive humiles propiore freto jactabimus alas;
Mobilis æquoreis penna madescet aquis.
Inter utrumque vola: ventos quoque, nate, timeto:
Quâque ferent auræ, vela secunda dato.
Dum monet, aptat opus puero, monstratque moveri:
Erudit infirmas ut sua mater aves.
Inde sibi factas humeris adcommodat alas:
Inque novum timide corpora librat iter.
Jamque volaturus parvo dedit oscula nato:

Nec patriæ lacrimas continuere genæ.
Monte minor collis, campis erat altior æquis:
Hinc data sunt miseræ corpora bina fugæ.
Et movet ipse suas, & nati respicit alas
Dædalus; & cursus sustinet usque suos.
Jamque novum delectat iter: positoque timore
Icarus audaci fortius arte volat.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Vidit; & inceptum dextra reliquit opus.
Jam Samos a læva fuerant Naxosque relictæ,
Et Paros, & Clario Delos amata Deo.
Dextra Lebynthos erant, silvisque umbrosa Calymne,
Cinctaque piscosis Astypalæa vadis:
Cum puer, incautis nimium temerarius ausis,
Altius egit iter, deseruitque ducem.
Vincla labant; & cera Deo propiore liquescit:
Nec tenues ventos brachia mota tenent.
Territus e summo despexit in æquora cœlo:
Nox oculis pavido venit oborta metu.
Tabuerant ceræ; nudos quatit ille lacertos,
Et trepidat; nec, quo sustineatur, habet.
Decidit; atque cadens, Pater, o pater, auferor, inquit.
Clauserunt virides ora loquentis aquæ.
At pater infelix, jam non pater, Icare, clamat,
Icare, clamat, ubi es? quove sub axe volas?
Icare, clamabat: pennas adspexit in undis.
Ossa tegit tellus; æquora nomen habent.

Non potuit Minos hominis compescere pennas:
Ipse Deum volucrem detinuisse paro.
Fallitur, Hæmonias si quis decurrit ad artes;
Datque, quod a teneri fronte revellet equi.
Non facient, ut vivat amor, Medeides herbæ;
Mixtaque cum Magicis nænia Marsa sonis.
Phasias Æsoniden, Circe tenuisset Ulixen;
Si modo servari carmine possit amor.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis.
Philtra nocent animis; vimque furoris habent.
Sit procul omne nefas. ut ameris, amabilis esto:
Quod tibi non facies, solave forma, dabit.
Sis licet antiquo Nireus adamatus Homero;
Naiadumque tener crimine raptus Hylas;
Ut dominam teneas, nec te mirere relictum,
Ingenii dotes corporis adde bonis.
Forma bonum fragile est; quantumque accedit ad annos,
Fit minor; & spatio carpitur ipsa suo.
Nec violæ semper, nec hiantia lilia florent,
Et riget amissa spina relicta rosa.
Et tibi jam cani venient, formose, capilli:
Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Jam molire animum, qui duret, & adstrue formæ:
Solus ad extremos permanet ille rogos.
Nec levis, ingenuas pectus coluisse per artes,
Cura sit; & linguas edidicisse duas.
Non formosus erat, sed erat facundus Ulixes:

Et tamen æquoreas torsit amore Deas.
O quoties illum doluit properare Calypso;
Remigioque aptas esse negavit aquas!
Hæc Trojæ casus iterumque iterumque rogabat.
Ille referre aliter sæpe solebat idem.
Litore constiterant: illic quoque pulchra Calypso
Exigit Odrysii fata cruenta ducis.
Ille levi virga, (virgam nam forte tenebat)
Quod rogat, in spisso litore pingit opus.
Hæc, inquit, Troja est: (muros in litore fecit:)
Hic tibi sit Simois: hæc mea castra puta.
Campus erat, (campumque facit) quem cæde Dolonis
Sparsimus, Hæmonios dum vigil optat equos.
Illic Sithonii fuerant tentoria Rhesi:
Hac ego sum raptis parte revectus equis.
Pluraque pingebat: subitus cum Pergama fluctus
Abstulit, & Rhesi cum duce castra suo.
Tum Dea, Quas, inquit, fidas tibi credis ituro,
Perdiderint undæ nomina quanta, vides?
Ergo age, fallaci timide confide figuræ,
Quisquis es: aut aliquid corpore pluris habe.
Dextera præcipue capit indulgentia mentes:
Asperitas odium, sævaque verba, movent.
Odimus accipitrem, quia semper vivit in armis,
Et pavidum solitos in pecus ire lupos.
At caret insidiis hominum, quia mitis, hirundo:
Quasque colat turres Chaonis ales habet.

Este procul lites, & amaræ prœlia linguæ.
Dulcibus est verbis mollis alendus amor.
Lite fugent nuptæque viros, nuptasque mariti;
Inque vicem credant res sibi semper agi.
Hoc decet uxores: dos est uxoria, lites.
Audiat optatos semper amica sonos.
Non legis jussu lectum venistis in unum:
Fungitur in vobis munere legis amor.
Blanditias molles, auremque juvantia verba
Adfer, ut adventu læta sit illa tuo.
Non ego divitibus venio præceptor Amoris:
Nil opus est illi, qui dabit, arte mea.
Secum habet ingenium, qui, cum libet, Accipe, dicit.
Cedimus: inventis plus placet ille meis.
Pauperibus vates ego sum, quia pauper amavi.
Cum dare non possem munera, verba dabam.
Pauper amet caute: timeat maledicere pauper:
Multaque, divitibus non patienda, ferat.
Me memini iratum dominæ turbasse capillos:
Hæc mihi quam multos abstulit ira dies!
Nec puto, nec sensi tunicam laniasse; sed ipsa
Dixerat: & pretio est illa redemta meo.
At vos, qui sapitis, vestri peccata magistri
Effugite: & culpæ damna timete meæ.
Prœlia cum Parthis, cum culta pax sit amica;
Et jocus, & caussas quidquid amoris habet.
Si nec blanda satis, nec erit tibi comis amanti;

Perfer, & obdura; postmodo mitis erit.
Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus:
Frangis, si vires experiere tuas.
Obsequio tranantur aquæ: nec vincere possis
Flumina, si contra, quam rapit unda, nates.
Obsequium tigresque domat Numidasque leones.
Rustica paullatim taurus aratra subit.
Quid fuit asperius Nonacrina Atalanta?
Succubuit meritis trux tamen illa viri.
Sæpe suos casus, nec mitia facta puellæ
Flesse sub arboribus Milaniona ferunt.
Sæpe tulit jusso fallacia retia collo:
Sæpe fera torvos cuspide fixit apros.
Sensit & Hylæi contentum saucius arcum:
Sed tamen hoc arcu notior alter erat.
Non te Mænalias armatum scandere silvas,
Nec jubeo collo retia ferre tuo.
Pectora nec missis jubeo præbere sagittis.
Artis erunt cauto mollia jussa meæ.
Cede repugnanti; cedendo victor abibis.
Fac modo, quas partes illa jubebit, agas.
Arguet, arguito: quidquid probat illa, probato:
Quod dicet, dicas: quod negat illa, neges.
Riserit, adride: si flebit, flere memento.
Imponat leges vultibus illa tuis.
Seu ludet, numerosque manu jactabit eburnos;
Tu male jactato, tu male jacta dato:

Seu jacies talos, victam ne pœna sequatur,
Damnosi facito stent tibi sæpe canes:
Sive latrocinii sub imagine calculus ibit,
Fac pereat vitreo miles ab hoste tuus.
Ipse tene distenta suis umbracula virgis:
Ipse face in turba, quâ venit illa, locum.
Nec dubita tereti scamnum producere lecto:
Et tenero soleam deme, vel adde, pedi.
sæpe etiam dominæ, quamvis horrebis & ipse,
Algentis manus est calfacienda sinu.
Nec tibi turpe puta (quamvis tibi turpe, placebit)
Ingenua speculum sustinuisse manu.
Ille, fatigatæ perdendo monstra novercæ,
Qui meruit cœlum, quod prior ipse tulit,
Inter Ioniacas calathum tenuisse puellas
Creditur, & lanas excoluisse rudes.
Paruit imperio dominæ Tirynthius heros.
I nunc; & dubita ferre, quod ille tulit.
Jussus adesse foro, jussa maturius hora
Fac semper venias; nec nisi serus abi.
Occurras aliquo tibi dixerit; omnia differ;
Curre; nec inceptum turba moretur iter.
Nocte domum repetens epulis perfuncta redibit:
Tunc quoque pro servo, si vocat illa, veni.
Rure eris, & dicet, Venias, (Amor odit inertes)
Si rota defuerit, tu pede carpe viam.
Nec grave te tempus sitiensve Canicula tardet,

Nec via per jactas candida facta nives.
Militiæ species amor est: discedite segnes.
Non sunt hæc timidis signa tuenda viris.
Nox, & hiems, longæque viæ, sævique dolores
Mollibus his castris, & labor omnis inest.
Sæpe feres imbrem cœlesti nube solutum;
Frigidus, & nuda sæpe jacebis humo.
Cynthius Admeti vaccas pavisse Pheræas
Fertur, & in parva delituisse casa.
Quod Phœbum decuit, quem non decet? exsue fastus,
Curam mansuri quisquis amoris habes.
Si tibi per tutum planumque negabitur ire,
Atque erit adposita janua fulta sera;
At tu per præceps tecto delabere aperto:
Det quoque furtivas alta fenestra vias.
Læta erit, ut caussam tibi se sciet esse pericli.
Hoc dominæ certi pignus amoris erit.
Sæpe tua poteras, Leandre, carere puella;
Tranabas, animum nosset ut illa tuum.
Nec pudor ancillas, ut quæque erit ordine prima,
Nec tibi sit servos demeruisse pudor.
Nomine quemque suo (nulla est jactura) saluta:
Junge tuis humiles, ambitiose, manus.
Sed tamen & servo (levis est impensa) roganti
Porrige fortunæ munera parva tuæ.
Porrige & ancillæ, qua pœnas luce pependit
Lusa maritali Gallica veste manus.

Fac plebem (mihi crede) tuam: sit semper in illa
Janitor, & thalami qui jacet ante fores.
Nec dominam jubeo pretioso munere dones:
Parva, sed e parvis callidus apta dato.
Dum bene dives ager, dum rami pondere nutant;
Adferat in calatho rustica dona puer.
Rure suburbano poteris tibi dicere missa;
Illa vel in Sacra sint licet emta Via.
Adferat aut uvas, aut quas Amaryllis amabat:
At nunc castaneas non amat illa nuces.
Quin etiam turdoque licet, missaque columba,
Te memorem dominæ testificere tuæ.
Turpiter his emitur spes mortis, & orba senectus.
Ah pereant, per quos munera crimen habent!
Quid tibi præcipiam teneros quoque mittere versus?
Hei mihi! non multum carmen honoris habet.
Carmina laudantur: sed munera magna petuntur.
Dummodo sit dives, barbarus ipse placet.
Aurea nunc vere sunt secula. plurimus auro
Venit honos: auro conciliatur amor.
Ipse licet Musis venias comitatus, Homere;
Si nihil adtuleris, ibis, Homere, foras.
Sunt tamen & doctæ, rarissima turba, puellæ:
Altera non doctæ turba, sed esse volunt.
Utraque laudentur per carmina: carmina lector
Commendet dulci qualiacumque sono.
His ergo, aut illis, vigilatum carmen in ipsas,

Forsitan exigui muneris instar erit.
At, quod eris per te facturus, & utile credis,
Id tua te facito semper amica roget.
Libertas alicui fuerit promissa tuorum;
Hanc tamen a domina fac petat ille tua.
Si pœnam servo, si vincula sæva remittis;
Quod facturus eras, debeat illa tibi.
Utilitas tua sit: titulus donetur amicæ.
Perde nihil: partes illa potentis agat.
Sed te, cuicumque est retinendæ cura puellæ,
Attonitum forma fac putet esse sua.
Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus:
Sive erit in Cois, Coa decere puta.
Aurata est, ipso tibi sit pretiosior auro:
Gausapa si sumsit, gausapa sumta proba.
Adstiterit tunicata, Moves incendia, clama:
Sed timida, caveat frigora, voce roga.
Compositum discrimen erit; discrimina lauda:
Torserit igne comam; torte capille place.
Brachia saltantis, vocem mirare canentis:
Et, quod desierit, verba querentis habe.
Ipsos concubitus, ipsum venerere licebit,
Quod juvat; & querula gaudia voce notes.
Ut fuerit torva violentior illa Medusa,
Fiet amatori lenis & æqua suo.
Tantum, ne pateas verbis simulator in illis,
Effice: nec vultu destrue dicta tuo.

Si latet ars, prodest; adfert deprensa pudorem:
Atque adimit merito tempus in omne fidem.
Sæpe sub autumno (cum formosissimus annus,
Plenaque purpureo subrubet uva mero;
Cum modo frigoribus premimur, modo solvimur æstu)
Aere non certo corpora languor habet.
Illa quidem valeat: sed, si male firma cubarit,
Et vitium cœli senserit ægra sui;
Tunc amor & pietas tua sit manifesta puellæ:
Tunc sere, quod plena postmodo falce metas.
Nec tibi morosi veniant fastidia morbi,
Perque tuas fiant, quæ sinet ipsa, manus.
Et videat flentem; nec tædeat oscula ferre:
Et sicco lacrimas combibat ore tuas.
Multa vove; sed cuncta palam: quotiesque libebit,
Quæ referas illi, somnia læta vide.
Et veniat, quæ lustret anus lectumque locumque:
Præferat & tremula sulfur & ova manu.
Omnibus his inerunt gratæ vestigia curæ:
In tabulas multis hæc via fecit iter.
Ne tamen officiis odium quæratur ab ægra,
Sit suus in blanda sedulitate modus.
Neve cibo prohibe, nec amari pocula succi
Porrige: rivalis misceat illa tuus.
Sed non, cui dederis a litore carbasa, vento
Utendum, medio cum potiere freto.
Dum novus errat amor, vires sibi colligat usu:

Si bene nutrieris, tempore firmus erit.
Quem taurum metuis, vitulum mulcere solebas:
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.
Nascitur exiguus, sed opes adquirit eundo;
Quaque venit, multas accipit amnis aquas.
Fac tibi consuescat: nil consuetudine majus.
Quam tibi dum capias, tædia nulla fuge.
Te semper videat: tibi semper præbeat aurem:
Exhibeat vultus noxque diesque tuos.
Cum tibi major erit fiducia, posse requiri;
Tum procul, absenti cura futurus, abi.
Da requiem. requietus ager bene credita reddit.
Terraque cœlestes arida sorbet aquas.
Phyllida Demophoon præsens moderatius ussit:
Exarsit velis acrius illa datis.
(Penelopen absens sollers torquebat Ulixes:
Phyllacides aberat, Laodamia, tuus.)
Sed mora tuta brevis: lentescunt tempore curæ;
Vanescitque absens, & novus intrat, amor.
Dum Menelaus abest, Helene, ne sola jaceret,
Hospitis est tepido nocte recepta sinu.
Qui stupor hic, Menelae, fuit? tu solus abibas:
Isdem sub tectis hospes & uxor erant.
Accipitri timidas credis, furiose, columbas?
Plenum montano credis ovile lupo?
Nil Helene peccat; nil hîc committit adulter:
Quod tu, quod faceret quilibet, ille facit.

Cogis adulterium, dando tempusque locumque.
Quo, nisi consilio est usa puella tuo?
Quid faciat? vir abest, & adest non rusticus hospes:
Et timet in vacuo sola cubare toro.
Viderit Atrides: Helenen ego crimine solvo.
Usa est humani commoditate viri.
Sed neque fulvus aper media tam sævus in ira,
Fulmineo rabidos cum rotat ore canes:
Nec lea, cum catulis lactentibus ubera præbet:
Nec brevis ignaro vipera læsa pede:
Femina quam, socii deprensa pellice lecti,
Ardet; & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasque ruit: positoque decore
Fertur, ut Aonii cornibus icta Dei.
Conjugis admissum, violataque jura maritæ,
Barbara per natos Phasias ulta suos.
Altera dira parens (hæc est, quam cernis, hirundo:)
Adspice signatum sanguine pectus habet.
Hoc bene compositos, hoc firmos solvit amores.
Crimina sunt cautis ista timenda viris.
Nec mea vos uni damnat censura puellæ.
Dî melius! vix hoc nupta tenere potest.
Ludite: sed furto celetur culpa modesto:
Gloria peccati nulla petenda sui.
Nec dederis munus, cognosse quod altera possit:
Nec sint nequitiæ tempora certa tuæ.
Et, ne te latebris capiat sibi femina notis,

Non uno est omnis convenienda loco.
Et quoties scribes, totas prius ipse tabellas
Inspice. plus multæ, quam sibi missa, legunt.
Læsa Venus justa arma movet, telumque remittit;
Et, modo quod questa est, ipse querare, facit.
Dum fuit Atrides una contentus, & illa
Casta fuit: vitio est improba facta viri.
Audierat, laurumque manu vittasque ferentem,
Pro nata Chrysen non valuisse sua.
Audierat, Lyrnesi, tuos, abducta, dolores;
Bellaque per turpes longius isse moras.
Hæc tamen audierat: Priameida viderat ipsam.
Victor eras prædæ præda pudenda tuæ.
Inde Thyestiaden thalamoque animoque recepit;
Et male peccantem Tyndaris ulta virum.
Quæ bene celaris, si quâ tamen acta patebunt,
Illa licet pateant, tu tamen usque nega.
Tum neque subjectus, solito nec blandior esto.
Hæc animi multum signa nocentis habent.
Sed lateri nec parce tuo: pax omnis in uno
Concubitu: prior hoc inficianda Venus.
Sunt, qui præcipiant herbas, satureja, nocentes
Sumere: (judiciis ista venena meis.)
Aut piper urticæ mordacis semine miscent;
Tritaque in annoso flava pyrethra mero.
Sed Dea non patitur sic ad sua gaudia cogi,
Colle sub umbroso quam tenet altus Eryx.

Candidus, Alcathoi qui mittitur urbe Pelasga,
Bulbus, &, ex horto quæ venit, herba salax,
Ovaque sumantur, sumantur Hymettia mella,
Quasque tulit folio pinus acuta nuces.
Docta, quid ad medicas, Erato, deverteris artes?
Interior curru meta terenda meo est.
Qui modo celabas monitu tua crimina nostro;
Flecte iter, & monitu detege furta meo.
Nec levitas culpanda mea est. non semper eodem
Impositos vento panda carina vehit.
Nam modo Threicio Borea, modo currimus Euro:
Sæpe tument Zephyro lintea, sæpe Noto.
Adspice, ut in curru modo det fluitantia rector
Lora, modo admissos arte retentet equos.
Sunt quibus ingrate timida indulgentia servit:
Et, si nulla subest æmula, languet amor.
Luxuriant animi rebus plerumque secundis;
Nec facile est æqua commoda mente pati.
Ut levis absumtis paullatim viribus ignis
Ipse latet, summo candet in igne cinis;
Sed tamen extinctas admoto sulfure flammas
Invenit; & lumen, quod fuit ante, redit:
Sic, ubi pigra situ securaque pectora torpent,
Acribus est stimulis eliciendus amor.
Fac timeat de te, tepidamque recalface mentem:
Palleat indicio criminis illa tui.
O quater, & quoties numero comprendere non est,

Felicem, de quo læsa puella dolet!
Quæ, simul invitas crimen pervenit ad aures,
Excidit; & miseræ voxque colorque fugit.
Ille ego sim, cujus laniet furiosa capillos:
Ille ego sim, teneras cui petat ungue genas:
Quem videat lacrimans: quem torvis spectet ocellis:
Quo sine non possit vivere; posse velit.
Si spatium quæras; breve sit, quo læsa queratur.
Ne lenta vires colligat ira mora.
Candida jamdudum cingantur colla lacertis:
Inque tuos flens est accipienda sinus.
Oscula da flenti: Veneris da gaudia flenti.
Pax erit: hoc uno solvitur ira modo.
Cum bene sævierit, cum certa videbitur hostis;
Tum pete concubitus fœdera: mitis erit.
Illic depositis habitat Concordia telis:
Illo (crede mihi) Gratia nata loco est.
Quæ modo pugnarunt, jungunt sua rostra columbæ;
Quarum blanditias, verbaque murmur habet.
Prima fuit rerum confusa sine ordine moles:
Unaque erant facies sidera, terra, fretum.
Mox cœlum impositum terris; humus æquore cincta est:
Inque suas partes cessit inane Chaos.
Silva feras, volucres aer accepit habendas:
In liquida pisces delituistis aqua.
Tum genus humanum solis errabat in agris:
Idque meræ vires, & rude pectus erat.

Sil-

Silva domus fuerat, cibus herba, cubilia frondes:
    Jamque diu nulli cognitus alter erat.
Blanda truces animos fertur mollisse voluptas:
    Constiterant uno femina virque loco.
Quid facerent? ipsi nullo didicere magistro:
    Arte Venus nulla dulce peregit opus.
Ales habet, quod amet: cum quo sua gaudia jungat,
    Invenit in media femina piscis aqua.
Cerva parem sequitur: serpens serpente tenetur:
    Hæret adulterio cum cane nexa canis.
Læta salitur ovis: tauro quoque læta juvenca est:
    Sustinet immundum sima capella marem.
In furias agitantur equæ, spatioque remota
    Per loca dividuos amne sequuntur equos.
Ergo age; & iratæ medicamina fortia præbe:
    Illa feri requiem sola doloris habent.
Illa Machaonios superant medicamina succos:
    His, ubi peccâris, restituendus eris.
Hæc ego cum canerem, subito manifestus Apollo
    Movit inauratæ pollice fila lyræ.
In manibus laurus: sacris inducta capillis
    Laurus erat: vates ille videndus agit.
Is mihi, Lascivi, dixit, præceptor Amoris,
    Duc, age, discipulos ad mea templa tuos.
Est ibi diversum fama celebrata per orbem
    Litera; cognosci quæ sibi quemque jubet.
Qui sibi notus erit, solus sapienter amabit;

Atque opus ad vires exiget omne suas.
Cui faciem natura dedit, spectetur ab illa:
Cui color est, humero sæpe patente cubet.
Qui sermone placet, taciturna silentia rumpat:
Qui canit arte, canat: qui bibit arte, bibat.
Sed neque declament medio sermone diserti:
Nec sua non sanus scripta poeta legat.
Sic monuit Phœbus: Phœbo parete monenti.
Certa Dei sacro est hujus in ore fides.
Ad propiora vocor. quisquis sapienter amabit,
Vincet; & e nostra, quod petet, arte feret.
Credita nec semper sulci cum fœnore reddunt:
Nec semper dubias adjuvat aura rates.
Quod juvat, exiguum; plus est, quod lædit amantes:
Proponant animo multa ferenda suo.
Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla;
Cærula quot baccas Pallados arbor habet;
Litore quot conchæ; tot sunt in amore dolores:
Quæ patimur, multo spicula felle madent.
Dicta erit isse foras, quam tu fortasse videbis;
Isse foras, & te falsa videre, puta.
Clausa tibi fuerit promissa janua nocte:
Perfer & immunda ponere corpus humo.
Forsitan & vultu mendax ancilla superbo
Dicet, Quid nostras obsidet iste fores?
Postibus & duræ supplex blandire puellæ;
Et capiti demtas in fore pone rosas.

Cum volet, accedes: cum te vitabit, abibis.
Dedecet ingenuos tædia ferre sui.
Effugere hunc non est, quare tibi possit amica
Dicere? non omni tempore sensus adest.
Nec maledicta puta, nec verbera ferre puellæ,
Turpe, nec ad teneros oscula ferre pedes.
Quid moror in parvis? animus majoribus instet.
Magna canam: toto pectore, vulgus, ades.
Ardua molimur: sed nulla, nisi ardua, virtus.
Difficilis nostra poscitur arte labor.
Rivalem patienter habe; victoria tecum
Stabit: eris magni victor in arce Jovis.
Hæc tibi non hominem, sed quercus crede Pelasgas
Dicere. nil istis ars mea majus habet.
Innuet illa, feras: scribet, ne tange tabellas:
Unde volet, veniat: quoque libebit, eat.
Hoc in legitima præstant uxore mariti;
Cum tener, ad partes tu quoque, somne, venis.
Hac ego, confiteor, non sum perfectus in arte.
Quid faciam? monitis sum minor ipse meis.
Mene palam nostræ det quisquam signa puellæ?
Et patiar? nec me quolibet ira ferat?
Oscula vir dederat (memini) suus: oscula questus
Sum data. barbarie noster abundat amor.
Non semel hoc vitium nocuit mihi. doctior ille,
Quo veniunt alii conciliante viro.
Sed melius nescisse fuit, sine furta tegantur:

Ne fugiat victo fassus ab ore pudor.
Quo magis, o juvenes, deprendere parcite vestras.
Peccent: peccantes verba dedisse putent.
Crescit amor prensis. ubi par fortuna duorum est,
In caussa damni perstat uterque sui.
Fabula narratur toto notissima cœlo,
Mulciberis capti Marsque Venusque dolis.
Mars pater, insano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.
Nec Venus oranti (neque enim Dea mollior ulla est)
Rustica Gradivo, difficilisve fuit.
Ah quoties lasciva pedes risisse mariti
Dicitur, & duras igne vel arte manus!
Marte palam simulat Vulcanum imitata; decebat;
Multaque cum forma gratia mixta fuit.
Sed bene concubitus primos celare solebant.
Plena verecundi culpa pudoris erat.
Indicio Solis (quis Solem fallere possit?)
Cognita Vulcano conjugis acta suæ.
Quam mala, Sol, exempla moves? pete munus ab illa.
Et tibi, si taceas, quod dare possit, habet.
Mulciber obscuros lectum circaque superque
Disponit laqueos: lumina fallit opus.
Fingit iter Lemnon: veniunt ad fœdus amantes:
Impliciti laqueis nudus uterque jacent.
Convocat ille Deos. præbent spectacula capti.
Vix lacrimas Venerem continuisse putant.

Non vultus texisse suos, non denique possunt
Partibus obscœnis opposuisse manus.
Hîc aliquis ridens, In me, fortissime Mavors,
Si tibi sunt oneri, vincula transfer, ait.
Vix precibus, Neptune, tuis captiva resolvit
Corpora. Mars Threcen occupat, illa Paphon.
Hoc tibi profectum, Vulcane: quod ante tegebant,
Liberius faciunt, ut pudor omnis abest.
Sæpe tamen demens stulte fecisse fateris:
Teque ferunt iræ pœnituisse tuæ.
Hoc vetui. vos ecce vetat deprensa Dione
Insidias illas, quas tulit ipsa, pati.
Nec vos rivali laqueos disponite: nec vos
Excipite arcana verba notata manu.
Ista viri captent, (si jam captanda putabunt)
Quos faciunt justos ignis & unda viros.
En iterum testor: nihil hîc, nisi lege remissum,
Luditur. in nostris instita nulla jocis.
Quis Cereris ritus ausit vulgare profanis,
Magnaque Threicia sacra reperta Samo?
Exigua est virtus, præstare silentia rebus:
At contra gravis est culpa, tacenda loqui.
O bene; quod, frustra captatis arbore pomis,
Garrulus in media Tantalus aret aqua!
Præcipue Cytherea jubet sua sacra taceri.
Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax.
Condita si non sunt Veneris mysteria cistis,

Nec cava vesanis ictibus æra sonant;
Attamen inter nos medio versantur in usu,
Sed sic, inter nos ut latuisse velint.
Ipsa Venus pubem, quoties velamina ponit,
Protegitur læva semireducta manu.
In medio passimque coit pecus: hoc quoque viso,
Avertit vultus sæpe puella suos.
Conveniunt thalami furtis & janua nostris;
Parsque sub injecta veste pudenda latet.
Et si non tenebras, at quiddam nubis opacæ
Quærimus, atque aliquid luce patente minus.
Tunc quoque, cum solem nondum prohibebat & imbrem
Tegula, sed quercus tecta cibumque dabat;
In nemore atque antris, non sub Jove, juncta voluptas.
Tanta rudi populo cura pudoris erat.
At nunc nocturnis titulos imponimus actis:
Atque emitur magno nil, nisi posse loqui.
Scilicet excuties omnes ubicumque puellas,
Cuilibet ut dicas, Hæc quoque nostra fuit:
Ne desint, quas tu digitis ostendere possis;
Ut quamque attigeris, fabula turpis erit.
Parva queror: fingunt quidam, quæ vera negarent,
Et nulli non se concubuisse ferunt.
Corpora si nequeunt, quæ possunt nomina tractant:
Famaque, non tacto corpore, crimen habet.
I nunc, claude fores, custos odiose, puellæ;
Et centum duris postibus adde seras.

Quid tuti superest, cum nominis exstat adulter;
Et credi, quod non contigit esse, cupit?
Nos etiam veros parce profitemur amores;
Tectaque sunt solida mystica furta fide.
Parcite præcipue vitia exprobrare puellæ,
Utile quæ multis dissimulasse fuit.
Nec suus Andromedæ color est objectus ab illo,
Mobilis in gemino cui pede penna fuit.
Omnibus Andromache visa est spatiosior æquo:
Unus, qui modicam diceret, Hector erat.
Quod male fers, adsuesce; feres bene. multa vetustas
Lenit: at incipiens omnia sentit amor.
Dum novus in viridi coalescit cortice ramus,
Concutiat tenerum quælibet aura, cadet.
Mox eadem ventis, spatio durata, resistet,
Firmaque adoptivas arbor habebit opes.
Eximit ipsa dies omnes e corpore mendas;
Quodque fuit vitium, desinit esse mora.
Ferre novæ nares taurorum terga recusant:
Assiduo domitas tempore fallit odor.
Nominibus mollire licet mala. fusca vocetur,
Nigrior Illyrica cui pice sanguis erit.
Si pæta est, Veneri similis: si flava, Minervæ.
Sit gracilis, macie quæ male viva sua est.
Dic habilem, quæcumque brevis; quæ turgida, plenam:
Et lateat vitium proximitate boni.
Nec quotus annus eat, nec quo sit nata require

Consule: quæ rigidus munera Censor habet.
Præcipue, si flore caret, meliusque peractum
Tempus; & albentes jam legit illa comas.
Utilis, o juvenes, aut hæc, aut serior ætas.
Iste feret segetes; iste serendus ager.
Dum vires annique sinunt, tolerate labores:
Jam veniet tacito curva senecta pede.
Aut mare remigiis, aut vomere findite terras;
Aut fera belligeras addite in arma manus;
Aut latus, & vires, operamque adferte puellis.
Hoc quoque militiæ est: hoc quoque quærit opes.
Adde, quod est illis operum prudentia major:
Solus &, artifices qui facit, usus adest.
Illæ munditiis annorum damna rependunt:
Et faciunt cura, ne videantur anus.
Utque velis, Venerem jungunt per mille figuras.
Inveniat plures nulla tabella modos.
Illis sentitur non irritata voluptas:
Quod juvet, ex æquo femina virque ferant.
Odi concubitus, qui non utrumque resolvunt:
Hoc est, cur pueri tangar amore minus.
Odi quæ præbet, quia sit præbere necesse;
Siccaque de lana cogitat ipsa sua.
Quæ datur officio, non est mihi grata voluptas.
Officium faciat nulla puella mihi.
Me voces audire juvat sua gaudia fassas:
Utque morer memet, sustineamque, roget.

Adspiciam dominæ victos amentis ocellos.
Langueat; & tangi se vetet illa diu.
Hæc bona non primæ tribuit natura juventæ,
Quæ cito post septem lustra venire solent.
Qui properant, nova musta bibant. mihi fundat avitum
Consulibus priscis condita testa merum.
Nec platanus, nisi sera, potest obsistere Phœbo:
Et lædunt nudos prata novella pedes.
Scilicet Hermionen Helenæ præponere posses?
Et melior Gorge, quam sua mater, erat?
Ad Venerem quicumque voles attingere seram,
Si modo duraris, præmia digna feres.
Conscius ecce duos accepit lectus amantes:
Ad thalami clausas, Musa, resiste fores.
Sponte sua, sine te, celeberrima verba loquentur:
Nec manus in lecto læva jacebit iners.
Invenient digiti, quod agant in partibus illis,
In quibus occulte spicula figit Amor.
Fecit in Andromache prius hoc fortissimus Hector;
Nec solum bellis utilis ille fuit.
Fecit & in capta Lyrneside magnus Achilles,
Cum premeret mollem lassus ab hoste torum.
Illis te tangi manibus, Brisei, sinebas,
Imbutæ Phrygia quæ nece semper erant.
An fuit hoc ipsum, quod te, lasciva, juvaret,
Ad tua victrices membra venire manus?
Crede mihi, non est Veneris properanda voluptas;
Sed sensim tarda prolicienda mora.

Cum loca repereris, quæ tangi femina gaudet;
Non obstet, tangas quo minus illa, pudor.
Adspicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut Sol a liquida sæpe refulget aqua.
Accedent questus, accedet amabile murmur,
Et dulces gemitus, aptaque verba loco.
Sed neque tu dominam velis majoribus usus
Desine, nec cursus anteat illa tuos.
Ad metam properate simul. tum plena voluptas,
Cum pariter victi femina virque jacent.
Hic tibi servandus tenor est, cum libera dantur
Otia; furtivum nec timor urguet opus.
Cum mora non tuta est, totis incumbere remis
Utile, & admisso subdere calcar equo.
Finis adest operi. palmam date, grata juventus;
Sertaque odoratæ myrtea ferte comæ.
Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,
Æacides dextra, pectore Nestor erat;
Quantus erat Calchas extis, Telamonius armis,
Automedon curru; tantus amator ego.
Me vatem celebrate, viri; mihi dicite laudes;
Cantetur toto nomen in orbe meum.
Arma dedi vobis: dederat Vulcanus Achilli.
Vincite muneribus, vicit ut ille, datis.
Sed quicumque meo superarit Amazona ferro,
Inscribat spoliis, Naso magister erat.
Ecce rogant teneræ, sibi dem præcepta, puellæ.
Vos eritis chartæ proxima cura meæ.

P. OVIDII NASONIS

ARTIS AMATORIÆ

LIBER TERTIUS.

ARma dedi Danais in Amazonas. arma supersunt,
Quæ tibi dem, & turmæ, Penthesilea, tuæ.
Ite in bella pares: vincant, quibus alma Dione
Faverit, &, toto qui volat orbe, Puer.
Non erat armatis æquum concurrere nudas:
Sic etiam vobis vincere turpe, viri.
Dixerit e multis aliquis, Quid virus in anguem
Adjicis? & rabidæ tradis ovile lupæ?
Parcite paucarum diffundere crimen in omnes.
Spectetur meritis quæque puella suis.
Si minor Atrides Helenen, Helenesque sororem
Quo premat Atrides crimine major habet;
Si scelere Œclides Talaionidæ Eriphyles
Vivus, & in vivis ad Styga venit equis;

Est pia Penelope, lustris errante duobus,
Et totidem lustris bella gerente viro.
Respice Phyllaciden; & quæ comes isse marito
Fertur, & ante annos occubuisse suos.
Fata Pheretiadæ conjux Pagasæa redemit;
Proque sui est uxor funere lata viri.
Accipe me, Capaneu; cineres miscebimur, inquit
Iphias; in medios desiluitque rogos.
Ipsa quoque & cultu est & nomine femina Virtus.
Non mirum, populo si favet illa suo.
Nec tamen hæ mentes nostra poscuntur ab arte.
Conveniunt cymbæ vela minora meæ.
Nil, nisi lascivi per me discuntur amores:
Femina præcipiam quo sit amanda modo.
Femina nec flammas, nec sævos discutit arcus.
Parcius hæc video tela nocere viris.
Sæpe viri fallunt; teneræ non sæpe puellæ:
Paucaque, si quæras, crimina fraudis habent.
Phasida, jam matrem, fallax dimisit Iason:
Venit in Æsonios altera nupta sinus.
Quantum in te, Theseu, volucres Ariadna marinas
Pavit, in ignoto sola relicta loco.
Quære, novem cur isse vias dicatur; & audi
Depositis silvas Phyllida flesse comis.
At famam pietatis habet; tamen hospes & ensem
Præbuit, & caussam mortis, Elissa, tuæ.
Quid vos perdiderit, dicam? nescistis amare.

Defuit ars vobis. arte perennat amor.
Nunc quoque nescirent: sed me Cytherea docere
Jussit: & ante oculos constitit ipsa meos.
Tum mihi, Quid miseræ, dixit, meruere puellæ?
Traditur armatis vulgus inerme viris.
Illos artifices gemini fecere libelli:
Hæc quoque pars monitis erudienda tuis.
Probra Therapnææ qui dixerat ante maritæ,
Mox cecinit laudes prosperiore lyra.
Si bene te novi, cultas ne læde puellas;
Gratia, dum vives, ista petenda tibi.
Dixit: & e myrto (myrto nam vincta capillos
Constiterat) folium, granaque pauca dedit.
Sensimus acceptis numen quoque. purior æther
Fulsit, & e toto pectore cessit onus.
Dum facit ingenium, petite hinc præcepta, puellæ,
Quas pudor, & leges, & sua jura sinunt.
Venturæ memores jam nunc estote senectæ:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, & veros etiam nunc editis annos,
Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.
Nec, quæ præteriit, iterum revocabitur unda:
Nec, quæ præteriit, hora redire potest.
Utendum est ætate; cito pede labitur ætas:
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.
Hos ego, qui canent frutices, violaria vidi:
Hac mihi de spina grata corona data est.

Tempus erit, quo tu, quæ nunc excludis amantem,
Frigida deserta nocte jacebis anus:
Nec tua nocturna frangetur janua rixa:
Sparsa nec invenies limina mane rosa.
Quam cito (me miserum!) laxantur corpora rugis,
Et perit, in nitido qui fuit ore, color!
Quasque fuisse tibi canas a virgine jures,
Spargentur subitæ per caput omne comæ.
Anguibus exsuitur tenui cum pelle vetustas;
Nec faciunt cervos cornua jacta senes.
Nostra sine auxilio fugiunt bona. carpite florem;
Qui, nisi carptus erit, turpiter ipse cadet.
Adde, quod & partus faciunt breviora juventæ
Tempora. continua messe senescit ager.
Latmius Endymion non est tibi, Luna, rubori;
Nec Cephalus roseæ præda pudenda Deæ.
Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis;
Unde habet Ænean Harmonienque suos.
Ite per exemplum, genus o mortale, Dearum;
Gaudia nec cupidis vestra negate viris.
Ut jam decipiant, quid perditis? omnia constant.
Mille licet sumant: deperit inde nihil.
Conteritur ferrum, silices tenuantur ab usu.
Sufficit, & damni pars caret illa metu.
Quid vetet adposito lumen de lumine sumi,
Quisve cavo vastas in mare servet aquas?
Det tamen ulla viro mulier, non expedit, inquis.

Quid, nisi quam sumes, dic mihi, perdis aquam?
Nec vos prostituit mea vox; sed vana timere
Damna vetat. damnis munera vestra carent.
Sed me flaminibus venti majoris iturum,
Dum sumus in portu, provehat aura levis.
Ordior a cultu. cultis bene Liber ab uvis
Provenit; & culto stat seges alta solo.
Forma Dei munus: forma quota quæque superbit?
Pars vestrûm tali munere magna caret.
Cura dabit faciem: facies neglecta peribit;
Idaliæ similis sit licet illa Deæ.
Corpora si veteres non sic coluere puellæ;
Nec veteres cultos sic habuere viros:
Si fuit Andromache tunicas induta valentes;
Quid mirum? duri militis uxor erat.
Scilicet Ajaci conjux ornata venires,
Cui tegimen septem terga fuere boum?
Simplicitas rudis ante fuit: nunc aurea Roma
Edomiti magnas possidet orbis opes.
Adspice, quæ nunc sunt Capitolia, quæque fuerunt;
Alterius dicas illa fuisse Jovis.
Curia, concilio quæ nunc dignissima tanto est,
De stipula, Tatio regna tenente, fuit.
Quæ nunc sub Phœbo ducibusque Palatia fulgent,
Quid, nisi araturis pascua bubus, erant?
Prisca juvent alios: ego me nunc denique natum
Gratulor. hæc ætas moribus apta meis.

Non quia nunc terræ lentum subducitur aurum;
  Lectaque diverso litore concha venit:
Nec quia decrescunt effosso marmore montes;
  Nec quia cæruleæ mole fugantur aquæ:
Sed quia cultus adest; nec nostros mansit in annos
  Rusticitas, priscis illa superstes avis.
Vos quoque non caris aures onerate lapillis,
  Quos legit in viridi decolor Indus aqua.
Nec prodite graves insuto vestibus auro:
  Per quas nos petitis, sæpe fugatis, opes.
Munditiis capimur: non sint sine lege capilli.
  Admotæ formam dantque negantque manus.
Nec genus ornatûs unum est: quod quamque decebit,
  Eligat; & speculum consulat ante suum.
Longa probat facies capitis discrimina puri:
  Sic erat ornatis Laodamia comis.
Exiguum summa nodum sibi fronte relinqui,
  Ut pateant aures, ora rotunda volunt.
Alterius crines humero jactentur utroque.
  Talis es adsumta, Phœbe canore, lyra.
Altera succinctæ religetur more Dianæ,
  Ut solet, attonitas cum petit illa feras.
Huic decet inflatos laxe jacuisse capillos:
  Illa sit adstrictis impedienda comis.
Hanc placet ornari testudine Cyllenea:
  Sustineat similes fluctibus illa sinus.
Sed neque ramosa numerabis in ilice glandes;

Nec

Nec quot apes Hyble, nec quot in Alpe feræ;
Nec mihi tot positus numero comprendere fas est.
Adjicit ornatus proxima quæque dies.
Et neglecta decet multas coma. sæpe jacere
Hesternam credas; illa repexa modo est.
Ars casum simulet. sic capta vidit ut urbe
Alcides Iolen, Hanc ego, dixit, amo.
Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Evoe,
Sustulit in currus, Gnosi relicta, suos.
O quantum indulget vestro Natura decori,
Quarum sunt multis damna pianda modis!
Nos male detegimur, raptique ætate capilli,
Ut Borea frondes excutiente, cadunt.
Femina canitiem Germanis inficit herbis;
Et melior vero quæritur arte color.
Femina procedit densissima crinibus emtis;
Proque suis alios efficit ære suos.
Nec rubor est emisse palam. venire videmus
Herculis ante oculos, Virgineumque chorum.
Quid de veste loquar? nec vos, segmenta, requiro;
Nec quæ bis Tyrio murice lana rubes.
Cum tot prodierint pretio leviore colores;
Quis furor est, census corpore ferre suos?
Aeris ecce color, tum cum sine nubibus aer,
Nec tepidus pluvias concitat Auster aquas.
Ecce tibi similis, qui quondam Phryxon & Hellen
Diceris Inois eripuisse dolis.

Hic undas imitatus, habet quoque nomen ab undis:
Crediderim Nymphas hac ego veste tegi.
Ille crocum simulat: croceo velatur amictu,
Roscida luciferos cum Dea jungit equos.
Hic Paphias myrtos: hic purpureas amethystos,
Albentesve rosas, Threiciamve gruem.
Nec glandes, Amarylli, tuæ, nec amygdala desunt:
Et sua velleribus nomina cera dedit.
Quot nova terra parit flores, cum vere tepenti
Vitis agit gemmas, pigraque cedit hiems;
Lana tot, aut plures succos bibit. elige certos:
Nam non conveniens omnibus omnis erit.
Pulla decent niveas: Briseida pulla decebant:
Cum rapta est, pulla tum quoque veste fuit.
Alba decent fuscas: albis, Cephei, placebas.
Sic tibi vestitæ pressa Seriphos erat.
Quam pene admonui, ne trux caper iret in alas,
Neve forent duris aspera crura pilis!
Sed non Caucasea doceo de rupe puellas,
Quæque bibant undas, Myse Caice, tuas.
Quid? si præcipiam, ne fuscet inertia dentes;
Oraque suscepta mane laventur aqua?
Scitis & inducta candorem quærere cera.
Sanguine quæ vero non rubet; arte rubet.
Arte supercilii confinia nuda repletis;
Parvaque sinceras velat aluta genas.
Nec pudor est oculos tenui signare favilla;

Vel prope te nato, lucide Cydne, croco.
Est mihi, quo dixi vestræ medicamina formæ,
Parvus, sed cura grande libellus opus.
Hinc quoque præsidium læsæ petitote figuræ:
Non est pro vestris ars mea rebus iners.
Non tamen expositas mensa deprendat amator
Pyxidas. ars faciem dissimulata juvat.
Quem non offendat toto fæx illita vultu,
Cum fluit in tepidos pondere lapsa sinus?
Œsypa quid redolent, quamvis mittatur Athenis,
Demtus ab immundo vellere succus ovis?
Nec coram mixtas cervæ sumsisse medullas,
Nec coram dentes defricuisse probem.
Ista dabunt faciem; sed erunt deformia visu:
Multaque, dum fiunt turpia, facta placent.
Quæ nunc nomen habent operosi signa Myronis,
Pondus iners quondam, duraque massa fuit.
Annulus ut fiat, primo colliditur aurum:
Quas geritis vestes, sordida lana fuit.
Cum fieret, lapis asper erat; nunc nobile signum
Nuda Venus madidas exprimit imbre comas.
Tu quoque dum coleris, nos te dormire putemus;
Aptius a summa conspiciare manu.
Cur mihi nota tuo caussa est candoris in ore?
Claude forem thalami; quid rude prodis opus?
Multa viros nescire decet; pars maxima rerum
Offendat, si non interiora tegas.

Aurea quæ pendent ornato signa theatro,
Inspice, quam tenuis bractea ligna tegat.
Sed neque ad illa licet populo, nisi facta, venire;
Nec nisi submotis forma paranda viris.
At non pectendos coram præbere capillos,
Ut jaceant fusi per tua terga, vetem.
Illo præcipue, ne sis morosa, caveto
Tempore: nec lapsas sæpe resolve comas.
Tuta sit ornatrix. odi, quæ sauciat ora
Unguibus, & rapta brachia figit acu.
Devovet, & dominæ tangit caput illa: simulque
Plorat ad invisas sanguinolenta comas.
Quæ male crinita est, custodem in limine ponat;
Orneturve Bonæ semper in æde Deæ.
Dictus eram cuidam subito venisse puellæ;
Turbida perversas induit illa comas.
Hostibus eveniat tam fœdi caussa pudoris;
Inque nurus Parthas dedecus illud eat.
Turpe pecus mutilum: turpe est sine gramine campus;
Et sine fronde frutex; & sine crine caput.
Non mihi venistis, Semele, Ledeve, docendæ;
Perque fretum falso, Sidoni, vecta bove;
Aut Helene, quam non stulte, Menelae, reposcis;
Tu quoque non stulte, Troie raptor, habes.
Turba docenda venit, pulchræ turpesque puellæ:
Pluraque sunt semper deteriora bonis.
Formosæ minus artis opem præceptaque curant:

Est illis sua dos, forma sine arte potens.
Cum mare compositum est, securus navita cessat:
Cum tumet, auxiliis adsidet ille suis.
Rara tamen mendo facies caret. occule mendas:
Quamque potes, vitium corporis abde tui.
Si brevis es, sedeas; ne stans videare sedere:
Inque tuo jaceas quantulacumque toro.
Hîc quoque, ne possit fieri mensura cubantis,
Injecta lateant fac tibi veste pedes.
Quæ nimium gracilis, pleno velamina filo
Sumat; & ex humeris laxus amictus eat.
Pallida purpureis tinguat sua corpora virgis:
Nigrior ad Pharii confuge piscis opem.
Pes malus in nivea semper celetur aluta:
Arida nec vinclis crura resolve suis.
Conveniunt tenues scapulis analectrides altis:
Inflatum circa fascia pectus eat.
Exiguo signet gestu quodcumque loquetur,
Cui digiti pingues, & scaber unguis erunt.
Cui gravis oris odor, numquam jejuna loquatur;
Et semper spatio distet ab ore viri.
Si niger, aut ingens, aut non erit ordine natus
Dens tibi, ridendo maxima damna feres.
Quis credat? discunt etiam ridere puellæ:
Quæritur atque illis hac quoque parte decor.
Sint modici rictus, sint parvæ utrimque lacunæ,
Et summos dentes ima labella tegant.

Nec sua perpetuo contendant ilia risu:
Sed leve nescio quid ſemineumque ſonent.
Est, quæ perverſo diſtorqueat ora cachinno:
Cum riſu læta eſt altera, flere putes.
Illa ſonat raucum, quiddamque inamabile ſtridet;
Ut rudit ad ſcabram turpis aſella molam.
Quo non ars penetrat? diſcunt lacrimare decenter:
Quoque volunt plorant tempore, quoque modo.
Quid? cum legitima fraudatur litera voce,
Blæſaque fit juſſo lingua coacta ſono?
In vitio decor eſt, quædam male reddere verba.
Diſcunt poſſe minus, quam potuere, loqui.
Omnibus his, quoniam proſunt, impendite curam.
Diſcite ſemineo corpora ferre gradu.
Est & in inceſſu pars non temnenda decoris:
Adlicit ignotos ille, fugatque viros.
Hæc movet arte latus, tunicisque fluentibus auras
Excipit; extenſos ſertque ſuperba pedes.
Illa, velut conjux Umbri rubicunda mariti,
Ambulat; ingentes varica ſertque gradus.
Sed ſit, ut in multis, modus hic quoque. ruſticus alter
Motus; in inceſſu mollior alter erit.
Pars humeri tamen ima tui, pars ſumma lacerti
Nuda ſit, a læva conſpicienda manu.
Hoc vos præcipue, niveæ, decet. hoc ubi vidi,
Oſcula ferre humero, quâ patet, uſque libet.
Monſtra maris Sirenes erant; quæ voce canora

Quamlibet admissas detinuere rates.
His sua Sisyphides auditis pene resolvit
Corpora. nam sociis illita cera fuit.
Res est blanda canor: discant cantare puellæ.
Pro facie multis vox sua lena fuit.
Et modo marmoreis referant audita theatris;
Et modo Niliacis carmina lusa modis.
Nec plectrum dextra, citharam tenuisse sinistra
Nesciat arbitrio femina docta meo.
Saxa ferasque lyra movit Rhodopeius Orpheus,
Tartareosque lacus, tergeminumque canem.
Saxa tuo cantu, vindex justissime matris,
Fecerunt muros officiosa novos.
Quamvis mutus erat, voci favisse putatur
Piscis, Arioniæ fabula nota lyræ.
Disce etiam duplici genialia naulia palma
Verrere: conveniunt dulcibus illa jocis.
Sit tibi Callimachi, sit Coi nota poetæ,
Sit quoque vinosi Teia Musa senis.
Nota sit & Sappho: quid enim lascivius illa?
Cuive pater vafri luditur arte Getæ.
Et teneri possis carmen legisse Properti:
Sive aliquid Galli, sive, Tibulle, tuum:
Dictaque Varroni fulvis insignia villis
Vellera, germanæ, Phryxe, querenda tuæ:
Et profugum Ænean, altæ primordia Romæ;
Quo nullum Latio clarius exstat opus.

Forsitan & nostrum nomen miscebitur istis;
Nec mea Lethæis scripta dabuntur aquis.
Atque aliquis dicet, Nostri lege culta magistri
Carmina, quîs partes instruit ille duas.
Deve tribus libris, titulus quos signat Amorum,
Elige, quod docili molliter ore legas.
Vel tibi composita cantetur Epistola voce:
Ignotum hoc aliis ille novavit opus.
O ita, Phœbe, velis; ita vos, pia numina vatum,
Insignis cornu Bacche, novemque Deæ!
Quis dubitet, quin scire velim saltare puellam;
Ut moveat posito brachia jussa mero?
Artifices lateris, scenæ spectacula, amantur;
Tantum mobilitas illa decoris habet.
Parva monere pudet: talorum ducere jactus
Ut sciat, & vires, tessera missa, tuas.
Et modo tres jactet numeros: modo cogitet, apte
Quam subeat partem callida, quamque vocet.
Cautaque non stulte latronum prœlia ludat:
Unus cum gemino calculus hoste perit.
Bellatorque sua prensus sine compare bellat:
Æmulus & cœptum sæpe recurrit iter.
Reticuloque pilæ leves fundantur aperto:
Nec, nisi quam tolles, ulla movenda pila est.
Est genus in totidem tenui ratione redactum
Scriptula, quot menses lubricus annus habet.
Parva tabella capit ternos utrimque lapillos;

In qua vicisse est, continuasse suos.
Mille facesse jocos. turpe est nescire puellam
Ludere: ludendo sæpe paratur amor.
Sed minimus labor est, sapienter jactibus uti.
Majus opus, mores composuisse suos.
Dum sumus incauti, studioque aperimur in ipso,
Nudaque per lusus pectora nostra patent;
Ira subit, deforme malum, lucrique cupido,
Jurgiaque, & rixæ, sollicitusque dolor.
Crimina dicuntur: resonat clamoribus æther:
Invocat iratos & sibi quisque Deos.
Nulla fides; tabulæque novæ per vota petuntur:
Et lacrimis vidi sæpe madere genas.
Juppiter a vobis tam turpia crimina pellat,
In quibus est ulli cura placere viro.
Hos ignava jocos tribuit Natura puellis:
Materia ludunt uberiore viri.
Sunt illis celeresque pilæ, jaculumque, trochique,
Armaque, & in gyros ire coactus equus.
Nec vos Campus habet, nec vos gelidissima Virgo;
Nec Tuscus placida devehit amnis aqua.
At licet, & prodest, Pompejas ire per umbras;
Virginis ætheriis cum caput ardet equis.
Visite laurigero sacrata Palatia Phœbo:
Ille Parætonias mersit in alta rates.
Quæque soror conjuxque Ducis monumenta pararunt,
Navalique gener cinctus honore caput.

Visite turicremas vaccæ Memphitidos aras:
Visite conspicuis terna theatra locis.
Spectentur tepido maculosæ sanguine arenæ,
Metaque fervente circueunda rota.
Quod latet, ignotum est. ignoti nulla cupido.
Fructus abest, facies cum bona teste caret.
Tu licet & Thamyran superes, & Amœbea cantu;
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Si Venerem Cous nusquam posuisset Apelles,
Mersa sub æquoreis illa lateret aquis.
Quid petitur sacris, nisi tantum fama, poetis?
Hoc votum nostri summa laboris habet.
Cura Ducum fuerunt olim Regumque poetæ:
Præmiaque antiqui magna tulere chori.
Sanctaque majestas, & erat venerabile nomen
Vatibus: & largæ sæpe dabantur opes.
Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus,
Contiguus poni, Scipio magne, tibi.
Nunc hederæ sine honore jacent: operataque doctis
Cura vigil Musis nomen inertis habet.
Sed famæ vigilare juvet: quis nosset Homerum,
Ilias æternum si latuisset opus?
Quis Danaen nosset, si semper clausa fuisset;
Inque sua turri perlatuisset anus?
Utilis est vobis, formosæ, turba, puellæ.
Sæpe vagos ultra limina ferte pedes.
Ad multas lupa tendit oves, prædetur ut unam:

Et Jovis in multas devolat ales aves.
Se quoque det populo mulier speciosa videndam:
Quem trahat, e multis forsitan unus erit.
Omnibus illa locis maneat studiosa placendi:
Et curam tota mente decoris agat.
Casus ubique valet: semper tibi pendeat hamus.
Quo minime credas gurgite, piscis erit.
Sæpe canes frustra nemorosis montibus errant:
Inque plagam nullo cervus agente cadit.
Quid minus Andromedæ fuerat sperare revinctæ,
Quam lacrimas ulli posse placere suas?
Funere sæpe viri vir quæritur. isse solutis
Crinibus, & fletus non tenuisse, decet.
Sed vitate viros cultum formamque professos;
Quique suas ponunt in statione comas.
Quæ vobis dicunt, dixerunt mille puellis.
Errat, & in nulla sede moratur amor.
Femina quid faciat, cum sit vir levior ipsa,
Forsitan & plures possit habere viros?
Vix mihi credetis; sed credite: Troja maneret,
Præceptis Priami si foret usa sui.
Sunt qui mendaci specie grassentur amoris,
Perque aditus tales lucra pudenda petant.
Nec coma vos fallat liquida nitidissima nardo;
Nec brevis in rugas cingula pressa suas.
Nec toga decipiat filo tenuissima: nec si
Annulus in digitis alter & alter erit.

Forsitan ex horum numero cultissimus ille
Fur sit; & uratur vestis amore tuæ.
Redde meum, clamant spoliatæ sæpe puellæ,
Redde meum, toto voce boante foro.
Has, Venus, e templis, multo radiantibus auro,
Lenta vides lites, Appiadesque Deæ.
Sunt quoque non dubia quædam mala nomina fama:
Deceptæ a multis crimen amantis habent.
Discite ab alterius vestris timuisse querelis:
Janua fallaci nec sit aperta viro.
Parcite, Cecropides, juranti credere Theseo;
Quos faciet testes, fecit & ante, Deos.
Et tibi, Demophoon, Thesei criminis heres,
Phyllide decepta nulla relicta fides.
Si bene promittant, totidem promittite verbis:
Si dederint, & vos gaudia pacta date.
Illa potest vigiles flammas extinguere Vestæ;
Et rapere e templis, Inachi, sacra tuis;
Et dare mixta viro tritis aconita cicutis,
Accepto Venerem munere si qua negat.
Fert animus propius consistere; supprime habenas,
Musa; nec admissis excutiare rotis.
Verba vadum tentent abiegnis scripta tabellis.
Accipiat missas apta ministra notas.
Inspice: quodque leges, ex ipsis collige verbis,
Fingat, an ex animo sollicitusque roget.
Postque brevem rescribe moram. mora semper amantes

Incitat, exiguum si modo tempus habet.
Sed neque te facilem juveni promitte roganti:
Nec tamen eduro, quod petit, ore nega.
Fac timeat speretque simul: quotiesque remittes,
Spesque magis veniat certa, minorque metus.
Munda, sed e medio, consuetaque verba, puellæ,
Scribite. sermonis publica forma placet.
Ah quoties dubius scriptis exarsit amator;
Et nocuit formæ barbara lingua bonæ!
Sed quoniam, quamvis vittæ careatis honore,
Est vobis vestros fallere cura viros;
Ancillæ puerive manus ferat apta tabellas;
Pignora nec juveni credite vestra novo.
Vidi ego, pallentes isto terrore puellas,
Servitium miseras tempus in omne pati.
Perfidus ille quidem, qui talia pignora servat:
Sed tamen Ætnæi fulminis instar habet.
Judice me fraus est concessa, repellere fraudem:
Armaque in armatos sumere jura sinunt.
Ducere consuescat multas manus una figuras.
Ah pereant, per quos ista monenda mihi!
Nec nisi deletis tutum rescribere ceris:
Ne teneat geminas una tabella manus.
Femina dicatur scribenti semper amator;
Illa sit in vestris, qui fuit ille, notis.
Sed libet a parvis animum ad majora referre,
Plenaque curvato pandere vela sinu.

Pertinet ad faciem rabidos compescere mores.
  Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira; nigrescunt sanguine venæ;
  Lumina Gorgoneo sævius igne micant.
I procul hinc, dixit, non es mihi, tibia, tanti,
  Ut vidit vultus Pallas in amne suos.
Vos quoque si media speculum spectetis in ira,
  Cognoscat faciem vix satis ulla suam.
Nec minus in vultu damnosa superbia vestro:
  Comibus est oculis adliciendus amor.
Odimus immodicos (expertæ credite) fastus.
  Sæpe tacens odii semina vultus habet.
Spectantem specta: ridenti mollia ride.
  Innuet; acceptas tu quoque redde notas.
Sic ubi prolusit, rudibus puer ille relictis,
  Spicula de pharetra promit acuta sua.
Odimus & mœstas. Tecmessam diligat Ajax:
  Nos, hilarem populum, femina læta capit.
Numquam ego te, Andromache, nec te, Tecmessa, rogarem,
  Ut mea de vobis altera amica foret.
Credere vix videor, cum cogar credere partu,
  Vos ego cum vestris concubuisse viris.
Scilicet Ajaci mulier mœstissima dixit,
  Lux mea; quæque solent verba juvare viros.
Quid vetat a magnis ad res exempla minores
  Sumere, nec nomen pertimuisse ducis?

Dux bonus huic centum commisit vite regendos;
Huic equites; illi signa tuenda dedit.
Vos quoque,de nobis quem quisque sit aptus ad usum
Inspicite: & certo ponite quemque loco.
Munera det dives: jus qui profitebitur, adsit:
Facundus caussam sæpe clientis agat.
Carmina qui facimus, mittamus carmina tantum.
Hic chorus ante alios aptus amare sumus.
Nos facimus placitæ late præconia formæ.
Nomen habet Nemesis: Cynthia nomen habet.
Vesper & Eoæ novere Lycorida terræ:
Et multi, quæ sit nostra Corinna, rogant.
Adde, quod insidiæ sacris a vatibus absunt:
Et facit ad mores ars quoque nostra suos.
Nec nos ambitio, nec amor nos tangit habendi:
Contemto colitur lectus & umbra foro.
Sed facile hæremus, validoque perurimur æstu;
Et nimium certa scimus amare fide.
Scilicet ingenium placida mollimur ab arte:
Et studio mores convenienter eunt.
Vatibus Aoniis faciles estote, puellæ.
Numen inest illis; Pieridesque favent.
Est Deus in nobis; & sunt commercia cœli.
Sedibus ætheriis spiritus ille venit.
A doctis pretium scelus est sperare poetis.
Me miserum! scelus hoc nulla puella timet.
Dissimulate tamen; nec prima fronte rapaces

Este. novus viso casse resistet amans.
Sed neque vector equum, qui nuper sensit habenas,
Comparibus frenis, artificemque regat.
Nec stabiles annis animos, viridemque juventam
Ut capias, idem limes agendus erit.
Hic rudis, & castris nunc primum notus Amoris,
Qui tetigit thalamos præda novella tuos;
Te solam norit; tibi semper inhæreat uni.
Cingenda est altis sepibus ista seges.
Effuge rivalem: vinces, dum sola tenebis.
Non bene cum sociis regna Venusque manent.
Ille vetus miles sensim & sapienter amabit:
Multaque tironi non patienda feret.
Nec franget postes, nec sævis ignibus uret,
Nec dominæ teneras adpetet ungue genas.
Nec scindet tunicasve suas tunicasve puellæ;
Nec raptus flendi caussa capillus erit.
Ista decent pueros, ætate & amore calentes:
Hic fera composita vulnera mente feret.
Ignibus hic lentis uretur, ut humida tæda,
Ut modo montanis silva recisa jugis.
Certior hic amor est: brevis & fecundior ille.
Quæ fugiunt, celeri carpite poma manu.
Omnia tradantur. portas reseravimus hosti;
Et sit in infida proditione fides.
Quod datur ex facili longum male nutrit amorem.
Miscenda est lætis rara repulsa jocis.

Ante fores jaceat: Crudelis janua, clamet:
  Multaque submisse, multa minanter agat.
Dulcia non ferimus: succo renovemur amaro.
  Sæpe perit ventis obruta cymba suis.
Hoc est, uxores quod non patiatur amari;
  Conveniunt illas, cum voluere, viri.
Obde forem; & duro dicat tibi janitor ore,
  Non potes. exclusum te quoque tanget amor.
Ponite jam gladios hebetes; pugnetur acutis.
  Nec dubito, telis quin petar ipse meis.
Dum cadit in laqueos captus quoque nuper amator,
  Solum se thalamos speret habere tuos.
Postmodo rivalem, partitaque fœdera lecti
  Sentiat. has artes tolle; senescet amor.
Tum bene fortis equus reserato carcere currit,
  Cum, quos prætereat, quosque sequatur, habet.
Quamlibet extinctos injuria suscitat ignes.
  En ego (confiteor) non nisi læsus amo.
Caussa tamen nimium non sit manifesta doloris:
  Pluraque sollicitus, quam sciat, esse putet.
Incitet & ficti tristis custodia servi,
  Et nimium duri cura molesta viri.
Quæ venit ex tuto, minus est accepta voluptas.
  Ut sis liberior Thaide, finge metus.
Cum melius foribus possis, admitte fenestra:
  Inque tuo vultu signa timentis habe.
Callida prosiliat, dicatque ancilla, Perîmus:

Tu juvenem trepidum quolibet abde loco.
Admiscenda tamen Venus est secura timori;
Ne tanti noctes non putet esse tuas.
Qua vafer eludi possit ratione maritus,
Quaque vigil custos, præteriturus eram.
Nupta virum timeat: rata sit custodia nuptæ:
Hoc decet: hoc leges jusque pudorque jubent.
Te quoque servari, modo quam vindicta redemit,
Quis ferat? ut fallas, ad mea sacra veni.
Tot licet observent, (adsit modo certa voluntas)
Quot fuerant Argo lumina, verba dabis.
Scilicet obstabit custos, ne scribere possis,
Sumendæ detur cum tibi tempus aquæ?
Conscia cum possit scriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido fascia lata sinu?
Cum possit sura chartas celare ligatas,
Et vincto blandas sub pede ferre notas?
Caverit hæc custos: pro charta conscia tergum
Præbeat; inque suo corpore verba ferat.
Tuta quoque est, fallitque oculos e lacte recenti
Litera: carbonis pulvere tange; leges.
Fallet & humiduli quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.
Adfuit Acrisio servandæ cura puellæ:
Hunc tamen illa suo crimine fecit avum.
Quid faciat custos, cum sint tot in Urbe theatra?
Cum spectet junctos illa libenter equos?

Cum sedeat Phariæ sistris operata juvencæ;
  Quoque sui comites ire vetentur, eat?
Cum fuget e templis oculos Bona Diva virorum,
  Præterquam si quos illa venire jubet:
Cum, custode foris tunicas servante puellæ,
  Celent furtivos balnea tuta viros:
Cum, quoties opus est, fallax ægrotet amica;
  Et cedat lecto quamlibet ægra suo:
Nomine cum doceat, quid agamus, adultera clavis;
  Quasque petas, non det janua sola, vias?
Fallitur & multo custodis cura Lyæo,
  Illa vel Hispano lecta sit uva jugo.
Sunt quoque quæ faciant altos medicamina somnos,
  Victaque Lethæa lumina nocte premant.
Nec male deliciis odiosum conscia tardis
  Detinet; & longa jungitur ipsa mora.
Quid juvat ambages, præceptaque parva movere,
  Cum minimo custos munere possit emi?
Munera (crede mihi) capiunt hominesque Deosque:
  Placatur donis Juppiter ipse datis.
Quid sapiens faciat? stultus quoque munere gaudet.
  Ipse vir, accepto munere, mutus erit.
Sed semel est custos longum redimendus in annum:
  Sæpe dabit, dederit quas semel, ille manus.
Questus eram (memini) metuendos esse sodales:
  Non tangit solos ista querela viros.
Credula si fueris, aliæ tua gaudia carpent;

Et lepus hic aliis exagitandus erit.
Hæc quoque, quæ præbet lectum studiosa locumque,
Crede mihi, mecum non semel illa fuit.
Nec nimium vobis formosa ancilla ministret:
Sæpe vicem dominæ præstitit illa mihi.
Quo feror insanus? quid aperto pectore in hostem
Nitor; & indicio prodor ab ipse meo?
Non avis aucupibus monstrat, qua parte petatur:
Non docet infestas currere cerva canes.
Viderit utilitas: præcepta fideliter edam.
Lemniasi gladios in mea fata dabo.
Efficite, (& facile est) ut nos credamus amari:
Prona venit cupidis in sua vota fides.
Spectet amabilius juvenem; suspiret ab imo
Femina; tam sero cur veniatque roget.
Accedant lacrimæ, dolor & de pellice fictus;
Et laniet digitis illius ora suis.
Jamdudum persuasus erit: miserebitur ultro:
Et dicet, Cura carpitur ista mei.
Præcipue, si cultus erit, speculoque placebit,
Posse suo tangi credet amore Deas.
Sed te, quæcumque es, moderate injuria turbet;
Neu sis audita pellice mentis inops.
Nec cito credideris. quantum cito credere lædat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.
Est prope purpureos colles florentis Hymetti
Fons sacer, & viridi cespite mollis humus.

Silva nemus non alta facit: tegit arbutus herbam:
Ros maris, & lauri, nigraque myrtus olent.
Nec densæ foliis buxi, fragilesque myricæ,
Nec tenues cytisi, cultaque pinus abest.
Lenibus impulsæ Zephyris, auraque salubri,
Tot generum frondes, herbaque summa tremunt.
Grata quies Cephalo. famulis canibusque relictis,
Lassus in hac juvenis sæpe resedit humo.
Quoque meos releves æstus, cantare solebat,
Accipienda sinu, mobilis Aura, veni.
Conjugis ad timidas aliquis male sedulus aures
Auditos memori detulit ore sonos.
Procris ut accepit nomen, quasi pellicis, Auræ,
Excidit, & subito muta dolore fuit.
Palluit, ut seræ, lectis de vite racemis,
Pallescunt frondes, quas nova læsit hiems;
Quæque suos curvant matura cydonia ramos;
Cornaque adhuc nostris non satis apta cibis.
Ut rediit animus, tenues e pectore vestes
Rumpit, & indignas sauciat ungue genas.
Nec mora; per medias sparsis furibunda capillis
Evolat, ut thyrso concita Baccha, vias.
Ut prope perventum, comites in valle relinquit.
Ipsa nemus tacito clam pede fortis init.
Quid tibi mentis erat, cum sic male sana lateres,
Procri? quis attoniti pectoris ardor erat?
Jam jam venturam, quæcumque erat Aura, putabas

Scilicet, atque oculis probra videnda tuis.
Nunc venisse piget; (neque enim deprendere velles)
Nunc juvat. incertus pectora versat amor.
Credere quæ jubeant, locus est, & nomen, & index;
Et quia amans semper, quod timet, esse putat.
Vidit ut oppressam, vestigia corporis, herbam,
Pulsantur trepidi corde micante sinus.
Jamque dies medius tenues contraxerat umbras;
Inque pari spatio vesper & ortus erant.
Ecce redit Cephalus silvis, Cyllenia proles,
Oraque fontana fervida spargit aqua.
Anxia, Procri, lates. solitas jacet ille per herbas;
Et, Zephyri molles, Auraque, dixit, ades.
Ut patuit miseræ jucundus nominis error;
Et mens, & rediit verus in ora color.
Surgit; & adpositas agitato corpore frondes
Movit, in amplexus uxor itura viri.
Ille feram sonuisse ratus, juveniliter arcum
Corripit: in dextra tela fuere manu.
Quid facis, infelix? non est fera: supprime tela.
Me miserum! jaculo fixa puella tuo est.
Hei mihi! conclamat, fixisti pectus amicum.
Hic locus a Cephalo vulnera semper habet.
Ante diem morior, sed nulla pellice læsa:
Hoc faciet positæ te mihi, terra, levem.
Nomine suspectas jam spiritus exit in auras:
Labor io! cara lumina conde manu.

Ille sinu dominæ morientia corpora mœsto
Sustinet, & lacrimis vulnera sæva lavat.
Exit, &, incauto paullatim pectore lapsus,
Excipitur miseri spiritus ore viri.
Sed repetamus iter. nudis mihi rebus agendum est,
Ut tangat portus fessa carina suos.
Scilicet exspectes, dum te in convivia ducam,
Et quæras monitus hac quoque parte meos?
Sera veni; positaque decens incede lucerna.
Grata mora est Veneri: maxima lena mora est.
Etsi turpis eris, formosa videbere potis:
Et latebras vitiis nox dabit ipsa tuis.
Carpe cibos digitis; est quiddam gestus edendi;
Ora nec immunda tota perungue manu.
Neve domi præsume dapes: & desine, citra
Quam capies paullo, quam potes esse, minus.
Priamides Helenen avide si spectet edentem,
Oderit; & dicat, Stulta rapina mea est.
Aptius est, deceatque magis potare puellas.
Cum Veneris puero non male, Bacche, facis.
Hoc quoque, quâ patiens caput est, animusque pedesque
Constent; nec, quæ sint singula, bina vide.
Turpe jacens mulier, multo madefacta Lyæo;
Dignaque concubitus quoslibet illa pati.
Nec somnis posita tutum succumbere mensa:
Per somnos fieri multa pudenda solent.
Ulteriora pudet docuisse: sed alma Dione,

Præcipue nostrum est, quod pudet, inquit, opus.
Nota sibi sint quæque: modos a corpore certos
Sumite. non omnes una figura decet.
Quæ facie præsignis eris, resupina jaceto:
Spectentur tergo, quîs sua terga placent.
Milanion humeris Atalantes crura ferebat:
Si bona sunt, hoc sunt accipienda modo.
Parva vehatur equo: quod erat longissima, numquam
Thebais Hectoreo nupta resedit equo.
Strata premat genibus, paullum cervice reflexa,
Femina, per longum conspicienda latus.
Cui femur est juvenile, carent cui pectora menda,
Stet vir, in obliquo fusa sit ipsa toro.
Nec tibi turpe puta crinem, ut Phylleia mater,
Solvere; & effusis colla reflecte comis.
Tu quoque, cui rugis uterum Lucina notavit,
Ut celer aversis utere Parthus equis.
Mille modi Veneris. simplex minimique laboris,
Cum jacet in dextrum semisupina latus.
Sed neque Phœbei tripodes, nec corniger Ammon,
Vera magis vobis, quam mea Musa, canent.
Si qua fides arti, quam longo fecimus usu,
Credite: præstabunt carmina nostra fidem.
Sentiat ex imis Venerem resoluta medullis
Femina: & ex æquo res juvet illa duos.
Nec blandæ voces, jucundaque murmura cessent:
Nec taceant mediis improba verba jocis.

Tu quoque, cui Veneris sensum natura negavit,
  Dulcia mendaci gaudia finge sono.
Infelix, cui torpet hebes locus ille, puella es,
  Quo pariter debent femina virque frui.
Tantum, cum finges, ne sis manifesta caveto:
  Effice per motum luminaque ipsa fidem.
Quod juvet, & voces, & anhelitus arguat oris.
  Ah pudet! arcanas pars habet ista notas.
Gaudia post Veneris quæ poscet munus amantem,
  Ipsa suas nolet pondus habere preces.
Nec lucem in thalamos totis admitte fenestris.
  Aptius in vestro corpore multa latent.
Lusus habet finem: cycnis descendere tempus,
  Duxerunt collo qui juga nostra suo.
Ut quondam juvenes, ita nunc, mea turba, puellæ
  Inscribant spoliis, Naso magister erat.

P. OVIDII NASONIS
REMEDIORUM AMORIS
LIBER UNUS.

LEgerat hujus Amor titulum nomenque libelli:
Bella mihi, video, bella parantur, ait.
Parce tuum vatem sceleris damnare, Cupido;
Tradita qui toties, te duce, signa tuli.
Non ego Tydides, a quo tua saucia Mater
In liquidum rediit æthera Martis equis.
Sæpe tepent alii juvenes: ego semper amavi.
Et si, quid faciam nunc quoque, quæris; amo.
Quin etiam docui, qua possis arte parari:
Et quod nunc ratio est, impetus ante fuit.
Nec te, blande puer, nec nostras prodimus artes:
Nec nova præteritum Musa retexit opus.
Si quis amat, quod amare juvat, feliciter ardens
Gaudeat, & vento naviget ille suo.
At, si quis male fert indignæ regna puellæ,
Ne pereat, nostræ sentiat artis opem.
Cur aliquis, collum laqueo nodatus ab arto,

E trabe sublimi triste pependit onus?
Cur aliquis rigido fodit sua viscera ferro?
Invidiam cædis, pacis amator, habes.
Qui, nisi desierit, misero periturus amore est,
Desinat: & nulli funeris auctor eris.
Et puer es; nec te quidquam, nisi ludere, oportet.
Lude: decent annos mollia regna tuos.
Nam poteras uti nudis ad bella sagittis:
Sed tua letifero sanguine tela carent.
Vitricus & gladiis & acuta dimicet hasta;
Et victor multa cæde cruentus eat.
Tu cole maternas, tuto quibus utimur, artes:
Et quarum vitio nulla fit orba parens.
Effice nocturna frangatur janua rixa;
Et tegat ornatas multa corona fores.
Fac coeant furtim juvenes, timidæque puellæ;
Verbaque dent cauto qualibet arte viro.
Et modo blanditias, rigido modo jurgia posti
Dicat, & exclusus flebile cantet amans.
His lacrimis contentus eris sine crimine mortis.
Non tua fax avidos digna subire rogos.
Hæc ego. movit Amor gemmatas aureus alas;
Et mihi, Propositum perfice, dixit, opus.
Ad mea, decepti Juvenes, præcepta venite,
Quos suus ex omni parte fefellit amor.
Discite sanari, per quem didicistis amare:
Una manus vobis vulnus opemque feret,

Terra salutares herbas, eademque nocentes,
Nutrit: & urticæ proxima sæpe rosa est.
Vulnus in Herculeo quæ quondam fecerat hoste,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.
Sed quæcumque viris, vobis quoque dicta, puellæ,
Credite. diversis partibus arma damus.
E quibus ad vestros si quid non pertinet usus;
Attamen exemplo multa docere potest.
Utile propositum, sævas extinguere flammas;
Nec servum vitii pectus habere sui.
Vixisset Phyllis, si me foret usa magistro;
Et per quod novies, sæpius isset iter.
Nec moriens Dido summa vidisset ab arce
Dardanidas vento vela dedisse rates.
Nec dolor armasset contra sua viscera matrem,
Quæ socii damno sanguinis ulta virum est.
Arte mea Tereus, quamvis Philomela placeret,
Per facinus fieri non meruisset avis.
Da mihi Pasiphaen; jam tauri ponet amorem:
Da Phædram; Phædræ turpis abibit amor.
Redde Parin nobis; Helenen Menelaus habebit:
Nec manibus Danais Pergama victa cadent.
Impia si nostros legisset Scylla libellos,
Hæsisset capiti purpura, Nise, tuo.
Me duce, damnosas, homines, compescite curas;
Rectaque cum sociis, me duce, navis eat.
Naso legendus erat, tunc cum didicistis amare;

Idem nunc vobis Naso legendus erit.
Publicus adsertor dominis oppressa levabo
Pectora: vindictæ quisque favete suæ.
Te precor, o vates, adsit tua laurea nobis,
Carminis, & medicæ, Phœbe, repertor opis.
Tu pariter vati, pariter succurre medenti:
Utraque tutelæ subdita cura tuæ.
Dum licet, & modici tangunt præcordia motus;
Si piget, in primo limine siste pedem.
Opprime, dum nova sunt, subiti mala semina morbi;
Et tuus, incipiens ire, resistat equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas,
Et validas segetes, quod fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tum poterat manibus summa tellure revelli;
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.
Quale sit id, quod amas, celeri circumspice mente:
Et tua læsuro subtrahe colla jugo.
Principiis obsta. sero medicina paratur,
Cùm mala per longas convaluere moras.
Sed propera: nec te venturas differ in horas.
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.
Verba dat omnis amor, reperitque alimenta morando.
Optima vindictæ proxima quæque dies.
Flumina pauca vides de magnis fontibus orta:
Plurima collectis multiplicantur aquis.

Si cito sensisses, quantum peccare parares,
Non tegeres vultus cortice, Myrrha, tuos.
Vidi ego, quod primo fuerat sanabile, vulnus
Dilatum longæ damna tulisse moræ.
Sed, quia delectat Veneris decerpere flores,
Dicimus assidue, Cras quoque fiet idem.
Interea tacitæ serpunt in viscera flammæ;
Et mala radices altius arbor agit.
Si tamen auxilii perierunt tempora primi,
Et vetus in capto pectore sedit amor;
Majus opus superest: sed non, quia serior ægro
Advocor, ille mihi destituendus erit.
Quam læsus fuerat partem Pæantius heros,
Certa debuerat præsecuisse manu.
Post tamen hic multos sanatus creditur annos
Supremam bellis imposuisse manum.
Qui modo nascentes properabam pellere morbos,
Admoveo tardam nunc tibi lentus opem.
Aut nova, si possis, sedare incendia tentes;
Aut ubi per vires procubuere suas.
Cum furor in cursu est, currenti cede furori.
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus, ab obliquo qui cum descendere possit,
Pugnat in adversas ire natator aquas.
Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Respuit, atque odio verba monentis habet.
Adgrediar melius tunc, cum sua vulnera tangi

Jam sinet, & veris vocibus aptus erit.
Quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati
Flere vetet? non hoc illa monenda loco.
Cum dederit lacrimas, animumque expleverit ægrum,
Ille dolor verbis emoderandus erit.
Temporis ars medicina fere est. data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent.
Quin etiam accendas vitia, irritesque vetando,
Temporibus si non adgrediare suis.
Ergo, ubi visus eris nostræ medicabilis arti,
Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc, ut ames, faciunt: hæc, ut fecere, tuentur:
Hæc sunt jucundi caussa cibusque mali.
Otia si tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemtæque jacent, & sine luce, faces.
Quam platanus vino gaudet, quam populus unda,
Et quam limosa canna palustris humo;
Tam Venus otia amat. qui finem quæris amoris,
(Cedit amor rebus) res age: tutus eris.
Languor, & immodici sub nullo vindice somni,
Aleaque, & multo tempora quassa mero,
Eripiunt omnes animis sine vulnere nervos.
Adfluit incautis insidiosus Amor.
Desidiam puer ille sequi solet. odit agentes.
Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.
Sunt fora: sunt leges: sunt, quos tuearis, amici.
Vade per urbanæ candida castra togæ.

Vel tu sanguinei juvenilia munera Martis
  Suscipe: deliciæ jam tibi terga dabunt.
Ecce fugax Parthus, magni nova caussa triumphi,
  Jam videt in campis Cæsaris arma suis.
Vince Cupidineas pariter Parthasque sagittas:
  Et refer ad patrios bina tropæa Deos.
Ut semel Ætola Venus est a cuspide læsa,
  Mandat amatori bella gerenda suo.
Quæritis, Ægisthus quare sit factus adulter?
  In promtu caussa est: desidiosus erat.
Pugnabant alii tardis apud Ilion armis:
  Transtulerat vires Græcia tota suas.
Sive operam bellis vellet dare, nulla gerebat;
  Sive foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit, fecit; ne nil ageretur, amavit.
  Sic venit ille puer: sic puer ille manet.
Rura quoque oblectant animos, studiumque colendi:
  Quælibet huic curæ cedere cura potest.
Colla jube domitos oneri supponere tauros,
  Sauciet ut duram vomer aduncus humum.
Obrue versata Cerealia semina terra,
  Quæ tibi cum multo fœnore reddat ager.
Adspice curvatos pomorum pondere ramos;
  Ut sua, quod peperit, vix ferat arbor onus.
Adspice jucundo labentes murmure rivos:
  Adspice tondentes fertile gramen oves.
Ecce petunt rupes, præruptaque saxa, capellæ:

Jam

Jam referent hædis ubera plena suis.
Pastor inæquali modulatur arundine carmen:
Nec desunt comites, sedula turba, canes.
Parte sonant alia silvæ mugitibus altæ;
Et queritur vitulum mater abesse suum.
Quid? cum suppositas fugiunt examina taxos,
Ut relevent demti vimina torta favi?
Poma dat autumnus: formosa est messibus æstas:
Ver præbet flores: igne levatur hiems.
Temporibus certis maturam rusticus uvam
Deligit; & nudo sub pede musta fluunt.
Temporibus certis desectas adligat herbas;
Et tonsam raro pectine verrit humum.
Ipse potes riguis plantam deponere in hortis:
Ipse potes rivos ducere lenis aquæ.
Venerit insitio; fac ramum ramus adoptet;
Stetque peregrinis arbor operta comis.
Cum semel hæc animum cœpit mulcere voluptas,
Debilibus pennis irritus exit Amor.
Vel tu venandi studium cole. sæpe recessit
Turpiter a Phœbi victa sorore Venus.
Nunc leporem pronum catulo sectare sagaci:
Nunc tua frondosis retia tende jugis.
Aut pavidos terre varia formidine cervos:
Aut cadat adversa cuspide fossus aper.
Nocte fatigatum somnus, non cura puellæ,
Excipit; & pingui membra quiete levat.

Lenius est studium, studium tamen, alite capta,
Aut lino, aut calamis præmia parva sequi:
Vel, quæ piscis edax avido male devoret ore,
Abdere supremis æra recurva cibis.
Aut his, aut aliis, donec dediscis amare,
Ipse tibi furtim decipiendus eris.
Tu tantum i, quamvis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.
Flebis, ut occurret desertæ nomen amicæ:
Stabit & in media pes tibi sæpe via.
Sed quanto minus ire voles, magis ire memento.
Perfer; & invitos currere coge pedes.
Nec pluvias vites; nec te peregrina morentur
Sabbata, nec damnis Allia nota suis.
Nec quot transieris, sed quot tibi, quære, supersint
Millia: nec, maneas ut prope, finge moram.
Tempora nec numera; nec crebro respice Romam;
Sed fuge. tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.
Dura aliquis præcepta vocet mea: dura fatemur
Esse: sed, ut valeas, multa dolenda feres.
Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amaros
Æger; & oranti mensa negata mihi.
Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora levabis aqua;
Ut valeas animo, quidquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.
Sed tamen est artis strictissima janua nostræ,

Et labor est unus tempora prima pati.
Adspicis, ut prensos urant juga prima juvencos?
Ut nova velocem cingula lædat equum?
Forsitan a Laribus patriis exire pigebit;
Sed tamen exibis: deinde redire voles.
Nec te Lar patrius, sed amor revocabit amicæ,
Prætendens culpæ splendida verba suæ.
Cum semel exieris, centum solatia curæ
Et rus, & comites, & via longa dabunt.
Nec satis esse puta discedere: lentus abesto:
Dum perdat vires, sitque sine igne, cinis.
Si nisi firmata properabis mente reverti,
Inferet arma tibi sæva rebellis Amor.
Quid? quod, ut abfueris, avidus sitiensque redibis;
Et spatium damno cesserit omne tuo?
Viderit, Hæmoniæ si quis mala pabula terræ,
Et magicas artes posse juvare putat.
Ista veneficii vetus est via. noster Apollo
Innocuam sacro carmine monstrat opem.
Me duce non tumulo prodire jubebitur umbra:
Non anus infami carmine rumpet humum.
Non seges ex aliis alios transibit in agros:
Nec subito Phœbi pallidus orbis erit.
Ut solet, æquoreas ibit Tiberinus in undas:
Ut solet, in niveis Luna vehetur equis.
Nulla recantatas deponent pectora curas;
Nec fugiet vivo sulfure victus amor.

Quid te Phasiacæ juverunt gramina terræ,
Cum cuperes patria, Colchi, manere domo?
Quid tibi profuerunt, Circe, Perseides herbæ,
Cum sua Neritias abstulit aura rates?
Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
Ille dedit certæ lintea plena fugæ.
Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:
Longus at invito pectore sedit amor.
Vertere quæ poteras homines in mille figuras,
Non poteras animi vertere jura tui.
Diceris his etiam, cum jam discedere vellet,
Dulichium verbis detinuisse ducem:
Non ego, quod primo (memini) sperare solebam,
Jam precor, ut conjux tu meus esse velis.
Et tamen, ut conjux essem tua, digna videbar;
Quod Dea, quod magni filia Solis eram.
Ne properes oro: spatium pro munere posco.
Quid minus optari per mea vota potest?
Et freta mota vides; & debes illa timere,
Utilior velis postmodo ventus erit.
Quæ tibi caussa fugæ? non hic nova Troja resurgit:
Non alius socios Rhesus ad arma vocat.
Hîc amor, hîc pax est; in qua male vulneror una:
Totaque sub regno terra futura tuo est.
Illa loquebatur: navem solvebat Ulixes:
Irrita cum velis verba tulere Noti.
Ardet, & adsuetas Circe decurrit ad artes:

Nec tamen est illis attenuatus amor.
Ergo age, quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
Deme veneficiis carminibusque fidem.
Si te caussa potens domina retinebit in Urbe;
Accipe, consilium quod sit in Urbe meum.
Optimus ille fuit vindex, lædentia pectus
Vincula qui rupit, dedoluitque semel.
Si cui tantum animi est, illum mirabor & ipse:
Et dicam, Monitis non eget ille meis.
Tu mihi, qui, quod amas, ægre dediscis amare;
Nec potes, & velles posse, docendus eris.
Sæpe refer tecum sceleratæ facta puellæ;
Et pone ante oculos omnia damna tuos.
Illud & illud habet. nec ea contenta rapina
Sub titulum nostros misit avara Lares.
Sic mihi juravit: sic me jurata fefellit.
Ante suam quoties passa jacere forem!
Diligit ipsa alios: a me fastidit amari.
Institor heu noctes, quas mihi non dat, habet!
Hæc tibi per totos inacescant omnia sensus:
Hæc refer: hinc odii semina quære tui.
Atque utinam possis etiam facundus in illis
Esse! dole tantum; sponte disertus eris.
Hæserat in quadam nuper mea cura puella:
Conveniens animo non erat illa meo.
Curabar propriis æger Podalirius herbis:
Et (fateor) medicus turpiter æger eram.

Profuit assidue vitiis insistere amicæ.
Idque mihi factum sæpe salubre fuit.
Quam mala sunt nostræ, dicebam, crura puellæ!
Nec tamen, ut vere confiteamur, erant.
Brachia quam non sunt nostræ formosa puellæ!
Et tamen, ut vere confiteamur, erant.
Quam brevis est! nec erat. quam multum poscit amantem!
Hinc odio venit maxima caussa meo.
Et mala sunt vicina bonis. errore sub illo
Pro vitio virtus crimina sæpe tulit.
Quam potes, in pejus dotes deflecte puellæ:
Judiciumque brevi limite falle tuum.
Turgida, si plena est; si fusca est, nigra vocetur.
In gracili macies crimen habere potest.
Et poterit dici petulans, quæ rustica non est;
Et poterit dici rustica, si qua proba est.
Quin etiam, quacumque caret tua femina dote,
Hanc moveat, blandis usque precare sonis.
Exige quod cantet, si qua est sine voce puella:
Fac saltet, nescit si qua movere manum.
Barbara sermone est; fac tecum multa loquatur.
Non didicit chordas tangere; posce lyram.
Durius incedit; fac inambulet. omne papillæ
Pectus habent tumidæ; fascia nulla tegat.
Si male dentata est; narra, quod rideat, illi.
Mollibus est oculis; quod fleat illa, refer.
Proderit & subito, cum se non finxerit ulli,

Ad dominam celeres mane tulisse gradus.
Auferimur cultu: gemmis auroque teguntur
Omnia. pars minima est ipsa puella sui.
sæpe, ubi sit, quod ames, inter tam multa requiras.
Decipit hac oculos Ægide dives Amor.
Improvisus ades; deprendes tutus inermem:
Infelix vitiis excidet illa suis.
Nec tamen huic nimium præcepto credere tutum est;
Fallit enim multos forma sine arte decens.
Tum quoque, cum positis sua collinet ora venenis,
Ad dominæ vultus (nec pudor obstet) eas.
Pyxidas invenies, & rerum mille colores;
Et fluere in tepidos œsypa lapsa sinus.
Illa tuas redolent, Phineu, medicamina mensas:
Non semel hinc stomacho nausea facta meo.
Nunc tibi, quæ medio Veneris præstentur in usu,
Eloquar; ex omni parte fugandus amor.
Multa quidem ex illis pudor est mihi dicere: sed tu
Ingenio verbis concipe plura meis.
Nuper enim nostros quidam carpsere libellos;
Quorum censura Musa proterva mea est.
Dummodo sic placeam, dum toto canter in orbe;
Quod volet, impugnent unus & alter opus.
Ingenium magni detrectat Livor Homeri:
Quisquis es, ex illo, Zoile, nomen habes.
Et tua sacrilegæ laniarunt carmina linguæ,
Pertulit huc victos quo duce Troja Deos.

Summa petit Livor: perflant altissima venti:
Summa petunt dextra fulmina missa Jovis.
At tu, quicumque es, quem nostra licentia lædit;
Si sapis, ad numeros exige quidque suos.
Fortia Mæonio gaudent pede bella referri.
Deliciis illic quis locus esse potest?
Grande sonant Tragici; Tragicos decet ira cothurnos:
Usibus e mediis soccus habendus erit.
Liber in adversos hostes stringatur Iambus,
Seu celer, extremum seu trahat ille pedem.
Blanda pharetratos Elegeia cantet Amores;
Et levis arbitrio ludat amica suo.
Callimachi numeris non est dicendus Achilles:
Cydippe non est oris, Homere, tui.
Quis ferat Andromaches peragentem Thaida partes?
Peccat, in Andromache Thaida si quis agat.
Thais in Arte mea: lascivia libera nostra est.
Nil mihi cum vitta: Thais in Arte mea est.
Si mea materiæ respondet Musa jocosæ,
Vicimus, & falsi criminis acta rea est.
Rumpere, Livor edax; jam magnum nomen habemus:
Majus erit; tantum, quo pede cœpit, eat.
Sed nimium properas: vivam modo; plura dolebis:
Et capiunt animi carmina multa mei.
Nam juvat, & studium famæ mihi crescit amore.
Principio clivi vester anhelat equus.
Tantum se nobis Elegi debere fatentur,

Quantum Virgilio nobile debet Opus.
Hactenus Invidiæ respondimus: attrahe lora
Fortius; & gyro curre, Poeta, tuo.
Ergo ubi concubitus, & opus juvenile petetur,
Et prope promissæ tempora noctis erunt;
Gaudia ne dominæ, pleno si pectore sumes,
Te capiant; ineas quamlibet ante velim.
Quamlibet invenias, in qua tibi prima voluptas
Desinat: a prima proxima segnis erit.
Sustentata Venus gratissima: frigore soles,
Sole juvant umbræ: grata fit unda siti.
Et pudet, & dicam: Venerem quoque junge figura,
Qua minime jungi quamque decere putes.
Nec labor efficere est. raræ sibi vera fatentur:
Et nihil est, quod se dedecuisse putent.
Tunc etiam jubeo totas aperire fenestras;
Turpiaque admisso membra notare die.
At, simul ad metas venit finita voluptas,
Lassaque cum tota corpora mente jacent;
Dum piget, & nullam malis tetigisse puellam,
Tacturusque tibi non videare diu;
Tunc animo signa, quodcumque in corpore mendæ est:
Luminaque in vitiis illius usque tene.
Forsitan hæc aliquis (nam sunt quoque) parva vocabit:
Sed, quæ non prosunt singula, multa juvant.
Parva necat morsu spatiosum vipera taurum:
A cane non magno sæpe tenetur aper.

Tu tantum numero pugna; præceptaque in unum
  Contrahe: de multis grandis acervus erit.
Sed quoniam mores totidem, totidemque figuræ;
  Non sunt judiciis omnia danda meis.
Quo tua non possunt offendî pectora facto;
  Forsitan hoc alio judice crimen erit.
Ille quod obscænas in aperto corpore partes
  Viderat, in cursu qui fuit, hæsit amor:
Ille quod, a Veneris rebus surgente puella,
  Vidit in immundo signa pudenda toro.
Luditis, o, si quos potuerunt ista movere.
  Adflarant tepidæ pectora vestra faces.
Attrahat ille puer contentos fortius arcus:
  Saucia majorem turba petetis opem.
Quid? qui clam latuit, reddente obscæna puella;
  Et vidit, quæ mos ipse videre vetat?
Dî melius, quam nos moneamus talia quemquam!
  Ut prosint, non sunt experienda tamen.
Hortor &, ut pariter binas habeatis amicas:
  Fortior est, plures si quis habere potest.
Secta bipartito cum mens discurrit utroque,
  Alterius vires subtrahit alter amor.
Grandia per multos tenuantur flumina rivos,
  Cassaque seducto stipite flamma perit.
Non satis una tenet ceratas anchora puppes:
  Non satis est liquidis unicus hamus aquis.
Qui sibi jam pridem solatia bina paravit,

Jam pridem summa victor in arce fuit.
At tibi, qui dominæ fueris male creditus uni,
Nunc saltem novus est inveniendus amor.
Pasiphaes Minos in Procride prodidit ignes:
Cessit ab Idæa conjuge victa prior.
Amphilochi frater ne Phegida semper amaret,
Callirhoe fecit parte recepta tori.
Et Parin Œnone summos tenuisset ad annos,
Si non Œbalia pellice læsa foret.
Conjugis Odrysio placuisset forma tyranno;
Sed melior clausæ forma sororis erat.
Quid moror exemplis, quorum me turba fatigat?
Successore novo vincitur omnis amor.
Fortius e multis mater desiderat unum;
Quam cui flens clamat, Tu mihi solus eras.
Ac ne forte putes nova me tibi condere jura;
(Atque utinam inventi gloria nostra foret!)
Vidit id Atrides. quid enim non ille videret,
Cujus in arbitrio Græcia tota fuit?
Marte suo captam Chryseida victor amabat:
At senior stulte flebat ubique parens.
Quid lacrimas, odiose senex? bene convenit illis.
Officio natam lædis, inepte, tuo.
Quam postquam reddi Calchas, ope tutus Achillis,
Jusserat, & patria est illa recepta domo;
Est, ait Atrides, illi quám proxima forma;
Et, si prima sinat syllaba, nomen idem.

Hanc mihi, si sapiat, per se concedat Achilles:
Si minus; imperium sentiat ille meum.
Quod si quis vestrûm factum hoc incusat, Achivi,
Est aliquid valida sceptra tenere manu.
Nam, si Rex ego sum, nec mecum dormiet illa,
In mea Thersites regna, licebit, eat.
Dixit; & hanc habuit solatia magna prioris;
Et prior est cura cura sepulta nova.
Ergo adsume novas, auctore Agamemnone, flammas;
Ut tuus in bivio distineatur amor.
Quæris, ubi invenias? Artes, i, perlege nostras.
Plena puellarum jam tibi navis eat.
Quod si quid præcepta valent mea, si quid Apollo
Utile mortales perdocet ore meo;
Quamvis infelix media torreberis Ætna,
Frigidior glacie fac videare tuæ.
Et sanum simula; ne, si quid forte dolebis,
Sentiat: & ride, cum tibi flendus eris.
Non ego te jubeo medias abrumpere curas:
Non sunt imperii tam fera jura mei.
Quod non es, simula; positosque imitare furores:
Sic facies vere, quod meditatus eris.
Sæpe ego ne biberem, volui dormire videri.
Dum videor, somno lumina victa dedi.
Deceptum risi, qui se simulabat amare;
In laqueos auceps decideratque suos.
Intrat amor mentes usu: dediscitur usu.

Qui poterit sanum fingere, sanus erit.
Dixerit, ut venias pacta tibi nocte; venito.
Veneris, & fuerit janua clausa; feras.
Nec dic blanditias, nec dic convicia posti,
Nec latus in duro limine pone tuum.
Postera lux aderit; careant tua verba querelis:
Et nulla in vultu signa dolentis habe.
Jam ponet fastus, cum te languere videbit:
Hoc etiam nostra munus ab arte feres.
Te quoque falle tamen, nec sit tibi finis amandi.
Propositis frenis sæpe repugnat equus.
Utilitas lateat; quod non profitebere fiet.
Quæ nimis adparent retia, vitat avis.
Ne sibi tam placeat, quò te contemnere possit,
Sume animos; animis cedat ut illa tuis.
Janua forte patet; quamvis revocabere, transi.
Est data nox; dubita nocte venire data.
Posse pati facile est; tibi ni sapientia desit,
Promtius e facili gaudia ferre licet.
Et quisquam præcepta potest mea dura vocare?
En etiam partes conciliantis ago.
Nam, quoniam variant animi, variamus & artes.
Mille mali species, mille salutis erunt.
Corpora vix ferro quædam sanantur acuto:
Auxilium multis succus & herba fuit.
Mollior es, nec abire potes, vinctusque teneris,
Et tua sævus Amor sub pede colla premit;

Desine luctari: referant tua carbasa venti:
Quoque vocant fluctus, hac tibi remus eat.
Explenda est sitis ista tibi, qua perditus ardes.
Cedimus: in medio jam licet amne bibas.
Sed bibe plus etiam, quam quod præcordia poscunt:
Gutture fac pleno sumta redundet aqua.
Perfruere usque tua, nullo prohibente, puella.
Illa tibi noctes auferat, illa dies.
Tædia quære. malis faciunt & tædia finem.
Jam quoque, cum credas posse carere, mane.
Dum bene te cumules, & copia tollat amorem,
E fastidita non juvet isse domo.
Fit quoque longus amor, quem diffidentia nutrit.
Hunc tu si quæres ponere, pone metum.
Qui timet, ut sua sit, neu quis sibi detrahat illam,
Ille Machaonia vix ope sanus erit.
Plus amat e natis mater plerumque duobus,
Pro cujus reditu, quod gerit arma, timet.
Est prope Collinam templum venerabile portam:
Imposuit templo nomina celsus Eryx.
Est illic Lethæus Amor, qui pectora sanat;
Inque suas gelidam lampadas addit aquam.
Illic & juvenes votis oblivia poscunt;
Et si qua est duro capta puella viro.
Is mihi sic dixit: (dubito, verusne Cupido,
An somnus fuerit; sed puto somnus erat.)
O qui sollicitos modo das, modo demis, amores,

Adjice præceptis hoc quoque, Naso, tuis.
Ad mala quisque animum referat sua; ponet amorem:
Omnibus illa Deus plusve minusve dedit.
Qui Puteal, Janumque timet, celeresque Kalendas,
Torqueat hunc æris mutua summa sui.
Cui pater est durus, votis ut cetera cedant,
Huic pater ante oculos durus habendus erit.
Hic male dotata pauper cum conjuge vivit:
Uxorem fato credat obesse suo.
Est tibi rure bono generosæ fertilis uvæ
Vinea: ne nascens uva sit usta time.
Ille habet in reditu navim: mare semper iniquum
Cogitet, & damno litora fœda suo.
Filius hunc miles, te filia nubilis angant.
Et quis non caussas mille doloris habet?
Ut possis odisse tuam, Pari, funera fratrum
Debueras oculis substituisse tuis.
Plura loquebatur; placidum puerilis imago
Destituit somnum: si modo somnus erat.
Quid faciam? media navim Palinurus in unda
Deserit. ignotas cogor inire vias.
Quisquis amas, (loca sola nocent) loca sola caveto.
Quo fugis? in populo tutior esse potes.
Non tibi secretis (augent secreta furores)
Est opus: auxilio turba futura tibi est.
Tristis eris, si solus eris: dominæque relictæ
Ante oculos facies stabit, ut ipsa, tuos.

Tristior idcirco nox est, quam tempora Phœbi:
Quæ relevet luctus turba sodalis abest.
Nec fuge colloquium: nec sit tibi janua clausa:
Nec tenebris vultus flebilis abde tuos.
Semper habe Pyladen, qui consoletur Oresten.
Hic quoque amicitiæ non levis usus erit.
Quid nisi secretæ læserunt Phyllida silvæ?
Certa necis caussa est: incomitata fuit.
Ibat, ut Edono referens trieterica Baccho
Ire solet fusis barbara turba comis.
Et modo, quâ poterat, longum spectabat in æquor:
Nunc in arenosa lassa jacebat humo.
Perfide Demophoon, surdas clamabat ad undas:
Ruptaque singultu verba dolentis erant.
Limes erat tenuis, longa subnubilus umbra;
Quo tulit illa suos ad mare sæpe pedes.
Nona terebatur miseræ via. Videris, inquit:
Et spectat zonam pallida facta suam.
Adspicit & ramos: dubitat, refugitque quod audet:
Et timet: & digitos ad sua colla refert.
Sithoni, tunc certe vellem non sola fuisses;
Non fleres positis Phyllida, silva, comis.
Phyllidis exemplo nimium secreta timete,
Læse vir a domina, læsa puella viro.
Præstiterat juvenis, quidquid mea Musa jubebat;
Inque suæ portu pene salutis erat.
Recidit, ut cupidos inter devenit amantes:

Et,

Et, quæ condiderat, tela resumsit Amor.
Si quis amas, nec vis, facito contagia vites:
Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.
Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi:
Multaque corporibus transitione nocent.
In loca nonnumquam siccis arentia glebis
De prope currenti flumine manat aqua.
Manat amor tectus, si non ab amante recedas;
Turbaque in hoc omnes ingeniosa sumus.
Alter item jam sanus erat; vicinia læsit.
Occursum dominæ non tulit ille suæ.
Vulnus in antiquum rediit male firma cicatrix;
Successumque artes non habuere meæ.
Proximus a tectis ignis defenditur ægre:
Utile finitimis abstinuisse locis.
Nec, quæ ferre solet spatiantem porticus illam,
Te ferat: officium neve colatur idem.
Quid juvat admonitu tepidam recalescere mentem?
Alter, si possis, orbis habendus erit.
Non facile esuriens posita retinebere mensa:
Et multam saliens incitat unda sitim.
Non facile est visa taurum retinere juvenca:
Fortis equus visæ semper adhinnit equæ.
Hæc ubi præstiteris, ut tandem litora tangas,
Non satis est ipsam deseruisse tibi.
Et soror, & mater valeant, & conscia nutrix,
Et quidquid dominæ pars erit ulla tuæ.

Nec veniat servus: nec flens ancillula fictum,
  Suppliciter dominæ nomine dicat, Ave.
Nec, si scire voles, quid agat tamen illa, rogabis.
  Profer: erit lucro lingua retenta suo.
Tu quoque, qui caussam finiti reddis amoris,
  Deque tua domina multa querenda refers;
Parce queri. melius sic ulciscere tacendo;
  Dum desideriis effluat illa tuis.
Et malim taceas, quam te desisse loquaris.
  Qui nimium multis, Non amo, dicit, amat.
Sed meliore fide paullatim extinguitur ignis,
  Quam subito. lente desine; tutus eris.
Flumine perpetuo torrens solet acrius ire;
  Sed tamen hæc brevis est, illa perennis aqua.
Fallat, & in tenues evanidus exeat auras,
  Perque gradus molles emoriatur amor.
Sed modo dilectam scelus est odisse puellam:
  Exitus ingeniis convenit iste feris.
Non curare sat est. odio qui finit amorem,
  Aut amat, aut ægre desinet esse miser.
Turpe, vir & mulier, juncti modo, protinus hostes:
  Non illas lites Appias ipsa probat.
Sæpe reas faciunt, & amant. ubi nulla simultas
  Incidit, admonitu liber aberrat amor.
Forte aderam juveni: dominam lectica tenebat:
  Horrebant sævis omnia verba minis.
Jamque vadaturus, Lectica prodeat, inquit.

Prodierat: visa conjuge mutus erat.
Et manus, & manibus duplices cecidere tabellæ:
Venit in amplexus; atque ita, Vincis, ait.
(Tutius est, aptumque magis, discedere pace,
Quam petere a thalamis litigiosa fora.)
Munera quæ dederis, habeat sine lite jubeto:
Esse solent magno damna minora bono.
Quod si vos aliquis conducet casus in unum,
Mente memor tota, quæ damus arma, tene.
Nunc opus est armis: hîc, o fortissime, pugna.
Vincenda est telo Penthesilea tuo.
Nunc tibi rivalis, nunc durum limen, amanti,
Nunc mediis subeant irrita verba Deis.
Nec compone comas, quia sis venturus ad illam:
Nec toga sit laxo conspicienda sinu.
Nulla sit ut placeas alienæ cura puellæ:
Jam facito e multis una sit illa tibi.
Sed quid præcipue nostris conatibus obstet
Eloquar; exemplo quemque docente suo.
Desinimus tarde, quia nos speramus amari.
Dum sibi quisque placet, credula turba sumus.
At tu nec voces (quid enim fallacius illis?)
Crede, nec æternos pondus habere Deos.
Neve puellarum lacrimis moveare caveto.
Ut flerent, oculos erudiere suos.
Artibus innumeris mens oppugnatur amantum;
Ut lapis æquoreis undique pulsus aquis.

Nec caussas aperi, quare divortia malis,
Nec dic, quid doleas; clam tamen usque dole.
Nec peccata refer, ne diluat: ipse favebis;
Ut melior caussa caussa sit illa tua.
Qui silet, est firmus: qui dicit multa puellæ
Probra, satisfieri postulat ille sibi.
Non ego Dulichio furiales more sagittas,
Nec rapidas ausim tinguere in amne faces.
Nec nos purpureas pueri resecabimus alas:
Nec sacer arte mea laxior arcus erit.
Consilium est quodcumque cano. parete canenti:
Utque facis, cœptis, Phœbe saluber, ades.
Phœbus adest: sonuere lyræ, sonuere pharetræ.
Signa Deum nosco per sua: Phœbus adest.
Confer Amyclæis medicatum vellus ahenis
Murice cum Tyrio: turpius illud erit.
Vos quoque formosis vestras conferte puellas:
Incipiet dominæ quemque pudere suæ.
Utraque formosæ Paridi potuere videri;
Sed sibi collatam vicit utramque Venus.
Nec solam faciem; mores quoque confer & artem:
Tantum judicio ne tuus obsit amor.
Exiguum est, quod deinde canam: sed profuit illud
Exiguum multis: in quibus ipse fui.
Scripta cave relegas blandæ servata puellæ:
Constantes animos scripta relecta movent.
Omnia pone feros (pones invitus) in ignes:

Et dic, Ardoris sit rogus iste mei.
Thestias absentem succendit stipite natum.
Tu timide flammæ perfida verba dabis?
Si potes, & ceras remove. quid imagine muta
Carperis? hoc periit Laodamia modo.
Et loca multa nocent. fugito loca conscia vestri
Concubitus. caussas mille doloris habent.
Hîc fuit: hîc cubuit: thalamo dormivimus isto:
Hîc mihi lasciva gaudia nocte dedit.
Admonitu refricatur amor; vulnusque novatum
Scinditur. infirmis caussa pusilla nocet.
Ut pene extinctum cinerem si sulfure tangas,
Vivet, & e minimo maximus ignis erit;
Sic, nisi vitaris quidquid renovabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modo nulla fuit.
Argolides cuperent fugisse Capharea puppes;
Teque, senex, luctus ignibus ulte tuos.
Præterita cautus Niseide navita gaudet.
Tu loca, quæ nimium grata fuere, cave.
Hæc tibi sint Syrtes: hæc Acroceraunia vita:
Hîc vomit & potat dira Charybdis aquas.
Sunt, quæ non possint aliquo cogente juberi;
Sæpe tamen casu facta juvare solent.
Perdat opes Phædra; parces, Neptune, nepoti:
Nec faciet pavidos taurus avitus equos.
Gnosida fecisses inopem; sapienter amasset.
Divitiis alitur luxuriosus amor.

Cur nemo est, Hecalen; nulla est, quæ ceperit Iron?
Nempe quod alter egens, altera pauper erat.
Non habet, unde suum paupertas pascat amorem:
Non tamen hoc tanti est, pauper ut esse velis.
At tibi sit tanti, non indulgere theatris;
Dum bene de vacuo pectore cedat amor.
Enervant animos citharæ, lotosque, lyræque,
Et vox, & numeris brachia mota suis.
Illic assidue ficti saltantur amantes.
Quid caveas actor, quid juvet, arte docet.
Eloquar invitus: teneros ne tange poetas.
Submoveo dotes impius ipse meas.
Callimachum fugito; non est inimicus Amori:
Et cum Callimacho tu quoque, Coe, noces.
Me certe Sappho meliorem fecit amicæ:
Nec rigidos mores Teia Musa dedit.
Carmina quis potuit tuto legisse Tibulli,
Vel tua, cujus opus Cynthia sola fuit?
Quis potuit lecto durus discedere Gallo?
Et mea nescio quid carmina dulce sonant.
Quod nisi dux operis vatem frustratur Apollo,
Æmulus est nostri maxima caussa mali.
At tu rivalem noli tibi fingere quemquam:
Inque suo solam crede jacere toro.
Acrius Hermionen ideo dilexit Orestes,
Esse quod alterius cœperat illa viri.
Quid, Menelae, doles? ibas sine conjuge Creten:

Et poteras nupta lentus abesse tua.
Ut Paris hanc rapuit, nunc demum uxore carere
Non potes. alterius crevit amore tuus.
Hoc & in abducta Briseide flebat Achilles,
Illam Plisthenio gaudia ferre toro.
Nec frustra flebat; mihi credite. fecit Atrides.
Quod si non faceret, turpiter esset iners.
Certe ego fecissem, nec sum sapientior illo.
Invidiæ fructus maximus ille fuit.
Nam sibi quod numquam tactam Briseida jurat
Per sceptrum; sceptrum non putat esse Deos.
Dî faciant, dominæ possis transire relictæ
Limina; proposito sufficiantque pedes.
Et poteris; modo velle tene. nunc fortiter ire,
Nunc opus est celeri subdere calcar equo.
Illo Lotophagos, illo Sirenas in antro
Esse puta: remis adjice vela tuis.
Hunc quoque, quo quondam nimium rivale dolebas,
Vellem desineres hostis habere loco.
At certe, quamvis odio remanente, saluta.
Oscula cum poteris jam dare, sanus eris.
Ecce cibos etiam, (medicinæ fungar ut omni
Munere) quos fugias, quosve sequare, dabo.
Daunius, an Libycis bulbus tibi missus ab oris,
An veniat Megaris, noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum vitare salaces;
Et quidquid Veneri corpora nostra parat.

Utilius sumas acuentes lumina rutas;
  Et quidquid Veneri corpora nostra negat.
Quid tibi præcipiam de Bacchi munere, quæris?
  Spe brevius monitis expediere meis.
Vina parant animum Veneri, nisi plurima sumas,
  Et stupeant multo corda sepulta mero.
Nutritur vento, vento restinguitur ignis:
  Lenis alit flammam, grandior aura necat.
Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas
  Eripiat: si qua est inter utramque, nocet.
Hoc opus exegi. fessæ date serta carinæ.
  Contigimus portum, quo mihi cursus erat.
Postmodo reddetis sacro pia vota Poetæ,
  Carmine sanati femina virque meo.

P. OVIDII NASONIS

MEDICAMINA

FACIEI.

FRAGMENTUM.

DIscite, quæ faciem commendet cura, puellæ;
Et quo sit vobis forma tuenda modo.
Cultus humum sterilem Cerealia pendere jussit
Munera: mordaces interiere rubi.
Cultus & in pomis succos emendat acerbos;
Fissaque adoptivas accipit arbor opes.
Culta placent. auro sublimia tecta linuntur:
Nigra sub imposito marmore terra latet.
Vellera sæpe eadem Tyrio medicantur aeno:
Sectile deliciis India præbet ebur.
Forsitan antiquæ, Tatio sub rege, Sabinæ
Maluerint, quam se, rura paterna coli:
Cum matrona, premens altum rubicunda sedile,
Assiduo durum pollice nebat opus.

Ipsaque claudebat, quos filia paverat, agnos:
  Ipsa dabat virgas cæsaque ligna foco.
At vestræ teneras matres peperere puellas.
  Vultis inaurata corpora veste tegi.
Vultis odoratos positu variare capillos;
  Conspicuam gemmis vultis habere manum.
Induitis collo lapides Oriente paratos;
  Et quantos oneri est aure tulisse duos.
Nec tamen indignum, si vobis cura placendi,
  Cum comtos habeant secula nostra viros.
Feminea vestri poliuntur lege mariti:
  Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.
Proin se quæque parent; nec quo venentur amores,
  Refert. munditiæ crimina nulla merent.
Rure latent, finguntque comas. licet arduus illas
  Celet Athos; cultas altus habebit Athos.
Est etiam placuisse sibi quotacumque voluptas:
  Virginibus cordi grataque forma sua est.
Laudatas homini volucris Junonia pennas
  Explicat; & forma muta superbit avis.
Sic potius nos uret amor, quam fortibus herbis,
  Quas maga terribili subsecat arte manus.
Nec vos graminibus, nec mixto credite succo;
  Nec tentate nocens virus amantis equæ.
Nec mediæ Marsis finduntur cantibus angues:
  Nec redit in fontes unda supina suos.
Et quamvis aliquis Temesæa removerit æra,

Numquam Luna suis excutietur equis.
Prima sit in vobis morum tutela, puellæ:
Ingenio facies conciliante placet.
Certus amor morum est: formam populabitur ætas,
Et placitus rugis vultus aratus erit.
Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniet rugis altera caussa, dolor.
Sufficit, & longum probitas perdurat in ævum;
Fertque suos annos: hinc bene pendet amor.
Disce, age, cum teneros somnus dimiserit artus,
Candida quo possint ora nitere modo.
Hordea, quæ Libyci ratibus misere coloni,
Exue de palea tegminibusque suis.
Par ervi mensura decem madefiat ab ovis;
Sed cumulent libras hordea nuda duas.
Hæc ubi ventosas fuerint siccata per auras;
Lenta jube scabra frangat asella mola.
Et, quæ prima cadunt vivaci cornua cervo,
Contere: in hæc solidi sexta face assis eat.
Jamque ubi pulvereæ fuerint confusa farinæ,
Protinus in cribris omnia cerne cavis.
Adjice Narcissi bis sex sine cortice bulbos,
Strenua quos puro marmore dextra terat:
Sextantemque trahat gummi cum semine Thusco:
Huc novies tanto plus tibi mellis eat.
Quæcumque adficiet tali medicamine vultum,
Fulgebit speculo levior ipsa suo.

Nec tu pallentes dubita torrere lupinos,
Et simul inflantes corpora frige fabas.
Utraque sex habeant, æquo discrimine, libras:
Utraque da nigris comminuenda molis.
Nec cerussa tibi, nec nitri spuma rubentis
Desit, & Illyrica quæ venit iris humo.
Da validis juvenum pariter subigenda lacertis.
Sed justum tritis uncia pondus erit.
Addita de querulo volucrum medicamina nido
Ore fugant maculas: Halcyonea vocant.
Pondere, si quæris, quo sim contentus in illis;
Quod trahit in partes uncia sexta duas.
Ut coeant, apteque lini per corpora possint,
Adjice de flavis Attica mella favis.
Quamvis tura Deos, irataque numina placent,
Non tamen accensis omnia danda focis.
Tus ubi miscueris radenti tubera nitro,
Ponderibus justis fac sit utrimque triens.
Parte minus quarta dereptum cortice gummi,
* Et modicum e myrrhis pinguibus adde cubum.
Hæc ubi contrîris, per densa foramina cerne:
Pulvis ab infuso melle premendus erit.
Profuit & marathros bene olentibus addere myrrhis;
Quinque trahant marathri scrupula, myrrha novem.
Arentisque rosæ quantum manus una prehendat,
Cumque Ammoniaco mascula tura sale.
Hordea quem faciunt illis adfunde cremorem.

Æquent expensas cum sale tura rosas.
Tempore sis parvo molles licet illita vultus,
Hærebit toto multus in ore color.
Vidi quæ gelida madefacta papavera lympha
Contereret, teneris illineretque genis.

* * * * * * * * *

P. OVIDII NASONIS

HALIEUTICON.

FRAGMENTUM.

* * * *

ACcepit mundus legem: dedit arma per omnes,
Admonuitque sui: vitulus sic namque minatur,
Qui nondum gerit in tenera jam cornua fronte:
Sic damæ fugiunt, pugnant virtute leones,
Et morsu canis, & caudæ sic scorpios ictu:
Concussisque levis pennis sic evolat ales.
Omnibus ignotæ mortis timor, omnibus hostem,
Præsidiumque datum sentire & noscere teli
Vimque modumque sui: sic & Scarus arte sub undis
Incidit, adsumtamque dolo tandem pavet escam.
Non audet radiis obnixa occurrere fronte,
Aversus crebro vimen sed verbere caudæ
Laxans subsequitur, tutumque evadit in æquor.
Quin etiam si forte aliquis, dum pone nataret
Mitis luctantem Scarus hunc in vimine vidit,
Aversam caudam morsu tenet: atque ita *

* Uber servato, quem texit, in * resultet.
Sepia tarda fugæ, tenui cum forte sub unda
Deprensa est, jam jamque manus timet illa rapaces,
Inficiens æquor nigrum vomit ore cruorem ,
Avertitque vias, oculos frustrata sequentes.
Clausus rete Lupus, quamvis immanis & acer,
Dimotis cauda submissus sidit arenis.
. . . . in auras
Emicat, atque dolos saltu deludit inultus:
Et Muræna ferox teretis sibi conscia tergi,
Ad laxata magis conversa foramina retis,
Tandem per multos evadit lubrica flexus,
Exemploque nocet, cunctis intervenit una.
At contra scopulis crinali corpore segnis
Polypus hæret, & hac eludit retia fraude,
Et sub lege loci sumit mutatque colorem;
Semper ei similis, quem contigit. atque ubi prædam
Pendentem setis avidus rapit, hîc quoque fallit
Elato calamo, cum demum emersus in auras
Brachia dissolvit, populatumque exspuit hamum.
At Mugil cauda pendentem everberat escam,
Excussamque legit. Lupus acri concitus ira,
Discursu fertur vario, fluctusque ferentes
Prosequitur, quassatque caput, dum vulnere sævus
Laxato cadat hamus, & ora patentia linquat.
Nec proprias vires nescit Muræna nocendi:
Auxilioque sui, morsu nec cominus acri

Deficit, aut animos ponit captiva minaces.
Anthias his, tergo quæ concutit, utitur armis,
Vim spinæ novitque suæ, versoque supinus
Corpore lina secat, fixumque intercipit hamum.

* * *

Cetera quæ densas habitant animalia silvas,
Aut vani quatiunt semper lymphata timores,
Aut trahit in præceps non sana ferocia mentis.
Ipsa sequi Natura monet, vel cominus ire.
Impiger ecce Leo venantum sternere pergit
Agmina, & adversis infert sua pectora telis.
Quoque venit, fidens magis & sublatior ardet,
Concussitque toros, & viribus addidit iram.
* Prodidit; atque suo properat sibi robore letum.
Fœdus Lucanis provolvitur Ursus ab antris,
Quid nisi pondus iners, stolidæque ferocia mentis?
Actus Aper setis iram denuntiat hirtis:
Et ruit oppositi nitens in vulnera ferri,
Pressus & emisso moritur per viscera telo.
Altera pars, fidens pedibus, dat terga sequenti,
Ut pavidi Lepores, ut fulvo tergore Damæ,
Et capto fugiens Cervus sine fine timore.
(Ipsa sequi Natura docet, vel cominus ire.)
Hic generosus honos, & gloria major Equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentque triumpho.
Seu septem spatiis Circo meruere coronam;
Nonne vides victor quanto sublimius altum

At-

Attollat caput, & vulgi se venditet auræ?
Celsave cum cæso decoratur terga leone,
Quam tumidus, quantoque venit spectabilis actu,
* Compescatque solum generoso concita pulsu
Ungula sub spoliis graviter redeuntis opimis?
Quid laus prima Canum? quibus est audacia præceps,
Venandique sagax virtus, viresque sequendi.
Quæ nunc elatis rimantur naribus auras,
Et nunc demisso quærunt vestigia rostro;
Et produnt clamore feram, dominumque vocando
Increpitant. quem si collatis effugit armis,
Insequitur tumulosque canis camposque per omnes.
Noster in arte labor positus: spes omnis in illa.
Nec tamen in medias pelagi te pergere sedes
Admoneam, vastique maris tentare profundum.
Inter utrumque loci melius moderabere funem.
Aspera num saxis loca sint. nam talia lentos
Deposcunt calamos: at purum retia litus.
Num mons horrentes demittat celsior umbras
In mare. nam varie quidam fugiuntque petuntque.
Num vada subnatis imo viridentur ab herbis.

* *

Objectetque moras, & molli serviat algæ.
Descripsit sedes varie Natura profundi:
Nec cunctos unâ voluit consistere pisces.
Nam gaudent pelago, quales Scombrique, Bovesque,
Hippuri celeres, & nigro tergore Milvi;

At pretiosus Helops nostris incognitus undis;
Ac durus Xiphias, ictu non mitior ensis:
Et pavidi magno fugientes agmine Thunni:
Parva Echeneis adest (mirum) mora puppibus ingens:
Tuque comes ratium, tractique per æquora sulci,
Qui semper spumas sequeris, Pompile, nitentes:
Cercyrosque ferox scopulorum fine moratus:
Cantharus, ingratus succo: tum concolor illi
Orphas, cæruleaque rubens Erythinus in unda:
Insignis Sargusque notis, insignis & alis:
Et superaurata Sparulus cervice refulgens;
Et rutilus Pagur, & fulvi Synodontes, & ex se
Concipiens Channe, gemino fraudata parente.
Tum viridis squamis parvo Saxatilis ore,
Et rarus Faber, & pictæ Mormyres, & auri
Chrysophrys imitata decus: tum corporis Umbræ
Liventis, rapidique Lupi, Percæque, Tragique.
Quin laude insignis caudæ Melanurus, & ardens
Auratis Muræna notis, Merulæque virentes,
Immitisque suæ Conger per vulnera gentis;
Et capitis duro nociturus Scorpios ictu,
Ac numquam æstivo conspectus sidere Glaucus.
At contra herbosa pisces laxantur arena;
Ut Scarus, epastas solus qui ruminat escas;
Fecundumque genus Mænæ, Lamirosque, Smarisque,
Atque immunda Chromis, merito vilissima Salpa.
Atque avium dulces nidos imitata sub undis,

Et Squalus, & tenui suffusus sanguine Mullus:
Fulgentes Soleæ candore, & concolor illis
Passer, & Adriaco mirandus litore Rhombus:
Tunc Epodes lati, tum molles tergore Ranæ.
Extremi parent

*

*

*

Lubricus & spina nocuus non Gobius ulla,
Et nigrum niveo portans in corpore virus
Loligo, durique Sues, sinuosaque Caris:
Et tam deformi non dignus nomine Asellus:
Tuque peregrinis, Acipenser, nobilis undis.

* * * * * * * *

EPICEDION
DRUSI CÆSARIS,
ET NUX, ELEGIA,
QUÆ
OVIDIO DUBIE ADSCRIBUNTUR.
A. SABINI
EPISTOLÆ TRES;
QUÆ
PENELOPÆ, PHYLLIDI, ET ŒNONÆ
NASONIANIS RESPONDENT.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

INCERTI AUCTORIS,

CONSOLATIO

AD LIVIAM AUGUSTAM

DE

MORTE DRUSI NERONIS

FILII EJUS,

QUI IN

GERMANIA MORBO PERIIT.

VISA diu felix, mater modo dicta Neronum,
Jam tibi dimidium nominis hujus abest.
Jam legis in Drusum miserabile, Livia, carmen.
Unum, qui dicat jam tibi, Mater, habes.
Nec tua te pietas distendit amore duorum:
Nec posito filî nomine, dicis; Uter?
Et quisquam leges audet tibi dicere flendi?
Et quisquam lacrimas temperat ore tuas?
Hei mihi! quam facile est (quamvis hic contigit omnes)
Alterius luctu fortia verba loqui!
Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu;

Fortior ut possis cladibus esse tuis.
Occidit exemplum juvenis venerabile morum:
Maximus ille armis, maximus ille toga.
Ille modo eripuit latebrosas hostibus Alpes,
Et titulum belli dux, duce fratre, tulit.
Ille genus Suevos acre, indomitosque Sygambros
Contudit, inque fugam barbara terga dedit:
Ignotumque tibi meruit, Romane, triumphum;
Protulit in terras imperiumque novas.
Solvere vota Jovi, fatorum ignara tuorum,
Mater, & armiferæ solvere vota Deæ,
Gradivumque patrem donis implere parabas;
Et quoscumque coli jusque piumque Deos.
Maternaque sacros agitabas mente triumphos:
Forsitan & curæ jam tibi currus erat.
Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis,
Et tumulus Drusum pro Jovis arce manet.
Fingebas reducem; præceptaque mente fovebas
Gaudia; & ante oculos jam tibi victor erat.
Jam veniet: jam me gratantem turba videbit:
Jam mihi pro Druso dona ferenda meo.
Obvia progrediar, felixque per oppida dicar;
Collaque & hoc oculos illius ore premam.
Talis erit: sic occurret: sic oscula junget:
Hoc mihi narrabit: sic prior ipsa loquar.
Gaudia vana foves: spem pone, miserrima, falsam.
Desine de Druso læta referre tuo.

Cæsaris illud opus, voti pars altera vestri,
Occidit. indignas, Livia, solve comas.
Quid tibi nunc mores prosunt, actumque pudice
Omne ævum, & tanto tam placuisse viro?
* Quidque pudicitia tantum inviolata bonorum, *
Ultima sit laudes inter ut illa tuas?
Quid tenuisse animum contra sua sæcula rectum;
Altius & vitiis exseruisse caput?
Nec nocuisse ulli, & fortunam habuisse nocendi?
Nec quemquam nervos extimuisse tuos?
Nec vires errasse tuas Campoque Foroque;
Quamque libet citra constituisse domum?
Nempe per hos etiam Fortuna injuria mores
Regnat; & incerta est hîc quoque nixa rota.
Hîc quoque sentitur: ne quid non improba carpat,
Sævit; & injustum jus sibi ubique facit.
Scilicet immunis si luctûs una fuisset
Livia, Fortunæ regna minora forent?
Quid? si non habitu sic se gessisset in omni,
Ut sua non essent invidiosa bona?
Cæsaris adde domum. quæ certe, funeris expers,
Debuit humanis altior esse malis.
Ille vigil, summa sacer ille locatus in arce,
Res hominum ex tutò cernere dignus erat:
Nec fleri ipse suis, nec quemquam flere suorum;
Nec, quæ nos patimur vulgus, & ipse pati.
Vidimus erepta mœrentem stirpe Sororis.

Luctus, ut in Druso, publicus ille fuit.
Condidit Agrippam, quo te, Marcelle, sepulcro:
Et cepit generos jam locus ille duos.
Vix posito Agrippa tumuli bene janua clausa est:
Perficit officium funeris, ecce, Soror.
Ecce, ter ante datis, jactura novissima, Drusus
A magno lacrimas Cæsare quartus habet.
Claudite jam, Parcæ, nimium reserata sepulcra;
Claudite: plus justo jam domus ista patet.
Cedis; & incassum tua nomina, Druse, levantur.
Ultima sit fati hæc summa querela tui.
Iste potest implere dolor vel secula tota,
Et magni luctus obtinuisse locum.
Multi in te amissi: nec, cui tot turba bonorum,
Omnis cui virtus contigit, unus eras.
Nec genetrice tua fecundior ulla parentum:
Tot bona per partus quæ dedit una duos.
Heu! par illud ubi est, totidem virtutibus æquum?
Et concors pietas, nec dubitatus amor?
Vidimus, attonitum fraterna morte, Neronem
Squalida promissa flere per ora coma,
Dissimilemque sui, vultu profitente, dolorem.
Hei mihi, quam toto luctus in ore fuit!
Tu tamen extremo moriturum tempore fratrem
Vidisti: lacrimas vidit & ille tuas.
Adfigique suis moriens tua pectora sensit,
Et tenuit vultu lumina fixa tuo:

Lumina, cærulea jam jamque natantia morte,
Lumina, fraternas jam subitura manus.
At miseranda parens suprema neque oscula fixit,
Frigida nec fovit membra tremente sinu.
Non animam adposito fugientem excepit hiatu;
Nec traxit cæsas per tua membra comas.
Raptus & absenti, dum te fera bella morantur,
Utilior patriæ, quam tibi, Druse, tuæ.
Liquitur: ut quondam, Zephyris & solibus ictæ
Solvuntur teneræ, vere tepente, nives.
Te queritur, casusque malos, irrisaque tales, *
Accusatque annos, ut diuturna, suos.
Talis in umbrosis, mitis nunc denique, silvis
Deflet Threicium Daulias ales Ityn.
Halcyonum tales ventosa per æquora questus
Ad surdas tenui voce sonantur aquas.
Sic plumosa novis plangentes pectora pennis
Œniden subitæ concinuistis aves.
Sic flevit Clymene: sic & Clymeneides, alte
Cum juvenis patriis excidit ictus equis.
Congelat interdum lacrimas, duratque, tenetque,
Suspensasque oculus fortior intus agit.
Erumpunt, iterumque gravant gremiumque sinusque,
Effusæ gravidis uberibusque genis.
In vires abiit flendi mora. plenior unda
Defluit, exigua si qua retenta mora.
Tandem, ubi per lacrimas licuit, sic flebilis orsa est,

Singultu medios impediente sonos.
Nate, brevis fructus, duplicis sors altera partus,
Gloria confectæ, nate, parentis, ubi es?
Sed neque jam duplicis, neque jam sors altera, partûs,
Gloria confectæ nunc quoque matris, ubi es?
Heu! modo tantus, ubi es? tumulo portaris & igni.
Hæc sunt in reditus dona paranda tuos?
Siccine dignus eras oculis occurrere matris?
Sic ego te reducem digna videre fui?
Cæsaris Uxori si talia dicere fas est;
Jam dubito, magnos an rear esse Deos.
Nam quid ego admisi? quæ non ego numina cultu,
Quos ego non potui demeruisse Deos?
Hic pietatis honos? artus amplector inanes.
Et vorat hos ipsos flamma rogusque sinus.
Tene ego sustineo positum scelerata videre?
Tene meæ poterunt unguere, nate, manus?
Nunc ego te infelix summum teneoque tuorque?
Effingoque manus? oraque ad ora fero?
Nunc primum adspiceris consul victorque parenti?
Sic mihi, sic miseræ nomina tanta refers?
Quos primum vidi fasces, in funere vidi;
Et vidi eversos, indiciumque mali.
Quis credat? matri lux hæc mœstissima venit,
Qua natum in summo vidit honore suum.
Jamne ego non felix? jam pars mihi rapta Neronum,
Materni celeber nomine Drusus avi?

Jamne meus non est, nec me facit ille parentem?
Jamne fui Drusi mater? & ipse fuit?
Nec cum victorem referetur adesse Neronem,
Dicere jam potero, Major, an alter, adest?
Ultima contigimus. jus matris habemus ab uno.
Unius est munus, quod tamen orba negor.
Me miseram! extimui, frigusque per ossa cucurrit.
Nil ego jam possum certa vocare meum.
Hic meus ecce fuit: jubet hic de fratre vereri.
Omnia jam metuo: fortior ante fui.
Sospite te saltem moriar, Nero! tu mea condas
Lumina, & excipias hanc animam ore pio.
Atque utinam Drusi manus altera, & altera fratris,
Formarent oculos, comprimerentque, meos!
Quod licet, hoc certe tumulo ponemur in uno,
Druse: neque ad veteres conditus ibis avos.
Miscebor cinerique cinis, atque ossibus ossa.
Hanc lucem celeri turbine Parca neat!
Hæc & plura refert: lacrimæ sua verba sequuntur,
Oraque nequicquam per modo questa fluunt.
Quin etiam corpus, matri vix vixque remissum,
Exsequiis caruit, Livia, pene suis.
Quippe ducem arsuris exercitus omnis in armis,
Inter quæ periit, ponere certus erat.
Abstulit invitis corpus venerabile Frater;
Et Drusum patriæ, quod licuitque, dedit.
Funera ducuntur Romana per oppida Drusi;

(Heu facinus!) per quæ victor iturus erat;
Per quæ deletis Rhætorum venerat armis.
Hei mihi, quam dispar huic fuit illud iter!
Consul init fractis mœrentem fascibus Urbem.
Quid faceret victus, sic ubi victor init?
Mœsta domus plangore sonat; cui figere lætus
Parta sua dominus voverat arma manu.
Urbs gemit, & vultum miserabilis induit unum.
Gentibus adversis forma sit illa, precor!
Incerti clauduntque domos, strepitantque per urbem;
Hîc illic pavidi clamque palamque dolent.
Jura silent, mutæque tacent sine vindice leges:
Adspicitur toto purpura nulla foro.
Dîque latent templis: neque iniqua ad funera vultus
Præbent: nec poscunt tura ferenda rogo.
Obscuros delubra tenent. pudet ora colentum
Adspicere, invidiæ, quam meruere, metu.
Atque aliquis de plebe pius pro paupere nato
Sustulerat timidas sidera ad alta manus:
Jamque precaturus, Quid ego autem credulus, inquit,
Suscipiam in nullos irrita vota Deos?
Livia, non illos pro Druso Livia movit.
Nos erimus magno maxima cura Jovi?
Dixit: & iratus vota insuscepta reliquit;
Duravitque animum, destituitque preces.
Obvia turba ruit: lacrimisque rigantibus ora
Consulis erepti publica damna refert....

Omnibus idem oculi; par est concordia flendi.
  Funeris exsequiis adsumus omnis Eques.
Omnis adest ætas. mœrent juvenesque senesque;
  Ausoniæ matres, Ausoniæque nurus.
Auctorisque sui præfertur imagine mœsta,
  Quæ victrix templis debita laurus erat.
Certat onus lecti generosa subire juventus:
  Et studet officio sedula colla dare.
Et voce & lacrimis laudasti, Cæsar, alumnum;
  Tristia cum medius rumperet orsa dolor.
Tu letum optasti, Dis aversantibus omen,
  Par tibi: si sinerent te tua fata mori.
Sed tibi debetur cœlum: te, fulmine pollens,
  Accipiet cupidi regia magna Jovis.
Quod petiit, tulit ille; tibi ut sua facta placerent:
  Magnaque laudatus præmia mortis habet.
Armatæque rogum celebrant de more cohortes:
  Et pedes exsequias reddit equesque duci.
Te clamore vocant iterumque iterumque supremo.
  At vox adversis collibus icta redit.
Ipse pater flavis Tiberinus inhorruit undis:
  Sustulit & medio nubilus amne caput.
Tum salice implexum, muscoque & arundine, crinem
  Cæruleo magna legit ab ore manu:
Uberibusque oculis lacrimarum flumina misit.
  Vix capit adjectas alveus altus aquas.
Jamque rogi flammas extinguere fluminis ictu,

Corpus & intactum tollere, certus erat.
Sustentabat aquas, cursusque inhibebat equorum,
Ut posset toto proluere amne rogum.
Sed Mavors templo vicinus, & accola Campi,
Tot dixit siccis verba nec ipse genis.
Quamquam amnes decet ira; tamen, Tiberine, quiescas:
Non tibi, non ullis vincere fata datur.
Iste meus periit: periit arma inter & enses:
Et dux pro patria. funere caussa latet.
Quod potui tribuisse, dedi: victoria parta est.
Auctor abît operis, sed tamen exstat opus.
Quondam ego tentavi Clothoque, duasque Sorores,
Pollice quæ certo pensa severa trahunt,
Ut Remus Iliades, & frater conditor Urbis
Effugerent aliqua stagna profunda via.
De tribus una mihi, Partem accipe, quæ datur, inquit,
Muneris: ex istis, quod petis, alter erit.
Hic tibi; mox Veneri Cæsar promissus uterque.
Hos debet solos Martia Roma Deos.
Sic cecinere Deæ: nec tu, Tiberine, repugna,
Irrite; nec flammas amne morare tuo.
Nec juvenis positi supremos destrue honores.
Vade age, & admissis labere pronus aquis.
Paret: & in longum spatiosas explicat undas;
Structaque pendenti pumice tecta subit.
Flamma diu cunctata caput contingere sanctum,
Erravit posito lenta sub usque toro.

Tan-

Tandem ubi complexa est silvas, alimentaque sumsit,
Æthera subjectis lambit & astra comis.
Qualis in Herculeæ colluxit collibus Œtæ,
Cum sunt imposito membra cremata Deo.
Uritur heu decor ille viri, generosaque forma,
Et faciles vultus; uritur ille vigor!
Victricesque manus, facundaque principis ora,
Pectoraque, ingenii magna capaxque domus!
Spes quoque multorum flammis uruntur in ìsdem.
Iste rogus miseræ viscera matris habet.
Facta ducis vivent, operosaque gloria rerum.
Hæc manet; hæc avidos effugit una rogos.
Pars erit historiæ, totoque legetur in ævo:
Seque opus ingeniis carminibusque dabit.
Stabis & in rostris tituli speciosus honore;
Caussaque dicemur nos tibi, Druse, necis.
At tibi jus veniæ superest, Germania, nullum.
Postmodo tu pœnas, barbare, morte dabis.
Adspiciam Regum liventia colla catenis;
Duraque per sævas vincula nexa manus:
Et tandem trepidos vultus: inque illa ferocum
Invitis lacrimas decidere ora genis.
Spiritus ille minax, & Drusi morte superbus,
Carnifici in mœsto carcere dandus erit.
Consistam, lætisque oculis, lentusque videbo
Strata per obscænas corpora nuda vias.
Hunc Aurora diem spectacula tanta ferentem

Quam primum croceis roscida portet equis.
Adjice Ledæos, concordia sidera, fratres;
Templaque Romano conspicienda foro.
Quam parvo numeros implevit principis ævo,
In patriam meritis occubuitque senex!
Nec sua conspiciet (miserum me!) munera Drusus,
Nec sua pro templi nomina fronte leget.
Sæpe Nero, illacrimans, submissa voce loquetur,
Cur adeo fratres, heu sine fratre, Deos?
Certus eras numquam, nisi victor, Druse, reverti.
Hæc te debuerant tempora: victor eras.
Consule nos, duce nos, duce jam victore, caremus:
Invenit en tota mœror in urbe locum.
At comitum squalent immissis ora capillis,
Infelix, Druso sed pia turba suo.
Quorum aliquis, tendens in te sua brachia, dixit,
Cur sine me, cur sic incomitatus abis?
Quid referam de te, dignissima conjuge Druso,
Atque eadem Drusi digna parente nurus?
Par bene compositum; juvenum fortissimus alter,
Altera tam forti mutua cura viro.
Femina tu princeps; tu filia Cæsaris: illi
Nec minor es magni conjuge visa Jovis.
Tu concessus amor, tu solus & ultimus illi,
Tu requies fesso grata laboris eras.
Te moriens, per verba novissima, questus abesse:
Et mota in nomen frigida lingua tuum.

Infelix recipis, non quem promiserat ipse:
Nec qui missus erat: nec tuus ille redit.
Nec tibi deletos poterit narrare Sygambros,
Ensibus & Suevos terga dedisse suis;
Fluminaque, & montes, & nomina magna locorum:
Et si quid miri vidit in orbe novo.
Frigidus ille tibi, corpusque refertur inane:
Quemque premat sine te, sternitur ecce torus.
Quo raperis, laniata comas, similisque furenti?
Quo ruis? attonita quid petis ora manu?
Hoc fuit Andromache, cum vir religatus ad axem
Terruit admissos sanguinolentus equos.
Hoc fuit Evadne, tunc cum ferienda coruscis
Fulminibus Capaneus impavida ora dedit.
Quid mortem tibi mœsta rogas? amplexaque natos
Pignora de Druso sola relicta tenes?
Et modo per somnos agitaris imagine falsa,
Teque tuo Drusum credis habere sinu?
Et subito tentasque manu, sperasque receptum;
Quæris & in vacui parte priore tori?
Ille pio (si non temere hæc creduntur) in arvo
Inter honoratos excipietur avos:
Magnaque maternis majoribus, æqua paternis
Gloria, quadrijugis aureus ibit equis:
Regalique habitu, curruque superbus eburno,
Fronde triumphali tempora vinctus erit.
Accipient juvenem Germanica signa ferentem

Consulis imperio, conspicuumque decus.
Gaudebuntque suæ merito cognomine gentis;
Quod solum domito victor ab hoste tulit.
Vix credent tantum rerum cepisse tot annos.
Magna viri latum quærere facta locum.
Hæc ipsum sublime ferent: hæc, optima mater,
Debuerant luctus attenuare tuos.
Femina digna illis, quos aurea condidit ætas,
Principibus natis, principe digna viro.
Quid deceat Drusi matrem, matremque Neronis,
Adspice. quo surgas, adspice, mane toro.
Non eadem vulgusque decent, & lumina rerum.
Est quod præcipuum debeat ista domus.
Imposuit te alto Fortuna, locumque tueri
Jussit honoratum, Livia: perfer onus.
Ad te oculos, auresque trahis. tua facta notamus.
Nec vox missa potest principis ore tegi.
Alta mane; supraque tuos exsurge dolores:
Infragilemque animum, quod potes, usque tene.
An melius per te virtutum exempla petemus,
Quam si Romanæ principis edis opus?
Fata manent omnes. omnes exspectat avarus
Portitor: & turbæ vix satis una ratis.
Tendimus huc omnes: metam properamus ad unam.
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Ecce necem intentam cœlo, terræque, fretoque,
Casurum triplex vaticinantur opus.

I nunc, &, rebus tanta impendente ruina,
In te solam oculos & tua damna refer.
Maximus ille quidem juvenum, spes publica vixit;
Et, qua natus erat, gloria summa domûs.
Sed mortalis erat: nec tu secura fuisti,
Fortia progenie bella gerente tua.
Vita data est utenda: data est sine fœnore nobis
Mutua, nec certa persoluenda die.
Fortuna arbitriis tempus dispensat iniquis.
Illa rapit juvenes: sustinet illa senes.
Quâque ruit, furibunda ruit: totumque per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.
Regna Deæ immitis parce irritare querendo:
Sollicitare animos parce potentis heræ.
Quæ tamen hoc uno tristis tibi tempore venit,
Sæpe eadem rebus favit amica tuis.
Nata quod en alte es, quod fœtibus aucta duobus;
Quodque etiam magno consociata Jovi:
Quod semper domito rediit tibi Cæsar ab orbe,
Gessit & invicta prospera bella manu:
Quod spes implerunt maternaque vota Nerones;
Quod pulsus toties hostis utroque duce.
Rhenus, & Alpinæ valles, & sanguine nigro
Decolor infecta testis Itargus aqua:
Danubiusque rapax, & Dacius orbe remoto
* Apulus huic hosti perbreve Pontus iter:
Armeniusque fugax, & tandem Dalmata supplex,

Summaque dispersi per juga Pannonii:
Et modo Germanus Romanis cognitus orbis.
Adspice quot meritis culpa sit una minor.
Adde quod est absens functus: nec cernere nati
Semineces oculos sustinuere tui.
Quique dolor menti lenissimus influit ægræ,
Accipere es luctus aure coacta tuos.
Prævertitque metus per longa pericula luctum;
Tu quibus auditis anxia mentis eras.
Non ex præcipiti dolor in tua pectora venit,
Sed per mollitos ante timore gradus.
Juppiter ante dedit fati mala signa cruenti,
Flammifera petiit cum tria templa manu:
(Junonisque gravi nocte impavidæque Minervæ,
Sanctaque & immensi Cæsaris icta domus.)
Sidera quin etiam cœlo fugisse feruntur;
Lucifer & solitas destituisse vias.
Lucifer in toto nulli comparuit orbe,
Et venit stella non præeunte dies.
Sideris hoc obitus terris instare monebat,
Et mergi Stygia nobile lumen aqua.
At tu, qui superes mœstæ solatia matri,
Comprecor illi ipsi conspiciare senex.
Perque annos diuturnus eas fratrisque tuosque;
Et vivat nato cum sene mater anus.
Eventura precor. Deus excusare priora
Dum volet, a Druso cetera læta dabit.

Tu tamen ausa potes tanto indulgere dolori:
Longius ut nolis, heu male fortis, ali. *
Vix etiam fueras paucas vitalis in horas,
Obtulit invitæ cum tibi Cæsar opem:
Admovitque preces, & jus immiscuit illis:
Aridaque adfusa guttura tinxit aqua.
Nec minor est nato servandæ cura parentis:
Hic adhibet blandas, nec sine jure, preces.
Conjugis & nati meritum pervenit ad omnes:
Conjugis & nati, Livia, sospes ope es.
Supprime jam lacrimas. non est revocabilis istis,
Quem semel umbrifera navita lintre tulit.
Hectora tot fratres, tot deflevere sorores,
Et pater, & conjux, Astyanaxque puer,
Et longæva parens. tamen ille redemtus ad ignes;
Nullaque per Stygias umbra renavit aquas.
Contigit hoc etiam Thetidi. populator Achilles
Iliaca ambustis ossibus arva premit.
Illi cæruleum Panope matertera crinem
Solvit, & immensas fletibus auxit aquas;
Consortesque Deæ centum, longævaque magni
Oceani conjux, Oceanusque pater;
Et Thetis ante omnes: sed nec Thetis ipsa, neque omnes
Mutarunt avidi tristia jura Dei.
Prisca quid huc repeto? Marcellum Octavia flevit,
Et flevit populo Cæsar utrumque palam.
Sed rigidum jus est, & inevitabile mortis.

Stant rata, non ulla fila renenda manu.
Ipse tibi emissus nebulosi litore Averni,
Si liceat, forti verba tot ore sonet.
Quid numeras annos? vixi maturior annis.
Acta senem faciunt: hæc numeranda tibi.
His ævum fuit implendum, non segnibus annis.
Hostibus eveniat longa senecta meis.
Hoc atavi monuere mei, proavique Nerones.
Fregerunt ambo Punica bella duces.
Hoc domus ista docet, per te mea, Cæsaris alti.
Exitus hic, mater, debuit esse meus.
Nec meritis (quamquam illa juvant magis) abfuit illis,
Mater, honos: titulis nomina plena vides.
Consul, & ignoti victor Germanicus orbis,
(Cui fuit heu! mortis publica caussa) legor.
Cingor Apollinea victricia tempora lauro,
Et sensi exsequias funeris ipse mei;
Decursusque virûm notos mihi, donaque Regum,
Cunctaque per titulos oppida lecta suos;
Et quo me officio portaverit illa juventus,
Quæ fuit ante meum tam generosa torum.
Denique laudari sacrato Cæsaris ore
Emerui, lacrimas elicuique Deo.
Et cuiquam miserandus ero? jam comprime fletus.
Hoc ego, qui flendi sum tibi caussa, rogo.
Hæc sentit Drusus, si quid modo sentit in umbra.
Nec tu de tanto crede minora viro.

Est tibi, sitque precor, multorum filius instar:
  Parsque tui partûs sit tibi salva prior.
Est conjux, tutela hominum: quo sospite vestram,
  Livia, funestam dedecet esse domum.

NUX,

ELEGIA.

Nux ego juncta viæ, cum sim sine crimine vitæ,
A populo saxis prætereunte petor.
Obruere ista solet manifestos pœna nocentes,
Publica cum lentam non capit ira moram.
Nil ego peccavi; nisi si peccasse vocatur,
Annua cultori poma referre suo.
At prius arboribus, tum cum meliora fuere
Tempora, certamen fertilitatis erat:
Cum domini memores sertis ornare solebant
Agricolas, fructu proveniente, Deos.
Sæpe tuas igitur, Liber, miratus es uvas:
Mirata est oleas sæpe Minerva suas.
Pomaque læsissent matrem, ni subdita ramo
Longa laboranti furca tulisset opem.
Quin etiam exemplo pariebat femina nostro;
Nullaque non illo tempore mater erat.
At postquam platanis, sterilem præbentibus umbram,
Uberior quavis arbore venit honos;
Nos quoque frugiferæ (si nux modo ponor in illis)
Cœpimus in patulas luxuriare comas.

Nunc neque continuos nascuntur poma per annos:
  Uvaque læsa domum, læsaque bacca venit.
Nunc uterum vitiat, quæ vult formosa videri:
  Raraque in hoc ævo est, quæ velit esse parens.
Certe ego, si numquam peperissem, tutior essem.
  Ista Clytemnestræ digna querela fuit.
Si sciat hoc vitis, nascentes supprimet uvas:
  Orbaque, si sciat hoc, Palladis arbor erit.
Hoc in notitiam veniat maloque piroque;
  Destituent silvas utraque poma suas.
Quæque sibi vario distinguit poma colore,
  Audiat hoc cerasus; stipes inanis erit.
Non equidem invideo: numquid tamen ulla feritur,
  Quæ sterilis sola conspicienda coma est?
Cernite sinceros omnes ex ordine truncos,
  Qui modo nil, quare percutiantur, habent.
At mihi sæva nocent mutilatis vulnera ramis;
  Nudaque dejecto cortice ligna patent,
Non odium facit hoc, sed spes indulta rapinæ.
  Sustineant aliæ poma; querentur idem.
Sic reus ille fere est, de quo victoria lucro
  Esse potest: inopis vindice facta carent.
Sic timet insidias, qui scit se ferre viator,
  Cui timeat: tutum carpit inanis iter.
Sic ego sola petor; soli quia caussa petendi est.
  Frondibus intactis cetera turba virent.
Nam quod habent frutices alii quoque proxima nobis

Fragmina, quæ læso vimine multa jacent;
Non istis sua facta nocent: vicinia damno est.
Excipiunt ictu saxa repulsa meo.
Idque fide careat; si non, quæ longius absunt,
Nativum retinent inviolata decus.
Ergo, si sapiant, & mentem verba sequantur,
Devoveant umbras proxima quæque meas.
Quam miserum est, odium damnis accedere nostris;
Meque ream nimiæ proximitatis agi!
Sed, puto, magna mei est operoso cura colono.
Invenias, qui det nil mihi, præter humum.
Sponte mea facilis contemto nascor in agro:
Parsque loci, qua sto, publica pene via est.
Me, sata ne lædam, (quoniam sata lædere dicor)
Imus in extremo margine fundus habet.
Non mihi falx nimias Saturnia deputat umbras:
Duratam renovat non mihi fossor humum.
Sole licet siccaque siti peritura laborem,
Irriguæ dabitur non mihi sulcus aquæ.
At cum maturas fisso nova cortice rimas
Nux agit, ad partes pertica sæva venit.
Pertica dat plenis immitia vulnera ramis,
Ne possim lapidum verbera sola queri.
Poma cadunt, mensis non interdicta secundis;
Et condis lectas, parca colona, nuces.
Has puer aut rectus certo dilaminat ictu;
Aut pronus digito bisve semelve petit.

Quattuor in nucibus, non amplius, alea tota est;
Cum sibi suppositis additur una tribus.
Per tabulæ clivum labi jubet alter; & optat,
Tangat ut e multis quamlibet una suam.
Est etiam, par sit numerus qui dicat, an impar;
Ut divinatas auferat augur opes.
Fit quoque de creta, qualem cœleste figuram
Sidus, & in Græcis litera quarta gerit.
Hæc ubi distincta est gradibus, qui constitit intus,
Quot tetigit virgas, tot rapit inde nuces.
Vas quoque sæpe cavum, spatio distante, locatur;
In quod missa levi nux cadat una manu.
Felix, secreto quæ nata est arbor in arvo;
Et soli domino ferre tributa potest!
Non hominum strepitus audit, non illa rotarum:
Non a vicina pulverulenta via est.
Illa suo, quæcumque tulit, dare dona colono,
Et plenos fructus adnumerare potest.
At mihi maturos numquam licet edere fœtus;
Ante diemque meæ decutiuntur opes.
Lamina mollis adhuc tenero dum lacte, quod intro est,
Nec mala sunt ulli nostra futura bono;
Jam tamen invenias, qui me jaculentur, & ictu
Præfestinato munus inane petant.
Si fiat rapti, fiat mensura relicti,
Majorem domini parte, viator, habes.
Sæpe aliquis, foliis ut nuda cacumina vidit,

Esse putat Boreæ triste furentis opus.
Æstibus hic, hic me spoliatam frigore credit:
Est quoque, qui crimen grandinis esse putet.
At mihi nec grando, duris invisa colonis,
Nec ventus fraudi, solve, geluve fuit.
Fructus obest: peperisse nocet: nocet esse feracem.
Quæque fuit multis, & mihi præda malo est.
Præda malo, Polydore, fuit tibi: præda nefandæ
Conjugis Aonium misit in arma virum.
Hesperii regis pomaria tuta fuissent;
Una sed immensas arbor habebat opes.
At rubus, & sentes tantummodo lædere natæ,
Spinaque vindicta cetera tuta sua est.
Me, quia nec noceo, nec obuncis vindicor hamis,
Missa petunt avida saxa proterva manu.
Quid, si non aptas solem fugientibus umbras,
Finditur Icario cum cane terra, darem?
Quid, nisi suffugium nimbos vitantibus essem,
Non exspectata cum venit imber aqua?
Omnia cum faciam, cum præstem sedula cunctis
Officium, saxis officiosa petor.
Hæc mihi perpessæ, domini patienda querela est.
Caussa habeor, quare sit lapidosus ager.
Dumque repurgat humum, collectaque saxa remittit,
Semper habent in me tela parata viæ.
Ergo invisa aliis, uni mihi frigora prosunt:
Illo me tutam tempore præstat hiems.

Nuda quidem tunc sum; nudam tamen expedit esse:
Nec spolium de me, quod petat, hostis habet.
At simul induimus nostris sua munera ramis,
Saxa novos fructus grandine plura petunt.
Forsitan hîc aliquis dicat, Quæ publica tangunt,
Carpere concessum est: hoc via juris habet.
Si licet hoc, oleas destringite: cædite messes.
Improbe, vicinum carpe, viator, olus.
Intret & urbanas eadem petulantia portas;
Sitque tuis muris, Romule, juris idem.
Quilibet argentum prima de fronte tabernæ
Tollat; & ad gemmas quilibet alter eat.
Auferat hic aurum, peregrinos ille lapillos;
Et quascumque potest tangere, tollat opes.
Sed neque tolluntur: nec, dum regit omnia Cesar,
Incolumis, tanto præside, raptor erit.
At non ille Deus pacem intra mœnia finit.
Auxilium toto spargit in orbe suum.
Quid tamen hoc prodest, media si luce palamque
Verberor, & tutæ non licet esse mihi?
Ergo nec nidos foliis hærere, nec ullam
Sedibus in nostris stare videtis avem.
At lapis, in ramo sedit quicumque bifurco,
Hæret, & ut capta victor in arce manet.
Cetera sæpe tamen potuere admissa negari,
Et crimen nox est inficiata suum.
Nostra notat fusco digitos injuria succo,

Cortice contactas inficiente manus.
Ille cruor meus est: illo maculata cruore
Non profectura dextra lavatur aqua.
O ego, cum longæ venerunt tædia vitæ,
Optavi quoties arida facta mori!
Optavi quoties aut cæco turbine verti,
Aut valido missi fulminis igne peti!
Atque utinam subitæ raperent mea poma procellæ,
Vel possem fructus excutere ipsa meos!
Sic, ubi detracta est a te tibi caussa pericli,
Quod superest, tutum, Pontice castor, habes.
Quid mihi tunc animi est, cum sumit tela viator,
Atque oculis plagæ destinat ante locum?
Nec vitare licet moto fera verbera trunco,
Quem sub humo radix vinclaque firma tenent.
Corpora præbemus plagis: ut sæpe sagittis,
Cum populus manicas deposuisse vetat:
Utve gravem candens ubi tolli vacca securim,
Aut stringi cultros in sua colla videt.
Sæpe meas vento frondes tremuisse putastis:
Sed metus in nobis caussa tremoris erat.
Si merui, videorque nocens, imponite flammæ;
Nostraque fumosis urite membra focis.
Si merui, videorque nocens, excidite ferro;
Et liceat miseræ dedecus esse semel.
Si nec cur urar, nec cur excidar, habetis,
Parcite. sic cœptum perficiatis iter.

A. SA-

A. SABINI

EPISTOLÆ TRES TRIBUS OVIDII EPISTOLIS RESPONDENTES.

EPISTOLA I.

ULIXES PENELOPÆ.

PErtulit ad miserum tandem tua casus Ulixen,
Penelope, chartis verba notata piis.
Agnovi caramque manum, gemmasque fideles.
Solamen longis illa fuere malis.
Arguis ut lentum: mallem quoque forsitan esse;
Quam tibi quæque tuli dicere, quæque feram.
Non hoc objecit mihi Græcia; cum mea fictus
Detinuit patrio litore vela furor:
Sed thalamis nec velle tuis, nec posse carere:
Caussaque fingendæ tu mihi mentis eras.

Nil tibi rescribam curæ est, properemque venire.
Dum propero, adversi vela tulere Noti.
Non me Troja tenet, Grajis odiosa puellis:
Jam cinis, & tantum flebile, Troja, solum.
Deiphobusque, jacet, jacet Asius, & jacet Hector:
Et quicumque tui caussa timoris erat.
Evasi & Thracum cæso duce prœlia Rheso,
In mea captivis castra revectus equis:
Tutus & e media Phrygiæ Tritonidis arce
Fatalis palmæ pignora capta tuli.
Nec timui commissus equo; male sedula quamvis
Clamabat vates, Urite, Troes, equum:
Urite. mendaci celantur robore Achivi;
Et Phrygas in miseros ultima bella ferunt.
Perdiderat tumuli supremum munus Achilles;
Sed Thetidi est humeris redditus ille meis.
Nec laudem Danai tanto renuere labori:
Erepti pretium corporis arma tuli.
Quid refert? pelago sunt obruta. non mihi classes,
Non socii superant: omnia pontus habet.
Solus adhuc mecum, qui me tot casibus unus
Duravit, patiens ad mala, perstat Amor.
Illum non avidis canibus Niseia virgo
Fregit, non tumidis torta Charybdis aquis,
Non ferus Antiphates, nec in uno corpore dissors
Parthenope, blandis insidiosa modis.
Non quod Colchiacis Circe tentaverit herbis,

Non quod sollemnes altera diva toros.
Utraque se nobis mortalia demere fila
Spondebat, Stygias utraque posse vias.
Te tamen, hac etiam spreta mercede, petivi,
Passurus terra tot mala, totque mari.
Sed tu femineo nunc forsan nomine tacta,
Non secura leges cetera verba mea.
Quæque mihi Circe, quæ sit mihi caussa Calypso,
Jamdudum ignoto sollicitere metu.
Certe ego cum Antinoum, Polybumque, Medontaque legi,
Heu toto sanguis corpore nullus erat!
Tot juvenes inter, tot vina licentia, semper
(Hei mihi! quo credam pignore ?) casta manes.
Curve placent ulli, si sunt in fletibus ora,
Deperit & lacrimis non decor iste tibi?
Pacta quoque es thalamo, nisi mendax tela moretur,
Et cœptum revoces callida semper opus.
Ars pia; sed quoties oculos frustrabere lana,
Successum toties ars dabit ista tibi.
Ah melius, Polypheme, tuo superatus in antro,
Finissem ingratos ad mala tanta dies!
Threicio melius cecidissem milite victus,
Ismaron errantes cum tenuere rates:
Crudelemve illo satiassem tempore Ditem,
Quo redii Stygiis fata moratus aquis.
Vidi ubi (nequicquam quod me tua litera celat)
Sospes digresso quæ mihi mater erat.

Retulit illa domûs eadem mala: meque querentem
Fugit, ab amplexu ter resoluta meo.
Phyllaciden vidi. contemtis sortibus ille
Primus in Hectoreas intulit arma domus.
Felix laudata cum conjuge! læta per umbras
Illa suum fortes it comitata virum.
Necdum illi Lachesis dictos numeraverat annos:
Sed juvat ante suum sic cecidisse diem.
Vidi, nec lacrimas oculi tenuere cadentes,
Deformem Atriden (hei mihi!) cæde nova.
Illum Troja virum non læserat: ille furentem
Nauplion, Euboicos transieratque sinus.
Quid refert? animam per vulnera mille profudit,
Jam reduci solvens debita vota Jovi.
Tyndaris has illi læso pro fœdere pœnas
Struxerat; externos ipsa secuta viros.
Ah! mihi quid prodest (captivas Teucridas inter
Cum staret conjux Hectoris atque soror)
Defectis Hecuben potius legisse sub annis,
Ne tibi suspectus pellicis esset amor?
Prima meis omen metuendum puppibus illa
Fecit, non membris ipsa reperta suis.
Latratu miseras finivit mœsta querelas;
Et stetit in rabidam protinus acta canem.
Prodigio tali placidum Thetis abstulit æquor,
Æolus infusis incubuitque Notis.
Pervagus hinc toto non felix differor orbe;

Et, quocunque vocat fluctus & aura, feror.
Sed si Tiresias tam læti providus augur,
Quam verax vates in mala nostra fuit;
Et terra & pelago, quidquid mihi triste canebat,
Emensus fato jam meliore vagor.
Jam mihi nescio quo comitem se in litore jungit
Pallas, & hospitibus per loca tuta trahit.
Nunc primum Pallas versæ post funera Trojæ
Visa mihi: medium temporis ira tulit.
Quidquid Oilides commiserat, omnibus unus
Peccavit: Danais omnibus ira nocens.
Nec te, Tydide, cujus modo foverat arma,
Eximit: errato tu quoque ab orbe venis:
Non Telamone satum capta de conjuge Teucrum;
Non ipsum, pro quo mille fuere rates.
Felix Plisthenide, quacumque in sorte fuisti
Conjuge cum cara: non gravis illa fuit.
Seu venti fecere moras, sive æquora vobis,
Ad nulla est vester damna retentus amor.
Oscula nec venti certe tenuere, nec undæ:
Promtaque in amplexus brachia semper erant.
Sic utinam errarem! faceres tu mollia, conjux,
Æquora: te socia nil mihi triste foret.
Nunc quoque, Telemacho tecum mihi sospite lecto,
Omnia sunt animo jam leviora mala.
Quem tamen infestas rursus queror ire per undas,
Herculeam Sparten, Nestoreamque Pylon.

Ingrata est pietas, cui tanta pericula subsunt:
Nam male commissus fluctibus ipse fuit.
Sed labor in fine est. occursum in litore vates
Dixit. in amplexus, care, ferere tuos.
Noscendus soli veniam tibi. tu preme sollers
Lætitiam, & tacito gaudia conde sinu.
Non vi certandum, nec aperta in bella ruendum.
Sic cecinit laurus ille monere suas.
Forsitan ante dapes, interque vacantia vina,
Ultoris pharetris utile tempus erit.
Et modo despectum subito mirentur Ulixen.
Heu, precor, ut properet ille venire dies!
Antiqui renovet qui lætus fœdera lecti:
Et tandem incipias conjuge, cara, frui.

EPISTOLA II.

DEMOPHOON PHYLLIDI.

PHyllidi Demophoon patria dimittit ab urbe:
Et patriam meminit muneris esse tui.
Nec face Demophoon alia, nec conjuge captus,
Sed tam non felix, quam tibi notus erat.
Thesea, (quo socero nequicquam, Phylli, tumebas;
Impuleritque ignes forsitan ille tuos)
Turpe pati nobis, regno ferus expulit hospes:

Hunc illi finem longa senecta dedit.
Qui modo peltiferas fudit Mæotidas armis,
Alcidæ magni, non minor ipse, comes.
Qui socerum Minoa gravi sibi fecit ab hoste,
Mirantem monstri cornua victa sui.
Arguor exsilii (quis credat?) caussa fuisse:
Nec tacitum frater me sinit esse reum.
Dum thalamos, inquit, dilectæ Phyllidos urgues,
Et tuus externo cessat in igne furor;
Fluxere interea pede tempora lapsa fugaci,
Prævenitque tuas flebilis hora moras.
Forsitan aut nondum fractis occurrere rebus,
Aut poteras fractis utilis esse tamen.
Cur potiora tibi Rhodopeia regna fuere,
Quæque magis regnis cara puella fuit?
Intonat his Acamas: eadem mox objicit Æthra;
Infelix functæ jam prope sortis anus.
Et quod non condant nati sua lumina palmæ,
Fecisse hæc nostras arguit usque moras.
Non equidem inficior: multum clamavit uterque;
Staret Threiciis cum mihi puppis aquis.
Poscunt, Demophoon, (quid cessas?) carbasa venti:
Demophoon patrios respice dure Deos.
Respice: & exemplum, qua gaudes, Phyllida sume.
Sic amat, ut terra nolit abire sua.
Utque redire velis, non ut comitetur euntem,
Te rogat: & præfert barbara regna tuis.

Me tamen hæc inter tacitum convicia sæpe
Adversis memini vota tulisse Notis.
Sæpe abitura tuo ponentem brachia collo,
Gavisum in fluctus æquora mota truces.
Nec metuam hoc ipso coram genitore fateri:
Libertas meritis est mihi facta tuis;
Dicere non duro dilectam Phyllida liqui
Pectore: nec præceps vela ferenda dedi.
Et flevi; & flentem solando sæpe, remansi,
Cum staret cursûs jam mihi certa dies.
Denique Threicia veni rate. non dare Phyllis
Quam potuit, jussit tardius ire ratem.
Ignosce & fasso: memor es Minoidos ipse.
Antiquus necdum pectore cessit amor.
Et quoties oculis circumdat sidera, dixit,
Quæ fulget cœlo, nostra puella fuit.
Illum dilecta Bacchus sibi cedere jussit
Conjuge: desertæ crimen at ille subit.
Exemploque patris perjurus dicor & ipse:
Nec quæris caussas, Sithoni dura, moræ:
Nec satis ampla putas redituri pignora, si me
Non amor alterius, non amor ullus habet.
Nullane fama tibi turbatos, Phylli, Penates
Theseos, & miseræ retulit acta domûs?
Non laqueos audis caræ me flere parentis?
Flebilior laqueis (hei mihi!) caussa subest.
Non fratrem Hippolytum: cecidit miserabilis ille,

Præceps attonitis per freta raptus equis.
Non tamen excuso reditus. licet undique fata
Accumulent caussas; tempora parva peto.
Thesea, quod superest, patrem tumulabimus ante:
Succedat tumulo non sine honore decens.
Da spatium veniamque, peto: non perfidus absum:
Nec mihi jam terra tutior ulla tua est.
Quidquid mite fuit post diruta Pergama, quidquid
Aut bella, aut pelagi detinuere moræ;
Sola fuit Thrace. patria quoque jactor in illa:
Auxilium superes casibus una meis.
Si modo mens eadem, nec quod sit jam mihi dives
Regia, Cecropia non minor arce, movet:
Nec patris offendunt casus, nec crimina matris,
Nec jam non felix omine Demophoon.
Quid? si Phœbeam peterem te conjuge Trojam,
Perque annos sequerer bella gerenda decem?
Penelopen audis: toto laudatur in orbe,
Exemplum fidi non leve facta tori.
Illa piæ (sic rumor ait) mendacia telæ
Struxit, & instantes distulit arte procos:
Cum properata palam revocaret stamina noctis,
Atque iterum in lanas omne rediret opus.
At tua ne fugiant spreti connubia Thraces,
Phylli, times. ulli nubere, dura, potes?
Estque tibi pectus cujusque accedere tædæ?
Obstat perfidiæ nec metus iste tuæ?

Ah tibi quantus erit facti rubor! ah tibi quantus
   Tum dolor, adspicies cum mea vela procul!
Damnabisque tuos sero temeraria questus!
   Demophoon, dices, hei mihi, fidus erat!
Demophoon rediit, & saevos forsitan Euros
   Passus, & hibernas dum quoque currit aquas.
Ah cur nescio quam properavimus (hei mihi!) culpam?
   Rupi, quam ruptam sum mihi questa, fidem.
Sic tamen ah potius, sic perstes; quam mihi de te
   Ulterior tangat pectora, Phylli, dolor!
Quos tibi (me miserum!) laqueos, quae fata minaris?
   Et nimis audaces gens habet ista Deos.
Parce, precor: famamque domûs mihi crimen habentis
   Perfidiae, gemina ne preme, dura, nota.
Excuset patrem fatis in parte relicta
   Gnosis: non merui, cur ferar ipse nocens.
Nunc venti mea verba ferant, qui vela tulerunt.
   Est animus reditûs: sed pia caussa tenet.

EPISTOLA III.

PARIS ŒNONÆ.

QUÆ satis apta tibi tam juste, Nympha, querenti
   Rescribam, fateor quaerere verba manum.
Quaerit, nec subeunt. sentit sua crimina tantum:

Solvere, quæ sentit, non sinit alter amor.
Si levat hoc iras, ipso me judice damnor.
Quid refert? caussa tu meliore cales.
Damnatumque tibi me sub sua jura Cupido
Retrahit. alterius sic quoque præda sumus.
Prima meis tu pacta toris: fassusque juventam
Te primum accepta est conjuge noster amor.
Nondum tantus eram. quo me genitore superbum
Arguis; hoc dominus tunc retinendus eram.
Non ego Deiphobum sperabam, aut Hectora fratrem,
Cum pastos agerem, te comitante, greges:
Reginamque Hecuben, nisi matris nomine, noram:
Et fueras illi digna manere nurus.
Sed non est rationis amor. te consule, Nympha.
Læsa es: sed læsam scribis amare tamen.
Cumque petant Satyri connubia, cum tua Panes,
Rejectæ memor es tu tamen usque facis.
Adde, quod hic fatis amor est adjutus, & illum
Præscia venturi viderat ante Soror.
Nondum Tyndaridos nomen mihi sederat aure,
Nec cecinit Grajos illa vocare viros.
Omnia vera vides. superant mea vulnera tantum.
Utque tuam supplex poscere cogar opem.
Te penes arbitrium nostræ vitæque necisque:
Victuri jam nunc pectora sume tibi.
Flevisti, memini, tamen hac in voce canentis:
Et, Mala, dixisti, sint precor ista procul.

Nec si fata ferant, tulerint sic cetera quâmvis,
Ut possim Œnone perdere læsa Parin.
Tot superare metus, qui me, nec credere cogit,
(Ignoscas) idem te quoque fallit Amor.
Imperat ille Deis: cum vult, in cornua tauri,
Cum vult, in pennas destruit ille Jovem.
Non foret in terris tanto miranda decore
Tyndaris; (heu flammis nata puella meis!)
Si sua non cycno mutasset Juppiter ora.
Fluxerat in Danaes aureus ante sinus:
Piniferamque Iden falsus lustraverat ales:
Inter Agenoreas constiteratque boves.
Victorem Alciden dominæ quis pensa tenere
Crederet? at lanas nere coegit Amor.
Dicitur & Coa sedisse in veste puellæ.
Illa Cleonæo tecta leone fuit.
Te memini Phœbum, Œnone, (mea crimina dico)
Fugisse, & nostros præposuisse toros.
Non ego præstabam Phœbo: sed tela Cupido
His in te voluit legibus ire sua.
Consolare tamen digna tua pellice damna:
Quam tibi prætulimus, nata puella Jove est.
Sed quod nata Jove est, minimum me tangit in illa:
Quod non est facies pulchrior ulla, nocet.
Atque utinam formæ judex incallidus essem
Creditus Idæis, Pegasi Nympha, jugis!
Non mihi Junonis, nec obesset Pallados ira;

Laudata est oculis quod Cytherea meis.
Dividit hæc aliis flammas celeresque paresque:
Ut libitum est, nati temperat ipsa faces.
Non tamen evaluit vitare domestica tela.
Quos aliis arcus, & sibi dura tulit.
Deprensam conjux illam in Mavorte dolebat.
Testibus hic Divis cum Jove questus erat.
Jam dolet & Mavors, terras ultroque reliquit:
Prætulit Anchisen huic habitura suum.
Anchisen propter voluit formosa videri:
Visaque post latam jacuit ulta Deam. *
Quid mirum est potuisse Parin succumbere Amori,
Immunis sub quo non fuit ipsa parens?
Quam læsus Menelaus amat, non læsus amavi:
Adjice, non læso quod comes ipsa fuit.
Et magnos (video) cogit mihi rapta tumultus:
Armatæque petunt Pergama mille rates.
Non vereor belli ne non sit caussa probanda:
Est illi facies digna movere duces.
Si mihi nulla fides, armatos respice Atridas.
Quam sibi sic repetunt, sic metuenda mihi est.
Quod si vertendæ spem mentis concipis hujus;
Cur cessant herbæ, carmina curve tua?
Nam te nec Phœbi sollertior artibus ulla est;
Phœbeæque Hecates somnia vera vides.
Tecum sideribus, tecum deducere Lunam
Nubibus, & memini surripuisse diem.

Pascebam tauros: interque armenta leones
Obstupui placidos vocibus ire tuis.
Quid retro Xanthum, retro Simoenta vocatum
Adjiciam cursus non tenuisse suos?
Ipse pater Cebren, natæ male tutus ab ore,
Cantatas quoties restitit inter aquas?
Nunc locus Œnonæ est, nunc illam ostende: parabis
Sive tuos ignes pellere, sive meos.

FINIS.

IN

P. OVIDII NASONIS
HEROIDAS
NOTÆ.

EPIST. I, v. 1 *Lento*. Qui Penelopes, uxoris tuæ, desiderio non tangeris; & abes tamdiu, Troja jam diruta, non quod fata tibi reditum intercludant variis viarum erroribus acto, sed quod fortasse (ut infra v. 16)

Esse peregrino captus amore potes.

v. 2 *Nil mihi*. Alii aliter legunt, aliter interpungunt; nos eruditissimum Gronovium secuti sumus. Sensus itaque hic est: Scribo tibi lento & immemori, non jam ut *mihi rescribas*, potius *ipse veni*.

v. 4 *Vix Priamus*. Vix scilicet mors Priami Regis, totiusque Trojæ excidium tanti fuit æstimandum, ut ego tui tamdiu absentis desiderio cruciarer.

v. 5 *O utinam*. In Paridem acriter invehitur, qui temerato hospitii jure raptam Menelao, Regi Lacedæmonis, uxorem Helenam abduxit in Trojam, & Belli Græcos inter ac Trojanos initi caussa fuit.

v. 11 *Pericula veris?* Verno tempore, relictis hibernis, præliari paratæ concurrunt acies.

v. 15 *Antilochum*. Pro variis Interpretum conjecturis & *Antilochum*, & *Amphimachum*, & *Archilochum*, & *Archiloum*, & *Anchialum* invenies. Nos *Antilochum* legimus, quamvis ille a Memnone fuerit interfectus, non ab Hectore: & ita legimus, vel quia aliud est vinci, aliud interfici, juxta Heinsium; vel quia Penelope a vera historia aliquantum aberrare, & Hectorem narrare pro Memnone poetice fingitur, juxta Parrhasium; vel quia tandem Ovidius ipse errasse potuit, opinione Burmanni: qui similem errorem tribuit diligentissimo Historico Nepoti in vita Datamis cap.

II referenti, Pylæmenem a Patroclo interfectum, quem a Menelao cæsum Homerus cecinit.

v. 17 *Menœtiaden*. Patroclum Menœtii filium ab Hectore cæsum, & spoliatum Achillis armis, quæ sibi ad perterrefaciendos hostes, ejusdem Achillis speciem simulans, induerat.

v. 18 *Flebam*. Verebar scilicet, ne tui quoque doli & astutiæ male tibi aliquando cederent.

v. 19 *Tlepolemus*. Cæsus a Sarpedone, Lyciæ Rege.

v. 28 *Suis*. Nempe *fatis*, ut putant aliqui. Nobis autem tertio casu accipiendum esse τὸ *suis*, & ad Nymphas referendum videtur; quod quidem & elegantius est, & amatoriæ Poeseos indoli magis consentaneum. *Suus* enim, & *tuus* frequentissime perinde sonant, ac *dilectus*, sive *carus*.

v. 35 *Æacides*. Achilles, Æaci nepos.

v. 36 *Hic lacer*. Hector ab Achille cæsus, & ab eo ter circum mœnia Trojæ raptatus, pedibus loro trajectis, *admissos ... equos*, idest celeres & incitatos, terruit.

v. 39 *Retulit*. Ita Servius: *Cum Trojani exploratorem, quem ad castra Græcorum mitterent, quærerent, hic Dolon exploraturum se ire obtulit, si sibi equi Achillis pro præmio darentur; qui cum isset, obvios habuit Diomedem & Ulixen, similiter exploratores missos ad castra Trojana. Captusque ab iis, & tormentis confiteri vera adactus, tam consilia Trojanorum, quam Rhesi* (Thraciæ Regis) *adventum docuit, qui equos falcatos adduxerat in auxilium Trojanorum*. Dolonem, cui parcere promiserant vera referenti, *vinctum ad arborem relinquentes, profecti ad castra Trojana, occiso Rheso* (qui lassus itinere somno se dederat) *& abductis equis, redeuntes occiderunt*.

v. 46 *Ismariis*. Thraciis, ab Ismaro Thraciæ monte.

v. 63 *Neleia*. In quibus Neleus, Nestoris pater, regnavit.

v. 67 *Mœnia Phœbi*. Trojana mœnia, a Phœbo & Neptuno olim condita, mercede sibi a Laomedonte pacta; quam perfidus, opere perfecto, minime præstitit.

v. 95 *Actor*. Legunt alii *auctor*, perinde ac ceteris procis auctor pecoris edendi fuerit Melanthius, Ulixis caprarum pastor. Legendum tamen *actor*; sic enim passim Homerus in Odyssea: Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν. Sensus itaque hic est: Melanthius pastor, qui pecus agit ad pascua.

v. 100 *Dum parat*. Polycastæ, Nestoris filiæ, amore captus Pylon ire paraverat: eam postea duxit in uxorem.

v. 103 *Hoc faciunt*. Hoc nempe precantur Philetius boûm custos,

custos, Euriclia nutrix tua, & Eumæus, cui porcorum custodia commissa est.

v. 111 *Sitque*. Eleganter, pro *sitque diu*.

v. 114 *Extremum*. Ideo mortem differt, ut ipse veniens *sua lumina condas*.

EPIST. II, v. 1 *Hospita*. Hospitæ, & hospitis nomine intelligitur tam ille, qui alios excipit hospitio, quam qui ab aliis excipitur. *Demophoon*. De Demophoonte, & Phyllide sic Hyginus cap. LIX. *Demophoon, Thesei filius, in Thracia ad Phyllidem in hospitium dicitur venisse, & ab ea esse amatus. Qui cum in Patriam* (Athenas) *vellet redire, fidem ei dedit se ad eam rediturum; qui die constituta cum non venisset, illa eo die dicitur novies ad litus cucurrisse, quod ex ea Enneados Græce appellatur. Phyllis autem ob desiderium Demophoontis spiritum emisit*. Dicitur *Rhodopeia* a Rhodope Thraciæ monte.

v. 6 *Sithonis unda*. Mare, quod Thraciam alluit; Sithonia enim, quæ pars est Thraciæ, sumitur pro ipsa Thracia.

v. 9 *Spes quoque*. Spei nomine metus & suspicio hoc loco intelligitur. Sensus autem juxta Burmanni verba hic est: *Non statim te perfidum credidi, sed lente; nec cito inducere animum meum potui, tantam in te esse perfidiam, quia tarde solemus credere ea, quæ lædunt: & nunc etiam, licet invita & mallem non credere, cogor credere te non rediturum, quod maxime mihi nocet & dolet*.

v. 12 *Alba...vela*. Cur velis albis, idest felicis ominis, uteretur Demophoon, colligitur ex historia Thesei patris ejus. Vide Catulli Epithalamium v. 207, & seqq.

v. 27 *Nisi non*. Sensus est: Nullum se habere crimen, præterquamquod non sapienter amaverit. Sic Epist. VII, v. 164:

Quod crimen dicis, præter amasse, meum?

v. 37 *Perque tuum*. Neptunum intellige, Thesei patrem juxta Fabulas.

v. 40 *Arcus... faces*. Cupido, Veneris filius, armatus arcu, telis, facibusque fingitur; quibus in homines æque ac Superos utitur.

v. 42 *Tædiferæ... Dea*. Cereris Eleusiniæ; quod præsentissimum Numen Atheniensibus. In mysticis autem & sollemnibus ejusdem sacrificiis memoria luctus & doloris ob amissam filiam Proserpinam celebrabatur.

v. 44 *In pœnas*. Ita punieris, ut unus tot pœnis, tam ingentibus, & atrocibus sustinendis sis futurus impar.

v. 53 *Quo jam*. Quid opus tot pignoribus, ut ego deciperer? Vel uno quolibet ex tot illis satis decipi poteram.

v. 56 *Debuit hoc*. Quod nempe te juverim *portuque locoque*, haud me pœnitet; at hoc idem meriti erga te mei debuerat esse extremus quasi terminus, & limes.

v. 69 *Scyron... Procrustes*. Crudeles in Attica regione latrones, quos Theseus interfecit. Insignis erat Procrustis immanitas; cogebat enim hospites in lectum aliquem ascendere; qui si longiores fuissent, pars supereminens amputabatur; si breviores, vi extendebantur.

v. 70 *Sinis*. Crudelissimus Corinthi latro, qui captos homines inflexis vi arboribus alligabat, remissisque discerpebat. *Et tauri*. Minotaurus intelligitur, monstrum parte superiore hominem, inferiore taurum referens; cui quotannis Athenienses ex præscripto fœderis initi cum Rege Minoe septem ex suis liberis Cretam mittebant in Labyrintho devorandos. Sed tertio anno Theseus, sorte missus, Minotaurum occidit; &, ab Ariadne accepto fili glomere, Labyrintho evasit incolumis.

v. 71 *Bimembres*. Centauros intellige, quos Theseus fudisse dicitur, cum Pirithoo uxorem Hippodamen in nuptiis eripere vellent.

v. 72 *Et pulsata*. Theseus idem, ut amico Pirithoo morem gereret, cum ipso profectus est ad Inferos, rapturus Proserpinam, Plutonis conjugem. Pirithous a Cerbero interfectus est, quem frustra Theseus adjuvare volens, captus a Dite fuit, & vinculis detentus; sed postea ab Hercule liberatus est, superisque restitutus.

v. 76 *Sedit*. Exprobrat Demophoonti, quod Theseum patrem in proditionibus tantum imitetur. Prodiderat enim ille Cressam puellam, Ariadnen scilicet; quam sui amore captam abduxit in Chium, sive Naxon Insulam, atque ibi deseruit.

v. 77 *Quod solum*. Sensus est: Id tantum egregium esse ducis, & admiraris in patre, quod ille utpote peccatum excusat.

v. 79 *Marito*. Nempe Baccho; qui relictam a Theseo solatus est, eamque duxit in conjugem.

v. 80 *Inque*. Bacchus enim adjunctis currui suo tigribus ac lyncibus vehebatur.

v. 85 *Exitus acta probat*. Hæc quoque verba sunt Thracum, juxta Heinsium, Phyllidi credulæ nimis illudentium, & exprobrantium ipsi facilitatem, qua se hospiti Demo-

phoonti tradiderat; quibus ipsa respondet: *Careat &c.* Idest, nihil prospere cedat illis, qui putant damnanda & notanda esse facta, quorum sinister eventus est. Hæc igitur ita intelligenda sunt: Non jam eventus factorum judex est; sed sunt ipsa suapte natura vel bona, vel mala, quin ulla sit exitus habenda ratio.

v. 90 *Bistonia ... aqua*. Thraciam scilicet alluente; Thracia enim alio nomine *Bistonia* dicitur, a Bistone filio Martis, qui in iis regionibus urbem condidit.

v. 111 *Regna Lycurgi*. Nempe Thraciam. Virgilius Æn. III, v. 13:

Terra procul vastis colitur Mavortia campis,
Thraces arant, acri quondam regnata Lycurgo.

v. 114 *Et sacer*. Celeres aquas rapidus exigit, & propellit in mare. *Sacer* vero dicitur, sive quod cuique fluvio suus Deus est, sive quod prope flumen istud in Thracia Bacchi Orgia celebrabantur.

v. 115 *Cui mea*. Cum interrogationis nota legendum videtur Burmanno hoc Distichon; & hic sensus est: Quam infido amanti, atque perjuro virginitatem meam libandam dedi?

v. 122 *Quaque patent*. Idest, & ea loca calco, ex quibus late datur prospectus in æquora.

v. 129 *Quo magis*. Sensus est: Quo propius accedunt ea vela, quæ fore Demophoontis auguror, eo minus & minus compos sensûs & mentis hæreo.

v. 143 *Stat nece*. Decretum mihi est nece præpropera tenerum pudorem ulcisci; sive, pendere pœnas violati pudoris.

EPIST. III, v. 1 *Quam legis, a rapta*. Achilles, rapta sibi ab Agamemnone captiva Briseide, ut hujusmodi injuriam ulcisceretur, suas copias a ceteris Græcorum copiis sevocaverat; Regique summopere infensus se haud amplius pro communi Græciæ salute pugnaturum decreverat. Quid tum postea? Afflictis Græcorum rebus & desperatis, redactus ad incitas Agamemnon de reddenda Briseide cogitat; juratusque eam se ne tetigisse quidem umquam, sed instar filiæ habuisse semper, Legatos cum regiis muneribus magnificisque promissis ad Achillem misit, ut obstinatum ejusdem animum flecterent, sibique veniam, si fieri posset, impetrarent. Legati perhumaniter quidem habiti & excepti; re tamen infecta revertentes Achillem, magis obfirmatum in iracundia & infensum magis, abitum jam parare retulerunt. Quæ cum audiret Briseis ipsa, ac ne sui quidem rationem

habitam ægre omnino ferret, summa dexteritate ad pertinacem animum permovendum argumenta potiora congerens, cum Achille conqueritur.

v. 2 *Barbarica ... manu*. Neque enim Græca Briseis, sed ex Lyrnesso, Troadis oppido. A Græcis autem, quicumque Græcus non est, *Barbarus* appellatur. *Barbarus* quoque dicitur, quicumque sævus est & immanis.

v. 5 *Viroque*. Nempe marito; licet enim captiva, illi tamen nupta fuerat.

v. 7 *Non, ego*. Achilles Agamemnoni Briseidem tradidit, quin legatis Eurybati Talthybioque, ad eam reposcendam ab eodem Agamemnone missis, ne tantillum quidem obsisteret: idque fecit, non quod illam se, modo vellet, tueri posse diffideret; sed quod ante, cum Regem jam jam interfecturus esset, jussu Junonis admonitus fuerat a Pallade, ne quid tale patraret, neve rixaretur ulterius. Fusius hæc Iliad. I. Quibus præmissis, quæ sequuntur, plana fiunt.

v. 8 *Quamvis*. Elegans omnino Correctio. Exprobrat enim Achilli, quod se nulla interposita mora Regi tradiderit, atque ita sui minus amans apparuerit.

v. 16 *Iterum*. Capta nempe prius ab Achille fuerat, expugnatione Lyrnessi.

v. 19 *Caperer*. A Trojanis videlicet, & alicui ex Priami nuribus muneri traderer.

v. 23 *Menœtiades*. Patroclus, Menœtii filius.

v. 27 *Venerunt*. Legati ab Agamemnone ad Achillem missi, Ajax Telamonis filius, Phœnix Amyntoris, & Laertis Ulixes. Ajax Achillis consanguineus, fratres enim Peleus & Telamon; Phœnix vero nutricius, & comes.

v. 35 *Quodque supervacuum*. Feminæ amantis ingenium apposite pingitur, quæ sibi rivales ægre patitur.

v. 39 *Atrida*. Agamemnone, Atrei filio.

v. 51 *Tot tamen*. Idest, tanti te æstimavimus, quanti tot amissos. Heinsius ita legit:

Tot tamen amissos te compensavimus uno.

Quæ lectio fortasse verior; compensamus enim damna lucris.

v. 53 *Matris aquosæ*. Thetidis, Nymphæ maris, nuptæ Peleo.

v. 55 *Quamvis*. Etsi tot opibus & regiis muneribus dotatam me tibi reddat Agamemnon. Sciendum porro priscis illis temporibus maritum futuræ conjugis parentibus dotem conferre solitum.

v. 65 *Phthiis*. Ex Phthia, urbe Thessaliæ, in qua natus Achilles.

v. 73 *Socero*. Peleo; Æacus enim pater ejus, Jovis & Æginæ filius.

v. 74 *Prosocer*. Nereus enim pater est Thetidis, quæ mater Achillis; novæ igitur uxoris hujus prosocer futurus esset.

v. 77 *Uxor*. Deidamia, Lycomedis Scyri insulæ Regis filia.

v. 80 *Et leviter dicas*. Sensus est: Satis mihi erit, si uxori tuæ, me exagitanti, non jam acriter succensueris, sed placide dixeris: *Hæc quoque nostra fuit*.

v. 92 *Conjugis*. Meleager, Œnei Calydoniæ Regis filius, & Althææ. Cum pater ejus Numinibus ceteris, excepta Diana, de primitiis sacrificasset, ab eadem immensæ magnitudinis aper immissus regionem omnem late vastabat. Collecta ex diversis urbibus robustissimorum juvenum manu, Meleager interfecit aprum; caputque ejus velut spolii partem dedit Atalantæ, Jasii Argivorum Regis filiæ, quæ eumdem prima vulneraverat. Cum inter ceteros prædæ socios id ægre ferrent Plexippus & Toxeus, Althææ fratres, bellum ingens Curetas inter & Ætolos exarsit; in quo strenue tutatus Ætolos Meleager avunculos de medio sustulit. Quo facinore in acerbissimum matris odium cum incidisset, pro patria pugnare destitit, ita ratus, se matris injuriæ vicem repensurum. Hinc fractæ Ætolis vires, & spes

Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri.

Nihil intentatum, ut Meleagrum flecterent, reliquerunt; at irrita cessere cuncta. Cleopatra

Sola virum conjux flexit.

Althæa tamen, bello composito, nihilo secius infensa filio, fatalem illum stipitem igni tradidit, cui par juxta Fabulas futura fuerat Meleagri vita: exustoque stipite, ipse quoque, exustis intus intestinis omnibus, consumtus est.

v. 107 *Quæ junximus una*. Hoc eo sensu dictum, quo *jungere corpus*, & *oscula*.

v. 118 *Threiciam*. Ad imitationem Orphei, lyrici poetæ Thracis. Hæc autem Achilles a Centauro Chirone didicerat; ut medicinam etiam, & artem bellicam ac disciplinam.

v. 126 *Pelias hasta*. A Peleo patre tibi tradita.

v. 136 *Pyrrhus*. Achillis ex Deidamia filius.

v. 150 *Hosti*. Mihi, dum adhuc hostis essem & inimica.

EPIST. IV, v. 2 *Mittit*. Hippolytus, Thesei & Hippolytæ Amazonis filius, rigidi & ferocis ingenii juvenis, agrestem

vitam agebat, equis delectatus & silvis. Hujus amore furens Phædra, Minois Cretæ Regis filia, Theseique conjux, blanditias omnes adhibet & lenocinia, ut privignum noverca corrumpat. Hanc vero Epistolam muliebris artificii plenissimam, absentis Thesei occasione capta, Hippolyto scripsisse fingitur.

v. 9 *Sequitur*. Perinde sonat, ac *facile est*.

v. 16 *Figat*. Eleganter omnino & apposite; neque erat, cur videretur Burmanno substituendum *frangat*, cum Amori Poetæ tribuant arcus & sagittas, quibus τὸ. *figere* vel maxime convenit.

v. 17 *Non ego*. Non jam libidine, sed amore tui tantum, socialia cum Theseo conjugii fœdera abrumpam.

v. 21 *Scilicet*. Amoris erga Hippolytum sui grave pondus, cui ferendo utpote quæ in amore rudis se vocat imparem, teneri juvenci & equi de grege capti comparatione graphice pingit; quorum alteri primum grave jugum est, frenum alteri.

v. 25 *Ars fit*. Sensus est, se numquam amori vago fuisse deditam, qui *ut a teneris ... condiscitur annis*, in consuetudinem transit & artem; at quo serius amare cœperit, eo *pejus* amare, acrius videlicet & impatientius.

v. 34 *Pejus*. *Turpis* hic non tam ad animum, quam ad formam corporis referendum. Sensus ergo est: Abest ab amore meo deformis adulter, quod ipso adulterio pejus est.

v. 37 *Jam quoque*. Ut Hippolyto se commendet, probat ejusdem vivendi rationem; & ait se quoque ignotis artibus in ejus gratiam animum adplicare, venationi videlicet, & curribus.

v. 39 *Cornu*. Ab aureis Auctoribus *cornu* pro *arcu* frequentissime ponitur. Diana vero, in Insula Delo genita, venatrix Dea est; cui propterea tribuitur arcus.

v. 42 *Summa*. Ardua scilicet, & prærupta.

v. 46 *Sequacis*. *Sequax* aliquando perinde sonat, ac *facilis*, *parens*, *flexibilis*. Sic equus frenis facile parens *sequax* eleganter dicitur.

v. 47 *Eleleides*. Bacchantes, ab *Eleleo* dictæ, quod Bacchi cognomen est. Numinis hujus Sacerdotes erant: ad sollemnia Sacra statis temporibus conveniebant, perque vias passis crinibus discurrentes more furentum validis ululatibus obstrepebant.

v. 48 *Quaeque*. Nempe Galli, seu Corybantes, Cybeles Sacerdotes in Phrygia; quos feminarum instar describit Au-

ctor ad contemtum, Catullum imitatus, in cujus Galliambo *Gallæ* vocantur, non *Galli*, utpote qui virilitatis parte carerent. Divæ currum sacro furore correpti, jactantes inter saltandum capita, pulsantesque tympana, præcedebant. Nominis originem & officii vide in Notis ad Phædrum lib. III, Fab. XX, v. 4.

v. 49 *Dryades*. Nymphæ silvestres, ut etiam *Fauni* silvestria Numina.

v. 53 *Generis fato*. Venus irata Soli, quod eam cum Marte deprehensam Vulcano marito indicaverat, ut hanc injuriam ulcisceretur, & illum acerbe puniit, (Met. IV, v. 190, & seq.) & progeniem ejus effecit obnoxiam amori turpissimo. Pasiphaen enim Solis filiam, præterquamquod Minoi famosæ feminæ filio nuptam voluit, trucis tauri libidine succendit, ejusdemque natas Ariadnen & Phædram infami amore furentes reddidit.

v. 55 *Europen*. Agenoris Phœnicum Regis filiam & Agriopes, quam Juppiter in bovem versus, dolose tergo exceptam per mare abduxit in Cretam, atque ex ea Minoem genuit, Phædræ patrem. Hujusmodi raptum describit Auctor Metam. II versibus postremis.

v. 57 *Pasiphae*. Hanc Fabulæ ferunt tauri amore captam fuisse, Dædalique opera, qui ligneæ eam vaccæ inclusit, voti compotem factam, Minotaurum peperisse, media parte hominem, reliqua taurum referentem.

v. 59 *Perfidus*. Theseus, Ægæi filius, ab Atheniensibus ex fœdere cum Minoe in Cretam Minotauro devorandus missus fuerat; at accepto fili glomere & armis ab Ariadna, Regis filia, monstrum interfecit, Labyrintheisque flexibus *ducentia fila secutus* evasit incolumis. Amantem in Chium, sive Naxon Insulam, secum abduxit; sed eam immemor beneficii, copulaturus sibi conjugio Phædram Ariadnes sororem, perfidus ibi deseruit.

v. 65 *Rapuere*. Theseus quidem utramque rapuit & abduxit; at Phædram Hippolytus sua pulchritudine cepit.

v. 67 *Cerealis Eleusin*. Eleusis, sive Eleusin (quod frequentius est) oppidum Atticæ fuit prope portum Piræeum, in quo regnavit Eleusius, sive Celeus juxta Nostrum IV Fast. v. 507, & sequent. Cum Cererem, quæ Proserpinam filiam quærebat a Plutone raptam, hospitio liberalissime suscepisset, eidem ipsa omne agriculturæ genus ostendit; & Triptolemum recens illi natum igne fovit, divino lacte nutrivit, educavit, grandiusculumque factum per totum

orbem misit ad usum frumentorum hominibus indicandum. Ob hujus beneficii memoriam Cereri templum dedicatum fuit, & sollemnia Sacra instituta, quæ *Eleusinia* sive *Eleusina Sacra* vocantur, occulta profanis.

v. 68 *Gnosia ... humus*. In Gnoso, civitate Cretæ, Minois regia.

v. 86 *Materia ... tua*. Idest, te præbente ac suppeditante caussam & materiam mortis.

v. 88 *Numeros*. Jura, sive partes Veneri debitas.

v. 96 *A sene ... viro*. Nempe Tithono.

v. 97 *Cinyraque creatum*. Adonidem, ex concubitu decepti patris & inscii cum filia generatum.

v. 99 *Mænalia*. Ex Mænalo, Arcadiæ monte, sic appellata. Quoad œnidem, Atalantam, & feræ spolium, vide Epist. III, v. 92.

v. 105 *Isthmon*. Terra oblonga & angusta inter duo maria, duos continentes jungens, *Isthmus* dicitur. Multi numerantur Isthmi. Hic autem Peloponnesiacum intellige, in quo Trœzenis oppidum, quod Pittheus rexerat, avus Thesei maternus.

v. 109 *Tempore*. Abest opportune Theseus, *Neptunius heros*, idest, Neptuni nepos; Thesei namque pater Ægæus adoptivus Neptuni filius fuerat appellatus.

v. 110 *Pirithoi*. Detinet illum Thessaliæ regio, subjecta Pirithoo, cui arctissimo amicitiæ fœdere jungitur.

v. 117 *Prima*. Amazonum Princeps Hippolyta.

v. 124 *Non ego*. Solebant Veteres recens natos liberos per obstetricem in terram deponere; & quos nollent alere, expositos ibi relinquere; quos vero contra, de terra *tollere*, sive *levare*, & matri aut nutrici tradere.

v. 128 *Abdicat*. Nempe rejicit.

v. 147 *Properataque*. Propera jungi mecum, dum abest opportune Theseus.

v. 157 *Quo mibi*. Idest, quid mihi prodest, &c.

v. 158 *Proavi*. Nempe Jovis; Pasiphaes namque pater Sol, & hujus Juppiter; qui tamen & avus est Phædræ ex parte Minois.

v. 163 *Est mibi*. Veterum consuetudo fuit, ut monuimus v. 55 superioris Epistolæ, non jam sponsas maritis, at istos earum parentibus conferre dotem. Nonnullas attamen dotatas fuisse legimus, præsertim quæ sine fratribus essent, atque ideo patris hæreditas ad illas pertineret. Hic autem amantis mulieris ingenium apposite pingitur, quæ dotem spon-

deat ipsa, & ejusmodi quidem, ut nihil timendus sit pater Hippolyto, Cretæ Regnum in suimet præsidium consecuturo.

EPIST. V, v. 2 *Micenæa ... manu*. Idest, Agamemnonis Mycenarum Regis, raptam videlicet Menelao fratri conjugem reposcentis.

v. 3 *Pegasis*. Nympha quælibet aut fontis, aut fluminis filia, *Pegasis* appellatur, a πηγή, fons. Œnone Cebrenem fluvium patrem habuit. Pro *Pegasis* legitur etiam *Pedasis*, a Pedaso Cebreniæ regionis oppido. Utraque lectio suos habet Auctores. Ita vero se appellat, ut ab ejusdem nominis aliis distinguatur.

v. 4 *Si sinis ipse, meo*. Qui scilicet es, *si sinis ipse*, meus.

v. 5 *Quis Deus*. Nempe Venus; quod ut apertius constet, ex Fabulis decerpenda quædam, quæ totius Epistolæ explanationi non parum inservient. Paris, Priami Trojanorum Regis & Hecubæ filius, (Visa vero sibi fuerat in somnis Hecuba facem parere) vix natus jussu patris exponitur, quod illi de puero sinistra portenderant Conjectores. At furtim in Idæ silvis, conscia & volente matre, nutritus & altus, uxorem duxit Œnonem. Cum porro pastorum controversias summa æquitate dirimens maximam justitiæ famam sibi peperisset, dissidii Junonem inter, Palladem, & Venerem judex constitutus & arbiter, pomum aureum *pulcherrimæ* Veneri adjudicavit. Hinc prima mali labes; namque Paris, sui generis certior factus & receptus a patre, constructis viginti navibus, sub specie legationis ad repetendam Hesionem in Græciam invitis parentibus proficiscitur, & hospitio a Menelao Lacedæmonis sive Spartæ Rege suscipitur. Quid plura? Tutus præsidio Veneris volentem Helenam, ab eadem sibi promissam, absente Menelao conjuge, abduxit in Asiam, belloque acerbissimo Trojanos inter & Græcos caussam præbuit. Quibus præmissis, proditæ Nymphæ in Paridem querelas facile prorsus intelligas.

v. 16 *Defensa*. Idest, vitata. Sic Horatius: *Toga defendere frigus*.

v. 19 *Maculis*. Idest, foraminibus, sive plagis.

v. 57 *Nereidas*. Maris Nymphas, Nerei filias & Doridis.

v. 60 *Hei mihi*. Sensus est: *Hei mihi*, celerem pro me tui reditum a Numinibus impetrare rata, impetravi pro pellice! *Blandus* enim dicitur etiam, qui pollet arte persuadendi, & impetrandi. Sic apud Tibullum *blanda tura*, idest, quibus Numina flectas & places.

v. 69 *Quid enim*. Quid enim esset, quod me furentem retineret, quin propius accederem?

v. 91 *Tyndaris*. Helena, cui pater est Tyndarus, Leda mater; at juxta Fabulas ex eadem matre Jovis filia dicitur. *Lacænam* etiam per Antonomasiam vocant.

v. 101 *Minor Atrides*. Menelaus, cui pater Atreus. Sic *major Atrides*, Agamemnon.

v. 107 *Certo ... marito!* Hectori, qui nullam aliam sibi junxit, præter Andromacham.

v. 113 *Germana*. Cassandra vates.

v. 118 *Io*. Vox commiserationis & doloris, ut alibi lætitiæ signum & gaudii.

v. 121 *In cursu*. Hoc est, in ipso vaticinandi calore. Imperaverat enim Priamus, ut, quoties Cassandra Apollineo furore corriperetur, eam toties famulæ marmorei thalami claustris coercerent.

v. 127 *Illam*. Theseus eam rapuit; at ab ejus matre, dum abesset, repetentibus Castori & Polluci fratribus virgo adhuc restituta dicitur.

v. 138 *Tumet*. Idest, se attollit, vel est arboribus densior.

v. 139 *Me fide*. Nempe Apollo, Musicæ Deus & Medicinæ.

v. 151 *Ipse*. Sensus est: Nil mirum, me amori meo mederi non posse, cum & ipse Medicinæ repertor post amorem quoque nostrum saucius fuerit iterum, & Admeti Thessaliæ Regis amore captus novem annis ejusdem armenta paverit, deposita ad tempus divinitate, & assumta conditione servili. Vaccæ vero *Pheræa* perinde sonant, ac *Thessalica* vaccæ; *Pheræ* enim oppidum Thessaliæ mediterraneum.

EPIST. VI, v. 1 *Litora Thessaliæ*. Jason, filius Æsonis Thessaliæ Regis, Peliæ patruo puer adhuc cum administratione regni a moriente patre concreditur. At Pelias, ne adulto regnum restitueret, Colchos ad auferendum aureum vellus navigare jussit, ratus illum in tam arduo facinore periturum; quod illud insigne spolium, utpote Marti sacrum, æripedes tauri & draco pervigil custodirent. Egregius ergo juvenis cum omnibus fere adolescentibus Græciæ principibus, quos Argonautas appellatos ab Argo navi memoriæ proditum est, Colchos proficiscitur. At inter navigandum appellens ad Lemnum Insulam ab Hypsipyle, Thoantis filia & Regina Lemni, & hospitio suscipitur & thalamo. Biennio post digreditur inde Colchos, pactus se Lemnum, ablato aureo vellere, ad Hypsipylem reversurum.

Vellus quidem, devictis minacibus tauris & pervigili dracone sopito, ope Medeæ sustulit; (*Metam.* VII, 5, & sequent.) sed fidem, quam Hypsipyli dederat, minime præstitit. Cum igitur perfidum Amatorem, abducta secum Medea pellice, Thessaliam pervenisse nosset Hypsipyle, indignationis æstu ac dolore tacta conqueritur, & illi tandem novæque nuptæ diras omnes imprecatur.

v. 5 *Nam, ne.* Quod Lemnum non redieris ipse, potes id ventis culpæ tribuere; at ventis quamlibet adversis epistolam signare poteras.

v. 11 *Seminibus.* Tauris arare coactis, dentes serpentis a Cadmo interfecti, ad Æeten a Pallade & Marte missos, in humum jecit Jason; ex quibus subito armatæ segetes hominum adoleverunt, & mutuis sese vulneribus interemerunt.

v. 23 *Hæmoniis.* Thessalicis; nam ab Hæmo monte *Hæmonia* quoque dicitur Thessalia.

v. 40 *Ingenio ... suo.* Idest, sponte & simpliciter in illa narrationis rapiditate & cursu excidit illi perfidia tua, qua me veluti vulnere læseras.

v. 47 *Minyis.* Argonautæ *Minyæ* quoque dicti, quod eorum magna pars ex filiabus Minyæ, Jolchorum in Thessalia Regis, originem ducerent; vel quod esset ipsa Jasonis mater Minyæ filia. *Tritonide pinu?* Argo nempe navi, consilio & ope Palladis fabricata, quæ *Tritonia* & *Tritonis* appellatur a Tritonia Africæ palude, in qua genitam esse Palladem fabulantur.

v. 48 *Tiphy.* Tiphys, navis Argûs gubernator.

v. 50 *Æetæ.* Colchorum Regis, Medeæ patris.

v. 51 *Certa fui.* Lemniades feminæ, ut suis legibus libere viverent, viros omnes ex communi sententia interfecerunt, & omnes advenas litore prohibere statuerunt.

v. 53 *Nimium quoque.* Apposite Lemniadum crudelitatem notare fingitur Hypsipyle, utpote quæ Thoantem patrem furtim ex communi cæde subtraxerat.

v. 90 *Certaque.* Neque enim omnia magicis artibus idonea, sed tantummodo quædam.

v. 93 *Et quæ.* Sensus est: Et quæ rectius est me nescire: namque *male quæritur herbis, Moribus, & forma conciliandus, amor.*

v. 100 *Favet.* Idest, cupit, sive gestit adscribi factis & sociorum & tuis; atque tibi conjugi suo apud aliquos Peliæ præsertim fautores actorum gloriam præripit.

v. 103 *Phasias Æetine*. Medea Æetæ filia, a Phaside Colchorum fluvio *Phasias* appellata, sive *Phasis*.

v. 104 *Phryxea ... ovis*. Arietis, quo Phryxus pervenit in Colchidem, cuique mactato aureum vellus detraxit, quod Marti sacraret. De Phryxo & Helle sorore vide Notam in v. 123 Epist. XIX.

v. 106 *A gelido ... axe*. Colchorum enim regio valde frigida.

v. 108 *A patria Phasidos*. Idest, a fonte sive origine Phasidis.

v. 114 *Minoo*. Thoas Liberi Patris filius ex Ariadne, filia Minois, quam Bacchus in Cœlum transtulit; & coronam quamdam, quam Venus Ariadnæ fuerat largita, novem gemmis ornatam astris intulit, gemmasque in novem stellas transformavit.

v. 118 *Me quoque*. Sensus est: Me quoque potes æstimare te dignam *res tales inter*, idest, & ob nobilitatem generis, & ob dotis excellentiam.

v. 122 *Lucina*. Partuum præside.

v. 129 *Spargere*. Absyrtum fratrem dilaniavit, ejusque membra dispersit, ut insequentis Æetæ patris celeritatem retardaret.

v. 154 *Leges sanciat ipsa suas*. Medea, repudiata tandem ab Jasone, filios ex eodem susceptos occidit, Glaucamque Creontis filiam, cum qua Jason secundas contraxerat nuptias, incensa regia vivam cremavit, ipsumque etiam Jasonem impatientia doloris manus sibi inferre coegit.

v. 161 *Aera tentat*. Curru sublimem per aera, junctis draconibus, ferri solitam fabulantur.

EPIST. VII, v. 1 *Sic*, *ubi*. Abruptum initium, orationi patheticæ maxime idoneum, & doloris affectui aptius exprimendo.

v. 3 *Nec*, *quia*. Æneas, Italiam petiturus, cum vi tempestatis delatus esset in Africam, hospitio suscipitur & thalamo a Didone Regina Carthaginis. Anni fere spatio apud illam moratus, suadentibus Superum monitis, Italiam proficisci statuit, suamque fugam Didoni occultare nititur.

At Regina dolos (quis fallere posset amantem?)
Præsensit, motusque excepit prima futuros,
Omnia tuta timens.

Inops igitur animi & consternata Dido Æneæ perfidiam exprobrat; eumque secum aut detinere Carthagine, aut saltem abeunti moras nectere præcipuis hisce nititur argumentis.

I, Comparatione regni, cujus sit ipse jam dominus, cum ignota regione sibi quærenda. II, Difficultate novæ alterius uxoris, adeo fervide & constanter amantis, inveniendæ. III, Hiemis eo tempore debacchantis æstu. IV, Enumeratione periculorum, quibus in æquore, quamlibet suadente primum & pacato, obnoxii præcipue fiunt violantes in amore fidem. V, Ascanii, Deorumque Penatum commendatione, quibus ab ipso summopere consulendum. VI, Beneficiorum, & initi secum conjugii recordatione. VII, Commiseratione fortunæ suæ, utpote quam bello petant & Pygmalion frater ejus, & despecti Africæ Reges. VIII, Suspicione seu conjectura concepti ex illo fœtus, cui nondum nato funeris foret auctor, coacta mori parente. IX, Divinorum monitum contemtione, quos arguit esse fallaces, cum tot illum vicibus objecerint; & addit, ne Trojam quidem ipsam, si staret adhuc & vigeret incolumis, tantis laboribus repetendam. X, Quassatæ classis reficiendæ necessitate. XI, Graphice depicta suimet scribentis imagine, & inferendæ sibi necis proposito. Quibus tamen omnibus nihil flexit Æneam, desertaque ab ipso mortem sibi conscivit.

v. 11 *Nova*. Utpote quæ recens a Didone condita.

v. 31 *Parce*. Se Veneris nurum Dido, & Amorem Æneæ fratrem appellat, quod Æneas Veneris est ex Anchise filius. Quattuor autem horum versuum sensus perspicue colligitur, si construantur ita: *Parce, Venus, nurui; durumque amplectere* (idest, flecte & mitiga) *fratrem, Frater Amor: castris militet ille tuis; Atque*, (ita enim legendum) *ego quem cœpi &c.*

v. 35 *Fallor*. Elegans omnino Correctio, qua negat Æneam esse Veneris filium; namque *Matris ab ingenio &c.*

v. 47 *Exerces*. Idest, cum magno tui pretio, sive detrimento, me prosequeris odio; *Si, dum &c.*

v. 49 *Ponent*. Nempe *mare* ponent, sive tranquillum efficient. Sic *mare tollere* perinde est, atque *concitare*.

v. 60 *Cytheriacis .... aquis*. Nata Venus ex spuma maris, prope Cythera, Ægæi maris Insulam. Hinc sæpius a Poetis *Cytherea* dicitur, quod in hanc Insulam a concha marina vecta fuit.

v. 83 *Mater Iuli*. Creusa, quam fugiens ab incensa Troja perdidit in itinere, cum Patrem & Penates ferret humeris, Filiumque manu duceret. Æneid. II, v. 735, & sequent.

v. 85 *Nec me movere*. Idest, nec me movit perfidia tua, quam ex ratione narrandi detexisse poteram.

v. 93 *Qua nos*. Qua scilicet venatum simul profecti sunt, & subita tempestate deprehensi devenere

Speluncam Dido, Dux & Trojanus eamdem.

v. 97 *Sichao*. Priori marito, quem Pygmalion Didonis frater interemerat, ejus divitiis inhians. Cujus cædis cum certior in somnis ab ipsis Sichæi Manibus facta fuisset, classe furtim parata, sumtisque secum thesauris fugit in Africam. Juraverat autem Dido se numquam alias nuptias inituram Æneid. IV, v. 24, & sequent.

v. 102 *Elissa*. Nomen Didonis proprium juxta Servium.

v. 106 *Invidiam*. Sensus est: Ob auctorem satis æqua culpæ prætexitur excusatio, & invidia minuitur.

v. 115 *Patriamque*. Tyron, urbem Syriæ in Phœnicia.

v. 125 *Iarba*. Getulorum Regis, quem nuptias ejus præ ceteris ambientem recusaverat, & in se concitaverat.

v. 149 *Ambage remissa*. Variis scilicet omissis ambagibus itineris, vel erroribus.

v. 160 *Mars ferus*. Idest, modum sive finem ponat acceptis in bello calamitatibus.

v. 165 *Phthias*. Ex Phthia, Achillis patria. *Mycenis*. Civitate Agamemnonis.

v. 184 *Troicus*. Quem ab Ænea dono acceperat.

v. 188 *Instruis*. Exiguo nempe sumtu mihi funus ornas. Sciendum porro sepulcra & pyras pretiosioribus defuncti spoliis ornari solitas.

EPIST. VIII, v. 1 *Hermione*. Menelai & Helenæ filia. *Fratremque*. Aureis Scriptoribus sollemne est eos vocare *fratres*, qui patrueles tantummodo sunt. Orestes autem non Menelai filius est, sed Agamemnonis.

v. 7 *Æacide*. Ab Æaco, ejusdem proavo.

v. 12 *Barbara*. Vide Notam in v. 2, Epist. III.

v. 13 *Andromachen*. Hectoris Trojani conjugem.

v. 19 *Socer*. Menelaus Helenam, sibi a Paride raptam, acerrimo bello repetiit.

v. 27 *Pelopeius Atreus*. Pelopis filius, Menelai pater & Agamemnonis.

v. 31 *Me tibi*. Tyndarus Hermionem Oresti tradidit, Menelaus absens & *inscius acti* Pyrrho promisit. Ergo, inquit Hermione,

Plus quoque, qui prior est ordine, possit avus.

Versum autem hunc alii aliter legunt, & probabilem satis

interpretationem afferunt; ex qua tamen idem eruitur, Hermionem videlicet ad Orestem pertinere.

v. 38 *Præpetis... Dei*. Amoris, cui tribuuntur alæ, pharetra, tela, faces.

v. 46 *Dux erat*. Sic de Agamemnone Seneca:

Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum.

v. 47 *Tu quoque*. Nec Pyrrhus tantum originem ducit a Jove; (Æacus enim Jovis ex Europa, sive Ægina filius) sed tui quoque generis Juppiter Auctor. Hæc autem generis series est: Juppiter, Tantalus, Pelops, Atreus, Agamemnon, Orestes.

v. 49 *Invidiosa*. Quæ invidiam tibi pepererunt, cum laudem potius merueris; Pater namque tuus caussa fuit, cur arma sumeres. Hæc autem intelliges, & quæ sequuntur, si noveris Clytemnestram adjuvante adultero Ægystho Agamemnonem virum suum ex bello Trojano regressum interfecisse; Orestem vero, ut proditum Patrem ulcisceretur, sibique caveret, Ægysthum & Matrem de medio sustulisse.

v. 61 *Certe*. Pro *saltem* frequentissime ponitur.

v. 65 *Hoc generis fato*. Legitur etiam, *Hoc generis fatum*. Sic in Epist. IV, v. 53.

Forsitan hunc generis fato reddamus amorem.

v. 66 *Tantalides*. Matronæ ex Tantali genere.

v. 67 *Mendacia cygni*. Juppiter transformatus in cygnum cum Leda concubuit; ex quo congressu duo peperit ova, unum immortale, ex quo nati Pollux & Helena, alterum mortale, ex quo Castor & Clytemnestra. Sic autem Helena Epist. XVII, v. 55.

„ Dat mihi Leda Jovem, cygno decepta, parentem;
„ Quæ falsam gremio credula fovit avem. “

v. 69 *Qua duo*. Vide Notam in v. 105, Epist. IV.

v. 70 *Vecta peregrinis*. Rex Elidis & Pisarum Œnomaus, Hippodamiæ pater, ex Oraculo se a genero interemptum iri didicerat. Cum igitur velocissimos equos haberet, Procis certamen curule constituit ea lege, ut, qui vinceret, filiam haberet, victus mortem subiret. Concedebat autem ipsis puellam suo quemque curru secum vehere a carceribus ad metam. Tredecim tandem victis & occisis, victor Pelops & puella & regno potitus est; & Œnomaus a Myrtilo auriga suo proditus, qui corruptus a Pelope fragiles currui axes subjunxerat, membris omnibus ejusdem currus ruina collisis occubuit.

v. 71 *Amycleo*. Ex Amyclis, urbe Laconiæ, ubi Tyndari regia, in qua nati sunt Castor & Pollux.

v. 72 *Reddita*. Vide Notam in v. 227, Epist. V. *Mopsopia*. Atheniensi; *Mopsopia* enim Attica regio dicta est. *Tænaris*. Helena, a Tænaro promontorio Laconiæ, quæ subdita Menelao.

v. 77 *Avus*. Nempe Tyndarus. *Phœbeque soror*. Videlicet Helenæ. *Fratresque gemelli*. Castor & Pollux.

v. 81 *Nam conjux aberat*. In Cretam enim necessaria quadam de caussa navigaverat.

v. 82 *Neoptolemo*. Pyrrho, qui & Neoptolemus appellatur; a νέος, novus, & πολεμέω, bello, quod admodum puer ad bellum Trojanum ductus fuerit.

v. 83 *Pelides*. Cum Achilles Polyxenam, Priami & Hecubæ filiam, in Apollinis templo uxorem sibi ducere vellet, interfectus est a Paride, ictum dirigente Numine in eam corporis partem, qua vulnerari poterat. Idque ostendit Virgilius Æneid. lib. VI, v. 56:

Phœbe, graves Trojæ semper miserate labores,
Dardana qui Paridis direxti tela, manusque
Corpus in Æacidæ.

v. 103 *Reduce*. Perinde ac diceret, nihil sibi profuisse Patrem, ne raperetur a Pyrrho, licet sit redux & victor, atque excidio Trojæ in Raptores exemplum insigne præbuerit.

v. 112 *Scyria*. Nempe Pyrrhi, qui natus ex Deidamia, Lycomedis Scyri Regis filia.

EPIST. IX, v. 1 *Œchaliam*. Eubœæ insulæ urbem, in qua regnavit Eurytus Joles pater, ab Hercule dirutam, nece Regis, quod illi filiam tradere nollet certaminis lege promissam.

v. 7 *Eurystheus*. Rex Mycenarum, instinctu Junonis summopere infensus Herculi, quod natus esset ex concubitu Jovis cum Alcmena.

v. 17 *Quod te*. Hercules, ob fortitudinem & militarem gloriam in Cœlum transferendus, illud humeris prior ipse tulit. Atlas enim, qui Cœlum sustentare fingitur, perpetuo onere fatigatus & deficiens supposuit ad tempus Herculem, quo quasi vicario sidera fulcirentur. Hinc Claud. I, laud. Stil. v. 142:

„ Sic Hercule quondam
„ Sustentante polum, melius librata pependit
„ Machina, nec dubiis titubavit signifer astris:
„ Perpetuaque senex subducta mole parumper
„ Obstupuit proprii spectator ponderis Atlas. “

v. 21

v. 21 *Geminos ... angues*. Ab infensa Junone ad illum devorandum immissos.

v. 25 *Stheneleius hostis*. Eurystheus, Stheneli filius.

v. 38 *Euros terna*. Trifaucem Cerberum intelligit, quem ternis catenis vinctum ad superos traxit Hercules, cum ad Inferos descendisset, Theseum amicum liberaturus.

v. 44 *Amphitryon ... Hyllus*. Alter Herculis pater habitus, utpote qui Alcmenæ conjux; alter autem filius est ex Dejanira.

v. 49 *Partheniis temeratam*. Vallibus Parthenii montis in Arcadia Augen temeravit Hercules, Sacerdotem Palladis, ex qua Telephum genuit.

v. 50 *Ormeni nympha*. Astydamiam intelligit, Ormenii filiam, quæ Ctesippum ex Hercule peperit.

v. 51 *Theutrantia turba*. Quinquaginta Theutrantis neptes, Thespii filiæ, quæ haudquaquam crimini vertendæ fuerant Herculi; uxores enim omnes habuit, interfecti leonis præmium.

v. 53 *Una, recens*. Omphale, Jardani filia, Regina Lydiæ, quæ cæco impotentis amoris impetu captum Herculem fregit, & muliebri more vestitum ad lanificium compulit; cum ipsa calathum, & colum, cultusque femineos sagittis, & clava, leonisque tegmine mutasset.

v. 61 *Pestis Nemeæa*. Immanis magnitudinis leo, ingens Nemeæ silvæ sive rupis exitium.

v. 64 *Populus*. Habetur enim Herculi sacra, quod ex illa rediens ab Inferis coronam sibi fecerit.

v. 65 *Mæonia*. Lyda; Lydia namque *Mæonia* quoque dicitur, a Mæone Rege, vel amne.

v. 67 *Diomedis*. Universæ Thraciæ Regis, qui ab Hercule victus est, & ipse quoque suis equis ad devorandum objectus. Diomedis vero satellitum trunca capita postibus adfixit.

v. 69 *Busiris*. Immanissimus Ægypti Tyrannus, hospites omnes ad aras Jovis immolare solitus. Cum Herculi quoque pararet insidias, ab eodem cum Amphidamante filio, præcone Chalbe, & aræ ministris interfectus est.

v. 71 *Antæus*. Busiridis frater, immensæ magnitudinis Gigas in Mauritania, palæstricæ artis & quorumcumque certaminum peritissimus. Quoties luctando fessus esset, vires tacta tellure reparabat; at id animadvertens Hercules alte sublatum terræ contactu prohibuit, & pectori suo arctius adstrictum enecavit.

v. 73 *Inter Ioniacas... puellas*. Idest, inter Omphales ancillas, quæ ex Jonia, Asiæ Minoris regione maritima.

v. 76 *Rasilibus*. Rasis scilicet, & levigatis.

v. 78 *Æquaque*. Idest, æqui ponderis, ac acceperas, infami dominæ pensa rependis.

v. 87 *Tegeæus*. A Tegea, oppido Arcadiæ. Aprum hunc, devastantem omnia, vivum cepit in Erymantho ejusdem Arcadiæ monte, & ad Eurystheum pertraxit.

v. 91 *Prodigiumque triplex*. Nam Geryonem, Iberiæ sive Hispaniæ Regem, tricorporem fuisse fabulantur; quo devicto armenta secum abduxit Hercules.

v. 95 *Quaque*. Hydram denotat, serpentem immensæ feritatis in palude Lerna, cui septem capita tribuebant. Hanc Hercules aggressus est; cumque ei caput unum abscidisset, continuo aliis septem capitibus augebatur. At igne tandem vicit, adhibito Jolao fratre, qui incisam cervicem ardente face promtus inureret, ne novis continuo colubris pullularet.

v. 97 *Quique*. Antæus, de quo supra v. 71. Lævo autem latere, lævoque brachio sublatum sustinebat, ut dextero fauces comprimeret.

v. 99 *Et male*. Centauros indicat, Thessaliæ populos, humanam speciem superiore, & equinam inferiore corporis parte referentes. Hos autem vicit & pepulit in sollemnibus Pirithoi & Hippodamiæ nuptiis, concitato tumultu cum Lapithis, quorum Regi novam nuptam eripere nitebantur.

v. 109 *Illi procedit*. Idest, transfertur ad illam.

v. 111 *Costas*. Pro *costis*; idest, abstracta costis.

v. 119 *Hæc tamen*. Ait Dejanira, se potuisse non credere, quæ sibi de Conjuge apud Omphalem narrarentur; at non posse modo, Jole ante suos oculos adducta, dolorem dissimulare, qui mitior audiendo, quam videndo sentitur.

v. 123 *Non sinis averti*. Sensus est: Non sinis me oculos avertere, sive pellicis aspectum declinare.

v. 128 *In Phrygia*. Apud Omphalem videlicet.

v. 129 *Sublime sub Hercule victo*. Legunt alii: *Sublimis ab Hercule victo*; quæ sane lectio fortasse rectior. Sensus autem est: Se sublimiter efferens, sive fastu tumens ob Herculem victum, semetipsam populo conspiciendam præbet.

v. 131 *Ætolide*. Œnei, Ætoliæ Regis, filia.

v. 138 *Pugnæ bis*. Primum cum Acheloo Fluvio, deinde cum Nesso Centauro. Fractis enim Acheloo cornibus, & ablata Dejanira sponsa, transiturus Hercules Evenum Ætoliæ flu-

vium, aquis pluvialibus vel nive solutis auctum, Nesso semet ultro offerenti Dejaniram transvehendam credidit. Dum lentior ipse findit obstantes vortices, celeriter trajectam alter vitiare nititur; at, procul sagittis Hydræ sanguine tinctis transfossus, voti compos haudquaquam fieri potuit. Quid tum postea? Ut saltem ulcisceretur hostem, Dejaniræ vestem suam proprio sanguine perfusam dono dedit, asserens, ei vim amatoriam inesse, & si hac maritus indueretur, ipsum ab aliarum mulierum amore avocatum iri. Mulier nimis credula munus accepit. Viro, Joles amore capto vestem perferendam Lychæ famulo tradidit; quam cum paullo post in Œta monte Jovi sacrificaturus induisset, tantis cruciatibus affectus est, ut in furorem versus se in ardentem pyram conjecerit. Quod audiens Dejanira, dolore percita, Herculis se clava interfecit.

v. 149 *Si quid*. Idest, si quid mihi faciendum superest.

v. 151 *Meleagre*. Vide Notam in v. 92 Epist. III.

v. 153 *Sedet*. Inter cetera mala & infortunia generis recenset etiam, Agrium per vim Patris sui regnum occupasse. Agrius autem frater Œnei.

v. 155 *Ignotis ... in oris*. Argi videlicet, quod Menalippum fratrem inscius occidisset. Hic autem τὸ *ignotis* pro *peregrinis* accipi potest.

v. 157 *Mater*. Althæa scilicet, ob atrox in Meleagrum filium facinus.

v. 168 *Hylle*. Hyllus Dejaniræ Filius ex Hercule.

EPIST. X, v. 3 *Theseu*. Vide Notam in v. 59 Epist. IV, & quæ in v. 99 hujus Epistolæ legitur.

v. 15 *Adductis*. Idest, contractis.

v. 16 *Turbida*. Pro *turbata*.

v. 48 *Ogygio ... Deo*. Nempe Baccho; qui dicitur *Ogygius*, quod Thebis Bœotiis ab Ogygio Rege conditis præcipue coleretur.

v. 60 *Non hominum*. Virgil. *Hominumque boumque labores*.

v. 65 *Ut*. Pro *ut ut*, vel *utcumque*.

v. 68 *Puero*. Quod in ea natus esset eodem cum Junone partu, & in Ida monte a Curetibus educatus.

v. 69 *Justo*. Apposite; Minos enim propter insignem justitiam, quam inter Vivos exercuit, post mortem apud Inferos cum Rhadamanto fratre, & Æaco, Umbrarum Judex constitutus dicitur.

v. 71 *Ne victor*. Sensus est: Ne licet Minotauri victor, in Labyrintho tamen moreremis.

v. 91 *Filia Phœbi*. Nempe Pasiphae.

v. 99 *Androgeos*. Minois filius & Pasiphaes, ab Atheniensibus & Megarensibus per invidiam occisus, quod palæstra ceteros superaret. Minos, suscepto adversus hostes bello, primo Megarenses subegit, deinde Athenienses, eosque adstrinxit sibi singulis annis adolescentes nobiles mittere, qui Minotauro devorandi in Androgei memoriam objicerentur. Virg. Æneid. VI, v. 20:

In foribus letum Androgeo: tum pendere pœnas
Cecropidæ jussi (miserum!) septena quotannis
Corpora natorum; stat ductis sortibus urna.

v. 100 *Cecropi terra*. Athenæ scilicet, a Cecrope Rege *Cecropides* appellatæ.

v. 106 *Bellua*. Minotaurus scilicet, hominem superiore corporis parte referens, inferiore taurum; cui tamen Noster cornua tribuit v. sequenti.

v. 112 *At semel*. Sensus est, Noctem illam, qua relicta fuit, fuisse Ariadnæ mortis instar; proptereaque dicit se *æterna nocte*, idest morte, semel tantummodo premendam fuisse.

v. 131 *Nec pater est*. Apta exprobratio, quia Theseus Neptuni filius credebatur. Neptuni vero filii semper feroces & sævi a Poetis inducuntur. *Pittheidos Æthræ*. Quæ Pitthei Regis filia, & uxor Ægæi.

v. 141 *Adoro*. Quoniam qui Deos adorant, id precandi gratia faciunt, hinc *adorare* pro *orare*, *rogare*, *petere* in probatissimis Auctoribus sæpe reperias.

EPIST. XI, v. 1 *Si qua tamen*. Abruptum exordium, mulieri in desperationem adductæ omnino conveniens.

v. 5 *Æolidos*. Æoli filiæ, de qua sic Hyginus: *Æolus Canacem propter incestum cum Fratre Macareo admissum interfecit*. Juxta Nostrum ipsa sibi mortem intulit, ense per satellitem a patre misso.

v. 13 *Sithonio*. Idest, Septemtrionali; a *Sithonia*, quæ Thraciæ pars est Macedoniam spectans, & pro ipsa Thracia sæpe sumitur, ut monuimus alias.

v. 17 *Per avorum nomina*. Juxta illos, qui tres Æolos fuisse fabulantur, eosque originem ab Jove duxisse. At alii Æolum hunc ipsum, de quo Noster, Jovis filium fuisse dicunt.

v. 21 *O utinam*. Sensus est: Utinam prius occidissem, quam tecum ipsa conjungerer!

v. 26 *Nescio quem*. Mores eorum graphice expressi, qui primum necopinantes in Amoris tirocinium deducuntur.

v. 44 *Tecto... ab hoste*. Vel ipsa mater, vel nutrix, quæ non aperta vi, sed clam herbis & medicaminibus excutere fœtum tentabat; vel *hostis* sit ipsum medicamen, quod clam per membra serpebat.

v. 45 *Soror... Phœbi*. Nempe Diana, silvarum Dea, quæ in Cœlo Luna, apud Inferos Proserpina. Lunæ vero perinde, ac Soli, currus & equi poetice tribuuntur, quibus ipsa menstruo cursu ab Occasu rotatur ad Ortum. Hac igitur Periphrasi nonus mensis elapsus esse dicitur, & instare decimus.

v. 53 *Reprendo*. Eleganter omnino, quasi verba retraheret; quamvis,

Ut semel emissum, volet irrevocabile verbum.

v. 55 *Lucina*. Dea partuum præses, eadem ac Luna, quæ ideo cum partubus rationem habere creditur, quia certis ii Lunæ cursibus maturescunt. Juxta Nostrum autem est ipsa Juno, quæ *Lucina* dicitur vel a *luco*, qui Romæ fuit Junoni Lucinæ sacer, vel a *luce*, quod ea sit lucis auctor. Sic Fast. II, v. 449.

Gratia Lucinæ: dedit hæc tibi nomina lucus:
Aut quia principium tu, Dea, lucis habes.

v. 78 *Lectus*. Quo recens a partu jacebam.

v. 101 *Decepte... Hymenæe*. Deus nuptiarum præses; deceptus vero dicitur, quod tamquam ad felices nuptias venerat cum maritis facibus, quibus Erinnyum sive Furiarum tædæ substituendæ.

v. 105 *Parca*. Idest, Fato; Parcæ enim vitæ hominum præesse dicuntur, & suam unicuique nascenti sortem canere.

v. 116 *Non tonsas*. Particula *non* ad τὸ *ferre* referenda. Mos autem erat, ut Matres capillum sibi tonderent, & filiorum sepulcris injicerent. Sic Metam. XIII, v. 427 de Hecuba:

Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem, lacrimasque reliquit.

v. 127. *Projectæ*. Infelicis videlicet, & desperatæ.

v. 128 *Mandatis*. Idest, mihi necem inferam.

EPIST. XII, v. 1 *At*. Abruptum orationis initium iratæ feminæ omnino conveniens; nec audiendi, qui particulam *ut* substituendam putant. Medea vero Jasoni summopere irata, quod in illam perfidus novas nuptias, de quibus infra, contraxisset.

v. 2 *Ars mea*. Pauca quædam præmittenda, ex quibus Medeæ merita erga Jasonem facilius intelligantur. Jason igi-

tur, natione Thessalus, cum ad auferendum aureum Vellus Æetæ Regi Colchos navigare deberet, navem construi jussit, quam vocavit *Argo* ab Auctoris nomine, opem ferente Pallade, & arbores, in Pelio monte natas, operi necessarias dejiciente. Ubi Colchos pervenit, Medea Regis filia, famosa Maga, auxilium semet roganti, & amore captam promissione tori pellicienti, rationem ostendit, qua Æripedes Tauros perdomare posset, Terrigenas Fratres a se depulsos convertere in ipsos invicem & in certamen conjicere, pervigilemque Draconem sopire. Medeæ consilia secutus est Jason, aureumque Vellus Marti Sacrum victor sustulit. Quo facto Filia Patris iram metuens cum Jasone fugit, Patremque insequentem, discerptis Absyrti fratris artubus & late dispersis, retardavit. In Græcia vero aliud ingens facinus patravit; namque Peliam Jasonis patruum, Thessaliæ regnum nepoti debitum injuste occupantem, ejusdemque vitam de industria mortis periculis objicientem, callido artificio de medio sustulit; impulsis videlicet Filiabus ejus, quibus promiserat se Peliæ senium renovaturam commutato sanguine, ut specie pietatis illusæ e paternis venis veterem sanguinem extraherent, atque adeo necopinantes interficerent. De Terrigenis Fratribus vide Notam in v. 11 Epist. VI.

v. 3 ***Tunc, quæ.*** Nempe Parcæ, quas hominum vitæ præesse fabulantur. Clotho net fila vitæ, cædit Atropos, Lachesis vero suam cuique vitæ sortem præstituit. Itaque prima initiis præest ætatis, secunda fini, tertia cursui.

v. 8 ***Phryxeam ... ovem?*** Aureum nempe Vellus. Vide Notam in v. 104 Epist. VI.

v. 9 ***Magnetida.*** Ex Magnesia, Thessaliæ parte, in qua mons Pelius, ex cujus arboribus constructa fuit.

v. 10 ***Phasiacam.*** Ex Phaside, Colchorum Fluvio.

v. 14 ***Audaces.*** Quod Argonautas omnium primos æquora tentasse ferunt.

v. 25 ***Nova nupta.*** Creusa, Creontis Corinthiorum Regis filia; quam, repudiata Medea, uxorem accepit.

v. 27 ***Ephyren bimarem.*** Corinthum scilicet, ab Ephyre Nympha sic appellatam, in medio Isthmi Peloponnesiaci sitam; quam adluunt duo maria, Jonium ad Occidentem, ad Orientem Ægæum.

v. 46 ***Devota.*** Idest, fatali.

v. 62 ***Soror.*** Chalciope, cujus filii quatuor ex Phryxo geniti Argonautas inter numerabantur.

v. 65 *Minyis*. Argonautis. Vide Notam in v. 47 Epist. VI. *Et altera habebit*: Idest, habebit opem, quam ferat; quod etiam ex versu seq. videtur posse colligi.

v. 66 *Æsonio juveni*. Jasoni, Æsonis filio.

v. 71 *An exciderunt*? Idest, an oblitus es? Virg. I Æneid. v. 29 de Junone Trojanis infensa:

Necdum etiam caussæ irarum, sævique dolores
Exciderant animo.

v. 75 *Perdere posse*. Hic, ni fallor, sensus est: Dummodo juvet aliquem potestas ista tua, aliis nocere quoque posse ferendum est.

v. 78 *Avi*. Nempe Solis, cujus Æeta filius.

v. 79 *Triplicis .... Dianæ*. Diana *triplex* dicitur, vel quod in triviis ejusdem simulacrum ponebatur à Græcis, vel quod in Cœlo Luna, in Silvis Diana, apud Inferos Proserpina vocabatur.

v. 84 *Sed mihi*. Sensus est: At unde sperem tam faciles mihi, propitiosque Deos?

v. 89 *Et quota pars hæc sunt*? Hæc nempe sunt eorum exigua pars, quæ ad me decipiendam adhibueras.

v. 93 *Inadusto corpore*. Quin scilicet erumpente ex Taurorum naribus igne corripiaris.

v. 105 *Barbara*. Vide Notam in v. 2 Epist. III.

v. 110 *Munus*. Sensus est: Dummodo tecum esse possem, quodlibet vel infelix exsilium muneris instar mihi fore duxi. Legunt alii: *Et minus exsilio quidlibet esse tuli*; Idest, rebus omnibus exsilium prætuli.

v. 112 *Optima*. Sic de Medea Epist. XVII, v. 232:

Non Ipsea parens, Chalciopeque soror.

v. 121 *Symplegades*. Insulæ duæ, vel potius scopuli, in Ponto Euxino apud os Bosphori Thracii; quas olim fuisse mobiles & inter se concurrisse Poetæ fabulantur, donec, Argo medias pertranseunte, Deorum imperio stetere.

v. 123 *Aut, nos*. Indignatus Juppiter propter Absyrti necem Argonautas horrida tempestate jactatos in Siciliam usque compulit. Hinc Scyllæ & Charybdis mentio; quarum altera est Brutiorum in Freto Siculo scopulus, navigantibus periculosissimus, in quem illisi fluctus luporum ululatus & latratus canum videntur imitari; altera ex adversa parte prope Messanam ingens & profunda vorago est in eodem Freto, ubi vorticosum mare, depressis ad imum fluctibus & vicissim in miram altitudinem contortis, magnum navigantibus negotium facessit, navigia absorbens, & absor-

pta longe revomens.

v. 126 *Trinacria*. Idest, Siciliensis; nam Sicilia *Tinacria* quoque dicitur. Sic Noster Fast. IV, v. 419:

Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
Trinacris, a positu nomen adepta loci.

v. 127 *Hæmonias*. Vide Notam in v. 23 Epist. VI.

v. 135 *Natis*. Mermero & Pherete, quos impia trucidavit, ut perfidum virum ulcisceretur.

v. 145 *Diversi*. In varias nempe partes versi.

v. 180 *Et ardores*. *Medea*, inquit Apollodorus, *quos Jason Deos jurasset obtestata, ingratumque illius in ipsam animum postea detestata, uxori* (Creusæ, aut Glaucæ) *peplum venenis infectum misit*; *quem simulatque illa sibi induit, cum adjutore patre* (Creonte) *valido igne correpta conflagravit*.

v. 204 *Sisyphias ... opes*. Quas tibi scilicet Creusa contulit, Sisyphi neptis. *Sisyphias* autem per contemtum vocat; Sisyphus enim Latro famosus, & ob latrocinia apud Inferos insigni pœna damnatus.

EPIST. XIII, v. 2 *Hæmonis*. Thessala, ab Hæmo monte Thessaliæ.

v. 3 *Aulide*. Regiuncula saxosa Bœotiæ, cum urbe & portu capaci. Huc convenere Græci, bellum Trojanis illaturi. At occiso Dianæ cervo ab ignaro Agamemnone, irata Dea ventorum flatus omnes amovit, ne in Troadem navigare possent.

v. 26 *Mater*. Laodothea, Acasti conjux.

v. 33 *Ut quas*. Suum cum Bacchantum furore comparat, quas Bacchus hastæ pampinis innexæ tactu furentes efficit. *Bicorniger* ipse dicitur, & cornutus natus esse fingitur, vel quia vinum *addit cornua pauperi*, ut ait Horatius, idest audacem reddit; vel quia homines nimio vino truces fiunt, ut Festus in *Cornua* docet.

v. 35 *Phylleides*. A Phyllo, Thessaliæ urbe.

v. 43 *Dux Pari*. Vide Notam in v. 5 Epist. V.

v. 45 *Tænariæ... maritæ*. Helenæ, sic appellatæ a *Tænaro*, promontorio Laconiæ, quæ regio subdita Menelao.

v. 50 *Reduci*. Idest, reducenti. Mos erat autem, ut milites, confecto bello, incolumes regressi, ad Templum *Jovis reducis* arma suspenderent. Sunt quoque Templa *Fortunæ reducis*, de qua sic Martial. l. VIII, Epigr. 65.

Hic ubi Fortunæ reducis fulgentia late
Templa nitent.

v. 61 *Consors Ledæa gemellis*. Helena, Ledæ filia, Castoris Soror & Pollucis. Vide Notam in v. 67 Epist. VIII.

v. 70 *Parcere ... sibi*. Idest, sui rationem habere, vel memetipsum sibi reservare.

v. 93 *Sors*. Oraculum ab Apolline Delphico fuerat editum, eum, qui primus ex navibus in Troadem terram descendisset, periturum. Protesilaus contemto vaticinio primus omnium prosiluit in litus, & ab Hectore interfectus est.

v. 129 *Ipse*. Vide Notam in v. 151 Epist. III.

v. 134 *Inachiæ*. Ab Inacho, Argivorum quondam Rege, vel ab Inacho Argolicæ regionis Fluvio, qui aut ei dedit, aut ab eo nomen accepit.

v. 137 *Troasin*. Pro *Troadibus*: dativus pluralis Græcæ positionis. Sic *Heroisin*, *Lemniasin*, *Tigrisin* apud Eumdem reperias, & apud Propertium *Dryasin*, *Hamadryasin*.

v. 143 *Producetque*. Idest, deducet & prosequetur extra urbem ad pugnam; vel quoad poterit, virum morabitur, & secum detinebit. Utraque Interpretatio suos habet Patronos.

v. 164 *Quod heu timeo!* Aposiopesis aptissima, ad infaustum omen declinandum. Vide Not. in v. 356 Lib. II Art. Amat.

EPIST. XIV, v. 1 *Mittit*. Epistolæ fere totius explanationi paucis præmissis opportune consulitur. Belo Prisco, Ægypti Regi, tres fuere filii, Danaus, Ægysthus, & Agenor. Successit patri Danaus, & ex compluribus uxoribus filias quinquaginta genuit, quæ *Belides* ab avo, a patre *Danaides* dictæ sunt. Has filiis suis, qui totidem erant, in uxores cum petiisset Ægysthus, & repulsam passus esset a fratre, (quod ex oraculo Danaus se a genero interfectum iri didicerat) eumdem regno patriaque pepulit, filiisque suis, ut patruum ad necem usque persequerentur, imperavit. Coactus igitur bello Danaus, qui jam in Græciam se receperat, expulsoque Sthenelo Rege Argos occupaverat, Ægysthi petitioni se satisfacturum esse promisit. At subornatæ a patre filiæ, prima nuptiarum nocte, captato tempore, vino jam lætitiaque sepultos jugulavere viros unaquæque suum. Hypermnestra sola Lynceum absterrita facinoris horrore servat, eique fugam apetit. Quod ubi novit impius pater, filiam in carcerem detrudi jubet, & obsitam squallore vitam traducere. En modo tibi vividis coloribus expressa facies ex carcere scribentis Hypermnestræ Lynceo.

v. 9 *Igne ... quem non*. Intelligit ignem in sacris nuptialibus adhiberi solitum, quem cum aqua simul nova nupta tangere jubebatur, teste Plutarcho in Problematibus; idque

faciebat, ut, quæ duo sunt maxime necessaria vitæ elementa, cum marito communicare videretur. Quoad faces autem, de quibus v. seq. quinque præferri solitas novæ nuptæ ad sponsum transeunti traditum est.

v. 14 *Non es, quam*. Idest, non es talis, ut me pigeat esse piam.

v. 18 *Dextræ... orsa*. Quæ dextra scilicet accingitur chartæ committere. Legunt alii *ossa*, & articulos intelligunt.

v. 23 *Inachides*. Inachi neptes, de quo diximus v. 134 Epist. præcedentis. Inachus autem pater Iûs, ex qua natus Epaphus in Ægypto, qui Belum genuit, Danai patrem & Ægysthi. *Tyranni*. Nempe Danai.

v. 28 *Sua*. In ea Juno præcipua religione colebatur.

v. 47 *Admovi*. Hi duo versus expungendi videntur Heinsio, & pro *sed* seq. v. *&* particula reponenda.

v. 85 *Scilicet*. Triginta quatuor sequentes versus usque ad eum, *En ego quod vivis &c.* loco huic absoni judicantur a Scaligero. Et sane prolixa nimis Fabulæ narratio, sex & viginti versibus comprehensa, mulieri summa calamitate pressæ non valde convenit. Aliter videtur Heinsio, quod nempe Danaus Hypermnestræ pater ab Ione & Epapho originem traxisset. Fabulam igitur, quam brevissime potest, explicemus. Io, Inachi filiam, a se compressam Juppiter in juvencam transformavit, ut Junoni conjugi fraudem innecteret. Id vero suspicata Juno hanc sibi dono dari postulavit, acceptamque tradidit Argo custodiendam. At Mercurius jussu Jovis Argum, centum ejusdem sopitis oculis, de medio sustulit. Quod ubi Juno novit, Custodis oculos caudæ pavonis affixit, & immisit œstrum pellici, cujus aculeis exagitata in Ægyptum usque perfugit. Ibi volente Jove in pristinam formam restituta Epaphum peperit; & Ægyptiis omnibus adeo chara fuit, ut eamdem jam mortuam sibi Deam constituerint, & Isidis nomine decoraverint.

v. 109 *Ultima*. Idest, antiqua generis mei fata.

v. 112 *Ultimus orbis*. Argos videlicet; qui namque patria in longinquas oras fugere compelluntur, easdem *extremas* & *ultimas* dicere solent.

v. 117 *Fratres*. Vide Notam in v. 1 Epist. VIII.

EPIST. XV, v. 11 *Arva*. Siciliam Lesbius iste juvenis petierat, ibique nihil de reditu & poetria Sappho sollicitus morabatur. In Ætna, Siciliæ monte, Gigas Typhœus ictus a fulmine sepultus est, ubi flammas eructare dicitur. Vide V Metam. v. 347.

v. 15 *Pyrrhiades*, *Methymniadesve*. Ex Pyrrha, & Methymna, Lesbiis urbibus.

v. 23 *Apollo*. Et cithara insignis, & arcu.

v. 24 *Bacchus*. Vide Notam in v. 33 Epist. XIII.

v. 25 *Daphnen*, *& Gnosida*. Altera, cum Apollinis vim non posset effugere, implorato Penei fluvii paterno Numine conversa est in Laurum; quoad alteram, quæ *Gnosis* dicitur ab urbe Cretæ Gnoso, vide Notas in v. 76, & 79 Epist. II.

v. 27 *Pegasides*. A Pegaso, qui Musarum fontem Hippocrenen ictu pedis aperuisse dicitur.

v. 35 *Cepheia*. Filia Cephei, Æthiopum Regis, quæ ob Cassiopes matris superbiam, Nereidas se forma vincere gloriantis, a Nymphis scopulo fuit alligata, & exposita ceto devoranda; sed a Perseo, occiso monstro, liberata fuit, & in uxorem ducta. Postremo Minervæ beneficio, propter Persei merita, inter astra collocata dicitur.

v. 38 *Viridi... ave*. Psittaco.

v. 53 *Tellure*. Subintellige, Sicula.

v. 54 *Nisiades*. Idest, Siculæ Megarenses. Est enim *Megaris* in Sicilia oppidum, conditum a Megarensibus Græciæ, quorum Rex Nisus fuit.

v. 57 *Erycina*. Venus, ab Eryce Siciliæ monte, ubi præcipua religione colebatur.

v. 63 *Frater*. Charaxus; qui, consumtis bonis omnibus in meretrice, quæ *Rhodopis* dicebatur, egestate & improbitate coactus piraticam exercebat.

v. 70 *Filia*. Cleis, quam passa stuprum ex Cercola genuit.

v. 76 *Arabo... rore*. Myrrha, sive Nardo.

v. 81 *Sive ita*. Vide Notam in v. 3 Epist. XII.

v. 83 *Magistræ*. Namque amatoriam artem profitebatur.

v. 84 *Thalia*. Una ex novem Musis, quæ lascivis sermonibus delectatur. Sic Ausonius:

Comica lascivo gaudet sermone Thalia.

v. 87 *Pro Cephalo*. Qui raptus ab Aurora fuit, cum venaretur; cui tamen ille morem gerere recusavit.

v. 90 *Jussus*. Pro Endymione scilicet, qui adamatus a Luna fuit, & ab ea in Latmio Cariæ monte consopitus.

v. 139 *Erichtho*. Celebris Thessaliæ Maga; at hic pro qualibet venefica ponitur.

v. 153 *Sola*. Progne, nupta Tereo Thraciæ Regi, Ityn filium interemit, patrique epulandum apposuit; idque impie fecit, ut illatam ab eo sibi & Philomelæ sorori suæ ulcisceretur in-

juriam; de qua fusius Metam. VI, v. 424. Dum Tereus cognito scelere in ambas invehitur, omnes in aves convertuntur, ipse in upupam, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Tereus *Ismarius* dicitur ab Ismaro Thraciæ monte, & Progne *Daulias* a Daulide regione & urbe Phocidis, quæ subjecta Tereo.

v. 156 *Hactenus*. Idest, duo illæ solæ cantant, Sappho videlicet & hirundo.

v. 164 *Ambracias terra*. Ad Ambraciam nempe pertinens, urbem Epiri, ab Ambrace Rege sic appellatam. In ea porro regione prope Leucaten & Actium, quæ duo Promontoria ab oppido Leucadis non longe distant, ex eminenti scopulo in subjectas Ambracii sinus undas desiliebant Amantes desperatione ducti; quod se liberos inde forsitan evasuros Deucalionis exemplo, & amorem invicem verti stolide crederent. Ipsa quoque Sappho se præcipitem dedit.

v. 166 *Actiacum... Leucadiumque*. Quod in Actio templum haberet, ab Augusto post insignem Antonii & Cleopatræ cladem amplificatum, & in Leucade quoque religiosissime coleretur.

v. 181 *Communia munera*. Quæ nempe chelys, sive lyra, & Phœbo communis est & Sappho, ut infra:
Convenit illa mihi, convenit illa tibi.

v. 200 *Æolia*. Idest, Lesbia; quod olim ex Æolia, Asiæ regione, in Lesbon Insulam colonia deducta fuerit.

EPIST. XVI, v. 1 *Priamides*. Vide Notam in v. 5 Epist. V.
Ledea. Vide Notam in v. 67 Epist. VIII.

v. 20 *Cytherea*. Venus ita dicta ab Insula Cytheris, in quam primum, teste Festo, devecta esse dicitur concha, cum in mari esset concepta.

v. 22 *Pherеclea... puppe*. Navibus a Phereclo fabricatis.

v. 30 *Tænaris*. A Tænaro, Promontorio Laconiæ, quæ subdita Menelao. Hinc Helena quoque *Tænaris* appellatur.

v. 39 *Nec mirum*. Sensus est: Nec mirum, si emissis Amoris arcu telis eminus ictus, sicut vi fatorum necesse fuerat, amo.

v. 44 *Justo*. Perfecto scilicet, atque maturo.

v. 50 *Pectoris*. Quæ Vates de significatione facis interpretati fuerant, ea omnia ad amorem suum ipse refert.

v. 62 *Atlantis*. Mercurius, ex Maja genitus, Atlantis & Pleiones filia. Huic talaria, sive alata calceamenta, tribuuntur & aurea virga; Deorumque ac Jovis præcipue Nuntius esse fingitur. De officio virgæ sic Virgilius lib. IV, v. 242.

Tum virgam capit: hac animas ille evocat Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit.
Dat somnos adimitque, & lumina morte resignat.
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat
Nubila.

v. 98 *Tyndari*. Vide Notam in v. 91 Epist. V.

v. 107 *Gargara*. Pars, sive Collis Idæ montis, in cujus radicibus ejusdem nominis oppidum, a Gargaro Jovis & Larissæ filio sic appellatum.

v. 109 *Fundatura*. Idest, fundamentum datura navibus.

v. 126 *Œbali*. Idest, Laconica, sive neptis Œbali, qui Tyndari pater, & *Œbaliæ* nomen indidit Laconiæ.

v. 147 *Ergo*. Vide Notam in v. 127 Epist. V.

v. 149 *Nitida*. Quod Luctatores oleo perfusi niterent.

v. 173 *Pliada*. Ex septem Nymphæ Pleiones & Atlantis filiabus unam, Electram videlicet, quæ Dardanum ex Jove peperit.

v. 180 *Phœbea*. Vide Notam in v. 67 Epist. I.

v. 196 *Therapnæo*. Ad Therapnas, oppidum Laconiæ, pertinente.

v. 197 *Qui*. Ganymedes scilicet, formosissimus puer; quem Juppiter ab Aquila portari jussit in cœlum, &, Hebes repudiato ministerio, sibi a cyathis esse constituit.

v. 199 *Auroræ conjux*. Tithonus, Laomedontis filius, quem rapuisse dicitur, ejus pulchritudine capta.

v. 205 *Non dabimus*. Se jactat artificiose Paris, generis infamiam exprobrans Menelao. Atreus enim, pater ejus, Thyesti fratri suo duos ipsius filios epulandos, eorumque sanguinem vino admixtum bibendum dedit, & ad extremum capita objecit, quærens, agnosceret ne, quibus cibis pastus fuisset; quod tantum scelus ne cerneret, Sol in occasum fugisse dicitur. Quoad soceri necem patratam a Pelope Atrei patre, vide Notam in v. 70 Epist. VIII. Idem præterea Pelops Myrtilum in Ægæum mare projecit; & inde Myrtois aquis nomen inditum. Carpitur denique Menelaus, Tantali proavi mentione facta, qui apud Inferos in aqua mento tenus stare dicitur, semperque sitire, cumque haustum vult sumere, aqua recedente frustrari; itemque poma supra caput habere pendentia, eaque, cum vult decerpere, tollentibus se ramis, aufugere. Huic autem supplicio obnoxius esse fingitur, vel quod ad epulum Deorum admissus Jovis consilia sibi concredita hominibus revelaverit, vel quod eorum divinitatem exploraturus eisdem filium Pelopem mem-

bratim discerptum mandendum apposuerit; qui statim scelere cognito, membris ejus in unum reductis, animam per Mercurium revocasse, & humerum, quem Ceres imprudens voraverat, ex ebore supplevisse dicuntur. Utraque opinio apud Nostrum reperitur; ac prima quidem II Amor. El. II, v. 43.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit;

altera vero Metam. VI, v. 405.

Concolor hic humerus nascendi tempore dextro,
Corporeusque fuit: manibus mox cæsa parentis
Membra ferunt junxisse Deos; aliisque repertis,
Qui locus est juguli medius, summique lacerti,
Defuit: impositum est non comparentis in usum
Partis ebur, factoque Pelops fuit integer illo.

v. 263 *Ut tulit.* Atalantam Schœnei Arcadiæ Regis filiam significat, aliam ab Atalanta Jasii Argivorum Regis filia. A nuptiis prorsus abhorrens, cum mira corporis velocitate præstaret, procis suis cursus certamen proposuit; in quo victum mortis pœna, victorem conjugii sui præmium sequeretur. Multis superatis, tandem ab Hippomene Megarei & Meropes filio, tribus pomis aureis, quæ ei Venus dederat, singillatim in stadium projectis, semel, iterum, tertium a currendo retardata, & superata fuit.

v. 264 *Venit.* Vide Notam in v. 70 Epist. VIII. Pelops autem Tantali filius, primum Phrygiæ Regis, mox Argivorum.

v. 265 *Ut ferus.* Insignem Herculis cum Acheloo fluvio luctam intelligit, qua ter victus, fractoque cornu eidem Herculi Dejaniram cedere coactus est. Vide Metam. IX.

v. 277 *Fore ut.* Paris hujusmodi Cassandræ vaticinio Helenam, utpote quæ cœlestis ortus particeps, designatam fuisse sibi præpostere interpretatur. Hæc enim est illa sagitta, qua figendus erat a Philoctete; quæque *cœlestis* ideo dicitur, quod esset ex illis, quas Philoctetes dono accepit ab Hercule, ob fortitudinem & militarem gloriam Cœlestibus adscripto.

v. 310 *Ipsius commoditate.* Idest, quam nobis absens Menelaus ipse præstat.

v. 319 *Meque.* Sensus est: Tu mihi præscribes jurisjurandi formulam, qua tecum adstringar in sacra conjugii fœdera.

v. 327 *Leucippidas.* Leucippi filias, Hilairam & Phœben,

Idæ & Lynceo fratribus desponsas. Hinc orta contentione, Lynceus Castorem, Pollux Lynceum interfecit.

v. 343 *Erechtida*. Orithyiam, Erechtei Regis Athenarum filiam; quam tamen Boreas ipse sive Aquilo, sine ope Thracum, rapuisse dicitur Metam. VI, v. 717.

Orithyian amans fulvis complectitur alis.

v. 344 *Bistonis*. Vide Notam in v. 90 Epist. II.

v. 345 *Phasida*. Vide Notam in v. 103 Epist. VI, & in v. 2 Epist. XII. *Pagasæus* vero dicitur a *Pagasis*, oppido Thessaliæ maritimo.

v. 347 *Minoida*. Vide Notam in v. 59 Epist. IV.

v. 358 *Hostibus*. Cilicibus, quorum clade cœpit insignis evadere, & nominis famam extendere.

v. 370 *Dorica*. Per synecdochen pro *Græca*; Doris enim est Achajæ regio.

EPIST. XVII, v. 15 *Si non*. Sensus est: Si, vultu & superciliis ad simulationem compositis, tristitiam & severitatem non fingo.

v. 21 *Neptunius*. Vide Notam in v. 109 Epist. IV.

v. 34 *Ne quando*. Idest, ut sim ego semper in ore populi?

v. 53 *Proavus*. Vide Notam in v. 47 Epist. VIII.

v. 59 *Sed, qui*. Nempe Juppiter, qui juxta alios non jam quintus est a Paride, sed septimus; hæc enim generis series est: Juppiter, Dardanus, Ericthonius, Tros, Ilus, Laomedon, Priamus.

v. 64 *Barbara*. Vide Notam in v. 2 Epist. III.

v. 102 *Magis oris*. Idest, major impudentia.

v. 107 *Præceptaque*. Ante capta, seu præoccupata.

v. 156 *Magna*. Alii dicunt ad sacra facienda Cretas profectum, ad cernendam Crethei hæreditatem alii.

v. 170 *Famæ verba dedisse*. Idest, furtivis amoribus decepisse famam, quæ de mea pudicitia circumfertur.

v. 193 *Hypsipyle*. Vide Notam in v. 1 Epist. VI. *Minoia virgo*. Vide Notam in v. 59 Epist. IV.

v. 194 *Non exhibitis*. Idest, non oblatis, sed furto quæsitis, atque adeo illegitimis.

v. 228 *Fratris*. Legunt alii *Fratres*.

v. 229 *Omnia*. Vide Notas in v. 2, & 180 Epist. XII.

v. 237 *Fax*. Vide Notam in v. 5 Epist. V.

v. 247 *Centauris*. Vide Notam in v. 99 Epist. IX.

v. 248 *Atracis*. Idest, Thessalica; ab *Atrace* sive *Atracia*, urbe Thessaliæ. Alii autem *Atracem* fluvium Thessaliæ faciunt, ejusque filiam Hippodamiam.

v. 256 *Operis ... tui*. Iis ego subscriberem, qui *tuis* legendum putant; quod quidem apte cohæret cum v. sequente: *His ego &c.*

v. 260 *Dabo*. Sensus est: Blanditiis me tuis victam fatebor, & obsecundabo tibi. τὸ *conjunctas* pro *conjungendas* acciperem, sive Amoris vinculis constringendas.

v. 263 *Tua messis*. Idest, nondum potiundi tempus advenit; quæ quidem *Allegoria* in proverbium transiit.

EPIST. XVIII, v. 1 *Mittit*. Abydos, oppidum Asiæ in Hellesponti litore situm, cui Sestos opponitur in Europa, angustissimo maris freto intercedente. Leander, Herûs amore captus, ad eam noctu transnabat. Quod ubi aliquoties non infeliciter cecidisset, jam audacior factus, cum mari tumido & impacato se se commisisset, vi ventorum fluctuumque victus, submersus est.

v. 31 *Turre*. Pharo. Pharus est oppidum Ægypti in exigua Insula cognomine, continenti pene juncta; in qua turris ingens a Ptolemæo Philadelpho Rege constructa fuit, quæ inter septem Orbis miracula numeratur. Ex ea porro lumen per noctem navigantibus elucebat, ut est apud Plin. l. XXXVI, c. 12 sub finem. Unde, teste Solino, Machinæ in portubus ad prælucendi ministerium ædificatæ *Phari* deinceps apud omnes gentes appellari cœptæ sunt.

v. 42 *Ignibus*. Vide Notam in v. 343 Epist. XVI.

v. 46 *Hippotades*. Æolus, nepos Hippotæ Trojani ex Acesta, sive Sergesta filia. Liparam, & *Æolias*, ab eo nominatas Insulas, in ora Siciliæ tenuisse perhibetur, & imperium exercuisse in Ventos omnes; quos in profundis antris inclusos continebat, eosque ad Jovis Patris sui nutum ac voluntatem & emittebat, & revocabat. Ita Virg. Æneid. I, v. 55.

Nimborum in patriam, loca fœta furentibus Austris,
Æoliam venit. Hic vasto Rex Æolus antro
Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat.

v. 49 *Dædalus*. Qui cereis alis cum Icaro filio ex Labyrintho profugit. At ultra Patris jussa,

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.

v. 58 *Lenta*. Flexibilia scilicet, & expedita.

v. 62 *Latmia saxa*. Vide Notam in v. 90 Epist. XV.

v. 74 *Cynthia*. A Cyntho, Deli monte, in quo eodem partu cum Apolline fuit a Latona in lucem edita.

v. 81

v. 81 *Alcyones*. Alcyone præ nimio amore Ceycis, mariti sui, qui naufragio perierat, se in mare præcipitavit; quos ambos Juppiter miseratus mutavit in aves sui nominis, ut fusius narratur Metam. XI, 732.

v. 96 *Jacto*. Apposite prorsus, ob duplicem hoc loco hujusce verbi significationem, ut & natare videatur Amans, & artem spectatrici Dominæ ostentare.

v. 98 *Nec mihi*. Idest, neque id fingebas.

v. 111 *Tithoni*. Vide Notam in v. 199 Epist. XVI.

v. 117 *Virginis æquor*. Hellespontus ab Helle Virgine, Athamantis filia, nomen accepit, ut infra legitur.

v. 135 *Nisi sic iterare*. Alii aliter legunt; illud tamen *iterare*, quod in optimis Codicibus exstat, minime rejiciendum, cum præcipue subintelligi possit *æquor*, juxta illud Horatii: *Cras ingens iterabimus æquor*. Planior omnibus hæc lectio est:

Quod mihi non esset, nisi sic iter, ante querebar.

v. 143 *Phryxo*. Vide Notam in v. 104 Epist. VI.

v. 149 *Nec sequar*. Geminas Arctos sive Ursas intelligit; quarum altera Major Ursa vel Helice, Minor altera vel Cynosura dicitur. Hanc maxime servabant in navigando Tyrii & Sidonii, Helicem Græci. Quoad Majorem Ursam, sive Helicem, ita ex Fabulis: Calisto, Lycaonis Arcadiæ Regis filia, quod a Jove compressa Arcadem peperisset, statim in ursam a Junone conversa, post annos 15 in silvis exactos in filium jam adultum incidit. Cum in ignotam sibi matrem arcum intenderet, utrumque Juppiter misericordia motus inter sidera transtulit; & Arcas *Arctophylax*, idest Ursarum custos, fuit appellatus. Cynosura vero una ex Nymphis illis fuisse fertur, quæ cum in Ida, Cretæ monte, lacte caprino Jovem aluissent, in cœlum prope Polum Borealem meruerunt ab ipso transferri. Apud aliquos altera cum altera sæpe confunditur.

v. 151 *Andromedan*. Vide Notam in v. 35 Epist. XV. *Coronam*. Vide Notam in v. 114 Epist. VI.

v. 152 *Parrhasis Ursa*. Calisto, de qua supra; a Parrhasia, Arcadiæ oppido.

v. 158 *Thessala pinus*. Vide Notam in v. 1, & 47 Epist. VI.

v. 159 *Palæmona*. Melicertam scilicet, Inûs & Athamantis Thebanorum Regis filium, cum quo mater furentem virum fugiens, quod insidias struxisset Phryxo & Helli privignis, in mare præcipitem se dedit; amboque Deorum miseratione in Numina marina sunt commutati, Ino quidem in

Leucotheam, in Palæmonem vero Melicerta. Iste *Portumnus* quoque dicitur, illa *Matuta*.

v. 160 *Miraque*. Nempe Glaucum, qui cum pisces a se captos in ripa explicuisset, & illi subito contacta quadam herba se colligentes in mare prosiluissent, admiratus herbæ illius vim & ipse degustavit, & pisces secutus in aquam insiluit, marisque Deus factus est.

v. 166 *Ut celer*. In Elide, Peloponnesi regione, Jovis Olympici certamina quinto quoque anno celebrabantur, cursu equorum, curruum, & hominum, lucta, disco, pugilatu, &c.

v. 167 *Servo*. Idest, intentam oculorum aciem dirigo.

v. 168 *Magis*. Magis scilicet, quam Andromeda, Ariadna, & aliæ, de quibus supra.

v. 171 *Hic es*. Sensus est: Non es cœlo, sed prope ades; & misero tamen mihi fit perraro tui copia.

v. 181 *Velle quid*. Vide Notam in v. 205 Epist. XVI.

v. 188 *Plias*. Una pro omnibus. Plejades autem, sive Pliades, septem Atlantis ex Plejone Nympha filiæ, in Cœlum translatæ, & ante genua Tauri collocatæ finguntur. Et ortu ipsæ suo, & occasu pluviam plerumque ferunt, & tempestatem. Hinc aliquando *Plias* pro pluvia, & tempestate ponitur. *Oleniumque pecus*. Capra scilicet Amalthææ, apud Olenum Achajæ urbem nata & nutrita; quam perhibent Jovi puello in Ida Cretæ lac præbuisse, ob idque cum duobus suis hædis inter astra translatam. Amalthæa vero, Melissi Cretensium Regis filia, Jovis alendi & occultandi, ne devoraretur a patre Saturno, præcipuam cum Melissa sorore curam gessisse fertur. Alii Capram ipsam *Amalthæam* dictam autumant.

EPIST. XIX, v. 11 *Uncta*. Quia luctaturi oleo prius nudata membra inungebant. Virg. Æn. III, 281:

Exercent patrias oleo labente palæstras
Nudati socii.

v. 12 *Sequacis*. Vide Notam in v. 46 Epist. IV.

v. 15 *His mihi*. Sensus est: His solaminibus mihi carenti, quamvis etiam *minus acriter* urerer, *Quod &c.*

v. 44 *Pallade*. Oleo, Metonymice; ut Ceres pro pane, pro vino Bacchus.

v. 45 *Fere*. Idest, plerumque, vel fere semper.

v. 75 *Protinus*. Sensus est: Licet etiam similis occasio natandi tibi detur, hac tamen illa fuerat eo melior, quo prior.

v. 77 *At cito*. Leandrum, quod oblatam tranandi occasionem non arripuerit, se excusantem inducit subita freti mutatione; cui statim illa subjicit, eum sæpe venisse properantem minore tempore, quo pacatum fuit æquor.

v. 81 *Lenta*. Secura, sive curis vacua.

v. 88 *Virtus*. Audacia, qua lacescis æquor.

v. 97 *Ne non sim*. Sensus est: Timeo, ut æstimer a te tanti, *superentque &c.*

v. 113 *Vana*. Incerto scilicet rumore nitens.

v. 116 *Certæ*. Deliberatæ nempe tibi, sive quæsitæ.

v. 123 *Mater*. Nephele, Athamantis uxor. Phryxus, ab Ino noverca quæsitus ad necem, una cum Helle sorore profugit, accepto a matre ariete velleris aurei, in quem conscendentes mare transmitterent. Cum itaque ad fretum Ægæi maris pervenissent, Helle exterrita decidit, & mersa est, Hellespontoque nomen dedit. Phryxus incolumis in Colchidem pervenit, ad Regem Æeten, ubi ariete mactato, aureum vellus Jovi, vel Marti sacravit: quod postea Jason cum Argonautis ope Medeæ inde abstulit. Aries inter sidera translatus est.

v. 126 *In Æquoream*. Vide Notam in v. 159 præced. Epist.

v. 131 *Amymone*. Danai filia, a Neptuno compressa, cum ejusdem Numinis opem imploraret in Satyrum, a quo sibi vis inferebatur.

v. 132 *Tyro*. Nomen pulcherrimæ virginis, quam Neptunus turpiter amasse dicitur, eidemque vim intulisse.

v. 133 *Alcyone*. Una ex Plejadibus, Atlantis filia, alia ab ea, de qua v. 81 præc. Epist. *Circeque & Alymone nata*. Ex vetustis Codicibus habetur lectio multiplex, quas omnes proferre huic adhærentibus supervacaneum esset. Cum tamen lateat, quæ sit hæc Circes & Alymonis filia, haud absona videtur Heinsii lectio; *Calyceque Hecataone nata*; cui sane lectioni Hygini verbis Neptuni filios Fab. CLXVII recensentis pondus additur: *Cycnus ex Calyce Hecatonis filia*; ubi *Hecataonis* videtur rescribendum. Recte autem dicitur *Hecatæone nata*, ut ab altera nempe Calyce Endymionis matre, Æoli filia, distinguatur.

v. 134 *Medusa*. Hujus insigni forma captus aureisque crinibus, eidem in Æde Palladis vim Neptunus intulit. Quod illa graviter & ægre ferens Medusæ crines in angues mutavit, deditque, ut omnes eam adspicientes in lapides verterentur.

v. 135 *Celæno*. Una ex Plejadibus, Atlantis filia, ab Har-

pyia Celæno longe diversa. Plejades autem omnes ab Jove inter astra translatæ.

v. 148 *A tibi suspecto*. Neptunus infestus erat Ulixi, quod se jactans ob effossum Polyphemo lumen impudenter dixerat, eidem ne patrem quidem Neptunum auxiliari posse, & oculum restituere; ut est in Odyss. Homeri I, 525.

v. 175 *Ut semel*. Vide Notam in v. 2 Epist. XII. *Pagasaus*. A Pagasis, oppido Thessaliæ.

v. 176 *Phasida*. Medeam, a Phaside Colchorum fluvio.

v. 177 *Ut semel*. Vide Notam in v. 5 Epist. V.

v. 185 *Quod cupis*. Sensus est: Hoc nempe *natare*, seu natationem, quam tu cupis, metuunt vel ipsi nautæ; neque huic se discrimini committunt, nisi fracta nave, & necessitate coacti.

v. 196 *Somnia quo*. Hæc Veterum superstitio ex Theocrito quoque colligitur, Horatio, & aliis.

v. 207 *Fractis*. Proptereaque debilitatis, seu delassatis.

v. 210 *Missa*. Vel a te mihi, vel a me tibi, vel mutua literarum missio, quod fortasse spectat Auctor, usus singulari numero pro plurali.

EPIST. XX, v. 5 *In Æde*. Cydippe, *mota loci famâ*, Delon cum matre & nutrice petiit; utque eo venit, ad templum Dianæ se primum contulit. Matre sacris peragendis occupata, ipsa in alias ædes interim a nutrice ducitur, perque alia sacra loca vagatur. Acontius quoque ex insula Cea Delon forte venerat; visæque Virginis amore captus, ejusdem sibi fidem obligare nititur. Ergo compositas insidiose notas, jurisjurandi formulam continentes, inscribit apte pomo, & illud ante pedes puellæ projicit; ab illa

Quod quia sit lectum sancta præsente Diana,
Esse putat vinctam, Numine teste, fidem.

At cum pater adolescenti cuidam Cydippen antea pepigisset, jusjurandum celat verecunda patrem, ejusdem nutibus invita licet obsecutura. Quid inde? Imminente nubendi tempore jacet ægra, languet, febre torquetur. Acontius, amore fervens, & puellæ morbum ægerrime ferens, mittit Epistolam; in qua juratam sibi teste Diana fidem præstari postulat, affirmarque Deam ipsam immisisse puellæ morbum, ne nubens alteri perfida fiat: propterea que perjuria vitet, ac fide præstita saluti sapiens consulat.

v. 13 *Idem timeo*. Idest, ne jurisjurandi oblita fueris: & timor iste evasit acrior.

v. 41 *Clivo*. Similitudo ab iis apte desumta, qui, montis

verticem superaturi, in imis radicibus adhuc reperiuntur. Hæc autem dicendi ratio hoc loco significat: *Vix cœpimus hujusmodi dolos tibi texere*.

v. 50 *Qui, vir*. Facile sensus eruitur, duplici vocabuli significatione: *Qui fuit vir*, h. e. fortis, *ut posset esse vir*, h. e. maritus.

v. 60 *Thetidi*. Argenteos scilicet, juxta Homericum epitheton, quo Thetis ἀργυρόπεζα dicitur, h. e. pedes argenteos habens.

v. 69 *Hesionen*. Hesione Telamoni præmii loco contigit, Troja Herculis ductu diruta; Briseis autem Achilli, in expugnatione Lyrnessi sub ultimum excidium Trojæ, quæ restituta jam fuerat.

v. 101 *Testis*. Vide Notam in v. 92 Epist. III.

v. 103 *Testis*. Quod imprudens Dianam nudam cum Nymphis in silva lavantem vidisset, ab ea in cervum mutatus est, & a suis canibus dilaceratus.

v. 105 *Quæque*. Niobe Amphioni Thebarum Regi septem filios, totidemque filias pepererat. Cum Thebanæ mulieres Latonæ sacra facerent, in ejusdem Divæ contemtum, fecundiorem illa se jactans, acriter easdem increpuit, & sacris abstinere coegit. Diana ulciscens matris injuriam cum Apolline fratre septem impiæ mulieris filios leto dedit; effecitque, ut septem virgines repentina morte conciderent. Niobe vero in lapidem ex dolore conversa, qui in Sipylum Lydiæ montem in Mygdoniæ seu Phrygiæ Magnæ confinio, ubi illa nata fuerat, turbine venti raptus est.

v. 134 *Effingoque*. Idest *mulceo*, sive *leniter tracto*.

v. 172 *Ad quid ... redit?* Cujus utilitatis est?

v. 191 *His quoque*. Quod etiamsi paratos tibi casses sive retia vitaveris, *in partu &c.*

v. 192 *Luciferas*. Quia partuum præses Diana Græcis *Lucifera* dicitur. Cic. II de Nat. Deor. c. 27: *Itaque ut apud Græcos Dianam, eamque Luciferam, sic apud nostros Junonem Lucinam in pariendo invocant*.

v. 204 *Facis*. Burmannus mallet, *dum facit ipsa*, h. e. Cydippes mater. Dicitur enim filia v. 93 seq. Epist. dum mater sacra facit, obambulasse loca sacra, & fuisse conspecta ab Acontio; qui puellæ in ædem Dianæ demum regressæ volubile pomum objecit.

v. 221 *Coryciis.... Nymphis*. Nempe Mnsis, sic appellatis ab antro Corycio, quod est in monte Parnaso.

v. 228 *Juratæ vel non*. Alii: *Vel non jurata*.

v. 235 *Cum jam*. Cum nempe dabitur tubâ signum, adesse tempus Dianæ sacra faciendi &c.

EPIST. XXI, v. 10 *Talis*. Hippolytus Dianæ studiis, venatione & silvis, delectatus, a Veneris lenociniis summopere abhorrebat. Inde factum est, ut, impudentis Phædræ novercæ effrenatam libidinem fugiens, apud patrem Theseum per invidiam innocens accusaretur ab ipsa, &, dum exsul curru fugeret prope litus Corinthiacum, immissis a Neptuno marinis monstris, ab exterritis equis discerperetur. At postea in vitam revocatus fuit ab Æsculapio, & a Diana in Aricino nemore collocatus. Impia vero mulier, impellente Dianæ numine, vel Hippolyti gladio, vel laqueo ipsa sibi mortem conscivit.

v. 15 *Quam*. Sensus est: Quanti laboris esse mihi gracili hæc tibi rescribere, & quanti *cubito membra levare putas*?

v. 21 *Secreti*. Longi secessus, sive solitudinis.

v. 23 *Quos*. Eos significat, qui admittuntur invite, utpote qui morosi sunt & incommodi; admittuntur tamen, quia nequit ipsa non admittere, ne videatur agere rustice & inurbane.

v. 29 *Quâ*. Nempe litera.

v. 30 *Melior justo*. Idest, æquo mitior erga te.

v. 67 *Difficili*. Procelloso, sive malum omen portendente.

v. 82 *Candida*. Volunt alii, hoc epitheto *præclaram* & *nobilem* significari; alii, quod candido marmore sit insignis, ita dictam autumant. Nobis autem hic videtur esse sensus: Delos mihi clare & aperte, seu manifeste prorsus conspiciebatur.

v. 84 *Laberis*. Fabulantur enim fuisse olim instabilem, & ventis huc illuc impelli solitam; sed (quia Latonam gravidam, omnibusque terris, ira Junonis pythone immisso, agitatam, litori adlabens susceperat, parientique Apollinem & Dianam cunabula tuta præbuerat) ab Apolline stabilem immotamque redditam, ac Mycono & Gyaro vicinis insulis revinctam.

v. 99 *Structam de*. Ex dextris ferarum cornibus, quæ uno die ab Apolline cæsæ fuerant, hæc ara structa fuisse dicitur. Vide Politianum de Ara Delii Apollinis, & Hygin. Fab. CXL.

v. 100 *Arbore*. Olivæ palmæque arborem intellige, cui Latona pariens innixa est; ut innuit Noster Metam. VI, v. 335:

Illic incumbens cum Palladis arbore palma.
Vide Hygin. Fab. XIV, & LIII.

v. 107 *Cum carmine*. Græcum fuisse creditur; sed quale fuerit, ignotum est. Ex Latinis Interpretibus ita Volscus:

Me tibi nupturam, (felix eat omen) Aconti,
Testor, quam colimus, nomina magna Deæ.

Hubertinus autem:

Juro tibi sane per mystica sacra Dianæ,
Me tibi venturam comitem, sponteque futuram.

Qui sane versus omnes ne sapiunt hilum quidem Latinitatis ingenuæ.

v. 113 *Defixa*. Idest, stupens & attonita. Alii referunt ad τὸ *lumina*, allatis similibus dicendi formulis ex hoc eodem Auctore petitis.

v. 117 *Peltata*. Armata scilicet peltâ, sive scuto quodam, Thracum olim & Amazonum proprio, & in modum lunæ nondum plane dimidiæ, sed in cornua aliquantum diductæ, conformato.

v. 118 *Penthesilea*. Amazonum Regina, ab Achille capta & adamata, cui Victori Caystrum peperisse dicitur. Alii ab eodem victam volunt, & interfectam.

v. 120 *Hippolyte*. A Theseo capta, bello cum Amazonibus Hercule duce patrato.

v. 121 *Si mihi*. Si me scilicet deceperunt; nam *dare verba* perinde est, ac *decipere*.

v. 123 *Schœneida*. Vide Notam in v. 263 Epist. XVI.

v. 134 *Deum*? Dianam scilicet; idque more Græcorum, quibus *Dei* nomen feminini quoque generis est. Virg. Æn. II, v. 632: *Descendo, ac ducente Deo*, &c. *h. e.* Venere.

v. 146 *Divitis*. Placet Heinsio, *ditibus*; quod quidem magis consonat sequenti versui: *Fac, jurent Reges &c.*

v. 159 *Infusa*. Oleo fortasse respersa, ut facilius ardeant.

v. 165 *Deducta*. Demissa scilicet, & ad mœstitiam composita.

v. 174 *Fratris*. Apollinis; de quo Noster Metam. lib. I, v. 521:

Inventum medicina meum est; Opiferque per orbem
Dicor, & herbarum subjecta potentia nobis.

v. 177 *Cum velles*. Vide Notam in v. 103 præc. Epist.

v. 178 *Labra*. H. e. balnea. Ita Noster Fast. IV, v. 761:

Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ.

v. 179 *Prateriime*. Vide Notam in v. 92 Epist. III.

v. 180 *Atque*. Vide Notam in v. 105 præc. Epist.

v. 205 *Si mihi*. Idest, si mihi dicendum foret. Placet Gro-

novio, *si me digna forem*, h. e. si mihi sensus me digni forent; quæ sane lectio videtur aptior.

v. 210 *Quod*. Nominis Etymologia; Ἀκόντιον enim Græcis *jaculum*.

v. 232 *Deo*. Apolline, cui Delphis templum erat insigne cum aureo tripode, ex quo ventura portenderet.

v. 233 *Is quoque*. Sensus est: Apollo ipse testis incertæ famæ pondus addit, questus me fidem nescio quam *habere neglectam*, h. e. negligere, seu neglexisse. *Hoc* autem affirmat ipse, qui *Deus* est *& vates*, *hoc & mea carmina* (alii *mihi carmina*), h. e. responsa carminibus edita.

v. 238 *Capiat*. Eludat, sive decipiat.

v. 239 *Teque tenente Deos*. Idest, quoniam Deos ita propitios habes, seu ita quodammodo dominaris in ipsos, ut pro lubitu tibi tuo faveant, *numen &c.*

IN EPIGRAMMA NASONIS

IN AMORES SUOS.

v. 1 *Modo*. In prima scilicet Editione.

v. 3 *Ut*. Pro *ut ut*, sive *utcumque*. Hunc vero versum alii aliter legunt; nos lectionem hanc secuti sumus, utpote quæ verior videtur, & aptior.

IN LIBRUM I. AMORUM.

ELEG. I, v. 7 *Quid? si*. Cupidinem exprobraverat, quod jus sibi adrogavisset in carmina: probatque, id æque præposterum esse, ac si violenter inter Superos commutentur officia; & invicem vices agat Venus Minervæ, Dianæ Ceres, Martis Apollo.

v. 12 *Aoniam... lyram?* Ab Aonia, Bœotiæ parte, in cujus monte Helicone fons est Aganippe, Musis & Apollini sacer.

v. 13 *Magna*. Utpote qui in Deos ipsos jus habere dicaris.

v. 15 *Tempe?* Proprie amœnissima Thessaliæ regiuncula. Ce-

terum etiam alibi, ut hic ab Ovidio, amœna loca *Tempe* dicuntur. Virg. Georg. II, v. 469.

Speluncæ, vivique lacus, & frigida Tempe,
Mugitusque boum, mollesque sub arbore somni
Non desunt &c.

v. 19 *Nec mihi*. Significat Auctor, se carere materia *numeris levioribus*, h. e. Elegiacis versibus, conveniente; cum nullo vel pueri, vel puellæ amore ferveat: proptereaque perperam se ab Heroico carmine ad leves sive amatorios Elegos a Cupidine revocari.

v. 23 *Lunavitque*. Curvavit instar Lunæ in cornua flexæ.

v. 29 *Myrto*. Veneri & Cupidini sacra, ut laurus Apollini.

ELEG. II, v. 13 *Quam quos*. Idest, quam boves illi, quibus usus minus grave, sive levius, reddit aratrum.

v. 16 *Frena*. Utpote qui iisdem facile paret.

v. 23 *Maternas ... columbas*. Columbæ Veneri sacræ sunt, cum aliis de caussis, tum ob pennarum nitorem & pulchritudinem; ideoque ejusdem currum trahere dicuntur.

v. 24 *Vitricus*. Nempe Vulcanus, maritus alter Veneris, postquam Cupidinem ex Jove pepererat. Sollertissimus autem Deorum faber fuisse fingitur.

v. 25 *Inque dato*. In hac descriptione triumphi poema illud Auctoris ignoti, quod *Triumphus Cupidinis* inscriptum fuerat, spectasse videtur Ovidius; cujus Triumphi pompam victus ab Amore Juppiter cum ceteris Diis constituisse fertur. Vide Lactantium lib. I de falsa Religione cap. 11.

v. 47 *Gangetide terra*. India, quam medius Ganges in citeriorem & ulteriorem dividit.

v. 51 *Cognati ... Cæsaris*. Octavii scilicet, qui Cupidinis cognatus dicitur propter Venerem Æneæ matrem, a quo Romani duxerunt originem.

ELEG. III, v. 8 *Si nostri*. Alii, *Nec nostri*, sed perperam; Ovidius enim equestri genere natus. At sordida hæc ejus amicæ conditio videbatur, quæ *Magni nominis*, h e. Patricii sive Senatorii Ordinis amatores adfectabat.

v. 11 *Vitisque repertor*. Bacchus, quem etiam inter Poetarum Numina recensendum esse ex plurimis aureorum Scriptorum testimoniis aperte colligitur. Ita Noster Artis Amat. lib. III, v. 347:

O ita, Phœbe, velis; ita vos, pia numina vatum,
Insignis cornu Bacche, novemque Deæ!

Ita etiam Tibullus Elegia quarta lib. III.

Salve, cura Deûm; casto nam rite poetæ
Phœbusque, & Bacchus, Pieridesque favent.

Horatius autem Epistolarum lib. II:

Ut male sanos
Adscripsit Liber Satyris, Faunisque poetas:
Vina fere dulces oluerunt mane Camœnæ.

Quæ quidem testimonia, Marium secuti, eo fine attulimus, ut merito quorumdam exemplarium lectionem, *jurisque repertor*, rejectam esse constaret.

v. 12 *Hoc faciant.* Idest, me tibi commendent.

v. 15 *Desultor Amoris.* Is dicitur, qui amore vago & inconstante ducitur.

v. 17 *Sororum.* Vide Notam in v. 3 Epist. XII.

v. 18 *Teque dolente.* Si fiam nempe desultor.

v. 21 *Io.* Vide Notam in v. 85 Epist. XIV.

v. 22 *Et quam.* Vide Notam in v. 67 Epist. VIII.

v. 23 *Quæque.* Vide Notam in v. 55 Epist. IV.

ELEG. IV, v. 1 *Nobis... easdem.* Easdem scilicet, quas nos ipsi; τὸ enim *nobis* est tertio casu positum, quæ constructio aureis Auctoribus familiaris.

v. 8 *Atracis.* Hippodamia, Atracis Thessaliæ fluminis filia. *Ambiguos... viros.* Vide Notam in v. 99 Epist. IX.

v. 14 *Pendeat extrema.* Plin. Lib. XI, cap. 25: *Est in aure ima memoriæ locus, quam tangentes antestamur.*

v. 29 *Sapias.* Pro *si sapias.*

ELEG. V, v. 1 *Mediam.* Inter Solis ortum scilicet, & occasum.

v. 10 *Dividua.* Effusa, & in humerum utrumque rejecta.

v. 11 *Semiramis.* Assyriorum Regina, effrenata libidine celebris.

v. 12 *Lais.* Famosa meretrix Corinthia.

v. 13 *Rara.* Tenui nempe filo contexta.

v. 26 *Medii... dies.* Meridiani temporis horæ.

ELEG. VI, v. 23 *Quod optas.* Alii aliter legunt, interpungunt, interpretantur. Nos lectionem hanc, & interpunctionem secuti sumus, duce Burmanno; qui interpretatur ita: *Labitur tempus noctis (quod tu, qui impatienter tam longam toleras, optas, ut a vigilia libereris.)*

v. 26 *Serva... aqua.* Servis numquam vini usus concedebatur. Ut vero *aqua serva*, sic etiam *libera* dicitur. Ita Petron. cap. LXXI: *Cito aquam liberam gustabunt.*

v. 43 *Celare.* Ne me sentires ad Dominam venientem.

v. 53 *Orithyiæ.* Vide Notam in v. 343 Epist. XVI.

v. 57 *Paratior ipse*. Idest, ego ipse te promtior, ni citius aperis, *ferroque ignique ... tecta superba petam*.

v. 66 *Ales*. Gallus.

v. 71 *Sentique*. Experire tu quoque amorem æque gravem, quo abiens ego torqueor; nec umquam potiaris Tua.

v. 74 *Conservæ*. Janitoris scilicet. *Valete*. Urimur interdum τῷ *valere*, cum stomachantes, & irate dimittimus aliquem, & nihili eum facere significamus.

ELEG. VII, v. 7 *Quid? non*. Ajacis & Orestis exemplo confirmat, homines cæco furore ductos ne ab iis quidem, quæ sacra putantur, abstinere. Hic vero est Ajax Telamonius; qui, Achillis armis ab Ulixe sibi præreptis, in furorem versus semetipsum occidit. Quoad Orestem vide Notam in v. 49 Epist. VIII. At matre interfecta, eo furore correptus est, & adeo a Furiis (Inferorum Deabus) exagitatus, ut vel in ipsas invectum fuisse districto gladio Poetæ fabulati fuerint.

v. 13 *Sic*. Sensus est: Licet laniata comas, pulchra tamen & elegans erat non secus, ac Atalanta, Ariadne, Cassandra. Duæ fuere Atalantæ, ut alias diximus; quarum altera Schœnei Arcadiæ Regis filia, de qua vide Notam in v. 263 Epist. XVI; altera Regis Argivorum Jasii, de qua vide Notam in v. 92 Epist. III. Utraque venatione & silvis delectabatur. Quoad *Cressam* vero, sive Ariadnem, vide Notam in v. 59 Epist. IV. Cassandra Minervæ sacerdos fuit & vates, in cujus templo Ajax Oileus eidem reluctanti vim intulisse dicitur.

v. 27 *Cædis*. Nomen *cædis* aliquando prò *verberatione* sumitur.

v. 30 *Plecterer?* Juxta legem Porciam, latam a P. Porcio Læca trib. pleb. ne quis magistratus civem Romanum virgis cæderet, necaretque; sed exsilium damnato permitteretur.

v. 31 *Tydides*. Diomedes, Tydei filius, Venerem vulneravit in dextera manu, dum Æneam in singulari certamine protegere conaretur, ut videre est apud Homer. Iliad. lib. V. Saucia curru Martis cœlum petiit.

v. 36 *Cinge*. Apud Romanos non poetæ tantum, sed illi quoque lauro coronabantur, quibus triumphi pompa decerneretur; & per mediam Urbem ad Capitolium usque provecti Jovi Capitolino taurum immolare solebant.

v. 37 *Comitatus*. Hoc est, veluti comitatus, sive comitatûs instar. Placet Heinsio, *comitatrix turba*.

v. 52 *Pariis*. Paros, Ægæi maris insula, candido marmore nobilis.

ELEG. VIII, v. 3 *Ex re*. Dipsas enim est vipera, quæ semper sitire creditur: a δίψα, sitis. Lucan. lib. IX, v. 610:

..... *In mediis sitiebant Dipsades undis.*

v. 4 *Memnonis*. Auroræ ex Tithono filii.

v. 5 *Ææaque carmina*. Idest, magicas incantationes, quibus Circe maxime delectabatur; quam Servius *Ææam* dictam putat a Græca interjectione αἶ αἶ, hoc est *hei*, aut *væ*, propter lamentationes & exsecrationes hominum, quos in feras ipsa mutaverat.

v. 7 *Quid torto*. Rhombus, instrumentum muliebre, cui involvebant Sagæ licia sive fila incantata, & eorum nominibus nexa, quos in amorem trahere sibi proposuerant.

v. 8 *Virus amantis equæ*. Quod *Hippomanes* appellatur, ab ἵππος equus, & μανία furor; in humana namque viscera descendens furorem excitare creditur. Virg. Georg. lib. III, v. 281:

Hinc demum Hippomanes, vero quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine virus:
Hippomanes, quod sæpe malæ legere novercæ,
Miscueruntque herbas, & non innoxia verba.

v. 31 *Prosit ut*. Adspice, ut Veneris adveniens signum tib faveat; nam *dives amator &c.*

v. 37 *Cum bene*. Cum, simulato pudore, gremium (h. e. sinum, in quo pretium & munera meretrices accipiunt) bene prospexeris; quantum unusquisque nummorum adferat & emolumenti, tantum *respiciendus erit*.

v. 39 *Immundæ*. Muliebri mundo, sive cultu, carentes. *Tatio regnante*. Romæ cum Romulo, postquam in civitatem recepti fuere Sabini, composito bello, cui mulierum raptus caussam dederat. Quatuor autem horum versuum aperte sensus elicitur, si lenam illam inducas sua monita fusius evolventem ita: Regnante Tatio, & Romæ sæviente Marte, Sabinæ de cultu corporis minime sollicitæ fortasse noluerint se pluribus viris prostituere. At nunc in exteras nationes bacchante Marte, & Venere regnante Romæ, ejusdem Divæ studiis puellæ vacent.

v. 45 *Has quoque*. Obscurius hoc distichon videtur Interpretibus; & Burmannus ita minima mutatione legeret:

Has quoque, quæ frontis rugas in vertice portant,
Excute. De rugis crimina multa cadent.

Hoc sensu: Examina, quæso, has tetricas & rugosa fron-

te matronas, quæ castitatem ficta severitate præ se ferunt: videbis ex illis ipsis rugis, sub quibus nunc latent, prodire crimina multa. Penelope quoque, quæ matronarum exemplar habebatur, ut deprehenderet, quibus robustum magis latus esset, corneo prius *juvenum* (procorum) *vires tentabat in arcu*. Animadvertas velim, Penelopem procis proposuisse certamen arcûs, qui neutiquam ab illis posset intendi, ut, impudentes eorumdem postulationes frustrata, casta maneret; idque hoc loco ab improba lena de industria in obscænum sensum detorqueri.

v. 50 *Admissis*. Citatis; sic *admissos* equos recte dixeris.

v. 51 *Æra*. Triplici comparatione, æris videlicet, vestis, & domus, formam exercendam esse probat, multis amatoribus & frequenter admittendis. *Quærit haberi*. Idest, tractari sive gestari postulat, ne corrodatur a tineis.

v. 55 *Nec tam invidiosa*. Idest, non æque subibis invidiam, ac si dumtaxat unum vel alterum expilaveris.

v. 63 *Si quis*. Idest, si quis servus suo peculio, quod paullatim genium defraudando comparavit, pretium domino pro libertate solverit.

v. 64 *Gypsati*. Nam pedes venalium trans mare advectorum, gypso seu creta notare mos erat.

v. 65 *Nec te*. Hujusce versus mendosa constructio est. Hinc alii aliter legunt, & interpretantur. Aptior omnibus lectio nobis videretur, quæ pro *veteres* habet *veteris*, hoc sensu: Ne te decipiant, qui cereas Majorum suorum imagines in quinquatriis, h. e. pluribus atriis, ostentant & jactant. Alias Minervæ Festa *Quinquatria* dicuntur, quæ Mense Martio per quinque dies in Albano celebrabantur.

v. 68 *Quod det*. Quod tibi nempe det.

v. 74 *Isis erit*. Simulabis scilicet Isidis templum petendum esse tibi, ut ejusdem sacris intervenias. In Isidis autem templo statis diebus Lenones versabantur & Lenæ; multæque puellæ, certo unaquæque loco, prostituebantur. Quoad hanc Deam vide Notam in v. 85 Epist. XIV.

v. 80 *Vanescat*. Sensus est: Culpa, cujus es ipsa rea in amatorem, fraude tua transferatur in ipsum, perinde ac par pari retuleris.

v. 84 *Udas*. Tibi, ob zelotypiam flere fingenti.

v. 87 *Ad partes*. Ad suas nempe partes agendas.

v. 100 *Sacra*. Emito nempe aliquid in via Sacra, in qua inter edulia cetera poma præcipue veneunt & fruges; & finge ab altero illo esse tibi dono datum.

ELEG. IX, v. 19 *Graves*. Inimicas scilicet & noxias.
v. 23 *Sic fera*. Vide Notam in v. 39 Epist. I.
v. 37 *Summa ducum Atrides*. Atrei filius Agememnon, de quo Seneca:

Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum.

Visa Priameide, fertur. Dicitur Agamemnon, visa Cassandra, *Mænadis*, h. e. ejusdem sacro furore correptæ, *effusis obstupuisse comis*.

v. 39 *Fabrilia vincula*. Nempe Vulcani; qui, Venere conjuge cum Marte in adulterio deprehensa, ambos reti & invisibilibus catenis ita colligavit, ut neuter abire posset, donec ab omnibus Diis & Deabus visi & derisi sunt.
v. 41 *Discinctaque in otia*. Segnia & dissoluta, quia segnes & dissoluti demissis discinctisque vestibus uti solent, succinctis autem strenui & industrii.
v. 44 *Æra*. Stipendia scilicet, computatione desumta a re militari.
ELEG. X, v. 1 *Eurota*. Fluvio Lacedæmonem alluente, ex qua Helene avecta Menelao & Paridi caussa belli fuit.
v. 3 *Quam*. Vide Notam in v. 67 Epist. VIII.
v. 5 *Amymone*. Una ex quinquaginta Danai filiabus; quæ, cum jussu patris siccitate laborantis aquam inquireret, a Neptuno compressa fuit.
v. 7 *Aquilamque*. Nam Juppiter mutatus in aquilam Ganymedem rapuit, & in cœlum transtulit; conversus in taurum delusit, & avexit Europam.
v. 15 *Sordibus*. Idest, avaritia & turpis lucri cupidine.
v. 21 *Certo*. Inscribebatur enim cellulæ unicuique pretium, quod captaret meretrix.
v. 37 *Conducti*. Pecunia nempe corrupti.
v. 38 *Selecti*. Qui spe lucri pellectus injuste judicat.
v. 44 *Male*. Idest, care, magno pretio.
v. 49 *Non fuit*. Tarpeja, Sp. Tarpeji Filia, qui Romanæ præerat arci in Capitolio sitæ. Cum hæc arcem Sabinis sub Romulo tradidisset, ab his pro armillis aureis, quas pretium proditionis pepigerat, injectis armis obruta est. Ab hac deinceps Tarpeja dictus est *Tarpejus mons*, *Tarpejus Juppiter*, h. e. Capitolinus. Hæc vero Virgo *sacra* dicitur, quia custodiæ præerat arcis & templi.
v. 51 *E quibus*. Eriphyle, Talai filia, uxor Auguris Amphiarai, accepto a Polynice Thebarum Rege aureo monili, maritum latitantem, ne ad bellum Thebanum traheretur, ubi se moriturum sciebat, prodidit. Quare a filio Alcmæone post mortem patris interfecta est.

v. 56 *Alcinoi*. Ditissimi Phæacum Regis, cujus erant bifera viridaria, & horti amœnitate tanta, ut *Alcinoi horti* in proverbium abierint.

ELEG. XI, v. 10 *Ordine major*. Ancillarum scilicet conditione, quas subdolas esse oportet, Dominæque amatoribus obsequentes.

v. 15 *Vacua*. Otiosæ videlicet, minimeque occupatæ.

v. 25 *Lauro redimire*. Juxta Romanum morem, quo literæ ab Imperatoribus, parta alicubi victoria, missæ lauro redimiri, atque ita Consulibus tradi consueverant.

ELEG. XII, v. 9 *Longa... cicuta*. Herbæ binis sæpe cubitis altioris, cujus semen maxime noxium; expressus enim ex illo succus venenum est homini. Apes vero Corsicæ amarum mel procreant, abundante in ea Insula taxo, videlicet arbore venenata, ut Plin. tradit. Hinc & Virg. Ecl. IX, v. 30.

Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos.

v. 16 *Puras*. A sanguine scilicet, vel ab aliis quoque sceleribus.

v. 24 *Cognitor*. Cum is dicitur, qui aliquem in jure defendit; tum ille quoque, qui caussam vel crimen alterius in judicio cognoscit.

v. 27 *Rebus duplices*. Re ipsa *duplices*, h. e. infelicis ominis, expertus sum; namque *Auspicii &c.*

ELEG. XIII. v. 1 *Marito*. Tithono.

v. 3 *Memnonis*. Auroræ filii, ab Achille cæsi; qui cum in rogo cremaretur, maternis precibus in avem mutatus esse dicitur, & ex ejus cineribus multæ aliæ aves evolasse, quas *Memnonias* vocarunt, sive *Memnonides*. Has ferunt singulis annis ex Æthiopia Ilium advolare, & confligere ad Memnonis sepulchrum, atque ita mutua cæde ejusdem umbris sollemniter *parentare*, h. e. annuas exsequias persolvere. Ita Metam. lib. XIII, v. 619:

Memnonides dictæ, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali perituræ Marte rebellant.

v. 8 *Liquidum*. Idest, molliter sive suaviter.

v. 15 *Bidente*. τὸ *bidens* hoc loco *rastrum* significat, rusticum scilicet instrumentum.

v. 19 *Atque eadem*. Alii aliter legunt, & interpretantur. Nobis autem hic videtur esse hujusce distichi sensus: Eadem maritum primo mane ad Jurisconsultum mittis; *Unius &c.* Illud autem unum verbum est *Spondeo*; quo alter pro altero in contractibus, pactis, sponsionibus, stipulationi-

bus se daturum quippiam aut facturum pollicetur, & præstandi obligationem contrahit.

v. 21 *Caussidico... diserto*. Alter est, qui utcumque caussas agit, & a M. Tullio recte appellatur *Rabula*; alter, cui patroni & oratoris nomen proprie tribuitur.

v. 31 *Ater*. Memnon enim talis erat.

v. 33 *Cephali*. Qui raptus ab Aurora fuit, cum venaretur; cui tamen ille morem gerere recusavit.

v. 43 *Juveni*. Endimioni, qui adamatus ab ipsa fuit, inque Latmio Cariæ monte consopitus.

v. 45 *Ipse*. Eam ipsam noctem, qua Juppiter ab Alcmena, absente belli caussa Amphytrione, sub figura conjugis adveniens & domo & lecto exceptus est, duplo vel ut alii volunt triplo longiorem ipse fecit, & Herculem generavit. Hæc Fabula est argumentum Amphytrionis Plautini.

ELEG. XIV, v. 6 *Colorati... Seres*. Ex Solis radiis fuscum colorem contrahunt: tenuissimarum vestium conficiendarum peritissimi habentur. *Sunt* etiam apud illos & Indos, ut Servius ait, *quidam in arboribus vermes, & bombyces appellantur, qui in aranearum morem tenuissima fila deducunt*.

v. 15 *Vallus pectinis*. Idest, densi pectinis dentes, instar valli subrecti.

v. 33 *Dione*. Venus; cujus exeuntis ab æquore speciem pinxit egregie, & expressit Apelles.

v. 40 *Hæmonia... aqua*. Quamlibet aquam magicam intellige vel Avernalem vel Stygiam; quæ ideo fortasse dicitur *Hæmonia*, quod a famosis Hæmoniæ sive Thessaliæ Magis didicere reliquæ Magæ vel aqua in nefariis suis sacris abuti, & illâ res, quibus nocere vellent, adspergere.

ELEG. XV, v. 6 *Ingrato*. Idest, inviso mihi, sive molesto.

v. 9 *Mæonides*. Homerus; ita dictus, vel quod Mæonis filius fuerit, vel quod a Mæone Lydorum Rege educatus, vel quod in Mæonia Minoris Asiæ regione natus.

v. 11 *Ascræus*. Hesiodus; ab Ascra, quæ Bœotiæ vicus, ubi vitam ille duxit.

v. 13 *Battiades*. Callimachus, Batti filius, qui Elegiaco præcipue carmine excelluit, lascivus & amorum plenus.

v. 19 *Ennius*. Plurima scripsit, quæ perierunt, inter quæ Bellum Punicum secundum. Ita de eo Trist. lib. II, v. 424:

Ennius ingenio maximus, arte rudis.

Accius autem Tragœdiarum Scriptor insignis; & *oris animosi*

mosi dicitur vel propter fiduciam sui, vel propter sublimitatem carminis.

v. 21 *Varronem*. C. Terentium Varronem, alium a M. Terentio, Rusticæ Rei Scriptore celeberrimo. Argonautica scripsit. Vide Notam in v. 1 Epist. VI.

v. 36 *Castaliæ*. E fonte Castalio, in radicibus Parnasi montis sito; quem Musæ dicuntur incolere, & inde vocari Castalides.

v. 37 *Myrtum*. Arbor est enim dicata Veneri.

IN LIBRUM II. AMORUM.

ELEG. I, v. 1 *Aquosis*. Ob multitudinem fluviorum & fontium. In Pelignis est oppidum Sulmo. Hinc Trist. lib. IV, Eleg. X, v. 3:

Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis.

v. 11 *Gygen*. Unum ex Gigantibus; quos Ossam Olympo monti, ossæ Pelion imposuisse, ut Superis bellum inferrent, in Fabulis est; at a Jove fulminibus a Vulcano factis percussos esse, & interfectos. Hinc male Tellus, Gigantum mater, ulta fuisse dicitur, Diluvii scilicet injuriam, quo Juppiter omnia submerserat.

v. 23 *Carmina*. Suos Elegos cum magicis carminibus comparat; atque ut istis multa præter naturam fieri dicit, sic illis vel duras roboreasque fores molliri.

v. 31 *Quique*. Ulixes.

v. 32 *Hæmoniis... equis?* Achillis.

ELEG. II, v. 4 *Illa, quæ*. Apollinis Palatini porticum intelligit, in qua Danaidum statuæ inter unamquamque columnam alternatim erant collocatæ. Ita Trist. lib. III, Elegia prima:

Inde tenore pari gradibus sublimia celsis
Ducor ad intonsi candida templa Dei;
Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
Belides, & stricto barbarus ense pater.

Quoad impium istarum facinus vide Notam in v. 1 Epist. XIV.

v. 25 *Linigeram*. Quia Sacerdotes ejus lineis vestibus induti sacra faciebant. *Fieri quid possit*. Vide Notam in v. 74 El. VIII Amor. lib. I. Sic autem Ar. Amat. lib. I, v. 77:

Neu fuge linigeræ Memphitica sacra juvencæ:
Multas illa facit, quod fuit ipsa Jovi.

v. 27 *Tollet honores*. Pro *feret*, seu *capiet*; quæ dicendi ratio minus obvia est, & a frugibus desumta, quæ tolluntur ex agris, & congeruntur in horrea.

v. 29 *Versat*. Miscet, pro arbitrio imperat, & veluti regnat.

v. 32 *Domini*. Etsi nihil hîc varient Codices, Burmannus tamen legeret *domino*, hoc nempe totius versiculi sensu: *Conjuncta opera & ex compacto marito uxor adultera & conscius Eunuchus persuadent id, quod puella voluerit.*

v. 42 *Orba fide pectora*. Eos scilicet, quibus haud habita fides fuit, licet vera detexerint; quique pœnam luunt garrulitatis suæ.

v. 43 *Quærit*. Vide Notam in v. 205 Epist. XVI.

v. 53 *Tepet*. Minus amat, sive remissus in amore est. *Securas*. Curis vacuas, vel expertes molestia.

ELEG. III, v. 17 *Aptius*. Sensus est: Quia præstat magis agere tecum precibus, te fallere nolumus; sed rogamus, ut munus & beneficium tuum bene colloces, dum tempus habes.

ELEG. IV, v. 16 *Ex alto*. Quam maxime potest occulte. Curtius lib. X, cap. 9. *Alta dissimulatione premere consilium.*

v. 32 *Hippolytum*. Juvenem Dianæ studiis addictum, & a Veneris lenociniis prorsus alienum. *Priapus*. Impudentissimæ libidinis Deus.

ELEG. V, v. 5 *Non mihi deleta*. Heinsius, *Non male deleta*. In Codice Sarraviano, *Non mihi decepto*. Dolet autem Auctor, Amicam suam egisse lascive nimium cum altero; idque se, non jam ex interceptis tabellis dubiisve indiciis, sed propriis oculis deprehendisse.

v. 19 *Quod non videatur*. Sermonem scilicet agnovi id agentem reapse, quod agi minime appareat, h. e. sub alienis & externis exemplis amores vestros designantem. Sic fecit ipse Paris ad Helenam Epist. v. 241 & seqq.

v. 21 *Ierat*. Nempe dormitum. Metam. lib. XIII, v. 676.
.... *Mensa somnum petiere remota.*

v. 35 *Tithoni conjuge*. Aurora.

v. 38 *Cantatis... equis*. Idest, magico carmine quasi ligatis. Propert. lib. IV, El. V, v. 13:
Audax cantatæ leges imponere Lunæ.

v. 40 *Tinxit ebur*. Eboris ostro tincti, mixtarumque li-

liis rosarum comparatione Virgilius etiam utitur Æn. lib. XII, v. 67:

Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Si quis ebur, vel mixta rubent ubi lilia multâ
Alba rosâ; tales virgo dabat ore colores.

ELEG. VI, v. 1 *Ales ab Indis*. Pro *ales India*, vel *ex India*.

v. 6 *Pro longa... tuba*. Apud Romanos celebrabantur funera præcedente tubicine.

v. 7 *Philomela*. Vide Notam in v. 153 Epist. XV.

v. 9 *Devertite*. Et tu, Philomela, & Progne mater Ityos, tua soror.

v. 15 *Juvenis Phoceus*. Pylades, Strophii Phocidis Regis filius, indissolubili amicitiæ vinculo cum Oreste conjunctus, & profectionum omnium, periculorumque socius. Vide Cic. de Amic. cap. VII.

v. 22 *Punica*. Punicei nempe coloris, qui ad purpureum proxime accedit.

v. 34 *Auctor*. Idest, nuntius, sive præsagus.

v. 35 *Invisa*. Quia, cum hæc Dea celare vellet Erichthonium Vulcano genitum, & cista clausum tribus Virginibus commisisset, ea lege, ne aperirent umquam; ex iis una, quod Minervæ jussa violasset, a cornice accusata fuit. Minerva, ea garrulitate offensa, avem a se suaque tutela repulit; quam antea comitem sibi adsciverat, & suo numine tutabatur. Metam. lib. II, v. 542 & seqq.

v. 41 *Phyllacidæ*. Protesilai, a Phyllace urbe Thessaliæ, vel a Phyllaco Iphicli patre, avo suo: de quo vide in v. 93 Epist. XIII. Thersites autem Græcorum omnium fœdissimus; cujus insignis deformitas ab Homero Iliad. lib. II graphice exprimitur.

v. 46 *Parca*. Vide Notam in v. 17 Eleg. III, Amor. lib. I.

v. 55 *Ales Junonia*. Pavo; cujus caudam ornasse fingitur oculis Argi a Mercurio interemti.

v. 59 *Pro corpore parvus*. Par nempe corpori, sive conveniens.

ELEG. VII, v. 2 *Ut vincam*. Idest, etiamsi vincam.

v. 15 *Adspice*. Ex hac asini comparatione hic eliciendus sensus est: Ut asinus quo magis verberatur, eo lentior progreditur; ita quo magis de me quereris & irasceris mihi, eo me frigidiorem efficis.

v. 17 *Ornare*. Nempe capillos.

v. 21 *Veneris famulæ connubia*. Idest, servæ feminæ com-

mercia. Sic & *præposteram Venerem* dicimus, & *furtivam*, & id genus cetera.

ELEG. VIII, v. 11 *Thessalus*. Achilles, Pelei Thessaliæ Regis filius; de quo vide Notam in v. 1 Epist. III.

v. 12 *Serva*. Captiva Cassandra, cui Phœbus artem divinandi concesserat, amata fuit Agamemnoni duci Græcorum, Mycenarum Regi, ac Tantali pronepoti.

v. 17 *Refers*. Idest, meministi, sive recolis.

ELEG. IX, v. 1 *O numquam*. Ita mihi videor hoc distichon evolvere posse, in cujus explicatione torquentur Interpretes: Cupido, qui numquam ponis indignationi modum quoad me (quod quidem *pro me* foret), o puer *desidiose*, h. e. qui tempus in me teris, cum tua jam castra sequar, tuusque sim!

v. 7 *Quid? non*. Telephus, Mysiæ seu Lyciæ Rex, cum Græcos ad expeditionem Trojanam proficiscentes prohibere vellet, ne per Mysiam transirent; ab Achille (qui *Hæmonius heros* dicitur ab *Hæmo* monte) vulneratus est. Huic plagæ remedium nullum inveniebatur. Tandem Apollinis oraculum consuluit; qui respondit, eum sanari non posse, nisi ab eadem hasta, qua percussus fuerat. Igitur supplex ab Achille medicinam petiit, & habuit. Ita Trist. lib. V, El. II, v. 15:

Telephus æterna consumtus tabe perisset,
Si non, quæ nocuit, dextra tulisset opem.

Hac igitur comparatione ab Amore, qui prius læserat, Ovidius remedium sibi postulat.

v. 19 *In acceptos... agros*. In colonias videlicet, quæ præmii loco veteranis militibus adsignabantur.

v. 22 *Rudis*. Virga quædam, qua Gladiatores olim, cum ipsis permitteretur a gladiatorio munere cessare, a Prætore donabantur, & publica alebantur pecunia. Translate *rudem dare* seu *donare* est a quovis munere dimittere; *rudem mereri* est mereri missionem seu cessationem a labore, vel officio.

v. 25 *Vive*. Vivida prorsus, & elegans Correctio.

v. 36 *Facit*. Idest, habet, quo exerceatur, nec sit iners; ut *nihil facere* dicitur, qui otiosus est.

v. 48 *Vitricus*. Namque Venus Marti nupserat.

ELEG. X, v. 9 *Faselos*. Pro *faselus*; Græce namque φάσηλος.

v. 11 *Erycina*. Venus, ab Eryce Siciliæ monte, ubi præcipua religione colebatur.

v. 21 *Disperdat*. Extenuet, & absumat.

ELEG. XI, v. 1 *Prima*. Vide Notam in v. 1 Epist. VI.

v. 3 *Concurrentes... cautes*. Symplegadas scilicet insulas; de quibus vide Notam in v. 121 Epist. XII.

v. 4 *Ovem*. Vide Notam in v. 123 Epist. XIX.

v. 10 *Egelidum*. Leviter gelidum, seu tepentem. Ita Catull. Carm. XLVI:

Jam ver egelidos refert tepores.

v. 18 *Quas*. Vide Notam in v. 123 Epist. XII.

v. 19 *Ceraunia*. Montes altissimi Albaniam inter, & Epirum; qui & *Acroceraunia* dicuntur, quod ignitas habeant a fulminibus summitates: κεραυνὸς enim fulmen significat, & ἄκρον summitatem. Horat. lib. I Od. III, v. 20:

Infames scopulos Acroceraunia.

v. 20 *Syrtes*. Sallust. in Jug. c. LXXX: *Duo sunt sinus in extrema Africa, impares magnitudine, pari natura: quorum proxuma terræ præalta sunt; cetera, uti sors tulit, alta, alia in tempestate vadosa. nam ubi mare magnum esse & sævire ventis cœpit, limum arenamque & saxa ingentia fluctus trahunt.* Malea vero est Promontorium Peloponnesi ventosum maxime & procellosum.

v. 27 *Triton*. Neptuni filius, & tubicen.

v. 29 *Generosa... sidera*. Castorem & Pollucem, Ledæ filios; quos Poetæ fabulantur in cœlum translatos esse, eorumque sidera navigantibus maris tranquillitatem portendere. Vide Notam in v. 67 Epist. VIII.

v. 32 *Threiciam*. Quod Orpheus, Poeta Thracius, lyra summopere delectaretur. Hic autem lyram quamlibet intellige.

v. 49 *Lyæo*. Uno ex Bacchi cognominibus; & pro vino sumitur.

ELEG. XII, v. 10 *Atrida*. Agamemnone, Atrei filio, summo Ducum Duce.

v. 18 *Tyndaris*. Helena, Tyndarei filia; de cujus raptu vide Notam in v. 5 Epist. V.

v. 19 *Femina silvestres*. Vide Notam in v. 99 Epist. IX.

v. 21 *Femina Trojanos*. Lavinia, Regis Latini filia, quæ Turno Rutulorum Principi desponsa fuerat. At ubi Laurentum pervenit Æneas, Latinus illi filiam sociandam fore censuit, juxta Fauni patris oraculum, quod ita legitur Æneid. lib. VII, v. 96:

Ne pete connubiis natam sociare Latinis,
O mea progenies, thalamis neu crede paratis.

Externi venient generi, qui sanguine nostrum
Nomen in astra ferant, &c.

Hinc belli caussa Æneam inter & Turnum, cujus ille victor fuit.

v. 23 *Femina Romanis.* Sabinorum cum Romanis bellum indicat ob raptum mulierum; quarum pulcherrima, cui nomen *Hersilia*, Romulo nupsit.

ELEG. XIII, v. 7 *Isi.* Vide Notam in v. 74 Eleg. VIII, super. Libri. *Paratonium.* Civitas est non longe ab Alexandria. *Genialia.* Ita Strabo lib. XVII: *Canopi templum fuit Serapidis, & cultu & religione excellens; ad solemnia cujus per fossam ex Alexandria ingens turba descendebat. Nam die ac nocte naviculis plena erat virorum ac mulierum impudenter canentium, ac saltantium cum omni dissolutione: erantque diversoria fossæ imposita, ad hujusmodi relaxationem & celebritatem idonea.*

v. 11 *Sistra.* Erat sistrum crepitaculum æneum, quo Ægyptii sacerdotes in Isidis sacris uti solebant. Vicem quoque tubæ apud Ægyptios exhibebat. Virg. Æn. lib. VIII.

Regina in mediis patrio vocat agmina sistro.

Per Anubidis ora verendi. Illius nempe canis, qui colebatur ab Ægyptiis, quod ejus ope cadaver Osiridis mariti sui interfecti Isis invenerat, & sepelierat. Qui porro Osiris, cum Ægyptiis bos quidam deinceps apparuisset, & ipsis crederetur Osiris sub specie bovis, divinos honores habuit simul cum Iside, vocatusque fuit *Apir*, h. e. bos, Ægyptiorum lingua.

v. 13 *Pigraque... serpens.* Serpens quoque in Isidis templo religiose apud Ægyptios colebatur.

v. 18 *Gallica turma.* Galli scilicet, Cybeles sacerdotes; de quibus vide Notam in v. 48 Epist. IV.

v. 21 *Ilithya.* Diana, seu Juno Lucina, quæ parientibus adsistere putabatur.

ELEG. XIV, v. 2 *Peltatas.* Vide Notam in v. 117 Epist. XXI.

v. 8 *Sternatur.* In Circo, vel Amphitheatro pugnantibus arena sterni solebat, ne laberentur. Hinc *arena* quoque dicitur quicumque locus, in quo pugnatur, aut aliquo exercitii genere luditur. Versiculus autem hic allegoricus est.

v. 11 *Quique.* Deucalionis & Pyrrhæ fabulam indicat: qui, cum soli superfuissent universali Diluvio, Themidis oraculum adiere, consulturi de humani generis reparatione; quæ respondit, ut ossa magnæ Matris post tergum jacerent.

Conjectis igitur post tergum lapidibus, quos Deucalion jecerat, in mares, quos Pyrrha, in feminas vertebantur. Fusius Metam. lib. I, v. 313.

v. 14 *Thetis*. Mater Achillis.

v. 15 *Geminos*. Romulum & Remum.

v. 29 *Colchida*. Medeam, Colchorum Reginam; quæ filios impia suos trucidavit, ut Jasonem, perfidum virum, ulcisceretur. Quoad Ityn vero vide Notam in v. 133 Epist. XV.

ELEG. XV, v. 5 *Quam*. Idest, quam mecum concordat illa.

v. 10 *Ææis*. Vide Notam in v. 5 Eleg. VIII super. Libri. *Carpathiive senis*. Protei, qui quondam in insula Carpatho regnaverat. Quod in varias sese formas verteret, eumdem esse credunt atque Vertumnum. Præstantissimus vates fuisse fertur, sed non nisi ligatus, sive coactus vera dedisse responsa. De hoc marino Numine fusius Virg. Georg. lib. IV, v. 387 & seqq.

v. 24 *Damnaque*. Sensus est: Gere me conversum in gemmam tunc etiam, cum te flumine vivo prolueris; & sinito, currens aqua gemmis quantumvis officiat. Mos autem erat Veteribus, dum lavarent, annulos ponere, ut docent illa Terentii Heaut. IV, I, 42: *Ea dum lavatum it, servandum mibi dedit annulum*.

ELEG. XVI, v. 4 *Icarii stella ... canis*. Sidus cœleste *canis* est, & quidem duplex, major, & minor. Situs uterque est in ipso Tropico Cancri; & pro uno eodemque passim a Poetis accipitur. Quoad *minorem* hæc habetur ex Hygino fabula. Cum Icarius, seu Icarus, Erigones pater, a pastoribus ebriis esset occisus; canis nomine *Mera*, qui eum comitabatur, ad Erigonem rediit, ejusque vestem dentibus tenens, ad domini cadaver perduxit: ubi illa patris desiderio absumtam vitam finivit; canis inedia periit. Horum casum miseratus Juppiter, omnes in Cœlum transtulit: ubi Icarius appellatur *Bootes*, Erigone *Virgo*, canis *Procyon*, itemque *Canicula*.

v. 7 *Cereris*. Metonymice pro *segetis*; sic etiam v. seq. *Pallada* pro *oleam*.

v. 13 *Polluce & Castore*. De quibus vide Notam in v. 29 Eleg. XI.

v. 21 *Syrtes*. Vide Notam in v. 20 Eleg. XI.

v. 23 *Non, qua*. De Scylla, & Charybdi vide Notam in v. 123 Epist. XII.

v. 31 *Hero*. A Leandro vehementissime amatam: de quibus vide Notam in v. 1 Epist. XVIII.

v. 39 *Feros*. Utpote qui per totum mare piraticam crudeliter exercebant, donec a Pompejo devicti fuere.

v. 40 *Quæque*. Mons nempe Caucasus; cujus rupi adligatum Superi damnaverunt, immisso vulture, qui æternum ejus viscera exederet, nec umquam consumeret. Quæ pœna inflicta fuit, quod miraculo audaciæ ausus esset, admota ad rotam Solis ferula, cœlestem ignem subripere, ut animaret hominem, quem ex luto formaverat.

v. 49 *Esseda*. Vehicula, Gallorum & Britannorum propria, hominibus oneribusve ferendis idonea; quæ binis tantum rotis instructa ab equis trahebantur partim, partim etiam ferebantur. *Mannis*. Brevioribus quibusdam equis, itineri præ ceteris aptis, & rhedæ trahendæ. Peregrina vox esre videtur, & quidem Gallica.

ELEG. XVII, v. 4 *Quæ*. Venus; cui celeberrimum in Papho, Cypri oppido, templum est. Quoad *Cythera* vide Notam in v. 60 Epist. VII.

v. 15 *Mortalis*. Ulixis; quem Calypso in insula cognomine Siculi maris naufragum perhumaniter excepit, & sex annorum spatio deinceps amore capta reluctantem detinuit.

v. 17 *Nereida*. Thetidem, Nerei filiam; quæ nupta Peleo, Phthiæ Regi, Achillem eidem peperit.

v. 18 *Egeriam*. Nympham Aricini nemoris; cum qua Numa & connubium, & colloquium se habere simulabat de Religione, quo armorum & prædæ studio flagrantem Romanum populum ad pacis artes abstraheret.

v. 19 *Volcano*. Qui ob deformitatem a parentibus cœlo præcipitatus, & dejectus in Lemnum insulam, utroque pede claudus evasit.

ELEG. XVIII, v. 1 *Iratum*. Ob ereptam sibi Briseidem ab Agamemnone.

v. 2 *Juratis* ... *viris*. Græcis omnibus conjuratis, ut repeterent Helenam, a Paride raptam Menelao: de qua Horat.

.... Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.

v. 13 *Curaque Tragœdia nostra*. In multis libris *versuque Tragœdia nostro*; quæ lectio magis adridet. Intelligit autem *Medeam* Tragœdiam, quæ periit.

v. 17 *Hinc*. Amica, quæ mihi numinis est instar, me a rebus quoque Tragicis scribendis avocavit.

v. 27 *Quam celer*. A. Sabini Epistolas indicat, quas illum tam celeriter exarasse miratur. Neque enim verisimile fuisset, pro diversitate locorum, Epistolas illas tam cito potuisse referri. Tres tantummodo supersunt; quarum est I *Ulixes Penelopæ*; II *Demophoon Phyllidi*; III *Paris Œnonæ*.

v. 32 *Si modo vivit*. Juxta carmen illud, quo clauditur Epistola Phyllidis:

Phyllida Demophoon leto dedit, hospes amantem:
Ille neci caussam præbuit, illa manum.

v. 34 *Votam Phœbo*. Vide v. 181 & sequentes Epist. XV.

v. 35 *Quâ tutum*. Quâ licet, seu patiuntur leges heroici carminis.

v. 38 *Viro*. Protesilao; de quo vide Notam in v. 93 Epist. XIII. Illum amore tanto prosecuta est Laodamia conjux, ut, cum ab Hectore occisum cognovisset, superstes eidem esse noluerit. Priusquam tamen interiret, in solatium mœroris optaverat, ut mortui umbram videret; qua visa, in illius amplexibus exspiravit.

ELEG. XIX, v. 1 *Si tibi*. Totius Elegiæ argumentum hoc est: Amorem acrius accendi, & firmiorem evadere, quo plura superanda sunt impedimenta.

v. 6 *Rara*. Ne, si frequens fuerit, pariat odium,
Neve relentescat sæpe repulsus amor.

v. 13 *Quantumque*. Sensus est: Et ipsa, pro lubitu nocens, insontis speciem sua mihi cæco calliditate præbuit!

v. 20 *Insidias*. Me insidiari tibi, nec amare serio. Vel, ut Burmanno placet, finge timere, ne te custos vel maritus deprehendat.

v. 27 *Danaen*. Acrisii, Argivorum Regis, filiam; quam pater inclusit in turrim, eamque turrim militum & canum excubiis custodiri jusserat ad excludendos adulteros, cum prædictum esset illi fore, ut a nepote interficeretur. At Juppiter, in imbrem aureum conversus, in turrim ingressus est; & ex ipso Danae Perseum peperit. Vide Horat. lib. III, Od. XVI.

v. 29 *Dum servat*. Vide Notam in v. 85 Epist. XIV.

v. 60 *Veta*. Idest, prohibe me esse rivalem, ut rivalis reapse fiam.

IN LIBRUM III. AMORUM.

ELEG. I, v. 14 *Lydius*. Vel à Lydiis est, à quibus res multæ ludicræ inventæ sunt; vel à Tuscis, oriundis ex Lydia, a quibus Romani Tragœdiam & ornatum ejus acceperè.

v. 23 *Tempus*. Idest, jam debueras excitari graviore correptus instinctu. *Thyrsus* enim significat hastam hederis & pampinis obtectam, à Baccho gestari solitam, & in Orgiis a Bacchantibus concuti; at Metonymice pro *furore* quoque, vel *instinctu* sumitur. Lucret. lib. I, v. 921.

Percussit thyrso laudis spes magna meum cor.

v. 28 *Per numeros*... *suos*. Idest, in amatoriis lusibus sibi convenientibus.

v. 30 *Implebit*. Idest, spiritus iste tuus meis legibus par erit implendis, h. e. idonee prorsus exsequendis.

v. 36 *Gravis*. Molestà.

v. 37 *Quid? cum*. Incipit hic ad Poëtam apostrophe; & hujusce distichi sensus est: *Quid? cùm me munus* ad amicam *mittis* natali ejusdem die? *at illa Rumpit* obsignatæ mihi vincula, meque lectam *adpositâ barbara mersit aqua*? Mos autem erat puellis amatorum epistolas aqua mergere, ut, ni fallor, delerentur scripta; quæ deprehensæ fortasse tabellæ prodere possent.

v. 64 *Contactò*. Alii aliter; nos, Heinsii emendationi inhærentes, explicamus ita: *Jam nunc contacto*, h. e. adflato, *magnus in ore sonor* inest; hoc nempe sensu: Os mihi adflatum jam nunc magna sonat, & alto cothurno paria.

ELEG. II, v. 12 *Interiore*. Nempe sinistra. In cursu namque Circensi ità metam adibant quadrigis, ut à dextrà ad lævam partem flecterent. Hinc *interior equus* quoque dicitur pro *sinistro*. Ex quo etiam fit, ut *interior* sit propinquior; quia sinistra pars propius ad metam accedit. Contrarium *dexter* & *exterior* significant. *Stringere metas* autem est, adeo prope decurrere, ut tangas.

v. 15 *Ah quam*. Vide Notam in v. 70 Epist. VIII.

v. 19 *Linea*. Illud nempe lignum, cui innitèrentur tergo spectatores, & quo cogerentur intra suum quisque ordinem manere. Per aperta tamen interstitia quædam, qui post terga sedebat, genubus & cruribus molestus esse poterat.

v. 28 *Spectes*. Consideres, vel animo reputes.

v. 29 *Atalantes*. Jasii, Argivorum Regis, filiæ; quæ fuit

alia ab Atalante Schœnei. Utraque abhorrebat a nuptiis, & venatione ac silvis delectabatur. Illa tamen Hippomeni, hæc Milanioni nupsit.

v. 53 *Tenero*. Molli scilicet & delicato.

v. 64 *Cancellis*. Asseribus nempe inferioribus præcedentium subselliorum, quibus poterant pedes imponere subselliis altioribus insidentes.

v. 65 *Prætor*. Apud Romanos enim Prætores præerant ludis exhibendis.

v. 70 *Subit*. Alii legunt *rubi*. Utraque idonea lectio. Nam si primæ adhæreas, alius equorum agitator intelligitur, qui proxime sequitur, & breviore gyro metam subit; si secundam sequaris, primum exhortaberis, ut proximiore cursu metam radat.

v. 73 *Revocate*. Ut idem novis equis & alacrioribus currere rursus incipiat,

ELEG. III, v. 17 *Cepheia virgo*. Vide Notam in v. 35 Epist. XV.

v. 27 *Nobis*. Sensus est: In virorum tantummodo detrimentum, si pejeraverint, Mars habet ensem, Pallas hastam, arcum Apollo, fulmen Juppiter.

v. 37 *Semele*. Perjuris tot puellis parcitur: insons Semele fulmine petita periit. In Fabulis enim est, Semelen fraude Junonis, cujus erat ipsa pellex, fulminis igne conflagravisse; cum petiisset a Jove, ut ea forma ac majestate, qua solebat ad illam, ad se quoque veniret. Puer vero Bacchus utero matris extractus a Jove, & ejusdem femori adsutus, justis exactis mensibus in lucem prodiit.

ELEG. IV, v. 20 *Unus ... Amor*. Nempe Juppiter, Iûs amore fervens; de qua, & Argo vide Notam in v. 85 Epist. XIV.

v. 21 *Saxo ferroque perennem*. Firmum scilicet, & contra vim omnem duraturum.

v. 29 *Cara est; Ipse*. Sensus est: Si qua puella cara est, sive pretiosa corporeis dotibus; ipse timor, ne scilicet deprehendatur ab aliquo, cariorem & pretiosiorem efficit.

v. 33 *Ingenuam*. Strictiore significatione *ingenuus* dicitur, qui statim ac nascitur, liber est: qui, si servus umquam fiat, *ingenuus* esse desinit.

v. 34 *Corpora*. Ancillas scilicet; in servitutem enim redacti, vix hominum nomine digni, *corpora* tantum vocabantur, & a Græcis σώματα.

v. 39 *Martigenæ*. Ex Marte, & Ilia, Vestali virgine, geniti.

v. 41 *Quo tibi*. Idest, cur formosam ducere voluisti, *si non &c.*

v. 48 *Dederis*. Uxori nempe tuæ. Pro *dederis* habetur quoque *tuleris*; idest, quæ domum tuam non attuleris.

ELEG. V, v. 6 *Uvida*. Humens videlicet, & mollis.

v. 19 *Ferenti*. Pro *fertili* fortasse, sive *feraci*.

v. 24 *Jubas*. Nempe pilos, desumta Metaphora ab equis, atque leonibus.

v. 32 *Ferant*. Portendant.

v. 44 *Pectus*. Amicæ nempe tuæ.

ELEG. VI, v. 1 *Amnis*. Ovidius, cui Domus erat prope Sulmonem ad radices Moroni montis, iturus ad Amicam alloquitur amnem, qui prope Sulmonis mœnia labitur; & auctus imbribus liquefactisque nivibus iter ad urbem impedit. Nostro idiomate *Vellam* dicimus.

v. 13 *Danaeius heros*. Perseus, Danaes ex Jove filius, Mercurii talaribus & ense falcato munitus Medusæ caput sustulit.

v. 15 *Currum*. Triptolemi Atheniensis; quem Ceres, alatis serpentibus ejusdem currui junctis, per totum orbem misit ad usum frumentorum hominibus indicandum.

v. 21 *Non eris invidiæ ... ferendæ*. Idest, non satis eris, sive par invidiæ sustinendæ.

v. 25 *Inachus*. Argolicæ regionis fluvius in Peloponneso. *Meliæ Bithynide*. Ex provincia Bithynia. Sed hanc Neptuno quidem Amycum peperisse scimus; amatam autem fuisse ab Inacho ignoramus.

v. 30 *Virginis Arcadiæ*. Arethusæ; quam Poetæ fabulantur fuisse Dianæ comitem; &, cum Alphei Elidis fluvii vim post longum cursum non potuisset effugere, Dianæ miseratione in fontem fuisse versam; ac, ne amatoris aquis pollueretur, per subterraneos cuniculos in Ortygiam fugisse Siciliæ insulam apud Syracusas, ibique uberrimo aquarum gurgite emergere; Alpheum quoque fuisse insecutum occultis subter mare meatibus, & apud Syracusas in Arethusam fluere.

v. 32 *Phthiotum*. Incolarum Phthiæ; quam Peneus, Thessaliæ fluvius, adluit.

v. 33 *Martia*. Vel quia ipsa Thebarum urbs, a Thebe cognominata, admodum bellicosa fuit; vel quia Marti quoque filium peperisse dicitur.

v. 35 *Cornua*. Vide Notam in v. 138 Epist. IX.

v. 37 *Nec tanti*. Sensus est, Herculem Acheloo fregisse cor-

nua, non in gratiam Calydonis Ætoliæque totius, sed amore Dejaniræ.

v. 41 *Asopide*. Asopi fluvii filia.

v. 43 *Salmonida*. Tyro, Salmonei filiam.

v. 45 *Nec te*. Anienem fluvium intellige, ex alto scopulo magna mole præcipitantem; cui fabulantur, editis Romulo & Remo, Iliam nupsisse.

v. 46 *Argei*. Quod ex Argis colonia Tibur venerit.

v. 49 *Patruique nefas*. Amulii nempe sævitiem; qui geminos nepotes Tiberis undis exponi jusserat. *Delictaque Martis*. Qui violaverat illam, addictam Vestæ ministerio.

v. 54 *Idæo*. Trojano, ab Ida Trojæ monte.

v. 78 *Famosis*. Infamibus nimirum; sed mihi pudor ora subit, nec plura loqui patitur.

ELEG. VII, v. 1 *At non*. Hoc disticho ironice Poeta loquitur in semetipsum; quod & pulchræ, & ornatæ, & sæpius concupitæ impar ipse fuerit, & minime idoneus. Sic inferius etiam: *Sed, puto, non blanda &c.*

v. 12 *Publica verba*. Idest, quibus omnes utuntur, tam vulgus, quam docti; & quæ velut formulæ sunt honoris, aut benevolentiæ, aut urbanitatis. Sic Art. I, v. 144:

Et moveant primos publica verba sonos.

v. 21 *Æterna*. Vestæ scilicet æternis custodiendis ignibus addicta.

v. 27 *Thessalico... veneno*. Incantationibus scilicet. Thessalicæ vero Sagæ ceterarum omnium celeberrimæ.

v. 29 *Defixit nomina*. Sagæ, quos veneficiis obligare vellent, eorum vel imagines cereas effingebant, vel nomina in cera notabant, ferreoque stylo transfodiebant, additis carminibus & devotionibus.

v. 41 *Pylius*. Nestor, Pyli Rex; de quo Noster Met. XII, v. 188:

. . . . . *Vixi*
Annos bis centum; nunc tertia vivitur ætas.

v. 51 *Vulgator*. Tantalus; de quo vide Notam in v. 205 Epist. XVI.

v. 61 *Phemius*. Citharœdus insignis, Homeri præceptor. Ab Ovidio pro quolibet optimo citharœdo sumitur.

v. 62 *Thamyran*. Poetam Thessalum, qui dicitur cum Musis de cantu certasse, victusque oculis & lyra fuisse mulcatus.

v. 69 *Jaces*. Rectius fortasse *jace*.

v. 79 *Trajectis lanis*. Lanea nempe tui effigie stylo ferreo

vel acu transfossa. De lanea, cereaque effigie sic Horat. lib. I, Sat. VIII:

Lanea & effigies erat, altera cerea; major
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem;
Cerea suppliciter stabat, servilibus utque
Jam peritura modis.

ELEG. VIII, v. 4 *At nunc*. Duplicem interpretationem mihi videor afferre posse. I At nunc ingens ignorantia, quæ passim obtinet, solet habere tamquam nihil, sive nihili facere ingenium. II At nunc ingenium nihil obtinere, nihil consequi, res valde barbara est & immanis.

v. 8 *Ingeniosus*. Ingenii dote frustra præditus.

v. 27 *Primum deducite pilum*. Fuit telum missile Romanorum. Hinc *pilani* milites, sive *triarii*, quod pilis armati in tertio aciei loco collocarentur. Hinc etiam *primum pilum*, quo nomine prima centuria pilanorum significatur; & *primipilus*, h. e. dux primæ centuriæ. Summa erat primipili dignitas, quique eam obtinebat, statim in equestrem ordinem referebatur. Duplici ergo verbi *deducite* significatione apertissime sensus elicitur: namque *versum deducere* perinde est, atque componere sive elaborare; *primum deducere pilum* significat primæ centuriæ pilanorum ducem fieri.

v. 28 *Hoc*. Primipili nempe dignitas.

v. 30 *Corruptæ*. Vide Notam in v. 27 Eleg. XIX super. Libri.

v. 52 *Et modo Cæsar*. Ita Horat.

Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.

v. 57 *Campusque*. Nempe Martius, in quo Comitia habebantur, & ambitiones in honoribus petendis.

ELEG. IX, v. 1 *Mater, mater*. Aurora, Thetis.

v. 16 *Juveni*. Adoni; cui rupit inguen ferus aper, ob zelotypiam immissus a Marte, dum venaretur. Hunc autem Venus plurimum adamaverat.

v. 21 *Ismario... Orpheo?* Apollinis & Calliopes filio; qui dicitur *Ismarius* ab Ismaro, Thraciæ monte. Hunc spretæ Bacchantes crudeliter discerpsere.

v. 23 *Ælinon*. Ex Græco αἶ vel αἲ hei, heu, & Λίνος Linus. *Ælinon* enim cantus est, quo Apollo Linum filium suum morte sublatum flevisse dicitur. Alii aliter legunt.

v. 26 *Pieriis*. A Piero, Bœotiæ monte; apud quem Fons est Hippocrene, Musis & Apollini sacer.

v. 29 *Opus vatum*. Ilias, Epicorum Poematum exemplar, quod imitentur ceteri vates.

v. 30 *Tardaque*. Odyssea; in qua Penelopæ fides erga Virum describitur, & sollers ad eludenda Procorum vota calliditas. Cum enim tantum moræ impetravisset ab illis, quantum telæ, quam in manibus habebat, absolvendæ sufficeret; quidquid interdiu texuerat, noctu retexebat, eoque commento eorumdem cupiditatem in reditum Mariti distulit: qui, ab illa sub habitu mendici susceptus hospitio, Procos ad unum omnes interemit.

v. 31 *Nemesis* ... *Delia*. Amicæ Tibulli.

v. 34 *Sistra*? Vide Notam in v. 11 Eleg. XIII super. Libri. *Quid &c.* Quod fiebat, cum puellæ Sacris Isidis, statis diebus, interesse deberent. Idem in Festis quoque Cereris.

v. 45 *Erycis quæ*. Venus; cui nobile templum fuerat in Eryce, Siciliæ monte. Hinc *Erycina* quoque dicitur.

v. 53 *Cumque tuis*. Cognatis scilicet & agnatis.

v. 63 *Tu quoque*. Gallus, ab Augusto præfectus Ægypti creatus, in ea provincia adeo eum offendit, ut suis ipse manibus se coactus sit interficere. Hinc nonnulli *amici temerati* nomine Augustum designari putant. Nobis tamen verisimilior Scaligeri conjectura videtur; qui inimicitiarum aliquid Gallum inter & Tibullum intercessisse suspicatur.

ELEG. X, v. 9 *Oracula prima*. Silvestres namque Nymphas quercubus inesse, quæ futura portenderent, Antiquitas superstitiosa credebat. *Dryades* dicebantur, & *Hamadryades*.

v. 19 *Cretes*. Cretensium testimonio, cui pondus addit ipse Jovis apud illos ortus & educatio, probat Auctor ipsam quoque Cererem Jasii quondam amore flagrasse. De Jove autem adhuc puero vide Notam in v. 188 Epist. XVIII.

v. 41 *Legifer*. Quod primus Cretensibus leges, easque justissimas, dederit.

v. 43 *Quod tibi*. Ceres, rapta sibi a Plutone Proserpina filia, viduo deinceps toro secubans per totum terrarum orbem erravit, donec ipsam apud Inferos esse comperit. Quam cum minime posset educere, a Jove tamen impetrasse dicitur, ut senis mensibus Proserpinæ secum apud Superos, & totidem cum marito apud Inferos esse liceret. Hinc in solemnibus hujusce Deæ Festis, in quibus celebrabatur memoria luctus & doloris ob amissam filiam, a vino & a Venere abstinere solebant.

ELEG. XI, v. 3 *Adserui*. Ab Amoris scilicet servitute in libertatem.

v. 6 *Cornua*. Indignatio, vel audacia; sumta Metaphora a tauris, cum semet invicem cornu petunt. Hinc tribuuntur Baccho *cornua*; quia vinum addit animos, vires, hilaritatem, superbiam, procacitatem. Horat. Lib. III, Od. XXI, v. 2 ad Amphoram:

. . . . *Addis cornua pauperi*.

v. 29 *Redimita*. Mos erat coronandi naves, ubi perventum esset in portus. Virg. Æneid. Lib. IV, v. 418:

Puppibus & læti nautæ imposuere coronas.

ELEG. XII, v. 19 *Nec tamen*. Burmannus scribendum autumat, *Nunc tamen*; ut sensus postremo disticho apte respondeat. *Ut mos*. Ut homines fidem præstant Poetarum testimoniis, quibus exiguam certe præstare solent.

v. 21 *Scylla*. Duæ fuere Scyllæ; Altera filia Nisi Megarensium Regis, altera Phorci filia. Primam Poetæ fabulantur, flagrantem amore Minois Cretensium Regis, eidem obtulisse comam parenti abscissam; quam Nisus ita habuerat consecratam, ut tamdiu regno potiretur, quamdiu illam habuisset intactam. Hinc Nisum a Minoe fuisse victum, & impiam filiam in avem cirin conversam esse; quam ipse quoque pater in haliæetum mutatus, veluti tantæ impietatis pœnas repetens, ubique dicitur insectari. Fusius Met. Lib. VIII, v. 6 & seqq. Secundam vero Scyllam narrant in varia canum latrantium monstra pube tenus ob zelotypiam a Circe fuisse conversam; &, cum suæ impatiens deformitatis sese in mare præcipitasset, in scopulum navigantibus periculosissimum transformatam. Latius Met. Lib. XIV, v. 18 & seqq. Frequenter attamen, ut hoc loco Noster etiam, Scyllam Nisi cum Phorci Scylla confundunt. Propert. Lib. IV, Eleg. IV, v. 37:

Quid mirum, in patrios Scyllam sævisse capillos?
Candidaque in sævos inguina versa canes?

v. 23 *Pedibus pennas*. Talaria nempe Mercurii Perseo, Abantis nepoti, & angues capiti Medusæ; quam Pegaso vectus interfecit idem Perseus.

v. 25 *Tityon*. Confossum sagittis ab Apolline, in ultionem Latonæ matris ab eodem interpellatæ de stupro, & apud Inferos religatum; qui tantæ magnitudinis fuisse dicitur, ut novem jugera jacens occuparet. Jecur ejus a vulturibus semper discerpitur, semperque renascitur. Ita Lib. I ex Pont. Ep. II, v. 41:

Sic

Sic inconsumtum Tityi, semperque renascens
Non perit, ut possit sæpe perire, jecur.

v. 26 *Cani*. Cerbero, Inferorum custodi.

v. 27 *Enceladon*. Gigantum maximum; quem Juppiter fulmine percussum Ætnæ monti supposuit.

v. 28 *Ambiguæ... virginis*. Sphingis; cui caput erat & manus puellæ, corpus canis, alæ avis, vox hominis, ungues leonis, cauda draconis. Hæc insidens scopulo viæ imminente, ad portam Thebarum, ænigmata proponere solebat prætereuntibus ita difficilia, ut se expedire non possent. Quod si illa ænigmata non dissolverent, ad eos advolabat, illosque ad se in rupem tractos unguibus lacerabat.

v. 29 *Æolios*. Ulixen, Ithacæ Regem, ad Æoliam insulam appulsum perhumaniter excepit Æolus, ventorum Rex; eidemque deinceps abeunti dedit utrem, quo, præter Zephyrum, ventos omnes incluserat.

v. 30 *Proditor*. Vide Notam in v. 205 Epist. XVI.

v. 31 *De Niobe*. Vide Notam in v. 105 Epist. XX. *De virgine*. Vide Notam in v. 149 Epist. XVIII.

v. 32 *Odrysium*. Thracem; ab Odrysis, Thraciæ populis. *Cecropis ales*, Progne Atheniensis; a Cecrope, qui primus regnavit Athenis. Vide Notam in v. 153 Epist. XV.

v. 33 *In aves*. In aquilam, ut Ganymedem rapiat, & in cœlum transferat; in cycnum, ut Ledam decipiat: de qua vide Notam in v. 67 Epist. VIII. *In aurum*. Vide Notam in v. 27 Eleg. XIX super. Libri.

v. 34 *Virgine*. Vide Notam in v. 55 Epist. IV.

v. 35 *Protea*. Vide Notam in v. 10 Eleg. XV super. Libri. *Thebanaque &c.* Cadmus, ab Agenore patre ad Europam sororem conquirendam missus, in Bœotiam pervenit; ibique, interemto prius Dracone eum locum infestante, ex cujus satis dentibus homines nati, eorumdem auxilio Thebas condidit.

v. 36 *Qui*. Vide Notas in v. 1, & 11 Epist. VI.

v. 37 *Auriga*. Phaethon; cujus, e curru fulmine dejecti, casum lacrimantes Heliades sorores versæ fuerunt in populos. Ex istis perpetuæ guttæ, tamquam lacrimæ, fluunt; quæ deinde in electrum rigescunt & durantur.

v. 38 *Quæque*. Æneæ naves intelligit; quas Juppiter in totidem Nymphas transformaverat, ut flammis subtraheret, quas illis adplicuerant Rutuli ad omnem spem fugæ Trojanis intercludendam.

v. 39 *Atrei*. Vide Notam in v. 205 Epist. XVI.

v. 40 *Lyram*. Amphionis; qui lyra suaviter adeo caneret, ut saxa ad struendos Thebarum muros traxisse dicatur. Hæc Orphei quoque lyræ vis inerat. Quod ideo fictum, quia eloquii suavitate homines rudes, & incultis moribus ad obsequii civilis pellexerint disciplinam.

ELEG. XIII. v. 1 *Cum mihi*. Cum Falisca fuerit Ovidii conjux, & Phalerios, oppidum quondam a Camillo victum, ipse petierit; occasionem capit describendi pompam in Sacris Junoniis adhiberi solitam. Ea porro Sacra Faliscos docuit Halesus, origine Græcus; qui in Italiam venerat patria fugiens, & oppidum prope montem Massicum condiderat, cum matri Clytemnestræ fuisset auxilio in trucidando Agamemnone patre.

v. 4 *Indigenamque bovem*. Phaliscus enim ager victimis pascendis ideo dicatus, quod esset albis gregibus celeber propter amnem Clitumnum, cujus aqua tales fiebant. Superis autem albis victimis immolabatur. Plin. Lib. XI, cap. 113: *In Falisco Clitumni amnis potata aqua candidos boves facit*.

v. 19 *Inventa*. Vel cum adhuc virgo Jovem insequentem fugeret; vel cum, Gigantibus in Superos bellum moventibus, in Ægyptum ipsa contenderet.

ELEG. XIV. v. 6 *Deformem*. Famosam scilicet, vel infamem.

v. 32 *Prior... interiorque torus*? Idest, utraque lecti sponda; nam *torus interior* est ejus pars ab janua remotior, & parieti cubiculi propior.

ELEG. XV, v. 6 *Militiæ*. Vide Notam in v. 27 Eleg. VIII hujus.

v. 10 *Socias... manus*. Bellum Italicum, quod & *Sociale* dixerunt, intelligit: cujus caussa maxima ex parte Livius Drusus Trib. pleb. exstitit; qui socias hactenus urbes ad spem libertatis cupidine dominationis erexerat, ut Florus ait.

v. 11 *Aquosi*. Vide Notam in v. 1 Eleg. I super. Libri.

v. 15 *Amathusia*. Venus; quod Amathunte, Cypri urbe, & in tota Cypro coleretur.

v. 17 *Corniger... Lyæus*. Bacchus; de quo vide Notam in v. 6 Eleg. XI hujus. *Thyrso*. Vide Notam in v. 23 Eleg. I hujus.

IN ARTIS AMATORIÆ

LIBRUM I. NOTÆ.

v. 5 *Automedon*. Celeberrimus Achillis auriga; qui per Synecdochen ponitur pro quovis auriga.

v. 6 *Tiphys*. Insignis Argûs navis gubernator; qui, quod primus instituerit gubernandi naves adminicula, per Synecdochen pro quolibet eximio gubernatore sumitur. *Hæmonia*. Quoad navem Argo vide Notas in v. 1, 23, 45 Epist. VI.

v. 11 *Phillyrides*. Chiron, Nymphæ Phillyræ filius.

v. 13 *Socios*. Vide Notam in v. 1 Epist. III.

v. 17 *Æacides*. Quia nepos Æaci.

v. 18 *Dea*. Thetide Achilles, Cupido Venere.

v. 25 *Non ego*. Nec Phœbum, nec Musas invocat, sed Venerem; nec imitatur Hesiodum, qui, in Ascra Bœotiæ vico rusticam & postoralem vitam agens, visam sibi Chlio cum ceteris Musis fabulatus fuerat.

v. 31 *Vittæ*. Quibus non Vestales tantummodo, sed Matronæ quoque utebantur. Hic autem de matronalibus præsertim agi ex eo liquet, quod etiam *instita* mentio fiat, sive fasciæ, quæ Matronarum stolæ ad oram adsuebatur; & passim pro stola, vel pro ipsa quoque Matrona ponitur.

v. 53 *Andromedan*. Vide Notam in v. 35 Epist. XV.

v. 57 *Gargara*. Montis Idæ cacumen, cum oppido cognomine; quod agrum circa habet feracissimum. *Methymna*. Urbs insulæ Lesbi, vino celebris.

v. 67 *Pompeja ... umbra*. Pompeja nempe Porticu, a Cn. Pompejo Magno exstructa; quæ centum columnis suffulta, platanis circum umbrosa, signis & picturis nobilibus, & pretiosis marmoribus, fonte, aliisque rebus ornata, populo R. amœnissimum deambulandi, æstusque, & pluviæ vitandæ spatium præbebat.

v. 68 *Herculei*. Ab Hercule occisi in silva sive rupe Nemea; quem, tamquam primi ejus laboris monumentum, Juppiter in cœlum transtulit. Est autem *Leo* unum ex duodecim Zodiaci signis, per quod Sol decurrens maximos calores efficit.

v. 69 *Aut ubi*. Ita Micyllus: *Theatrum Marcelli, & juxta hoc Porticum Octaviæ, aut certe Bibliothecam ejus-*

dem nomine celebratam, *intelligere videtur*. *Quorum priora duo ædificia* (*ut* & *Suetonius testatur*) *Augustus sub illorum nominibus erexit* (*erat enim altera soror*, *alter sororis ejusdem filius*). *Bibliothecam autem ipsa Octavia instituit*, *defuncto filio Marcello*. *Auctores*, *qui de Antiquitatibus urbis Romæ scripserunt*.

v. 73 *Quâque*. Vide Notam in v. 4 El. II Amor. Lib. II.

v. 75 *Nec te*. Idest, memineris iis quoque Sacris interesse, quibus in templo Veneris celebratur memoria luctus ob Adonidem ab apro discerptum; de quo vide Notam in v. 16 Eleg. IX Amor. Lib. III.

v. 76 *Septima sacra*. Idest, quæ septimo quoque die (nempe Sabbato) fiunt a Judæis; qui & ex Syria, & ex Palæstina, & ex Idumæa, aliisque Orientis subacti regionibus Romam convenerant.

v. 77 *Linigera*. Vide Notam in v. 25 Eleg. II Amor. Lib. II.

v. 81 *Subdita*. Forum Cæsaris intelligit, in quo templum Veneris Genetricis fuit, quod ipse Cæsar exstruxit, votum bello Pharsalico. In hoc autem Foro *Appias*, h. e. Appia aqua ab Appio Censore sic appellata, subterraneis apte tubis expressa gratam spectantibus speciem exhibet.

v. 83 *Capitur consultus Amori*. Jurisconsultus scilicet ab Amore capitur.

v. 91 *Tenere*. Idest, constanter amare.

v. 102 *Rapta*. Quoad caussam raptûs Sabinarum, & paratos sollemniter equestri Neptuno ludos, vide Livium Lib. I Dec. I, cap. IV.

v. 112 *Ludius*. Iidem ac histriones. De *Ludiis* sive *Ludionibus* ita Livins Lib. VII, Dec. I, cap. II: *Ludiones ex Etruria acciti*, *ad tibicinis modos saltantes*, *baud indecoros motus more Tusco dabant*.

v. 131 *Commoda*. Proprie in re militari *commoda* dicuntur, quæ supra stipendium militibus emeritis adjiciebantur; ut sæpe Suetonius, & alii.

v. 141 *Linea*. Vide Notam in v. 19 Eleg. II Amor. Lib. III.

v. 144 *Publica*. Vide Notam in v. 12 Eleg. VIII Amor. Lib. III.

v. 147 *Pompa*. Intellige pompam certamen ipsum præeuntem, in qua eburneæ Deorum imagines per Circum & circa metam ferebantur. Describitur autem Eleg. II Amor. III.

v. 164 *Spartaque*. Amphitheatrum intelligit, in quo daban-

tur spectacula Gladiatorum. Vide Notam in v. 8 Eleg. XIV Amor. Lib. II.

v. 167 *Manum*. Puellæ scilicet. Morem autem indicat tangendi manum in sponsionibus, ut ratæ fierent, poscendique chirographum, quo sponsionis formula scripto consignabatur, ut ex eo agi deinde posset. Sic infra v. 428: *Litera poscetur*.

v. 170 *Muneris*. Vocabantur *munera*, quæcumque spectacula aut in Theatris aut in Circis exhiberentur; quod tamquam donum a Magistratibus & præsertim ab Ædilibus dabantur populo in remunerationem honoris ab eodem accepti.

v. 171 *Quid? modo*. Augusti triumphum intelligit, victis apud Actium Antonio & Cleopatra; quorum partes secutæ fuerant gentes plurimæ ex Ægypto, Perside, Græcia, & variis Occidentis quoque regionibus collectæ.

v. 172 *Cecropidas*. Græcas scilicet; a Cecrope, qui primus regnavit Athenis.

v. 173 *Ab utroque mari*. Orientis & Occidentis.

v. 177 *Ecce parat*. Expeditionem Parthicam describendam suscipit; cui præfecit Augustus Cajum Cæsarem (Germanicum alii, vel Tiberium potius) Agrippæ filium, & adoptione suum. Rem narrant Dio & Paterculus. Ex futura vero victoria occasionem capit hortandi procos, triumphali pompæ interesse meminerint; nam frequens cujuscumque generis puellarum turba conveniet.

v. 179 *Crassi*. Consul M. Licinius Crassus, cognomento Dives, fuit interemtus a Parthis cum undecim Romanis legionibus apud Carrhas in Mesopotamia; atque in os capitis ejus præcisi liquefactum aurum infusum fuit hac exprobratione, *Aurum sitisti, aurum bibe*, (sola enim ditescendi cupiditate eisdem bellum intulerat) cum prius in ipsa acie P. Crassum filium fortiter dimicantem, cadentemque vidisset. *Sepulti*. Perinde ac sepulti, expiata per Cæsarem clade, & vestris placatis Manibus. Scimus enim caruisse sepulchro, & ex Valer. Maximo *Corpus Imperatoris inter promiscuas cadaverum strues avium ferarumque laniatibus objectum*. Legunt alii, *bis ulti*; ut primum a Ventidio, qui clades intulit Parthis, nunc ab Augusto vindictam sumtam indicent.

v. 181 *Ultor*. Cajus nempe Cæsar; quem vocat Seneca Juventutis principem, ut Noster etiam.

v. 183 *Deorum*. Adulatio sane exquisita, qua Cæsares Diis ipsis comparat.

v. 187 *Tirynthius*. Hercules, in oppido Tirynthe natus, Jovis ex Alcmena filius, geminos angues immissos a Junone adhuc infans pressit, & elisit.

v. 204 *Alter eris*. Vide Notam in v. 52 Eleg. VIII Amor. Lib. III.

v. 210 *Ab averso*. Parthi jaculis maxime mittendis feroces, & simulata fuga prœliantes.

v. 211 *Victo*. Tibi; & sensus est: Si fugis, ut vincas, quid aliud facies ipse jam victus?

v. 220 *Quæ loca*. Imagines nempe locorum, montium, fluminum.

v. 225 *Danaeia*. Quod Perses, Persei filius & Andromedæ, a quo Persis nomen inditum, Danaes nepos fuerit.

v. 226 *Achæmeniis*. *Achæmenia*, inquit Stephanus, *pars est Persiæ ab Achæmene filio Ægei* (sive *Persei* potius legendum) *appellata*.

v. 231 *Positi*. Accumbentis, & indulgentis vino.

v. 236 *Nocet*. Burmannus putat legendum esse *docet*; & interpretatur ita: *Ille quidem vini vim velociter excutere potest; sed docet tamen amorem penetrare in pectus: ideoque amatoribus quærenda convivia sunt, ubi cum Baccho Cupido etiam dominatur*.

v. 239 *Cornua*. Vide Notam in v. 6 Eleg. XI Amor. Lib. III.

v. 244 *Ignis in igne*. Quia Venere & Baccho acrius amor accenditur. Ita Epist. XVI, v. 229:

Sæpe mero volui flammam compescere, at illa
Crevit; & ebrietas ignis in igne fuit.

v. 253 *Venatibus aptos*. In quibus eas scilicet apte & commode venari possis.

v. 455 *Bajas*. Oppidum Campaniæ litorale, cum portu. Locus est celebris amœno situ, & aquis calidis tum ad voluptatem, tum ad morbos sanandos accommodatissimis. Paullatim luxuriæ sedes, & vitiorum diversorium evasit.

v. 259 *Nemorale*. In Aricina silva positum.

v. 260 *Partaque*. Colligimus ex Pausania in Corinthiacis Dianæ Aricinæ Sacerdotes fuisse servos, eosdemque fugitivos; & alios aliis invicem successisse, prout singulari certamine inter sese dimicantes victores evaserant. Sacerdotium autem illud regnum etiam appellabatur.

v. 272 *Mænalius*. Pro quolibet cane; a Mænalo Arcadiæ monte, venatui opportunissimo.

v. 277 *Conveniat*. Si mares scilicet paciscamur unanimes.

v. 283 *Byblida*. Metam. Lib. IX, v. 662 narrat a fratre

Cauno repulsam, & amoris impatientia in fontem sui nominis fuisse versam.

v. 285 *Patrem*. Cinyram Cypriorum regem, quem imprudentem inter noctis tenebras aliam se esse simulans fefellit; & a quo, detecta fraude, ad necem quæsita in Arabiam profugit, ibique in arborem cognominem versa est. Fusius Metam. Lib. X, v. 298 & seqq.

v. 289 *Ida*. Non jam Phrygiæ, sed Cretensis.

v. 312 *Aonio*... *Deo*. Baccho; qui Thebas patriam habuit, in Aonia sitas, quæ Bœotiæ pars est.

v. 323 *Europen*... *Io*. Quoad primam vide Notam in v. 55 Epist. IV, quoad alteram in v. 85 Epist. XIV.

v. 325 *Acerna*. Vide Notam in v. 57 Epist. IV.

v. 327 *Cressa*. Ærope, Catrei Cretensis filia, uxor Atrei, a Thyeste ejusdem Atrei fratre adulterio corrupta.

v. 331 *Filia*. Vide Notam in v. 21 Eleg. XII Amor. Lib. III.

v. 334 *Conjugis*. Vide Notam in v. 49 Epist. VIII. *Atrides* autem est Agamemnon, Atrei filius.

v. 335 *Ephyrææ* ... *Creusæ*? Vide Notas in v. 27, & in v. 180 Epist. XII. Quoad sequentem versum vide Notam in v. 135 ejusdem Epist.

v. 337 *Amyntorides*. Amyntoris filius; qui, quod rem habuisset cum concubina patris, diris ab eo imprecationibus impetitus, tentata frustra venia, in Thessaliam profugit, & ex nimio fletu oculos amisit.

v. 338 *Hippolytum*. A Phædra noverca apud patrem Theseum stupri falso accusatus, cum fugiens curru veheretur, immissis a Neptuno marinis monstris, ab exterritis equis discerptus est. Latius Metam. Lib. XV, v. 497 & seqq.

v. 339 *Phineu*. Duos filios, ex Cleopatra priore conjuge susceptos, suasu Harpalices (vel Idææ) secundæ conjugis excæcavit, quasi eam illi de stupro interpellassent. Quapropter & ipse excæcatus est a Diis; & Harpyiæ contra eum missæ, quæ mensam ejus & cibos turpissime fœdabant. Quoad filiorum nomina, & illarum duarum conjugum inter se discrepant Auctores.

v. 348 *Et capiant*. Ex hac sententia, animum uniuscujusque cupere aliena magis quam sua, infert Auctor puellam quamlibet vinci facile posse; quod nova gratior ipsi voluptas ex amatore novo futura sit.

v. 354 *Neve parum*. Idest, vide ne sit fida parum jocis tacitis ancilla conscia.

v. 364 *Læta*. Quod crederet abiisse Græcos, nec structos

sibi dolos agnosceret. Rem graphice pictam exhibet Virgilius Æneid. Lib. II.

v. 373 *Ne vela*. Antequam scilicet puellæ, læsæ pellice, ira cadat. Respondent autem hæc metaphoricis verbis præcedentibus *velo remigis*.

v. 377 *Hac*. Ex ancillis aliæ post concubitum attentiores fiunt ad conciliandam amatori Dominam, tardiores aliæ.

v. 399 *Tempora*. Fallitur, qui tempora solis agricolis & nautis, non etiam amatoribus, *adspicienda putat*. Ut enim non omne tempus est aptum serendo, & navigando; ita *Nec teneras &c.*

v. 406 *Quas*. Ejus nempe mensis Kalendas intelligit, qui Marti sacer sacrum Veneri mensem contiguum sibi facit, h. e. Kalendas Martias; quæ, teste Festo, Matronis Romanis sollemnes erant, & ab ipsis celebrabantur, quod eo die Junonis Lucinæ Ædes coli cœpta fuerit.

v. 409 *Tunc*. Metaphoricis hisce quattuor versibus innuit Poeta, animum puellæ haud esse tentandum, cùm sollemnibus pompis intenta est; tunc enim amatori minime vacare volet. Quoad Pliades & Hœdum vide Notam in v. 188 Epist. XVIII.

v. 413 *Allia*. Sabinorum fluvius, Romanis valde memorabilis; quod ibi Galli, Brenno duce, eorum exercitu ad internecionem cæso, postea ad Urbem accedentes, ipsam quoque post triduum ferro & igni vastarunt. Id quia accidit XV Kal. Aug. anno ab Urbe Condita CCCLXV, eum diem in Festis inter atros referri, & nefastum esse voluerunt. Vide Liv. Lib. V, cap. 37.

v. 415 *Quaque*. Hic quoque dies, de quo supra v. 76, inter atros refertur; amatoribus propterea ad puellarum animos captandos idoneus.

v. 421 *Distinctus*. Vide Notam in v. 41 Eleg. IX Amor. Lib. I.

v. 428 *Litera*. De qua supra v. 167. *Ne didicisse juvet*. Ut nempe damno tibi sit istud ipsum *literas didicisse*.

v. 437 *Rasis*. Politis scilicet & levigatis.

v. 441 *Hectora*. Hectoris nempe cadaver; de quo vide Notam in v. 36 Epist. I.

v. 447 *Si dederis*. Octo sequentium versuum hæc aptior esse nobis videtur interpretatio. Si puellæ, quam tibi primum conciliare cupis, dederis aliquid, ipsa te deseret; caussata parvum fuisse munus, quod tamen ante tulerit, & nihil eadem, nihil reddendo, perdiderit. Hæc igitur spe futuri

muneris, ut spe messis agricola lucrique lusor, usque lætetur. Difficilis quidem primus ad ipsam aditus sine munere; at si semel gratis dederit, tum, ne promissa remuneratione frustretur, *usque dabit*.

v. 457 *Cydippen*. Vide Notam in v. 5 Epist. XX.

v. 477 *Penelopen ipsam*. Quamlibet nempe castam mulierem.

v. 492 *Porticus*. Pompeja; de qua supra v. 67.

v. 501 *Saltante puellam*. Saltatione scilicet puellam dum exprimit, sive repræsentat. Sic etiam Remed. Amor. v. 755:

Illic assidue ficti saltantur amantes.

Hæc autem pantomimorum saltatio adeo paullatim evasit artificiosa, ut ea sola, sine voce, Fabulas in scena repræsentarent.

v. 506 *Teras*. Cutem pumice deglabrare & levigare, mollium erat & effeminatorum.

v. 507 *Quorum*. Vide Notam in v. 48 Epist. IV.

v. 513 *Munditiæ*. Ut molles & effeminatos cultus in viris damnaverat; ita munditiam ipsis, quæ minime sit affectata, commendat. *Campo*. Athleticis nimirum & palæstricis lusibus, in Campo Martio fieri solitis, strata prius arena, ne laberentur pedes.

v. 522. *Virque*. Gravis odor alarum, partium scilicet concavarum in hominis brachio apud humerum, hircino fœtori similis. Horat. Lib. I, Sat. II, v. 27:

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

v. 523 *Cetera*. Quod munditiarum ulterius est.

v. 524 *Et si quis male vir*. Idest, & cinædus quicumque sibi amatorem quærit.

v. 527 *Gnosis*. Ariadna, quæ Gnosis dicitur ab urbe Cretæ Gnoso. Vide Notas in v. 76 & 79 Epist. II. Naxos autem insula aliquando *Dia* appellata fuit.

v. 538 *Attonita*. Furente; nam dicuntur etiam *attoniti*, quicumque divino numine adflantur, ut vates, Bacchæ, Corybantes, & hujusmodi. Hic autem de Bacchis agitur, & Satyris.

v. 541 *Mimallonides*. Bacchæ; ita dictæ vel a Mimante Joniæ monte, vel a μιμέομαι imitor; quod Liberum Patrem imitarentur, & ad ejus imitationem cornua ferrent.

v. 558 *Corona*. Vide Notam in v. 114 Epist. VI.

v. 563 *Evie, evoe!* Voces Bacchum invocantium; quasi ab εὖ οἱ, *bene sit illi*.

v. 567 *Nyctelium*. Nempe Bacchum; a νὺξ, nox, & τελέω perficio; quod ejus Sacra noctu peragebantur.

v. 581 *Si sorte bibes*. Solebant Veteres in conviviis talorum jactu decernere, cui contingeret sors prima bibendi, & convivis ceteris leges imponere, sive arbitrum esse convivii. Hinc Lex erat Talaria conviviorum. Horat. Lib. I Od. IV, v. 18:

Nec regna vini sortiere talis.

Plaut. Mil. Act. II, Sc. II, v. 9:

Atque adeo, ut ne legi fraudem faciam Talariæ,
Accuratote, ut sine talis domi agitent convivium.

v. 582 *Corona*. Coronis in conviviis etiam utebantur, non in publica tantum lætitia, & aliis temporum circumstantiis. Cic. Tuscul. V, cap. XXI: *Aderant unguenta, coronæ &c.*

v. 584 *Verba*. Assentari, & ejus sententiam adprobare.

v. 587 *Procurator*. Cui, utpote amico, res suas committit aliquis, itineris longi caussa abfuturus domo.

v. 593 *Eurytion*. Qui & *Eurytus* dicitur, sævorum fuit sævissimus Centaurorum. Cecidit in pugna cum Lapithis, interfectus a Theseo, quod Pirithoo rapere adgressus esset Hippodamiam. Metam. Lib. XII, v. 210.

v. 627 *Avis Junonia*. Pavo; cuius illa caudam ornasse fingitur oculis Argi a Mercurio interemti, ut diximus ad v. 85 Epist. XIV.

v. 630 *Plausa*. Percussa cum sonitu. Virg. Georg. III, v. 185:

. . . . Blandis gaudere magistri
Laudibus, & plausæ sonitum cervicis amare.

v. 653 *Phalaris*. Immanissimus Agrigentinorum Tyrannus in Sicilia. Præter cetera novorum suppliciorum instrumenta, taurum habuit æneum, Perilli arte fabricatum, in quem immissi damnati, & igne subjecto, bovis mugitum edebant. Perillus artifex, jussu Tyranni in taurum injectus, primus artis suæ specimen præbuit.

v. 679 *Vim*. Castor & Pollux Phœben & Hilairam, Leucippi filias, rapuerunt.

v. 682 *Scyrias*. Deidamia, Lycomedis Insulæ Scyri Regis filia, *Hæmonio viro*, h. e. Achilli (ab *Hæmo* Thessaliæ monte) erat impedimento, ne ad bellum Trojanum ob raptam Helenam exsuscitatum proficisceretur; cum jussu parentis suæ Thetidis inter Regis ejus filias sub habitu muliebri delitesceret.

v. 683 *Dederat sua præmia*. Helenam nempe Paridi, veluti præmium suæ ab ipso laudatæ formæ.

v. 691 *Æacida?* Æaci nepos.

v. 692 *Alia... arte*. Namque Pallas, ut lanificii, sic etiam belli Dea est.

v. 696 *Pelias*. A Peleo patre Achilli tradita.

v. 727 *Palladiæ... coronæ*. Quæ dabatur ex olea vel oleastro in publicis ludorum certaminibus. Olea vero arbor est dicata Palladi.

v. 730 *Hoc vultu*. Ex pallida facie puellæ sibi persuadeant ægrum esse te præ nimio amore sui.

v. 731 *In Lyrice*. Alii aliter legunt: hæc tamen magis probanda lectio, quamvis nihil certi habeatur de Lyrice. Tantummodo scimus Orionem Œnopionis Chii Regis filiam amavisse, & impatientem moræ nuptiis interjectæ vim eidem intulisse. Ut vero hanc Œnopionis filiam alii *Meropen* appellant, & Parthenius *Hæro*; ita & *Lyricis* nomine fortasse appellata fuerit.

v. 734 *Palliolum*. Capitis indumentum, a viris gestari solitum in adversa tantum valetudine.

v. 743 *Actorides*. Patroclus, nepos Actoris, fidissimus Achillis amicus.

v. 744 *Quantum*. Phædra, Thesei conjux, quoad amicum ejus Pirithoum *pudica fuit*; nisi suomet ipsa ingenio fuisset impudica. Vide Notam in v. 2 Epist. IV.

v. 745 *Hermionen*. Orestis conjugem.

v. 746 *Geminus*. Eodem partu cum Helena natus ex Leda, Tyndari conjuge.

v. 747 *Jacturas*. Producturas. *Myrica* vero humile virgultum est & infelix, quod fructum minime gignit.

v. 761 *Proteus*. Vide Notam in v. 10 Eleg. XV Amor. Lib. II.

IN LIBRUM II. NOTÆ.

v. 1 *Pæan*. Nomen est Apollinis; & hymnus item in honorem Apollinis est, aliorumve Deorum in victoria cani solitus. Virg. Æneid. X, v. 738:

Conclamant socii lætum Pæana secuti.

Stat. Theb. IV, v. 157:

Herculeum Pæana canunt.

v. 4 *Ascræo Mæonioque seni*. Hesiodo & Homero.

v. 5 *Amyclis*. Urbe Laconiæ; in qua Regia Tyndari, patris Helenæ, a Paride raptæ Menelao.

v. 7 *Talis*. Vide Notam in v. 70 Epist. VIII.

v. 16 *Erato*. Ab ἐράω, amo; quod præsit rebus amatoriis. Interdum pro qualibet Musa sumitur.

v. 21 *Hospitis*. Dædali Atheniensis artificis excellentissimi; qui patria profugus, quod Perdicen sororis filium ob artis invidiam interemisset, ad Minoem in Cretam se contulit. Ibi, cum turpissimæ Reginæ votis artis suæ vi (ut diximus in Nota ad v. 57 Epist. IV) satisfecisset, Labyrinthum jussu Minois effecit, in quo Minotaurus claudendus esset. Ipse tandem in pœnam criminis ita clausus in Creta, ut neque terra neque mari posset effugere, constructis sibi filioque pennis evolavit. Hanc Fabulam narrat etiam Lib. XII Metam.

v. 45 *Remigium... pennas*. Quibus scilicet uteretur instar remigii. Alis vero sæpissime & *remigium* & *vela* ab Auctoribus optimis metaphorice tribuuntur.

v. 49 *Renidens*. Gestiens, & exsultans.

v. 55 *Virgo Tegeæa*. Calisto, ab oppido Arcadiæ Tegeâ; de qua vide Notam in v. 149 Epist. XVIII. *Bootæ*. Arctophylacis; de quo ibidem. Ut vero Ursa major ex figura Plaustrum quoque majus; & Ursa minor Plaustrum minus dicitur; ita Arctophylax, quia videtur vicem agere bubulci, *Bootes* dicitur ἀπὸ τῶ Βόας ἐλάειν, h. e. boves agere. Vel a Βοάω, clamo, *Vociferans* quoque dicitur; quia videtur in cœlo magna voce clamare, & in Ursam ferri.

v. 56 *Orion*. Dianæ satelles; quem ipsa, a Scorpione peremtum, juxta Tauri sidus in cœlum transtulit. Bootæ vero *comes* dicitur, non quia in eadem cœli regione fuerit collocatus, ac Bootes (hic enim in Septentrione, ille Meridiem versus situs est); sed quia ambos fingitur, dum viverent, Dianæ studiis delectatos esse. Dædalus igitur hoc disthico hortatur Icarum, ne ad Septentrionem, vel Meridiem volet.

v. 80 *Clario Delos amata Deo*. Apollini, eodem cum Diana partu in Insula Delo genito; inque Claro Joniæ oppido templum habenti, ut fontem etiam, & lucum sibi sacrum.

v. 99 *Hæmonias... artes*. Nempe magicas; Hæmonia namque, sive Thessalia Magas habuit celeberrimas.

v. 100 *Quod*. Turgidam quamdam carunculam intellige in fronte pulli equini, caricæ magnitudine, colore nigro, quam statim edito partu mater dentibus avellit & devorat; quam si quis præripuerit, seu prius abstulerit, pullum ad ubera

non admittit. Hanc vero carunculam veneficæ mulieres præripere solebant ad medicamenta componenda, quibus homines cogerentur amore furere. Sic Virg. Lib. IV Æneid. v. 515:

Quaritur & nascentis equi de fronte revulsus,
Et matri præreptus amor.

v. 101 *Medeides*. Quibus usa Medea, famosa Maga.

v. 102 *Mixtaque*. Carmina nempe funebria incantamentis mixta, in quibus mortuorum maniumque mentio fit. Istis vero cantionibus Marsi serpentum quoque morsibus medebantur, easque disrumpebant. Sic in Medic. Fac. v. 39:

Nec media Marsis finduntur cantibus angues.

v. 103 *Phasias*. Medea; a Phaside Colchorum fluvio. *Æsoniden*. Jasonem; de quo diximus in Nota ad v. 1 Epist. VI.

v. 105 *Philtra*. Amatoria pocula, in amorem, & plerumque in insaniam inducentia; a φιλέω amo.

v. 109 *Nireus*. Græcorum omnium, qui ad Trojam navigaverunt, formosissimus.

v. 110 *Hylas*. Pulcherrimus puer, comes Herculis in Argonautarum expeditione. Cum ad Ascanium fluvium accessisset sumturus aquam, a Nymphis cum urna e ripa detractus, raptusque fuit.

v. 119 *Molire... adstrue*. Excolito, & superaddito.

v. 124 *Deas*. Circen, & Calypso.

v. 130 *Odrysii... ducis*. Rhesi, ab Odrysis Thraciæ populis. Vide Notam in v. 39 Epist. I.

v. 137 *Sithonii*. Vide Notam in v. 6 Epist. II.

v. 150 *Chaonis ales*. Columba; quam *Chaonidem* appellat, alludens ad celebres illas columbas, quæ inter quercus Dodonæas degebant in Chaonia, regione Epiri, & fatidicæ fuisse dicuntur.

v. 154 *Res sibi semper agi*. Idest, invicem tamquam in judiciis jus esse sibi suum repetendum, & continua contentione certandum.

v. 185 *Nonacrina Atalanta*? Vide Notam in v. 29 Eleg. II Amor. Lib. III. *Nonacrina* dicitur a Nonacre, Arcadiæ monte.

v. 191 *Hylæi*. Centauri; quem sagittis postea confecit Atalanta, cum vim eidem inferre vellet.

v. 192 *Alter*. Nempe Cupidinis.

v. 203 *Seu ludet*. Ludum duodecim scriptorum intelligit. Tullius in Hortensio; *Itaque tibi concedo, quod in duode-*

cim scriptis solemus, ut calculum reducas, si te alicujus dati pœnitet. Noster autem Lib. seq. v. 363:

Est genus in totidem tenui ratione redactum
Scriptula, quot menses lubricus annus habet.
Parva tabella capit ternos utrimque lapillos;
In qua vicisse est, continuasse suos.

Scripta porro hæc sive *scriptula* putant aliqui fuisse lineas dispositas in tabula lusoria, quæ similis erat illi, quæ *Tria* a nostris appellatur; similis, inquam, non eadem, quia alio ordine in illa lineæ fuisse descriptæ videntur. Ipsum tamen ludum credimus in antiquitatis tenebris adhuc latere. De eo disserunt Salmas. ad Vopis. in Procul. c. XIII, & Thom. Hyde de ludis Oriental.

v. 205 *Talos*. Horum lateribus seu figuras, seu puncta figurarum nomen habentia insculpebant. Venus erat jactus omnium felicissimus, canis damnosus. Talis jactatis, in talos singulos singuli denarii in medium conferebantur; quos tollebat universos, qui Venerem jecisset. *Pœna*. Multa, sive pecunia, quam, qui victus esset, persolvere debebat.

v. 207 *Latrocinii sub imagine*. Idest, sub imagine pugnæ. Nam calculi *latrunculi* dicti, sive *latrones*; quia instar parvorum militum pugnam ineunt. Ludus valde similis ei, quem Itali dicunt *Scacchi*. Dicti sunt *calculi*, quia primum lapillis ad id ludi genus usi sunt. Deinde ex alia materia fecere, sed frequentissime e vitro. Triginta, vel triginta duo erant, bicolores, fere autem quindecim albi, ac totidem nigri, vel rubei. Universam calculorum tractandorum rationem describit Auct. Paneg. ad Pison. v. 180.

v. 211 *Scamnum*. Quo utebantur lectos altiores conscensuri.

v. 216 *Ingenua*. Quod *Servorum* est, non *Ingenuorum*.

v. 217 *Ille*. Hercules; qui *Tirynthius heros* infra dicitur, ab oppido Peloponnesi Tirynthe, in quo fuerat educatus. Infensam sibi summopere Junonem habuit, quod ex concubitu Jovis cum Alcmena natus esset. De monstris ab ipso victis egimus in Notis ad Epist. IX: de Cœlo prius ab ipso sustentato ad v. 17: de Omphale ad v. 53: de puellis Joniacis ad v. 73 ejusdem Epist.

v. 231 *Canicula*. Vide Notam in v. 4 Eleg. XVI Amor. Lib. II.

v. 239 *Cynthius*. Apollo; ut Diana quoque *Cynthia* dicitur, a Cyntho Deli monte, in quo nati educatique sunt. Vide Notam in v. 151 Epist. V.

v. 249 *Leandre*. Vide Notam in v. 1 Epist. XVIII.

v. 257 *Qua pœnas*. Ita Parrhasius ad Claudiani Raptum Proserpinæ: *Aristides Milesius de rebus Italicis Lib. I sic ait: Gallorum dux Atepomorus, cum Romanos longa fessos obsidione videret, postulavit, ut si salvos se vellent, Matresfamilias & Virgines ad stuprum dederent. Senatus Retanæ ancillæ consilio ad hostes habitu dominarum submisit ancillas; datoque ab eis signo, eruptione facta Romani somno mereque depositos Gallos omnes obtruncant. Parta victoria Ancillariorum diem sollemnem perpetuo sanxerunt. Historiam repetit Plutarchus, Polyænusque Macedo Strategematôn octavo. Macrobius alios secutus Auctores ab Aristide paullo deflexit. Ovidius amanti præcipit, ut Nonis Caprotinis, quo die Galli cæsi sunt, aliquid ancillæ largiatur, ut alacrius operam navans iter affectet ad dominam*. Nonæ vero Caprotinæ eædem sunt, ac Nonæ Julii; sic appellatæ, quod eo die ab ancillis simul & liberis Junoni Caprotinæ in Latio sacra fierent, eaque sub caprifico (quæ ficus est silvestris generis), & e caprifico Virga adhiberetur.

v. 267 *Amaryllis*. Nomen puellæ rusticæ, quam sæpe in Eclog. Virgilius nominat. At sequente versu sub ejusdem puellæ nomine carpit avaritiam puellarum seculi sui, pretiosissimis muneribus inhiantium.

v. 271 *Turpiter*. Invehitur in captatores hereditatum, qui senes orbos colere solent & munerari; atque ita spem mortis eorumdem turpiter emunt.

v. 297 *Sive*. Purpureas, sericasque vestes intelligit. Ut enim Tyros celebris est murice sive purpura, ita bombyce Coos.

v. 300 *Gausapa*. Indumenta quædam peregrina, ad arcendam pluviam & frigus maxime idonea, nec nisi sub Augusto Romæ cognita. Ditiores ex delicatiore lana, & pretioso colore usurpabant.

v. 303 *Discrimen*. Concinna & elegans crinium divisio.

v. 309 *Medusa*. Insignis formæ puella fuerat. At ejus crines, quibus præcipue Neptuno placuerat, Pallas ob zelotypiam convertit in angues; effecitque, ut omnes eam aspicientes in lapides verterentur.

v. 330 *Sulfur & ova*. In sacris namque lustralibus ad expiandas suffitu domos, & ipsos etiam homines, & pecudes, & res alias, sulfur & ova gallinacea adhibebantur.

v. 332 *In tabulas*. Supremæ scilicet voluntatis, seu testa-

menta. Iisdem igitur officiis amorem quoque puellæ captandum docet.

v. 353 *Phyllida*. Vide Notam in v. 1 Epist. II.

v. 356 *Phyllacides*. Protesilaus; vel ab urbe Thessaliæ Phylace, vel a Phyllaco Iphicli patre, avo suo. Vide Notam in v. 38 Eleg. XVIII Amor. Lib. II.

v. 380 *Aonii*. Vide Notam in v. 312 super. Libri; & quoad *cornua* in v. 33 Epist. XIII.

v. 382 *Phasias*. Medea.

v. 383 *Altera*. Vide Notam in v. 153 Epist. XV.

v. 399 *Dum fuit*. Clytemnestra, Tyndari filia, casta fuit, dum Agamemnon contentus fuit ipsa. At postquam audiit illum Chryseidem Chrysæ patri, Apollinis sacerdoti, reddere primum noluisse; hac deinde reddita, Achilli Lyrnesida Briseidem eripuisse; ipsam denique Cassandram, Priami Filiam, in Græciam abduxisse vidit; inde Ægysthum, Thyestis filium *thalamoque animoque recepit*, eoque adjuvante virum de medio sustulit.

v. 415 *Satureja*. Veneris incitatrices herbas esse volunt, ut piper etiam, urticam, & pyrethrum.

v. 421 *Urbe Pelasga*. Megara, ab Alcathoo condita.

v. 422 *Bulbus*. Radix quarumdam herbarum, sive florum, instar cæpæ & allii rotunda ac tunicata. *Herba salax*. Aut erucam intellige, aut herbam quamlibet ad libidinem promovendam idoneam.

v. 423 *Hymettia*. Ab Hymetto, Atticæ monte.

v. 426 *Interior*. Quod hîc allegorice dicitur, explicatur in Nota ad v. 12 Eleg. II Amor. Lib. III.

v. 498 *Ad mea templa*. Quæ sunt in Delphis, urbe Phocidis. In foribus adagium istud legebatur, aureis notis impressum: Γνῶθι σεαυτόν, h. e. *Nosce teipsum*.

v. 507 *Medio sermone*. Vulgari scilicet, sive plebejo.

v. 517 *Atho*. Qui mons est Thraciæ, ab Atho gigante (ut Stephanus auctor est) appellatus. *Hybla*. Monte Siciliæ, ob copiam thymi aliorumque florum apibus accommodatissimo.

v. 530 *Tædia ferre sui*. Sui tædio amicam afficere.

v. 531 *Effugere*. Alii aliter legunt, interpretantur aliter. Nobis autem hæc magis arridet hujusce distichi lectio, & interpretatio: Cur efficies, ut affecta tædio tui possit amica dicere, *Effugere hunc non est*, seu grave mihi est hunc me vitare non posse? Neque enim semper mulieres sensu, seu venerea cupiditate, fervent.

v. 540

v. 540 *In arce Jovis*. In Capitolio: allegoria a victoribus illis desumta, de quibus diximus ad v. 36 Eleg. VII Amor. Lib. I.

v. 541 *Quercus... Pelasgas*. Dodonæas; quæ vel ipsæ fatidicæ fuisse dicuntur, vel columbæ insidentes quercubus, ut diximus ad v. 150.

v. 546 *Cum*. Sensus est, maritos quosdam, protervis uxoribus turpiter obnoxios, cogi aliquando simulare somnum, ut illæ cum procis libere ludant.

v. 553 *Doctior*. Hic nobis videtur esse sensus: Doctior me vir est ille, quo conciliante, seu lenonis quasi partes agente, ad uxorem ejus conveniunt amatores.

v. 556 *Ne fugiat*. Ne scilicet, extorta confessione furti, ab ore victo fugiat deinceps verecundia, & palam liberiusque peccetur.

v. 562 *Mulciberis*. Vulcani; qui a mulcendo, sive molliendo ferro *Mulciber* appellatur. Utroque pede claudus evaserat, cum dejectus e cœlo in Lemnon insulam cecidit.

v. 593 *Dione*. Ipsa Venus; quæ sæpissime nomine suæ matris appellatur.

v. 598 *Justos... viros*. Maritos nempe legitimos. Solebant autem in solemnibus nuptiis, quibus uxor & maritus legitime jungebantur, ignis & aqua adhiberi; quæ utrimque sponsus & nova nupta contingerent. Vide Notam in v. 9 Epist. XIV.

v. 600 *Instita*. Vide Notam in v. 31 super. Libri.

v. 601 *Cereris ritus*. Vide Notam in v. 67 Epist. IV. Hinc illa formula passim obvia: *Procul este profani*.

v. 602 *Magna... Sacra*. Quæ Diis magnis, Cœlo nempe & Terræ juxta Varr. vel Jovi, Junoni, & Minervæ aliorum opinione, fiebant.

v. 606 *Tantalus*. Vide Notam in v. 205 Epist. XVI.

v. 609 *Condita*. Vide Notam in v. 35 Eleg. VI Amor. Lib. II. Hinc in Sacris Minervæ, quæ *Panathenaica* vocantur, puellæ Græcorum cistas impositas capitibus gerebant; quibus ea, quæ Deæ offerenda forent, continebantur.

v. 610 *Nec cava*. Ut in Sacris Cybeles, Isidis, & Bacchi.

v. 614 *Semireducta*. Idest, pectore aliquantum inclinato, ventrem interius reflectens.

v. 643 *Andromedæ*. Vide Notam in v. 35 Epist. XV. *Ab illo*. Vide Notam in v. 13 Eleg. VI Amor. Lib. III.

v. 659 *Pæta*. Quæ habet oculos leviter obliquatos, & transversa tuentes. *Flava*. Oculis nempe flavis.

v. 663 *Nec quo*. Quo scilicet anno. Solebant enim Romani annum aliquem designare nomine quoque Consulum, qui magistratum eodem anno gessissent. Horat. ad Amphoram od. XV, Lib. III, v. 5:

O nata mecum, Consule Manlio.

Et infra allegorice Noster:

. . . . Mihi fundat avitum
Consulibus priscis condita testa merum.

v. 664 *Quæ*. Ad Censores enim pertinebat etiam populi censum agere, h. e. uniuscujusque civis nomen, genus, annos, artes, officia, pecunias quoque, & prædia in album referre, sive accurate describere.

v 666 *Legit*. Evellit, ne videatur senescere.

v. 699 *Hermionen Helenæ*. Matri filiam.

v. 741 *Dederat*. In gratiam Thetidis, ut Achilles posset Hectorem interficere, suaque priora spolia ab eodem ablata Patroclo recuperare.

v. 743 *Amazona*. Amazones fuere feminæ bellicosissimæ, quæ Sarmatiam ad Tanaim fluvium primum incoluerunt, deinde in Cappadocia ad Thermodoontem consederunt. Mos erat illis, interfectis maribus, servare feminas; idque, ut ipsæ dominarentur, non viri. Ex earumdem Reginis celeberrimæ fuerunt Hippolyte, & Penthesilea. Hic vero *Amazonis* nomine intellige puellam quamlibet Amoris castra sectantem; ut *Danaorum* nomine v. 1 Lib. seq. (quia Danai, sive Græci, in Amazonas aliquando pugnarunt) amatores designantur & proci.

IN LIBRUM III. NOTÆ.

v. 13 *Œclides*. Amphiaraus, Œclei filius. Invitus a Polynice pertractus ad bellum, cum fortiter dimicaret, una cum curru terræ hiatu absumtus est. Vide Notam in v. 51 Eleg. X Amor. Lib. I.

v. 17 *Quæ*. Vide Notam in v. 38 Eleg. XVII Amor. Lib. II.

v. 19 *Pheretiadæ*. Admeti; qui Pheretis, Thessaliæ Regis, filius. Alceste conjux, quæ *Pagasæa* dicitur a Pagasis, oppido Thessaliæ, Admetum tanto amore dilexit, ut (cum ægrotaret ipse, & Oraculo nuntiatum esset ei, posse adhuc vivere, si vel affinis vel amicus aliquis pro eodem mortem sponte subiret) ipsa pro viro perire non recusaverit.

v. 21 *Capaneu*. Qui fulmine percussus a Jove, quod contra voluntatem ejus Thebas se capturum jactasset. Evadne conjux, Iphidis filia, cum mariti funus celebraretur, in rogum se quoque projecit.

v. 23 *Et cultu*. Cic. Lib. II de Nat. Deor. Cap. 23: *Vides Virtutis templum, vides Honoris a M. Marcello renovatum*. Et infra dicit, Mentem, Fidem, Virtutem, Concordiam consecratas fuisse, & publice dedicatas.

v. 34 *Altera*. Creusa. Vide Notam in v. 180 Epist. XII.

v. 40 *Elissa*. Nomen Didoni a Pœnis inditum post mortem, & significat *virago*; quod se fortiter interfecerit, ne cui nuberet Africæ Regum. Vide Notam in v. 3 Epist. VII.

v. 49 *Qui*. Stesichorus, Lyricus Poeta Siculus, infamiam prius Helenæ, Therapnis natæ, persecutus est; at ejusdem deinde laudes cecinit.

v. 57 *Dum facit*. Dum promtum mihi est.

v. 61 *Veros ... editis*. Idest, veros ostenditis & profitemini; nec opus vobis est ætatem artibus simulare.

v. 83 *Latmius*. Vide Notas in v. 87, & 90 Epist. XV.

v. 85 *Adonis*. Vide Notam in v. 16 Eleg. IX Amor. Lib. III. *Donetur*. Condonetur, seu culpæ minime tribuatur Veneri.

v. 86 *Unde*. Æneam ex incesto concubitu cum Anchise, cum Marte Harmonien.

v. 96 *Quam sumes*. Ut nempe laveris.

v. 106 *Idaliæ ... Dea*. Veneri; quæ in Idalio quoque, monte & oppido Cypri, colebatur.

v. 109 *Valentes*. Crassiore & densiore filo contextas; quibus *tenues* & *raræ* vestes, delicatiorum mulierum propriæ, opponuntur. Sic infra: *Pleno velamina filo*.

v. 119 *Ducibusque*. Augusto & Cajo Cæsare, ejusdem Augusti adoptione filio; nisi forte pro Cajo Tiberius intelligendus sit, post Caji mortem ab Augusto ipse quoque adoptatus. Augustus autem in Palatio templum Apollini una cum bibliotheca Græca & Latina condiderat. Unde Horat. Lib. II, Ep. III, v. 17:

Scripta, Palatinus quæcumque recepit Apollo.

v. 124 *Concha*. Proprie est durior testa piscium quorumdam; at hic metonymice pro margarita ponitur, sive bacca, quæ in conchis sæpe nascitur.

v. 126 *Mole*. Regiis in altum jactis ædibus.

v. 139 *Exiguum ... nodum*. Flexos in orbem cincinnulos.

v. 147 *Testudine Cyllenea*. Ita scilicet, ut capillorum po-

situs testudinem referat sive lyram, quæ in duas quasi alas adsurgit. Inventor lyræ Mercurius in Cyllene, Arcadiæ monte, natus & educatus dicitur.

v. 155 *Urbe*. Vide Notam in v. 1 Epist. IX.

v. 168 *Herculis*. Cujus erat Ædes prope Circum Flaminium.

v. 169 *Segmenta*. Ornamenta quædam serica, vel aurea, vel purpurea, & hujusmodi, quæ adsuuntur vel prætexuntur vestibus elegantiæ gratia; & per synecdochen ipsæ vestes intelliguntur.

v. 175 *Tibi similis*. Vide Notam in v. 123 Epist. XIX.

v. 177 *Nomen ab undis*. Cæruleas vestes intellige, vel undulatas, quæ scilicet undas repræsentant.

v. 184 *Cera*. Hinc *cerinum*, apud Plaut. Epid. Act. II, Sc. II, v. 49, est vestimentum ceræ colore, ut interpretatur Non. cap. XVI, n. 6.

v. 191 *Cephei*. Vide Notam in v. 35 Epist. XV.

v. 192 *Seriphos*. Una Cycladum, parva quidem & ignobilis insula.

v. 193 *Quam pene*. Quod per se satis puellæ cavent, quin admoneam. Neque enim horridas adloquor & rudes, ut quæ Caucasum incolunt, & Mysiam. *Caper*. Vide Notam in v. 522 Lib. I.

v. 199 *Cera*. Optimi Interpretes legendum autumant *creta*, qua mulieres ad cutem expoliendam utebantur, & cujus meminit Horatius etiam Epod. XII.

v. 201 *Supercilii*. Plin. Lib. XXX, cap. XV: *Ovis formicarum supercilia denigrari cum muscis tritis tradunt*.

v. 202 *Aluta*. Mollior quædam tenuiorque pellis, ad fucandam faciem idonea. At infra pro calceo sumitur.

v. 204 *Cydne*. Ciliciæ flumen, cujus undæ pellucidæ.

v. 213 *Œsypa*. Pinguedo, & immundities hærens in ovium velleribus nondum purgatis, vel succus lanæ sordidæ immundæque dicitur *œsypum*. Plin. Lib. XXIX, cap. 2: *Quin ipsæ sordes pecudum, sudorque feminum & alarum adhærentes lanis (œsypum vocant) innumeros prope usus habent. In Atticis ovibus genito palma*.

v. 215 *Cervæ... medullas*. Inter cetera medicamina cervinæ medullæ principatum tribuit idem Plin. Lib. XXVIII, cap. 9.

v. 219 *Myronis*. Qui fuit Statuarius insignis, ærea præsertim bucula, celebrata multis Græcorum Latinorumque versibus, immortalitatis famam & ipse consecutus.

v. 224 *Venus*. Ejusdem exeuntis ab æquore species a multis

Artificibus & picta & sculpta fuit. Noster autem ad statuam aliquam Romæ celebrem respicit.

v. 226 *A summa... manu*. Idest, postquam ornatui tuo extremam manum imposueris.

v. 244 *In æde*. Tibull. Lib. I, Eleg. VII, v. 22:
Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ.

v. 249 *Mutilum*. Proprie dicitur de quadrupedibus cornuti generis, sed cornu carentibus.

v. 269 *Virgis*. Notis sive maculis purpurei coloris; ut *virgata nurus* apud Val. Flacc. Lib. II, v. 159, h. e. corpore picto fucata.

v. 270 *Pharii ... piscis*. Crocodili; cujus stercore utuntur in fucanda facie mulieres.

v. 273 *Analectrides*. Multiplicem hujus loci lectionem recenset Heinsius; hanc tamen omnibus anteponit. Sunt autem *analectrides* pulvinuli quasi quidam, e lino vel quavis alia materia confecti, quibus puellæ constipant scapulas prominentes, ut videri pleniores possint; Λέκτρον enim significat lectulum.

v. 304 *Varica*. Quæ crura ultra modum distendit, alterumque ab altero late diducit; quod rudes faciunt, & rusticæ mulieres. Hinc *varicus incessus*, qui & naturæ vitium est, & aliquando rusticæ consuetudinis.

v. 313 *Sisyphides*. Ulixes, Sisyphi filius ex Autolica, quam Laertæ desponsatam ille violaverat. Sirenum scopulos prætervehens, ne blandis earum cantibus caperetur, se ad malum adligari jussit, aures cera sociis obstruxit, atque ita periculum evasit incolumis.

v. 318 *Niliacis*. Quibus Isidis, Ægyptiorum Deæ, laudes concinebantur.

v. 322 *Tartareosque lacus*. Cum petiit Inferos, ut Eurydicen, conjugem suam, recuperaret. Fabula fuse describitur Metam. Lib. X, & a Virg. Georg. Lib. IV.

v. 323 *Vindex*. Amphion ex Antiopa, Lyci conjuge, Jovis filius. Hæc & a Lyco, & a Dirce præsertim, altera Lyci conjuge, hostiliter prorsus habita fuit & inhumaniter. At cum crevissent Amphion, & Zethus, gemini fratres, matrem ulciscentes, Dircen ad taurum indomitum deligatam vita privarunt, Lycumque interfecerunt. Rem narrat Hygin. Fab. VII. Quoad Thebas autem ab Amphione fabricatas vide Notam in v. 40 Eleg. XII Amor. III.

v. 326 *Arionia*. Arion, cum se dedisset in mare præcipitem, ut intentatam a nautis sibi necem effugeret, tergo exce-

ptus est a delphino, qui ejusdem cantu & lyrico sono pellectus accurrerat; & incolumis ad Tænarum, Laconiæ promontorium, vectus fuit. Vide Nostrum Fast. II, v. 80, & seqq.

v. 327 *Naulia*. Alii legunt *nablia*, & *vertere*. Quid porro hoc instrumentum sit, utrum psalterii, aut cymbali genus, qua figura, qua ratione pulsetur, ignoratur adhuc. Politian. in Miscellan. c. XIV putat esse psalterium.

v. 329 *Coi... poetæ*. Philetæ, cujus amica Battis, amatoriis Elegis ab ipso laudata.

v. 330 *Vinosi ... senis*. Anacreontis, Poetæ Lyrici; cujus Teos, Joniæ oppidum, patria fuit.

v. 332 *Cuive*. Menandrum intellige, Poetam Comicum Atheniensem; *Getæ* autem nomine servum quemlibet pellacem & vafrum. Ita Noster Amor. I, Eleg. XV, v. 17:

Dum fallax servus, durus pater, improba lena
Vivent, dum meretrix blanda, Menandros erit.

v. 335 *Dictaque*. Vide Notam in v. 123 Epist. XIX.

v. 351 *Artifices lateris*. Mimi, mimicorumve motuum magistri.

v. 361 *Reticuloque*. De pilæ lusu plura vide apud Passer. ad Propert. Lib. III, Eleg. XIV, v. 5. Hic *leves pilæ* puellarem ludum indicant, infra *celeres* virilem.

v. 387 *Pompejas*. Vide Notam in v. 67 Lib. I.

v. 388 *Virginis*. Ubi nempe Sol signum Virginis ingressus est; quod accidit die XXI Mensis Augusti. Hæc vero *Virgo* fuerat Erigone quædam, Icarii filia; quæ patrem ab ebriis interfectum insepultumque, cane indicante, cum invenisset, adeo doluit, ut suspendio se necaret. Ob quam pietatem in cœlum translata est, factumque sidus, quod Virginis appellatur. Vide quoque Notam in v. 4 Eleg. XVI Amor. II.

v. 390 *Paratonias*. Ægyptiacas, ab oppido Ægypti *Paratonio*. Quoad victam Cleopatram & Antonium apud Actium vide Notam in v. 171 Lib. I.

v. 391 *Quæque*. Intellige Porticum aut Bibliothecam Octaviæ, quæ soror Augusti; & Liviæ, ejusdem Augusti conjugis, Porticum. Quoad primam vide Notam in v. 69 Lib. I; quoad alteram ita legitur ejusdem Lib. v. 71:

Nec tibi vitetur, quæ, priscis sparsa tabellis,
Porticus auctoris Livia nomen habet.

v. 392 *Gener*. Ita Micillus: *Hoc est, M. Agrippa, qui gener Augusti fuit ex Julia (ut Suetonius tradit), & co-*

rona navali ab eodem Augusto donatus, post devictum Sextum Pompejum. De qua re & Virgilius meminit Æneid. VIII his versibus:

Parte alia ventis & Diis Agrippa secundis
Arduus agmen agens, cui belli insigne superbum,
Tempora navali fulgent rostrata corona.

Exstruxit autem hic Romæ opera complura & egregia, ut Suetonius ait: Inter quæ præcipue celebrantur Thermæ, quas & variis tabulis exornavit; de quibus Plinius passim meminit Lib. XXXIV, XXXV, & XXXVI. Et porticus ad templum, quod Pantheon vocatum, quam eamdem & πρόθυρον quidam dixere: de qua apud eos, qui de Antiq. Roman. scripsere, legitur. Item aquæductus aliquot, de quibus omnibus Plin. Lib. XXXVI, cap. 15.

v. 395 ***Arenæ***. Vide Notam in v. 8 Eleg. XIV Amor. II.

v. 399 ***Thamyran***. Vide Notam in v. 62 Eleg. VII Amor. III. ***Amœbea***. Atheniensem magni nominis citharœdum.

v. 409 ***Ennius***. Ejus e marmore statua in sepulcro Scipionis posita fuit. Vide Cicer. pro Archia cap. IX.

v. 429 ***Andromedæ***. Vide Notam in v. 35 Epist. XV.

v. 444 ***Cingula***. Pro *cingulo*; est vero fascia, quæ togam cingebat ita, ut plures rugas sive plicas efficeret. Quod quidem mollitiem indicabat.

v. 451 ***E templis***. Vide Notam in v. 81 Lib. I.

v. 452 ***Appiadesque Deæ***. Heinsius autumat esse Nymphas, quarum statuæ ad Aquam Appiam positæ fuerant. Alii meretrices esse dicunt, circa templum Veneris habitantes. Nonnulli Musas, quarum ibidem erat ædes, intelligunt; quidam Palladis statuas, Concordiæ, Pacis, & Vestæ. Alii aliter præterea legunt, & interpretantur.

v. 453 ***Sunt quoque***. Hujusce distichi sensus est: Sunt quidam, quos certo constat esse malæ fidei, & apud multos amantis deceptæ crimine premi, vel accusari.

v. 458 ***Fecit & ante***. Cum fefellit Ariadnen.

v. 483 ***Vittæ***. Vide Notam in v. 31 Lib. I.

v. 490 ***Sed tamen***. Idest, habet quasi fulmen ad puellam perterrefaciendam, ne renuat ejusdem votis obsecundare. In Ætna vero, Siciliæ monte, Vulcanus Jovi fulmina fabricatur.

v. 505 ***I procul... tibia***. Dicitur inventum esse Palladis. At illam, cum inflando nimium buccas se sibi deformare videretur, abjecit. Fabulam narrat Fast. VI, v. 696, & seqq.

v. 521 *Partu*. Andromache Astyanactem, Eurisacem Tecmessa peperit.

v. 527 *Vite*. Vitis, sive viteus bacillus erat insigne Centurionum, quem ad castigandos milites & in officio continendos gestare solebant.

v. 536 *Nemesis: Cynthia*. Amicæ Tibulli.

v. 537 *Lycorida*. Misere a Cornelio Gallo adamatam; eo namque contemto, eadem Antonium euntem in Gallias secuta est. Vero nomine *Citheris* appellabatur.

v. 550 *Sedibus*. Huc facit quod scribit M. Tullius lib. II de Orat. ad Q. Fratrem: *Sæpe enim audivi poetam bonum neminem (id quod a Democrito, & Platone in scriptis relictum esse dicunt) sine inflammatione animorum existere posse, & sine quodam afflatu quasi furoris*.

v. 564 *Non bene*. Ita Seneca in Agamemnone:

Nec regna socium ferre, nec tedæ sciunt.

v. 577 *Omnia*. Forte, *mœnia*. Utut legendum sit, hujusce distichi sensus est: Præcepta tradam puellis omnia, quibus amatores captare queant: quod ipsis promisi, præstandum est; ut, quamvis meas prodam partes, *Sit sua in infida proditione fides*.

v. 613 *Nupta*. Hic *nuptarum* nomine matronas intellige, quibus opponuntur libertinæ; quæ non justis nuptiis, sed fere concubinatu jungebantur. De libertinis tantum Poeta loquitur.

v. 615 *Vindicta*. Virgula quædam, quam jussu Prætoris urbani lictor manumittendi servi capiti imponens, eumdem servum in libertatem vindicabat, dicens quædam verba solemnia; quæ hujusmodi fuisse liquet ex Coustantino Harmenopulo: *Φαμὲν τὸν παρόντα ἄνθρωπον εἶναι ἐλεύθερον, καὶ πολίτην Ῥωμαῖον*. *Profitemur hunc præsentem hominem esse liberum, & civem Romanum*.

v. 629 *Humiduli*. Totius fere versus incerta valde lectio, & sensus anceps. Qui legunt, *humiduli qua fiet alumine limi*, afferunt testimonia Plinii, & Vossii; quorum alter ait alumen ex aqua & limo fieri Lib. XXXV, cap. 12; alter alumine & succo tithymali occultas literas scribi docet Lib. I de Re Gramm. cap. 40.

v. 630 *Pura tabella*. Rasa scilicet & plana, in qua nihil stilo exaratum appareat; & forte talis occulta ratio scribendi innuitur, qualem Justinus narrat Demaratum adhibuisse Lib. II, cap. 10; ut in ligno literæ scribantur, quæ cera superinducta deleantur.

v. 637 *Bona Diva*. Ejus Sacris interesse, & ædem ingredi viris nefas erat. Quam religionem violavit olim P. Clodius, muliebribus vestimentis indutus; cujus rei toties mentio fit a Cicerone, quoties in ipsum acriter invehitur. Juvenalis quoque multa impudicitiæ crimina a mulieribus in hujus Deæ Sacris admitti solita refert Sat. VI, v. 313.

v. 646 *Vel*. Vis hujus particulæ hic ea est, ut significet Hispanum esse vinum optimæ notæ, propterea que nullam majoris sumtus rationem habendam, dummodo facilius custodis cura fallatur.

v. 650 *Longa . . . . mora*. Quo diutius custos idem detineatur.

v. 672 *Lemniasi*. Ternus plur. num. casus, more Græcorum, ταῖς Λημνίασι: de quibus vide Notam in v. 51 Epist. VI.

v. 690 *Ros maris*. Græce λιβανωτὶς h. e. libanotis: in locis maritimis præcipue nascitur; proptereaque *rosmarinus* quoque dicitur.

v. 725 *Cyllenia proles*. Mercurii ex Creusa filius. Mercurius autem in Cyllene natus, Arcadiæ monte.

v. 738 *Vulnera*. Læserat olim uxorem Cephalus, & acriter pupugerat; cum venatoris habitu, & mutatus ab Aurora faciem, eamdem semel, iterum, sæpius, precibus, lacrimis, muneribus sollicitatam titubare coegit. Illa pudore victa virum deseruit, & in silvas profugit. Tandem, veniam orante Cephalo, arctioribus amoris vinculis se rursus eidem copulaverat.

v. 757 *Neve*. Alii aliter legunt: Burmannus Gronovium secutus ita legeret:

Sæpe domi præsume dapes; & desine citra
Quam capis, & paullo quam potes adde minus.

Sæpe antea domi cibum cape, & coram amatore desine edere antequam satura sis, & adde cibis præsumtis paullo minus, quam potes.

v. 763 *Hoc quoque*. Tamen eo usque tantummodo bibas.

v. 778 *Thebais*. Andromache, Eetionis filia, qui Rex Thebarum Phrygiæ, vel Ciliciæ.

v. 783 *Phylleia mater*. Laodamiam hic intelligi putat Heinsius; tum quia *Phyllum*, urbem Thessaliæ, patriam habuerat, tum quia comis præcipue commendabatur.

v. 789 *Corniger Ammon*. Juppiter arietina forma, vel umbilico tenus (ut habet Q. Curtius Lib. IV) arieti similis cultus; quod hic Libero exercitum ducenti, siti fatigato,

& Jovis patris imploranti auxilium, statim viso ariete, fons exsiluit arenis. Vide Diod. Sic. Lib. XVII, & Herod. Euterp. In Ammonis templo celebre fuit Oraculum, confluentibus undique populis consulendi caussa.

IN REMEDIORUM AMORIS

LIBRUM UNUM NOTÆ.

v. 25 *Nudis*. Nempe solis, posthabitis quibuscumque blanditiis & lenociniis.

v. 47 *Herculeo...borte*. Telepho, Herculis ex Auge filio; de quo vide Notam in v. 7 Eleg. IX Amor. II.

v. 73 *Adsertor*. Libertatis vindex. Hinc v. seq. *vindicta* mentio fit; quæ libertatem significat, ut diximus ad v. 615 Art. Amat. III. Hæc autem allegorica sunt.

v. 111 *Pæantius heros*. Philoctetes, Pæantis filius, & comes Herculis, cujus præmortui pharetram & sagittas habuit, Hydræ cruore tinctas. Ad bellum Trojanum cum totius Græciæ Principibus profectus est. At, una lapsa fortuito sagitta, pedem acriter vulneratus, cum doloris impatientia & fœtore vulneris omnibus intolerabilis evasisset, invitus quamlibet in insula Lemno relictus est. Opera tandem Machaonis, vel Podalirii medici sanatus, post Achillis mortem, ad Trojam ab Ulixe perducitur; quod Oraculo Delphico moniti fuissent Græci, sagittis Herculis opus esse ad Trojam penitus evertendam.

v. 141 *Vino*. Legitur & *rivo*, & *lino*, & *Phœbo*. At lectionem nostram tuentur Regius, & Scaligeri excerpta, nec non exactissimus Gronovius; qui videndus Observationum lib. I, cap. 5.

v. 152 *Vade*. Idest, in ambiendis honoribus mentem distrahe. Nemo autem apud Romanos ad honores seu Magistratus adspirabat, quin candida toga indutus esset, dum populi suffragia per ambitionem captabat. Hinc factum est, ut quicumque honores peteret, *Candidatus* appellaretur. Vide Ferr. de Re vestiar. lib. I, cap. 33.

v. 159 *Ætola*. Diomedes enim erat Ætolus.

v. 163 *Tardis*. Virg. *Decimum quem distulit Hector in annum*.

v. 185 *Taxos*. Letale venenum taxorum baccis inest. Virg. Ecl. IX:

Sic tua Cyrnaeas fugiant examina taxos.

v. 201 *Pronum*. Dicuntur quoque *proni*, qui celeri cursu feruntur; inclinatur enim in cursu corpus in anteriora.

v. 203 *Varia formidine*. Venatores *formidinem* appellant lineam pennis distinctam, h. e. funiculum extensum, & variis avium pinnis intextum ad terrendas, coercendasque feras, & in retia impellendas. Virg. Æn. XII, v. 750:

Cervum puniceæ septum formidine pennæ.

v. 219 *Peregrina*. Burmannus. *Idest, Judæa; nam imitatione Judæorum etiam Romanos hebdomadem dierum, & in ea quosdam dies, prava imitatione, coluisse docet Petitus in Leges Atticas Titulo I, p. 4*. Quoad *Alliam* vide Notam in v. 413 Art. Amat. I.

v. 264 *Neritias* ... *rates*. Classem Ulixis, a *Nerito* sic adpellatam, Ithacæ monte. Illum cum sociis anni fere spatio apud se Circe, ejusdem amore capta, detinuit.

v. 276 *Filia Solis*. Ex Nympha Perseide.

v. 293 *Vindex*. Suæ videlicet libertatis adsertor.

v. 302 *Titulum*. Tabellam domus foribus adfixam, quæ transeuntes doceret eamdem esse venalem.

v. 334 *Movere manum*. Manuum namque gestus atque brachiorum in saltatione puellarum præcipue commendabatur. Sic Art. Amat. I, v. 595:

Cui vox est, canta; cui mollia brachia, salta.

v. 346 *Ægide*. Ægis dicitur scutum fuisse Palladis, quod Medusæ caput insculptum habebat, serpentibus cinctum crinium loco, quod si adspicerent homines, horrore trucis imaginis in lapides vertebantur. Hic autem metaphorico sensu sumitur.

v. 366 *Zoile*. Sophista fuit Amphipolites, hoc uno facinore nobilitatus, quod impudentissime Poetarum omnium Principem ausus fuerit satyricis libris insectari. Unde & Ὁμηρομάστιγος cognomen accepit. Ex hujus moribus sumtum, ut homines lividi, & ex alieni ingenii obtrectatione laudem aucupantes, *Zoili* dicerentur.

v. 377 *Iambus*. Jambici carminis fuit auctor Archilochus, Poeta Parius; quo adeo acer evasit & mordax, ut invectus in quemdam Lycambem, qui filiam suam, ei pactam, alteri in matrimonium collocaverat, eumdem ad suspendium adegerit. Horat. de Arte Poet. v. 79:

Archilochum proprio rabies armavit Iambo.

v. 378 *Seu*. Sive pes sextus jambus sit, sive spondæus; & ita versus ex vero jambico *Scazon* evadat.

v. 383 *Andromaches* ... *Thaida*. Euripidem & Menandrum respicit; quorum ille Andromachen, quæ exstat, hic Thaida Comœdiam, quæ periit, edidit.

v. 433 *Luditis*. Vos, quod tepide amatis, me luditis & deridetis, qui rear ista posse aliquos ab amore retrahere.

v. 453 *Procride*. Erechthei filia, Cephali conjuge; quam plures in Cretam ad Minoem fugisse testantur, eumque morbo laborantem sanasse. Fugæ vero caussa fuit, quod, accepta dono corona, cum Pteleonte concubuisset. Tzetzes Chiliad. I, Fab. XX. Alii aliter legunt.

v. 454 *Prior*. Cleopatra; qua repudiata, Phineus Idæam duxit, Dardani Scythiæ Regis filiam. Ita Parrhasius ad Claudiani I de Rapt. Proserp. v. 199.

v. 455 *Amphilochi frater*. Alcmæon; qui, occisa Eriphyle matre in Psophidem fugiens, Alphesibœam Phegei filiam uxorem habuit. At agitatus a Furiis cum inde quoque aufugisset, in eam regionem venit, qua Achelous in mare prorumpit; & ibi cum Callirhoe, Acheloi filia, matrimonio jungitur.

v. 463 *Fortius*. Idest, mater fert mortem unius e multis animi majore robore, quam letum illius, *cui flens &c.*

v. 476 *Si prima*. Chryseis, Briseis.

v. 549 *Templum*. Fast. IV, v. 871:

Templa frequentari Collinæ proxima portæ
Nunc decet: a Siculo nomina colle tenent.
Utque Syracusas Arethusidas abstulit armis
Claudius, & bello te quoque cepit, Eryx;
Carmine vivacis Venus est translata Sibyllæ,
Inque suæ stirpis maluit urbe coli.

v. 561 *Puteal*. Locus erat in foro Romano, ubi fœneratores conveniebant, & exercebant usuras; de quo, præter alios, egregie loquitur Torrentius ad Horat. II, Sat. VI, v. 35. *Janum*. Romæ vicum vel a Jano, vel ab ejusdem Jani templo sic appellatum; in quo mercatores & fœneratores frequentissime habitabant. Prima hujus vici pars, ubi pecunia fœnori dabatur, *summus Janus*, ultima *imus*, media *medius* dicebatur. *Celeresque Kalendas*. Quibus adventantibus, solvere debebant creditoribus debitores, quidquid ipsis fœnori datum fuerat, sive mutuo.

v. 569 *In reditu*. Idest, navim habet, qua quæstum faciat, & inde capiat emolumentum.

v. 577 *Palinurus*. Gubernator classis Æneæ; qui deceptus a Somno in mare decidit, & natando fessus ad oram Lucaniæ pervenerat. Ast ibi, adnatans paullatim terræ, & jam tuta tenens, crudeliter interfectus est. Virg. Æn. V, v. 833 usque ad finem, & VI, v. 337 & seqq. Quibus præmissis, facile intelligitur Allegoria. Finxerat enim Auctor in somnis apparuisse sibi Cupidinem, ac præcepta quædam tradidisse, quibus sensim Amatores amare desinerent, seque in libertatem adsererent. Abeunte somno expergiscitur, & ab imagine Cupidinis destituitur. Atque hinc Æneæ similis, Gubernatore Palinuro carentis, apposite subdit: *Ignotas cogor inire vias*.

v. 593 *Edono*. Quod & ab Edonis Thraciæ populis coleretur. *Trieterica*. Festa in ejusdem honorem tertio quoque anno celebrari solita. Instituta sunt, cum ex India victor rediisset, & appellata a triennio, quo peregrinatus est. Metam. IX, v. 640:

Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ.

v. 605 *Sithoni*. A Sithonia, quæ pars est Thraciæ. *Non sola*. Non infrequens, sive deserta. Ita vero distichon construendum: *Silva Sithoni, tunc certe &c.*

v. 615 *Dum spectant*. Virgilius Georg. III, v. 215:

Carpit enim vires paullatim, uritque videndo
Femina.

v. 628 *Officium*. Sensus est: Neve intersis, ut officiosus in amicos ipse tuos videaris, publicis eorumdem pompis & gratulationibus, quibus amicam quoque adfuturam noveris.

v. 660 *Appias*. Venus; cujus templum prope aquam Appiam situm erat in foro C. Cæsaris.

v. 665 *Vadaturus*. In jus sive judicium, postulatis vadibus, vocaturus. Hinc *duplicium tabellarum* mentio fit, quæ vadimonii formulam continebant.

v. 681 *Aliena*. Quæ tibi habenda est instar alienæ, sive alienatæ.

v. 686 *Placet*. Sibi blanditur.

v. 699 *Dulichio ... more*. Ulixis instar, qui amores suos cum Calypso & Circe nimis præceps abrupit.

v. 707 *Amyclais*. Vide Ferrar. de Re Vest. lib. II, cap. 7.

v. 721 *Thestias*. Althæa, filia Thestii; de qua, & ejus filio Meleagro vide Notam in v. 92 Epist. III.

v. 735 *Caphorea*. Montem, & promontorium Eubœæ, celebre ob naufragium Græcæ classis ab excidio Trojæ revertentis. Cum enim Nauplius ejus insulæ Rex filium suum

Palamedem a Græcis interemtum audisset, videns Græcos tempestate laborare, montem illum ascendit, & elata facula signum dedit vicini portus: quo decepti Græci ad asperrimos scopulos naves omnes allıserunt.

v. 737 *Niseide*. Vide Notam in v. 21 Eleg. XII Amor. III.

v. 741 *Sunt*, *quæ*. Sunt quædam, quæ vates quilibet frustra præciperet; quæque casus ipse sæpe præstat.

v. 743 *Nepoti*. Hippolyto, filio Thesei, qui Neptunum patrem habuit; de quo vide Notas in v. 2 Epist. IV, & in v. 10 Epist. XXI.

v. 747 *Iron*? Mendicum adeo, ut paupertas ejus, non secus ac opulentia Crœsi, in proverbium evaserit. Trist. III, El. VII, v. 42:

Irus & est subito, qui modo Crœsus erat.

v. 753 *Lotos*. Tibia ex arbore *loto*.

v. 756 *Quid caveas*. Alii aliter legunt, & interpretantur. Mihi vero, quoniam de vitandis theatris agitur, hic videtur esse sensus: Fuge theatra; illic enim actores arte sua, tamquam præceptores amoris, quid in amando vites, quid sequaris, exprimunt.

v. 760 *Coe*. Phileta; ex Insula Coo.

v. 762 *Teia*. Anacreontis; ex Insula Teo.

v. 764 *Cujus*. Propertii.

v. 772 *Alterius ... viri*. Pyrrhi.

v. 778 *Plisthenio*. Agamemnonis; qui filius est Plisthenis, ut etiam Menelaus. Sæpissime tamen *Atridæ* vocantur, h. e. Atrei filii; quia præmature moriens Plisthenes Atreo fratri eosdem commendaverat, & ab ipso filiorum instar educati fuere.

v. 779 *Fecit*. Ut nempe fleret.

v. 782 *Invidiæ*. Qua laborabat Agamemnon apud Græcos omnes, quod Achilli Briseidem abstulisset.

v. 789 *Lotophagos*. Africæ populos, ita benignos & hospitales, ut, qui ad eos adpellebant, ad patriam terram non nisi inviti & coacti redirent. Dicti sunt a *lotos*, & φάγω, edo; quod arboris ejus fructu crederentur victitare.

v. 797 *Bulbus*. Vide Notas in v. 415, 421, 422 Art. II.

v. 801 *Rutas*. Hortensis herba *ruta* est, quæ *menta* quoque dicitur.

IN MEDICAMINA FACIEI NOTÆ.

v. 27 *Proin se*. Totum hoc distichon alii aliter legunt. Nos lectionem hanc sequimur, & interpretamur ita: Ornent sese puellæ; nec refert, quamvis id faciant ad venandos amores: neque enim culpandæ munditiæ sunt.

v. 38 *Virus*. Vide Notam in v. 8 Eleg. VIII Amor. II.

v. 41 *Temesæa ... æra*. Temese Brutiorum urbs, ære flando & perficiendo celebris, juxta Fabulas Lunæ labores minuere credebatur. Metam. VII, v. 207:

Te quoque, Luna, traho; quamvis Temesæa labores
Æra tuos minuant.

v. 60 *In hæc*. Sensus est: Ex contritis cervi cornibus sextam integræ libræ partem sume, h. e. uncias duas.

v. 63 *Bulbos*. Radices.

v. 65 *Sextantemque*. Tritorum nempe bulborum uncias duas.

v. 74 *Iris*. Herba, radice odorata, & flore colorum varietate cœlestem arcum referente. Plin. lib. XXI, cap. 7, & 20 varios ejus usus tradit in medicamina.

v. 77 *Querulo*. Cur Halcyonum nidus *querulus* appelletur, colliges ex Metam. XI, v. 734; ubi Halcyonis & Ceycis Fabula fuse describitur. Putabant autem ex Halcyonum nido fieri medicamentum quoddam optimum ad eluendas e vultu maculas; de quo vide Plin. lib. XXXII, cap. 8.

v. 80 *Sexta*. Scaliger, *secta*.

v. 86 *Triens*. Idest, unciæ quatuor; tertia namque libræ pars *triens* appellatur.

v. 95 *Cremorem*. Proprie est pingue illud, quod a lacte secernitur; dicitur etiam de lacte expresso ex grano aqua macerato.

IN HALIEUTIC. NOTÆ.

HALIEUTICON. Græce Ἁλιευτικῶν genit. plur. idest, Tractatûs de Piscibus, sive ad artem piscatoriam pertinentis: ab ἁλιεύω, piscor. Ovidianum Opus esse testatur Plinius: ceterum lacerum ad nos pervenit & mutilum. Illa vero de terrestribus animalibus digressio ex alio Opere huc irrepsisse videtur Heinsio.

v. 10 *Incidit*. In nassas incidit, sive capitur.
v. 11 *Radiis*. Spinis nempe suis tergo eminentibus.
v. 12 *Verbere cauda*. Plin. lib. XXXII, cap. 2: *Mihi videntur mira, quæ Ovidius prodidit, piscium ingenia, in eo volumine, quod Halieuticon inscribitur, Scarum inclusum nassis non fronte erumpere, nec infestis viminibus caput inserere, sed aversum cauda ictibus crebris laxare fores, atque ita retrorsum erumpere: quem luctatum ejus si forte alius Scarus extrinsecus videat, adprehensa mordicus cauda adjuvare nixus erumpentis*.
v. 29 *Intervenit*. Heinsius legit: *Iter invenit*.
v. 34 *Setis*. Lineis, quibus adnectitur esca.
v. 36 *Populatum*. Esca nempe tota circumrosa.
v. 80 *Quem si*. Hic videtur esse sensus: Cujus sagittis si forte elabitur ipsa fera, tum eamdem *Insequitur &c*.
v. 99 *Echeneis*. Plin. lib. IX, cap. 25: *Parvo admodum pisce, Echeneide carinis adhærente, naves tardius ire creduntur: inde nomine imposito*. Est enim ab ἔχω retineo, & ναῦς navis.
v. 115 *Sua... per vulnera gentis*. Congros semet invicem vorare, colligitur ex Aristotele.
v. 117 *Æstivo... sidere*. Exorto nempe Cane.
v. 121 *Merito*. Alga namque pascitur, & stercore.
v. 122 *Dulces*. Ulitius, Interpres egregius, legit *Phycis*. Colligitur enim ex Aristotele lib. VIII, finem versus, Phycidem piscium solam nidificare ex alga, atque in nido parere.

IN INCERTI AUCTORIS CONSOLATIONEM AD LIVIAM AUGUSTAM NOTÆ.

INCERTI. Elegiam hanc plurimi iidemque doctissimi Viri Pedoni Albinovano tribuunt; ejusdemque notæ non pauci adscribunt Ovidio.
v. 1 *Neronum*. Livia priori viro Tiberio Neroni pepererat Tiberium Claudium Neronem; & ex eodem jam gravida cum nupsisset Augusto, Drusum in lucem edidit, nulla deinceps alia suscepta sobole. Ab Augusto adoptati fuere Liviæ filii, ab eodemque in Germaniam cum exercitu missi, ut efferas Nationes illas Imperio subderent. Drusus, parta de Suevis & Sygambris victoria, Consul absens factus est;

at morbo sublatus nec triumphum inire potuit, nec Magistratum capescere. Cadaver ejus Romam a Fratre mittitur, & post insignem funeris pompam summo totius Populi mœrore confectam honorificentissime conditur.

v. 43 *Inviolata*. Micyllus opinatur huic voci substituendum esse verbum aliquod infinitivum, ex. gr. *meruisse*, *quæsisse*, vel quid simile.

v. 50 *Quamque libet*. Sensus est: Et infra vel infimam familiam quamlibet (h. e. perinde ac plebejo genere fores) vires tuas certis limitibus circumscripsisse?

v. 65 *Sororis*. Octaviæ Marcelli matris.

v. 69 *Vix*. Hæc particula cum τῷ *bene* conjungenda. Totius autem distichi sensus hic est: Post Marcellum Agrippa quoque posito, *vix bene*, h. e. nondum fere clausa fuerat tumuli janua; cum moriens Augusti soror Octavia extremum funeris officium ab ipso tulit.

v. 75 *Levantur*. Scaliger: Incassum & frustra Consul inscriberis.

v. 110 *Œniden*. Meleagrum, Œnei filium; cujus sorores versæ fuerunt in aves. Metam. IX, v. 536 Fabula fusius describitur.

v. 161 *Neque*. Drusus in monumentis Claudiæ vel Liviæ gentis haudquaquam conditus fuit; sed ejusdem in Campo Martio cremati reliquiæ in Augusti monumentum illatæ fuere, juxta Strabonem, Suetonium, Dionem.

v. 164 *Turbine*. Instrumento nendi.

v. 236 *Latet*. Amplissimus Cuperus legit *patet*; quem secutus Burmannus præcedenti particulæ *Et* substituit *Ut*, atque interpretatur ita: *Licet in bello non occubuerit, sed morbo; periit tamen, ut dux, inter arma pro patria, & eodem honore adficitur, quo dux aliquis mortem pro patria in prœlio oppetens*.

v. 290 *Fratres... Deos?* Castorem & Pollucem. Valer. Max. fusius Tiberii pietate erga Drusum commendata, lib. V, cap. 5 ait: *His scio equidem nullum aliud, quam Castoris & Pollucis specimen consanguineæ caritatis convenienter adjici posse*.

v. 404 *Cæsaris*. Nempe Julii; qui jam Superis fuerat adscriptus, & divinis honoribus adficiebatur.

v. 431 *Redemtus*. Redemtus ipse quidem, ut corpus ejus cremari posset; at neutiquam suorum fletibus revocatus in vitam.

v. 452 *Ambo... duces*. Micyllus: *Arbitror Claudium Cau-*

dicem intelligi, & Claudium Neronem: quorum qui Caudex cognominatus fuit, primus freto classe trajecto, Pœnos Sicilia expulit Bello Punico primo. Alter autem advenientem ex Hispania cum ingentibus copiis Asdrubalem, priusquam Annibali fratri conjungeretur, oppressit: de quo & Livius meminit lib. XXVII. Cetera apud Suetonium vide in Tiberio.

IN NUCEM NOTÆ.

v. 26 *Clytemnestræ*. Quam interemit Orestes, ut impiam Agamemnonis patris sui necem ulcisceretur in matre.

v. 63 *Saturnia*. Quia fax est insigne Saturni, qui culturæ agrorum præsidere videtur, ut ait Festus.

v. 73 *Has puer*. Hoc distichon alii aliter legunt. Nos lectionem hanc cum Burmanno secuti, duas ludorum species indicari dicimus; cum puer aut erecto corpore nuces in duas laminas sive partes dividit, aut inclinato *bisve semelve petit*. Sed quales fuerint illi ludi, cum eodem non plane scire fatemur.

v. 82 *Sidus*. Deltoton, signum cœleste septemtrionale supra caput Arietis, tribus præcipue stellis constans, ita dispositis, ut triangularem formam, & Græce Δ figuram efficiant; ita tamen ut una ex tribus lineis brevior sit, ut est apud Manil. lib. I, v. 352. Hæc figura multis gradibus, aut lineis, sive virgis distinguebatur; & ille puer, cujus jacta nux intra figuram constiterat, tot rapiebat inde nuces, quot virgas tetigerat, aut gradus, sive lineas.

v. 109 *Polydore*. Vide Metam. XIII, v. 430 & seqq.

v. 110 *Aonium... virum*. Amphiaraum; qui *Aonius* dicitur, quod bello Thebano perierit in Bœotia, quæ & *Aonia* vocatur. Vide Notam in v. 51 Eleg. X Amor. I.

v. 111 *Hesperii regis*. Hesperi; qui amœnissimos hortos possidere dicebatur in Africa; in quibus erat arbor cum aureis malis, quæ a pervigili dracone custodiebantur. Hercules, interfecto dracone, mala sustulit.

v. 166 *Pontice Castor*. Animal amphibium, quod maxime abundat in Ponto. Vulgo dicitur, cum viderit se obsideri, testiculos sibi suos ipsum dentibus avulsos projicere, gnarum

ob id se peti; quia multos habent usus in medicina, quos Plinius enumerat lib. XXXII, cap. 3.

v. 172 *Cum*. Juxta alios rectius fortasse *Quem*.

IN A. SABINI EPISTOLAS NOTÆ.

EPIST. I, v. 19 *Tritonidis*. Palladis; quæ *Tritonia* & *Tritonis* appellatur ab Africæ palude Tritonia, in qua genita fuisse dicitur. Hujus insigne simulacrum, *Palladium* scilicet, Ulixes noctu cum Diomede sustulit ex arce Trojana; quod animos omnium invasisset opinio, posse neutiquam capi Trojam, donec ipsa Palladio, ceu præsenti Divæ armipotentis numine, fideret.

v. 21 *Male sedula*. Alii *male credita*. Phæd. III, Fab. X: *Cassandræ quia non est creditum, ruit Ilium*.

v. 35 *Antiphates*. Rex Læstrigonum crudelissimus; qui hospites mactabat, & comedebat. *Dissors Parthenope*. Una Sirenum; de quibus v. 311, Art. Amat. III.

v. 55 *Ars pia*. Heinsius ita scribit:

Ars pia; sed quoties oculos frustrabere lana?
Successum quoties ars dabit ista tibi?

v. 67 *Sortibus*. Vide Notam in v. 93 Epist. XIII; & in v. 356 Art. Amat. II quoad ejus conjugem Laodamiam.

v. 97 *Jam mihi*. Vide v. 221 & seqq. Odys. XIII.

v. 101 *Oilides*. Ajax, Oilei filius, Cassandram in Æde Palladis vitiaverat. Virg. Æn. I, v. 39:

. . . . . . Pallasne exurere classem
Argivûm, atque ipsos potuit submergere ponto,
Unius ob noxam & furias Ajacis Oilei?

v. 107 *Plisthenide*. Menelae; cui pater fuit Plisthenes.

EPIST. II, v. 9 *Peltiferas*... *Mæotidas*. Amazones, Mæotidis incolas.

v. 13 *Æthra*. Thesei mater.

v. 59 *Parentis*? Phædræ; quæ vitam laqueo finivit, in desperationem acta, quod frustra tentatum Hippolytum indignationi Thesei patris objecerit, eidemque necis caussa fuerit.

v. 102 *Gemina*... *nota*. Tamquam ego te deseruerim, ut Ariadnem pater.

EPIST. III, v. 41 *Falsus* ... *ales*. Aquilæ speciem imitatus, ut Ganymedem raperet.

v. 43 *Dominæ*. Ioles.
v. 45 *Puellæ:* Omphales.
v. 56 *Pegasi*. Vide Notam in v. 3 Epist. V.
v. 63 *Conjux*. Vulcanus.

	ERRATA	CORRIGE
Pag. 168 lin. ult.	septem plicis	septemplicis
173 14	prætor	præter
488 13	esre	esse

